

Levnadsförhållanden

RAPPORT 104

Offer för våld och egendomsbrott 1978–2002

Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån

Lars Häll

Levnadsförhållanden

Rapport nr 104

Offer för våld och egendomsbrott 1978–2002

Lars Häll

Statistiska centralbyrån 2004

Living conditions

Report no 104

Victims of Violence and of Property Crimes 1978–2002

Statistics Sweden

2004

Producent

Producer

SCB, Enheten för Social Välfärdsstatistik

Box 24 300, 104 51 Stockholm

tfn + 46 8 506 940 00

e-post:valfard@scb.se

Förfrågningar

Inquiries

Lars Häll, tfn +46 8 506 950 30

e-post. lars.hall@scb.se

Omslagsbild: Sven Oredson, megapix

Om du citerar ur denna publikation, var god uppge:

Källa:SCB + Offer för våld och egendomsbrott 1978–2002

© 2004, Statistiska centralbyrån

Enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk är det förbjudet att helt eller delvis mångfaldiga innehållet i denna publikation utan medgivande från Statistiska centralbyrån.

ISSN 0347–7193

ISBN 91–618–1219-6

Printed in Sweden

SCB-Tryck, Örebro 2004.03 MILJÖMÄRKET Trycksak 341590

Förord

Statistiska centralbyrån (SCB) genomför på uppdrag av riksdagen från och med hösten 1974 löpande undersökningar av svenska folkets levnadsförhållanden. Uppgifterna insamlas i huvudsak genom personliga intervjuer med ett urval av Sveriges vuxna befolkning, 16-84 år. Resultaten publiceras i SCB:s serie Levnadsförhållanden. Ett drygt hundratal rapporter har hittills redovisats.

I denna rapport redovisas bl.a. vilka som blivit utsatta för olika former av våld och egendomsbrott. Den bygger på uppgifter som samlats in mellan 1978 och 2002. Rapporten har utarbetats av Lars Häll. För databearbetningen svarar Per-Olof Fredriksson, Eva Lundin-Högstorp och Lars Nordin.

SCB vill rikta ett varmt tack till alla som medverkat, inte minst till intervjuarna och till alla dem som deltagit i undersökningen genom att lämna de uppgifter på vilka den redovisade statistiken grundar sig.

Statistiska centralbyrån i mars 2004

BERNDT ÖHMAN

Uno Davidsson

Sidan 4

Läsanvisning

Avrapporteringen av 2000–01 års ULF-undersökningar av komponenten ”trygghet” består av två delar:

I) Det grundläggande tabellmaterialet finns redovisat på SCB:s hemsida på Internet www.scb.se. Här finns också ett antal bilagor som ger en teknisk beskrivning av undersökningarna, definitioner av redovisningsgrupper och befolkningstal, utdrag av relevanta delar av frågeformuläret samt en detaljerad förteckning över tabeller och diagram som finns i rapporten och på hemsidan.

II) En kommenterande del som utgörs av denna rapport. Här finns också sammanfattande och mera översiktliga tabeller och diagram.

I den kommenterande delen har vi själva valt att betona och söka tolka vissa tendenser som förefaller väsentliga och intressanta. Urvalet av dessa kommentarer blir dock, utifrån den stora datamängden, med nödvändighet begränsat.

Tabellmaterialet på Internet utgör grundstommen i rapporteringen. Vi har medvetet sökt göra denna så heltäckande som möjligt, där samtliga indikatorer inom de aktuella områdena redovisas för ett stort antal befolkningsgrupper. Avsikten är att läsaren själv skall kunna botanisera i datamaterialet och kontrollera sina egna antaganden och hypoteser, samt bedöma våra slutsatser i denna rapport. För detta ändamål finns i varje tabell direkt, eller genom hänvisningar, uppgifter om hur många intervjuer ett visst resultat för en speciell befolkningsgrupp bygger på. Genom att använda de s.k. hjälptabellerna i bilaga 1 kan man få en uppfattning om hur många personer som, "med 95-procentig sannolikhet", omfattas av ett visst problem eller har en viss egenskap, eller om en viss grupp skiljer sig signifikant från en annan. För en exemplifiering av detta se avsnitt 1.5.

Gå in på SCB:s hemsida www.scb.se. Under ”Statistik efter ämne”, gå till ”Levnadsförhållanden”, därefter till ”Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF)”. Under ”Aktuella publikationer” finns ”Tabeller och bilagor till Offer för våld och egendomsbrott 1978–2002”. Denna finns tillgänglig i PDF-format.

Den som önskar en pappersversion av delar av tabellmaterialet kan meddela detta till Lars Häll, SCB, BV/SV, Box 24 300, 104 51 Stockholm. Telefon: 08-5069 5030; Fax: 08-5069 4005; E-post: lars.hall@scb.se.

Innehåll

	Sida
Sammanfattning	7
1 Inledning	27
1.1 Bakgrund och syfte	27
1.2 SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden	27
1.3 Offerundersökningar	28
1.4 Något om mätproben och restriktioner vid Offerundersökningar	29
1.5 Läsanvisningar	31
2 Offer för våld eller hotelser	33
2.1 Inledning	33
2.2 Hur många drabbas under ett år?	35
2.3 Den allmänna utvecklingen 1978–2002	35
2.4 Ett försök att uppskatta antalet våldshändelser	38
2.5 Vilka drabbas av våld eller hot?	40
2.6 Var äger våldet rum?	52
2.7 Tre riskgrupper	69
2.8 Hur allvarligt är våldet?	70
2.9 Poliskontakter	72
2.10 Relation till gärningsmannen	77
2.11 Förekomst av vapen eller andra tillhyggen	79
2.12 Vittne till våld eller misshandel	81
2.13 Oro för att bli utsatt för våld	82
2.14 Exponering för våld eller hot	91
2.15 Analyser med logistisk regression	96
3 Offer för stöld eller skadegörelse	103
3.1 Inledning	103
3.2 Andel och antal av olika slags egendomsbrott	104
3.3 Den allmänna utvecklingen 1982 – 2002	107
3.4 Individer och hushåll utsatta för stöld eller skadegörelse	110
3.5 Poliskontakter	138
3.6 Oro för inbrott eller skadegörelse i bostaden	144
3.7 Skadegörelse i bostadsområdet	145
3.8 Analyser med logistisk regression	149
4 Brottsförebyggande åtgärder och försäkringsskydd	159
4.1 Inledning	159
4.2 Hemförsäkring för bostaden	160
4.3 Brandvarnare i bostaden	164
4.4 Bilförsäkring	169
4.5 Grannsamverkan mot brott	172
4.6 Skydd mot bostadsinbrott	176

5	Oroande förhållanden	187
5.1	Inledning	187
5.2	Oro för ekonomi och arbetslöshet	188
5.3	Oro för ohälsa	194
5.4	Oro för barnens situation	201
5.5	Oro för miljön och situationen i världen	206
5.6	Analys med logistisk regression	220
	Publicerade rapporter i serien Levnadsförhållanden	225

På SCB:s hemsida på Internet: www.scb.se.

DEL I: BILAGOR

Bilaga 1 – Teknisk redovisning

**Bilaga 2 – Redovisningsgrupper, befolkningstal
och antal intervjuer**

Bilaga 3 – Utdrag ur frågeformuläret

Bilaga 4 – Tabell- och diagramförteckning

**Bilaga 5 – Publicerade rapporter i serien
Levnadsförhållanden**

DEL II: GRUNDTABELLER

Sammanfattning

Att få leva skyddad från brottslighet, från våld och egendomsbrott är ett viktigt villkor för ett gott liv. Kriminalitet kan få konsekvenser inte bara för dem som blir direkt drabbade, utan även för den övriga befolkningen, i form av oro och känslor av otrygghet.

Som ett led i SCBs undersökningar av levnadsförhållandena (ULF) har vi försökt att kartlägga några av dessa problem. Hur många drabbas årligen av våld eller egendomsbrott i Sverige, vilka grupper är speciellt utsatta och vilka blir konsekvenserna av dessa händelser i form av t.ex. läkarbesök och sjukskrivning? Har kriminaliteten ökat? Hur utbredd är oron - främst för våld och inbrott, men även för andra förhållanden eller situationer som ibland kan upplevas som hotfulla eller skrämmande: oro för den framtida ekonomin, för att bli arbetslös, för sviktande hälsa, för barnens situation eller för läget i världen. I ett kapitel om försäkringsskydd och brottsförebyggande åtgärder belyses dels vilka som har försäkringar av olika slag, dels vilka som försöker skydda sig mot oönskat intrång - genom grannsamverkan, extralås, alarmanordningar etc.

Frågor om bl.a. dessa förhållanden har ställts mer eller mindre utförligt varje år sedan 1978, och i rapporten kan utvecklingen för flera indikatorer följas fram till och med 2002. Totalt har vi under denna tid intervjuat omkring 165 000 personer. På de följande sidorna presenteras några av resultaten från dessa undersökningarna.

Kap 2: Offer för våld eller hotelser

Hur många drabbas under ett år?

Cirka sju och en halv procent av befolkningen mellan 16 och 84 år uppgav att man under en ettårsperiod 2000–01 blivit utsatta för någon form av våld eller hot om våld. Detta motsvarar närmare 520 000 personer i dessa åldrar. För omkring 185 000, närmare tre procent av befolkningen, var våldet så allvarligt att det medförde kroppsskada eller synliga märken. Cirka 60 000 av dessa var tvungna att besöka läkare, tandläkare eller sjuksköterska. Vidare har ytterligare omkring 115 000 blivit utsatta för våld som inte ledde till några synliga märken eller kroppsskada. Slutligen uppger ungefär fyra och en halv procent, omkring 305 000, att man blivit utsatta för hot eller hotelser om våld som man upplevde som så allvarliga eller farliga att man blev rädd.

Den allmänna utvecklingen 1978–2002

Se diagram 2.1 i kapitel 2. Utvecklingen mellan 1978 och 1989 (där vi jämför personer i åldrarna 16-74 år) var ganska stabil. Andelen som blivit utsatta för något våld eller hot pendlade under dessa år mellan fem och något över sex procent. En svagt nedåtgående trend mellan 1982 och 1986 (från 6,1 till 5,0 procent) bröts 1987 då andelen återigen hamnar på 6,1 procent. Det är dock först några år senare, 1990, som en mera markant ökning äger rum. Då passeras för första gången sju-procents-nivån – en nivå som sedan dess enbart har underskridits 1994, 1996 och 1997. Under de första åren av 2000-talet ligger nivån på drygt åtta procent.

Andelen som drabbats av den grövsta formen av våld, våld med kroppsskada, pendlade mellan 1978 och 1994 på nivåer mellan en och två procent. Sedan 1995 ligger denna nivå ganska konstant kring två-procents-nivån. Den ökning av andelen drabbade personer som ägt rum sedan 1978 är störst när det gäller hotelserna. Om man jämför medelvärdet för de senaste fyra åren (1999–2002) med medelvärdet för de fyra första (1978–1981) erhålls en ökning av andelen utsatta för enbart hotelser med 67 procent. Andelen som utsatts för våld med kroppsskada har ökat med 28 procent och för våld utan kroppsskada med 23 procent. Totalt, om man ser till alla som drabbats av något hot eller våld under en ettårsperiod, har ökningen varit cirka 43 procent med detta sätt att jämföra.

Från och med 1980 kan vi redovisa andelar för befolkningen från 16 ända upp till 84 år. Då det är mycket ovanligt att de äldsta åldersgrupperna (75–84-åringarna) blir utsatta för våld eller hot, minskas därmed den drabbade andelen av befolkningen, 16–84 år, med cirka en halv procentenhet. De senaste fem åren, fr.o.m. 1998, blir således denna andel 6,9; 7,1; 7,5; 7,7 resp. 7,6 procent.

Antalet våldshändelser

De cirka 520 000 personer mellan 16 och 84 år som blivit utsatta för något våld eller hot under en ettårsperiod har sammanlagt drabbats av uppskattningsvis cirka 1 335 000 sådana hot- eller våldshändelser som omfattas av undersökningen. Dessa händelser är dock ganska snett fördelade inom gruppen. För 53 procent av de drabbade, cirka 275 000 personer, har det inträffade varit något unikt, man berättar om en enda händelse. Till olika "högriskgrupper" (minst fyra hot- eller våldshändelser under ett år) kan en dryg femtedel av de drabbade räknas – cirka 115 000 personer eller ungefär 1,7 procent av befolkningen.

Drygt 370 000 av händelserna bestod av våld som ledde till synliga märken eller kroppsskada - cirka 90 000 av dessa var så pass allvarliga att de krävde någon form av läkarbehandling. Omkring 300 000 händelser utgjordes av våld som inte ledde till några synliga märken eller kroppsskada, medan cirka 660 000 (49 procent av samtliga händelser) bestod av hot eller hotelser om våld som var farliga eller så allvarliga att man blev rädd.

Vilka drabbas av våld eller hot?

Kön och ålder: Risken för våld eller hot är högst i den yngsta åldersgruppen och minskar sedan successivt med stigande ålder. Bland 16-24-åringarna har drygt 17 procent utsatts för någon form av våld eller hot under en ettårsperiod 2000–01. Denna andel är 9 gånger så hög som bland 65-74-åringarna och 14 gånger så hög som

bland 75-84-åringarna. För de äldsta som drabbas är också hot- eller våldshändelsen oftast något unikt – de allra flesta har berättat om en enda händelse, två promille av 75-84-åringarna har varit med om 2-3 händelser under en ettårsperiod och ingen av 908 intervjuade i dessa åldrar har varit med om fler. Bland ungdomarna är det upprepade våldet eller hoten betydligt vanligare: 4-5 procent berättar om 2-3 fall, ytterligare 3-4 procent har varit med om minst fyra sådan händelser under en ettårsperiod.

Kombinationen av kön och ålder leder fram till en av de främsta riskgrupperna i hela materialet, de yngsta männen. 20 procent, var femte man i åldern 16-24 år, rapporterade under 2000-talets början att de under en ettårsperiod blivit utsatta för minst ett fall av våld eller hot. För hälften av dessa, cirka 10 procent, innebar det ett våld som ledde till synliga märken eller kroppsskada, och fyra procent har berättat upp upprepat våld/hot, minst fyra händelser under en ettårsperiod. Den andra motpolen utgörs då av de äldre kvinnorna, 65-84 år. Ett genomsnittligt årsvärde från början av 2000-talet visar att 3-4 promillen blivit utsatta för något våld (eller kanske snarare sådant våld som dessa vill berätta om), cirka en procent har utsatts för något hot som gjorde att man blev rädd – vilket totalt ger knappt en och en halv procent drabbade i dessa åldersgrupper.

Familjeförhållande: Ensamstående blir oftare än samboende utsatta för våld eller hotelser. Detta gäller framför allt ensamstående män utan barn och ensamstående kvinnor med barn. Men detta våld är ju oftast av olika karaktär. Männen drabbas ofta på olika offentliga platser – gator, restauranger, nöjesställen etc. – medan kvinnorna oftare blir utsatta för våld i den egna eller någon annans bostadslägenhet. Den mest anmärkningsvärda uppgiften utgörs dock av de ensamstående småbarnsföräldrarna, de allra flesta kvinnor. Hela 24 procent av dessa kvinnor har under en ettårsperiod 2000-01 blivit drabbade av någon form av våld eller hot. Dessa uppgifter grundar sig visserligen på relativt få intervjuer (108) men är i huvudsak återkommande år från år.

Ytterligare några data om de ensamstående kvinnliga småbarnsföräldrarna: för åtta procent av dessa var våldet så allvarligt att det medförde kroppsskada eller synliga märken. Detta innebär drygt 5 000 ensamstående småbarnsmammor. Drygt åtta procent i gruppen har dessutom drabbats av upprepat våld, minst fyra våldshändelser under en ettårsperiod. Det är därmed den i särklass högsta andelen för någon av de befolkningsgrupper vi kartlägger i dessa undersökningar. I tabellmaterialet finner vi också att drygt 40 procent av de ensamstående kvinnorna med barn som ej rapporterat en våldshändelse för polisen som skäl anfört ”avstod då man var bekant med gärningsmannen; familjeskäl” eller ”vågade inte, rädd för repressalier” – ytterligare 30 procent har ansett det vara ”meningslöst”.

Den **regionala indelningen** visar att det i allmänhet är vanligare att man råkar ut för våld eller hotelser i storstäder och övriga mer tätbefolkade delar av landet. I Stockholm drabbades ungefär var tionde medborgare av något våld eller hot under en ettårsperiod 2000-01 jämfört med 5-6 procent i de norra delarna av landet. Det har dock här skett en relativt kraftig utjämning mellan regionerna under 90-talet.

Nationalitet: Skillnaderna mellan infödda svenskar och utomlands födda är ganska små som totaler. Överrisker finns bland infödda svenskar med minst en förälder född utomlands, den s.k. andra generationens invandrare. Bland dessa män har 16 procent berättat om något våld eller hot. En nästan lika hög andel, 15 procent, har utom-europiskt födda män som invandrat till Sverige. En förklaring till dessa gruppers höga

andelar kan vara att de ofta är yngre än genomsnittsbefolkningen och oftare bor i mer tätbebyggda områden.

Var äger våldet rum?

Våld eller hot i lägenheter: Lägenhetsvåldet utgör cirka en femtedel av händelserna, ungefär 290 000 fall. Närmare 250 000 har inträffat i den intervjuades egna bostad medan drygt 40 000 ägt rum hemma hos någon annan. I 55 000 fall ledde lägenhetsvåldet till synliga märken eller kroppsskada – varav närmare 15 000 var av så allvarlig natur att det krävdes någon form av läkarbehandling. Totalt bland samtliga 16-84-åringar har 1,7 procent, eller 115 000 personer, under en ettårsperiod 2000–01 utsatts för något lägenhetsvåld eller -hot. Jämfört med 90-talets början är detta en statistiskt säker ökning med cirka en halv procentenhet.

Det är fler kvinnor än män som utsätts för lägenhetsvåld under en ettårsperiod – i genomsnitt 1,7 resp. 1,0 procent (2000–01 var andelarna 2,0 bland kvinnorna och 1,4 bland männen). Framför allt är det de yngre kvinnorna som drabbas och med en tendens mot stigande värden. 2000–01 var andelen drygt fyra procent bland 16-24-åringar och drygt tre procent bland 25-44-åringar – en ökning med cirka en procentenhet under 90-talet. Den mest anmärkningsvärda uppgiften gäller dock de ensamstående kvinnorna med barn och då i synnerhet småbarnsföräldrarna. I genomsnitt har drygt 8 procent av de ensamstående kvinnorna berättat om något lägenhetsvåld under en ettårsperiod (2000–01: 9 procent) – bland ensamstående småbarnsmammor blir årsgenomsnittet hela 12 procent (2000–01: 16 procent). Bland äldre generellt, åldersklasserna 45-84 år, är det mindre än en procent som drabbats av något lägenhetsvåld eller -hot.

Våld eller hot i samband med yrkesutövning: Kanske något överraskande visar det sig att hot- eller våldshändelser som utspelar sig i samband med yrkesutövning svarar för närmare 40 procent av samtliga händelser, motsvarande cirka en halv miljon fall. Av dessa medförde cirka 150 000 synliga märken eller kroppsskada, varav cirka 20 000 nödvändiggjorde någon form av läkarbehandling. Ungefär 40 procent av dessa händelser, 215 000 fall, utgjordes enbart av hot, som dock var så allvarliga att man blev rädd. Våldet eller hoten i samband med yrkesutövning fördelar sig på cirka 155 000 personer eller 2,3 procent i befolkningen. Detta är en ökning med en halv procentenhet sedan början av 90-talet. De högsta riskerna tycks finnas bland de yngre, kvinnor mellan 16-44 år och män mellan 25-44 år, med cirka 3,5 procent drabbade.

Genom årens lopp har vi, inte oväntat, kunnat konstatera att de som drabbas av detta våld naturligtvis främst är de som i sin dagliga verksamhet ofta kommer i kontakt med den något stökigare delen av allmänheten, t.ex. poliser och väktare, sjukvårdspersonal och andra yrken inom den sociala verksamheten som socialassistenter, kuratorer och skyddskonsulenter. Andra yrken som ofta omnämns är spärrvakter, busschaufförer etc. inom kollektivtrafiken samt servitörer, systembolagsförsäljare och annan servicepersonal som skolstädare och hotellreceptionister.

Våld eller hot på gator och andra allmänna platser: Till någon form av gatuvåld kan 35 procent av händelserna hänföras, dvs. cirka 475 000 fall. Drygt 310 000 av dessa ägde rum på gator, torg eller andra allmänna platser, 130 000 på restauranger, dansställen, i folkparker eller på andra nöjesställen, medan resterande cirka 30 000 händelser i denna kategori utspelade sig på tåg, bussar, tunnelbana eller i någon stations-

byggnad. Omkring 150 000 av dessa våldshändelser på olika allmänna platser medförde någon kroppsskada eller synliga märken, varav närmare 50 000 var så allvarliga att de krävde behandling hos läkare, tandläkare eller sjuksköterska. Sett i antal personer kan vi göra uppskattningen att cirka 250 000 personer, eller 3,7 procent av samtliga 16-84-åringar drabbats av något gatuvåld under en ettårsperiod. Till skillnad från när det ovan gällt lägenhetsvåld eller våld i samband med yrkesutövning kan vi här skönja en viss minskning under 90-talet med 0,4 procentenheter – på gränsen till statistiskt säkerställt. Statistiskt säkra minskningar finns bland ålderspensionärerna, 65-74 år, och dessutom bland kvinnor i 45-64-års-åldern.

Dock kan vi här urskilja en klar riskgrupp – de unga männen mellan 16 och 24 år. 16 procent berättar om något våld eller hot under en ettårsperiod 2000-01; bland de ensamstående av dessa noteras hela 20 procent. Andelen minskar sedan åldersgrupp för åldersgrupp till under en procent bland ålderspensionärerna.

Tre riskgrupper

Utifrån det hittills sagda kan vi precisera tre riskgrupper, eller kanske snarare tre typer av situationer där risken att utsättas för våld eller hot är betydligt högre än vad som gäller för den breda allmänheten. Detta grundas bl.a. på det faktum att när man studerar de personer som blivit utsatta för minst fyra hot- eller våldshändelser under ett år (ett "normalår" brukar dessa utgöra cirka en och en halv procent av befolkningen) kan man så gott som undantagslöst placera dessa i någon av följande kategorier:

a) *Yngre män, 16-35 år, som deltar i nöjeslivet*: Ungefär en fjärdedel av de personer som redogjort för minst fyra våldshändelser brukar hamna här. Det är nästan enbart frågan om män mellan 16 och 35 år. Ganska få anmäler vad som hänt till polisen. Svaren tyder på att de drabbade ofta är personer som ibland rör sig i ganska stökiga miljöer. Man tycker våldet eller hoten är bagatellartade eller ett ganska "naturligt" inslag i gatubilden. På frågan varför man inte tog någon kontakt med polisen var, förutom "småsak, bagatell", de vanligaste svaren "meningslöst, polisen kan ändå inget göra" resp. "gjordes upp i godo".

b) *Kvinnor, ofta ensamboende, som blir utsatta för våld i bostadslägenheter*: Denna riskgrupp har kommenterats på flera ställen i kapitlet. Ungefär en fjärdedel av högriskoffren brukar hamna här. De flesta är fränskilda eller ensamstående. Detta är naturligt då dessa bör ha något lättare att berätta om händelser av denna typ än de som fortfarande är samboende.

c) *Vissa yrkesgrupper*. För närmare hälften brukar det vara frågan om återkommande våld i samband med yrkesutövning. En klar majoritet uppger att man inte brukar ta kontakt med polisen, och man ger då nästan alltid motiveringen att "våld kan förekomma som en del i arbetet".

Om man således inte är alltför ung och inte så ofta brukar delta i vissa former av "nöjesliv", inte tillhör vissa speciella yrkesgrupper och inte blir slagen av sin partner är risken för våld eller hot, åtminstone upprepat sådant, ganska liten.

Några ytterligare karakteristika kring våldshändelserna

I avsnitten 2.8–2.14 redovisas ytterligare ett antal omständigheter för de olika typerna av våld eller hotelser, samt om man blivit vittne till något våld eller om man avstått att ge sig ut om kvällen av oro för att bli angripen. Något av dessa sammanfattas kort nedan:

Hur allvarligt är våldet? Ungefär 185 000 personer uppgav vid 2000–01 års intervjuer att man under en ettårsperiod blivit utsatta för ett så allvarligt våld att det medförde kroppsskada eller synliga märken. Cirka 60 000 av dessa var tvungna att uppsöka läkare, tandläkare eller sjuksköterska, vilket innebär omkring 90 000 händelser. Drygt två tredjedelar av dessa har drabbat män, knappt en tredjedel kvinnor. I närmare 85 procent av fallen (cirka 75 000) är offret mellan 16 och 44 år. Ålderspensionärerna svarar för cirka en och en halv procent, cirka 1 500, och det är här de som är mellan 65 och 74 år. Ingen av de 560 intervjuade 75-84-åringarna har under dessa år berättat om någon händelse av detta slag. Indelningen efter familjetyp visar också två tydliga riskgrupper: de ensamstående männen, 16-54 år, utan barn har sammantaget drabbats av cirka 36 procent av dessa händelser, fastän denna grupp enbart omfattar 14 procent av befolkningen. Den andra gruppen är de ensamstående kvinnorna med barn. Dessa utgör två och en halv procent av befolkningen, men har drabbats av närmare 10 procent av det våld som krävde läkarbehandling.

Omkring 45 000 av våldshändelserna ledde till minst en dags sjukskrivning eller oförmåga att utföra sina vanliga sysslor. För fem procent, eller närmare 35 000 händelser, kvarstod detta tillstånd även efter sju dagar. Vid drygt två procent av våldshändelserna, 15 000 fall, var dessa så allvarliga att offret var sjukskriven eller arbetsoförmögen ännu efter en månad.

Poliskontakter: För bara ungefär en fjärdedel av alla hot- eller våldshändelser uppges att man tagit någon kontakt med polisen. Det innebär cirka 315 000 händelser av de totalt drygt 1,3 miljoner hot- eller våldshändelser vi uppskattat från datamaterialet. För cirka 1 020 000 händelser uppges alltså inga sådana kontakter ha tagits. Den grövsta formen av våld, våld som krävde läkarvård, är helt naturligt den kategori som ger den högsta andelen poliskontakter, 58 procent. Det kanske dock snarast kan tyckas förvånande att andelen poliskontakter för denna grova form av våld stannar vid 58 procent. Likaså förefaller det något märkligt att det inte tycks vara en större andel poliskontakter vid våldshändelser totalt (22 procent) än vid de fall som enbart utgjordes av hot (26 procent).

Trots den stora osäkerhet som måste ligga i dessa svar är det dock påfallande hur lika dessa är från de tidigare ULF-undersökningarna. 1978 uppgavs andelen poliskontaktade händelser uppgå till 20 procent, 1984–85 hade andelen ökat till 26 procent, för att 1992–93 hamna på 24 procents-nivån, dvs. samma som 2000–01.

I närmare 60 procent av fallen (cirka 185 000 fall) för vilka man sagt sig ha haft poliskontakter uppges också att man vet att polisanmälan gjorts och att man fått kopia av denna från polisen. Då blir skillnaden inte alltför stor med den jämförelse vi försöker göra med den officiellt registrerade våldsbrottsligheten – 145 000 registrerade våldsbrott under en ettårsperiod i början av 2000-talet. Och då finns ändå påtagliga svårigheter att finna överensstämmelser mellan Brottsbalkens brottsarter och våra frågekategorier.

Den vanligaste anledningen till att man inte tar kontakt med polisen efter en våldshändelse är att man uppger att våld kan förekomma som en del i arbetet (28 procent av alla icke polisrapporterade händelser). I vart fjärde fall uppger man att det är meningslöst, ”polisen kan ändå inget göra”. Alternativen ”den intervjuade känner gärningsmannen; familjeskäl” resp. ”vågade inte, rädd för repressalier” har nämnts i sammanlagt 140 000 fall. En klar majoritet av dessa berättades av kvinnor. Det anses allmänt att man inte kan kartlägga våld inom bekantskapskretsen, vanligen kvinnomisshandel, med hjälp av denna typ av intervjuundersökningar. Här synliggör vi åtminstone en del av detta våld.

Relation till gärningsmannen: Av de cirka 1 335 000 fall av våld eller hot vi kunnat kartlägga var gärningsmannen en ”nära bekant” i omkring 25 procent av fallen (ungefär 330 000 händelser). Detta är en ökning av andelen ”nära bekanta” med cirka fem procentenheter sedan början av 90-talet. I 35 procent av fallen uppgavs gärningsmannen vara någon helt okänd. Vi kan anta att det är för de okända gärningsmännen, det anonyma våldet, vi får de tillförlitligaste skattningarna.

Redovisningen efter brottsplats visar, inte oväntat, att offer - gärningsman ofta har en nära relation när det gäller lägenhetsvåld. I 60 procent av fallen var det här frågan om en nära bekant, jämfört med 18 procent beträffande våld på arbetsplatser och 8-9 procent när det gäller våld på gator och andra allmänna platser. I denna senare typ av händelser är det vanligen någon helt okänd (60 procent) eller någon som enbart är känd till namn eller utseende (25 procent) som svarar för angreppet.

Förekomst av vapen eller andra tillhyggen: I 16-17 procent, eller i cirka 220 000 av de rapporterade hot- eller våldsbrotten, uppges något vapen eller annat tillhygge ha förekommit. I fem procent har det varit frågan om knivar, i en procent skjutvapen och i resterande 10-11 procent något annat tillhygge. Detta är en viss minskning sedan början av 90-talet då något vapen använts i cirka 20 procent av fallen. Denna minskning tycks utgöras av användandet av kniv resp. skjutvapen.

Vittne till våld eller misshandel: 12 procent, vilket motsvarar ungefär 825 000 personer svarade ”ja” på frågan ”Har Du själv under det senaste året råkat få se när någon person blivit utsatt för våld eller misshandel som gjorde att Du blev upprörd eller att Du kände Dig illa till mods?”. Samma tendenser som visades när det gällde de som själva blivit utsatta för något våld eller hot framgår tydligt även här. Det är således betydligt vanligare att yngre blir vittne till våld än äldre. 32 procent bland 16-24-åringarna men endast 2-3 bland ålderspensionärerna har under en ettårsperiod blivit upprörda eller känt sig illa till mods efter vad man fått se. Det är också något vanligare bland män (14 procent) än bland kvinnor (10-11 procent). Redovisningen efter region visar betydligt högre andelar (14-15 procent) i de tre storstadsregionerna, jämfört med 7-8 procent i de norra delarna av landet. Kombinerat detta kan man se att ungefär var tredje yngre man har blivit våldsvittne i storstäderna, mot knappast någon enda bland äldre personer i norra Sverige.

Oro för att bli utsatt för våld: 17 procent av befolkningen, 16-84 år, svarade ”ja” på frågan: Har det under de senaste 12 månaderna hänt att Du avstått från att ge Dig ut på kvällen av oro för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad?. Det motsvarar 1 170 000 personer. Nio procent, eller cirka 625 000, säger att man ofta känt denna oro.

Sett i ett längre perspektiv, sedan slutet av 70-talet, har oron varierat från som lägst 10-11 procent vid början av 80-talet till som högst cirka 18 procent 1992-93 (detta stycke avser befolkningen 16-74 år). Om man jämför medelvärdet för de fyra första åren i tidsserien (1978-81) med de fyra sista (1999-2002) finner man en ökning med tre procentenheter för befolkningen i sin helhet, från 12 till 15 procent. För männen är ökningen drygt två procentenheter (4 resp. drygt 6 procent), för kvinnorna cirka fyra procentenheter (20 resp. 24 procent). Skillnaden mellan könen är mycket stor, oftast 3-4 gånger så hög bland kvinnorna som bland männen.

Kombinerar man kön, ålder och region tecknas ytterligheterna av männen i de norra delarna av Sverige (2-3 procent) och av de äldre kvinnorna, 75-84 år, i de tre storstadsregionerna (55 procent). Att över hälften av kvinnorna i denna grupp säger att man avstått från att ge sig ut på kvällen av rädsla för att bli utsatt för våld är ju en skrämmande hög siffra. Andra data från undersökningen 2000-01 visar också att drygt 60 procent av de äldsta kvinnorna aldrig går ut ensamma utanför det egna bostadsområdet efter mörkrets inbrott och att ytterligare 20 procent alltid undviker vissa platser (se avsnitt 2.14).

Som ett slags sammanfattande komplement till den systematiska genomgången av olika befolkningsgruppers utsatthet för våld och hot, görs avslutningsvis i avsnitt 2.15 några analyser med hjälp av s.k. logistisk regression.

Kap 3: Offer för stöld eller skadegörelse

I detta kapitel berättar vi hur många, och vilka, hushåll som drabbas av olika former av stölder och skadegörelser. Här är det således naturligt att vidga perspektivet till hela hushållet – vad som drabbar en enskild medlem av ett hushåll, bör ju i ekonomiskt avseende drabba samtliga familjemedlemmar.

I den sammanfattande tabellen nedan visas att i runda tal 1 035 000 hushåll, cirka vart fjärde hushåll, blivit utsatt för någon stöld eller skadegörelse under en ettårsperiod i början av 2000-talet. Dessa hushåll består av cirka 1 810 000 individer och det totala antalet egendomsbrott skattas till 1 575 000 under ett år. Av dessa utgjordes 1,2 miljoner, eller cirka 75 procent, av något stöldbrott. Jämfört med den förra mätningen av detta slag, 1992-93, har det skett en minskning med cirka 40 000 brott. Denna minskning utgörs i huvudsak, enligt tabellen, av stöld eller skadegörelser av cyklar, mopeder, motorcyklar eller delar av dessa (-55 000 brott) samt av "annan stöld, t.ex. på arbetsplatsen, vid resor, av båt etc." (-10 000 brott). Ökningar har däremot skett för stöld eller skadegörelse i den ordinarie bostaden respektive av bil (vardera cirka + 10 000 brott).

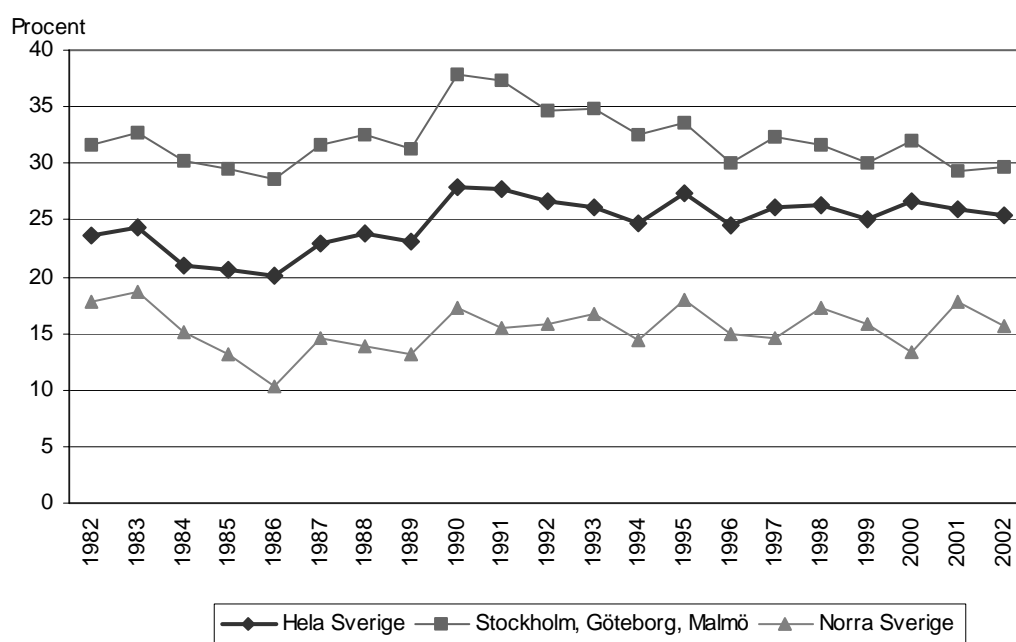
I det något längre perspektiv vi kan överblicka, sedan början av 80-talet har antalet stölder eller skadegörelser ökat med drygt en tredjedel, från 1 145 000 till 1 575 000 egendomsbrott. Det är således först nu under 90-talet vi kan avläsa en viss minskning. Hur utvecklingen sett ut, dels för Sverige i sin helhet, dels för de tre storstadsområdena resp. de norra delarna av landet fram av diagram 1 nedan.

Tabell 1 Sammanfattande tabell över olika brottstyper under en ettårsperiod 2000–01.

	Drabbade bostadshushåll		Drabbade individer, 16-84 år	Antal brott under ett år	därav: stölder	Jämförelse med 1992-93 (antal brott)
	Andel	Antal				
Stöld eller skadegörelse..						
..i den ordinarie bostaden	2,0	85 000	130 000	95 000	70 000	+10 000
..på vind, i källare, i garage etc.	4,8	200 000	315 000	250 000	190 000	-5 000
..i fritidsbostad	1,0	40 000	75 000	50 000	35 000	+ 5 000
..av bil	4,3	175 000	310 000	210 000	85 000	+10 000
..av något i eller från bilen	6,7	275 000	505 000	325 000	250 000	+5 000
..av cykel, moped, MC el. delar av dessa	7,3	300 000	545 000	380 000	325 000	-55 000
..annan stöld eller skadegörelse	5,2	215 000	380 000	265 000	245 000	-10 000
Någon stöld eller skadegörelse därav någon stöld	25,1	1 035 000	1 810 000	1 575 000	1 200 000	-40 000
	20,0	825 000	1 445 000			
därav ett fall	17,0	700 000	1 200 000			
2-3 fall	6,7	275 000	490 000			
minst fyra fall	1,3	55 000	105 000			

Exempel på tabelltolkning: Närmare 5 procent av samtliga bostadshushåll i Sverige, cirka 200 000, har under en ettårsperiod 2000–01 blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse i något förvaringsutrymme (vind, källare, garage etc.). Dessa hushåll omfattar cirka 315 000 personer i åldrarna mellan 16 och 84 år. Det totala antalet brott av detta slag skattas grovt till omkring 250 000. Som synes är det angreppen på fordon av olika slag, bilar, cyklar, mopeder etc., som är de vanligast förekommande brotten bland dem vi kan bedöma. Dessa omfattar totalt cirka 915 000 eller närmare 60 procent av samtliga. I kapitel 3 finns ytterligare indelningar när det gäller stölder, enbart skadegörelser etc.

Diagram 1 Andel individer, 16-84 år, som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av stöld eller skadegörelse. Utvecklingen 1982–2002 i hela riket, i storstäder resp. norra Sverige. Procent.

Både vid början och slutet av perioden ligger andelen i hela befolkningen på cirka 25 procent årligen drabbade. Under några år vid mitten av 80-talet var denna andel nere vid cirka 20 procent, men ökade sedan åter för att 1990–91 hamna i närheten av 28 procent. Sedan 1996 har andelen legat ganska stabilt kring 25–26 procent. Inom storstadsregionerna har andelen flertalet år varierat mellan cirka 30 och 35 procent och i de mera glesbebyggda områdena av landet vanligen mellan 13 och 18 procent. Hur utvecklingen sett ut för olika typer av egendomsbrott framgår av diagram 3.2–3.4 i kapitel 3.

Indelningen efter hushållets boendeform visar att de som bor i höga flerfamiljshus har den högsta brottsrisken – cirka en tredjedel av de som bor i hus med minst fem våningsplan, drabbas under ett år. Motsvarande andel bland dem som bor i låga flerfamiljshus är 26 procent och bland dem som bor i villor eller småhus 21 procent. Gör man en uppdelning av dessa senare i sammanbyggda småhus och friliggande villor finner man att 29 procent av de sammanbyggda rad- eller kedjehusen drabbats mot 19 procent bland de friliggande villorna. Båda tendenserna, de relativt höga andelarna för boende i höga flerfamiljshus och sammanbyggda småhus, sammanhänger med de ovan redovisade skillnaderna beträffande urbaniseringsgrad. Nästan 80 procent av småhusen och 90 procent av de höga flerfamiljshusen är belägna i de större städerna (H-region 1–3). I landet i övrigt är villor och låga flerfamiljshus relativt sett betydligt vanligare.

Om man ser till individuella egenskaper tillhör yngre betydligt oftare drabbade hushåll än äldre. Andelen 36 procent bland 16–24-åringarna minskar till 9 procent bland de äldsta, 75–84-åringarna. Denna skillnad uppstår framför allt på grund av fordonsangreppen, samt restgruppen ”annan stöld” som i avsevärt högre grad drabbar de yngre. Totalt sett är det fler män som drabbats, 28 procent, jämfört med kvinnornas 24 procent.

Indelningen efter familjeförhållanden visar inga större skillnader mellan ensamstående och samboende. Det är främst samboende ungdomar, 16–24 år, som drabbas mer än ensamstående i detta åldersintervall. Det omvända är förhållande bland föräldrar med barn, 7–18 år. Här är det de ensamstående som är mest drabbade. En förklaring till detta kan vara att ensamstående med barn, relativt sett samboende med barn, oftare bor i områden där stöldrisken är högre, t.ex. i högre flerfamiljshus.

De högre tjänstemannagrupperna och företagarna (exkl. jordbrukarna) anger en högre andel utsatta för stölder och skadegörelser (runt 30 procent) än arbetarna (22–23 procent). Detta kan sammanhånga med att de förra i genomsnitt äger mer stöldbegärlig egendom och att man också oftare är ute på resor. Slutligen visar indelningen efter nationellt ursprung att svenska män som har minst en förälder född utomlands har något högre risk (40 procent) att bli utsatta för stöld eller skadegörelse än infödda svenskar med infödda föräldrar. Detsamma gäller de män som invandrat från länder utanför Europa (37 procent). Detta kan antagligen förklaras av att dessa grupper har en relativt låg medelålder och att de oftare bor i brottsutsatta områden.

Poliskontakter

Sammanlagt uppges någon form av poliskontakt ha ägt rum för 57 procent av de brott som omfattas av undersökningen. Totalt för hela den period vi kan överblicka, 1978–2001, tycks det ha skett en ökning av anmälningsbenägenheten med knappt tio procentenheter, men med en avmattning under 90-talet.

Benägenheten att ta kontakt med polisen varierar mellan olika brottstyper, liksom mellan stöld- och skadegörelsebrott. Totalt uppges polis vara kontaktade i 61 procent av stöldfallen och i 46 procent när det enbart varit frågan om skadegörelse. För stölder varierar andelen från 87 procent för bilstölder och 78 procent för stölder i fritidshus till 50 procent för stölder av cyklar, mopeder eller motorcyklar eller delar av dessa. När det gäller stölder i den ordinarie bostaden uppges polis ha kontaktats i 63 procent av fallen. För enbart skadegörelse ligger andelarna genomgående lägre. Allra lägst för de cirka 55 000 fallen av skadegörelser på cyklar, mopeder och motorcyklar (endast 7 procent).

I avsnitt 3.5 görs jämförelser med den officiella kriminalstatistiken, och här anges också de uppgivna skälen till varför man ej i vissa fall tar någon kontakt med polisen.

Oro för inbrott eller skadegörelse i bostaden

Ungefär 23 procent i befolkningen, 16-84 år, uppgav samtliga år 2000–2002 att de känt oro för att bli utsatta för inbrott eller skadegörelse i bostaden – 26 procent bland kvinnorna, 20 procent bland männen. Oron är lägst bland 16-24-åringarna med 14 procent, och högst i åldrarna mellan 45 och 54 år med drygt 30 procent. Samboende är oftare oroad än ensamstående. Detta gäller i samtliga familjecykelkategorier. Vidare är de som är födda utomlands mera oroad än infödda svenskar – 31 procent mot 22. Skillnaden mellan de socioekonomiska grupperna är däremot liten.

Skadegörelse i bostadsområdet

I avsnitt 3.7 redovisas några uppgifter om man upplever skadegörelse eller vandaliseringstendenser i sitt bostadsområde. Det är de som svarat ”ja, mycket vanligt” eller ”ja, ganska vanligt” på frågan ”Är det vanligt här i bostadsområdet att det förekommer skadegörelse eller åverkan på gemensamma utrymmen, lekplatser, parker eller dylikt?”. Sett till hela Sverige tycks skadegörelsen ha minskat mellan 1978 och 2002, från 17 till 12-13 procent. Störst har minskningen varit i Stockholmsområdet, där 31 procent ansåg att skadegörelse var vanlig år 1978, men nu har krympt till 18 procent 2002.

Indelningen efter boendeform visar tydligt att skadegörelsen (eller åtminstone uppfattningen om denna) är betydligt vanligare i förtätade bostadsområden. Bland villa- och småhusägare är det bara sju procent som anser att skadegörelse är vanligt, en andel som sedan successivt ökar bland flerfamiljsboende, beroende på antal våningsplan, till nästan 30 procent bland de som bor i minst fem våningar höga flerfamiljshus.

Även detta kapitel avslutas med en sammanfattning med hjälp av logistisk regression.

Kap 4: Brottsförebyggande åtgärder och försäkringskydd

Kapitlet handlar om hur stora andelar inom olika befolkningsgrupper som uppger sig ha hemförsäkring för bostaden, samt helförsäkring eller vagnskadegaranti för even-

tuella bilar. Vi undersöker också vilka som försöker skydda sig mot oönskat intrång - genom grannsamverkan, extralås, alarmanordningar etc. Dessutom redovisas vilka som har någon fungerande brandvarnare i bostaden.

Hemförsäkring

Mellan 96 och 97 procent i hela befolkningen, 16-84 år, uppger att man har en försäkring. Ungefär en halv procent kan inte svara, vilket innebär att det numera bara är cirka tre procent, eller i absoluta tal ungefär 200 000 personer, som vet om och erkänner att man saknar hemförsäkring. Om vi ser till utvecklingen sedan 1978 visas att det skedde en ganska markant minskning av andelen som saknade hemförsäkringsskydd mellan 1978 och 1984-85 - från åtta till drygt fyra procent. Därefter tycks marknaden vara i huvudsak mättad - även 1992-93 var denna andel drygt fyra procent, och nu vid 2000-talets början, omkring tre procent.

Vad som framför allt tycks ha betydelse för innehavet av försäkring är boende- och upplåtelseform samt bostadens standard och utrustning. Bland de som bor i villor eller småhus är det bara någon enstaka procent som saknar hemförsäkring. Bland boende i flerfamiljshus saknar cirka sju procent hemförsäkring, men skillnaden har minskat under 90-talet. Att ha försäkring är också betydligt vanligare bland dem som bor med ägande- eller bostadsrätt (99 procent) än bland dem som enbart har hyresrätt (92 procent), men även här är en nivellering på gång.

Generellt sett tycks de skillnader som finns mellan olika befolkningsgrupper i stort sett vara en avspeglning av hur olika grupper bor, deras utrymmes- och utrustningsstandard. T.ex.: av de cirka 170 000 som vi definierar som trångbodda saknar cirka 15 procent hemförsäkring - dock en minskning med fem procentenheter under 90-talet. Bland de cirka 150 000 personer som varken har tillgång till frys-, disk- eller tvättmaskin uppger närmare en fjärdedel att man också saknar hemförsäkring. I de små hushållen, de oftast ensamstående som bor i ett rum och kök saknar 15 procent försäkring. Andelen hemförsäkringstagare ökar sedan kontinuerligt med antalet rum. Generellt kan sägas: när människor får bättre boendeförhållanden ökar också benägenheten att skaffa försäkringsskydd.

Etableringen i bostadsområdet spelar också en tydlig roll. Bland dem som flyttat in i sin nuvarande bostad under 2000-01 (dvs. under de år då intervjuerna gjordes, och därmed bott där i högst två år) saknade cirka tio procent hemförsäkring, jämfört med fem procent bland dem som flyttat in under 1998-99 och mindre än två procent bland dem som bott kvar i bostaden sedan 1992.

Ytterligare ett par noteringar från tabellmaterialet: Ensamstående saknar hemförsäkring betydligt oftare än samboende. Detta gäller för var och en av familjecykeltkategorierna. De allra lägsta andelarna har de ungdomar, 16-24 år, som nyligen lämnat föräldrahemmet och som ensamstående etablerat sig på bostadsmarknaden - 22 procent av dessa saknar hemförsäkring. Bland de som redan är samboende i dessa åldrar är motsvarande andel 7 procent. Sedan ökar andelarna med hemförsäkring för att bland samboende i de äldre åldersklasserna nå upp till en 99-procentig täckning.

Relativt stora skillnader kvarstår dock när det gäller skillnader efter nationalitet. Cirka tre procent bland infödda svenskar saknar försäkring, jämfört med 8-9 bland de som är födda utomlands. Andelen är allra högst, 12-13 procent, bland dem som

kommer från något utomeuropeiskt land, men denna andel har dock minskat med 9-10 procentenheter sedan början av 90-talet.

Över huvud taget talar vi mycket om minskande skillnader i detta avsnitt. Utöver det ovan sagda noterar vi minskande skillnader mellan de socioekonomiska klasserna, mellan boende i olika regioner osv.. En till synes positiv utveckling alltså.

Bilförsäkring

Sammanlagt angav cirka 5 510 000 personer, 16-84 år, att familjen disponerade minst en bil. 87 procent av dessa sade sig ha helförsäkring på bilen/ någon av bilarna, 10 procent uppgav sig sakna detta, medan övriga tre procent inte kände till detta förhållande. Under perioden sedan 1992-93 har andelen helförsäkrade ökat med drygt två procentenheter, samtidigt som antalet personer med tillgång till bil också ökat med cirka 50 000.

Ett par tendenser från tabellmaterialet: Ensamstående förefaller sakna helförsäkring i större utsträckning än samboende. Störst är skillnaden mellan samboende och ensamstående barnfamiljer – 90 resp. 75 procent har helförsäkring. Indelningen efter socioekonomisk grupp visar att 14 procent bland arbetarna och 15 procent bland jordbrukarna saknar både helförsäkring och vagnskadegaranti. Bland tjänstemännen är denna andel lägre, cirka 7 procent. En av orsakerna till de skillnader som finns mellan olika grupper kan naturligtvis bestå i en olikartad sammansättning av bilparken.

Vi kan också visa att 35 procent av alla som har tillgång till bil också har försett den med någon larmanordning. Här har det skett en mycket snabb utveckling under 90-talet. Andelen har mer än fördubblats. Skillnaden mellan olika befolkningsgrupper är här betydligt större än när det gällde helförsäkring ovan. Detta kommer bland annat till tydligt uttryck vid indelningen efter H-regioner, där andelen successivt minskar från drygt 50 procent i Stockholm till knappt 20 procent i den norra glesbygden. Bland de olika socioekonomiska grupperna stiger andelen med larmanordning på bilen från 26 procent bland ej facklärd arbetare till 45 procent bland högre tjänstemän och företagare med anställda. Bland jordbrukare är andelen endast 10 procent. Utöver spekulationerna ovan, att skillnader kan hänga samman med bilparkens ålder bland olika befolkningsgrupper, verkar det här som om den verkliga eller förväntade brottsbenägenheten inom området där man bor, kan ha en betydande inverkan.

Brandvarnare i bostaden

I samband med undersökningarna 2000-01 ställde vi för första gången en fråga om man har (minst) en fungerande brandvarnare i bostaden. 75 procent av befolkningen, 16-84 år, svarade jakande på denna fråga, 24 procent svarade ”nej”, medan bara en procent uppgav att man inte kände till detta förhållande.

Här är skillnaderna mellan olika boende- och upplåtelseformer betydligt mera accentuerade än när det gällde innehav av hemförsäkring ovan. Bland de som bor i villor eller småhus har cirka 90 procent en brandvarnare. Denna andel minskar till 63 procent bland de som bor i låga flerfamiljshus och till 54 procent bland de som bor i flerfamiljshus med minst tre våningsplan. När man istället ser till upplåtelseformen blir andelarna 91 procent bland de som bor med äganderätt, 65 procent bland bostadsrättsinnehavarna resp. 55 procent bland de som bor med hyresrätt.

Redovisningen efter olika befolkningsgrupper är antagligen främst en avspeglning av hur dessa bor. T.ex.: Ensamstående har betydligt mera sällan tillgång till brandvarnare än samboende. Allra lägst är andelen bland ensamstående ungdomar (45 procent) – de som relativt nyligen lämnat föräldrahemmet och på egen hand sökt etablera sig på bostadsmarknaden. Andelen ökar så under livscykeln med en topp på 80–90 procent bland samboende föräldrar.

Invandrargrupperna är kraftigt underrepresenterade bland innehavarna av brandvarnare. Av samtliga födda utomlands har bara 58 procent denna tillgång, allra lägst, 46–47 procent, är andelen bland de cirka 275 000 invandrarna som kommer från utomeuropeiska länder. Bland infödda svenskar ligger genomsnittet på 77 procent. Bland de socioekonomiska grupperna ökar andelen med brandvarnare från 70 procent bland ej facklärd arbetare till 80 procent bland de högre tjänstemännen och till 88 procent bland jordbrukare. Slutligen, den regionala indelningen: Bland H-regionerna ligger Stockholm i en klass för sig med 65 procent, tio procentenheter lägre än Malmö, Göteborg och övriga större städer. I regionerna utanför de större städerna är andelen allra högst, 80 procent.

Grannsamverkan mot brott

En kraftig majoritet av befolkningen, 76 procent, brukar få bevakningshjälp av grannar eller andra vid några dagars bortovaro från bostaden. ”Ja, alltid eller nästan alltid” svarade 65 procent, närmare 4,4 miljoner i befolkningen 16–84 år; ”ja, ibland” svarade 11 procent, ytterligare 750 000 personer. Skillnaderna jämfört med förhållandena 1992–93, då vi ställde denna fråga för första gången, är ganska små.

Det är vanligast att man skyddar sin bostad genom samverkan med grannarna inom villa- och småhusområden. Här uppger hela 80 procent av de boende att man så gott som alltid ber grannar om hjälp vid tillfällig bortovaro. Denna andel sjunker sedan successivt till knappt 40 procent bland dem som bor i höga flerfamiljshus med minst fem våningsplan. Motsvarande tendens finns beträffande upplåtelseform. Bland de som bor med äganderätt (vilket ju är nära förknippat med småhusboende) eller har andelslägenhet får drygt 80 procent alltid eller så gott som alltid bevakningshjälp från grannarna – en andel som sjunker till cirka 50 procent bland dem som bor i bostadsrätter och till 45 procent bland dem som har hyresrätt. Både bland de som bor i flerfamiljshus och de som har bostads- eller hyresrätt har det skett en minskning sedan början av 90-talet.

Skillnader mellan olika befolkningsgrupper reflekterar sannolikt främst i vilka områden man bor. Det är t.ex. naturligt att de som hunnit rota sig i ett område och etablerat goda grannkontakter också har lättare att få hjälp med tillsynen av bostaden. Några exempel: Samboende får oftare hjälp än ensamstående. Ytterligheterna kan tecknas av ensamstående ungdomar (bara 30 procent får nästan alltid hjälp med tillsyn vid bortovaro) och samboende barnfamiljer (närmare 80 procent). Ensamstående kvinnor tycks ha bättre kontaktnät än ensamstående män.

Bland de som är födda utomlands är andelen lägre (56 procent) än bland infödda svenskar (66 procent). Allra lägst andel som kan räkna med tillsynshjälp av grannar har de som är födda utanför Europa – endast 47 procent. Indelningen efter regioner visar att de som bor i Stockholmsområdet får denna hjälp i mindre utsträckning än övriga landet. I Stockholm har också andelen sjunkit signifikant under 90-talet.

Skydd mot bostadsinbrott

Förutom genom att ta hjälp av sina grannar kan man skydda sin bostad från angrepp genom olika installationer: Vi har frågat om man skyddar sin bostad genom att använda extralås (polislås, sjutillhållarlås etc.); något inbrottsalarm eller säkerhetsdörrar eller gallerdörrar.

Extralås: Detta är det vanligaste skyddet. 37 procent av befolkningen, drygt 2,5 miljoner, har tillgång till ett sådant lås. Detta är ungefär samma andelar som vid början av 90-talet. Förekomsten av extralås är mycket kraftigt betingat av var i landet man bor. Indelningen efter region visar att 72 procent bland de som bor i Stor-Stockholmsområdet har ett extralås (specifikt för Stockholms kommun gäller 78 procent). Denna andel minskar sedan kraftigt via 59 procent i Göteborg- och Malmö-områdena och 28 procent i övriga större städer till 5 procent i den norra glesbygden. I både Stockholm och i den norra glesbygden har andelen dock minskat under 90-talet.

Inbrottsalarm: Ungefär sju procent i befolkningen, 16-84 år, skyddar sin bostad med inbrottsalarm. Detta innebär ungefär 470 000 personer. Sedan 1992-93 har det här skett en kraftig ökning med cirka tre procentenheter (eller 210 000 personer). Om extralås var typiskt för flerfamiljshus, gäller det omvända beträffande inbrottsalarm. Dessa nyttjas nästan helt och hållet bland de som bor i villor eller småhus – i totalt elva procent av dessa. Bland flerfamiljshusen ligger andelarna endast mellan en till två procent. Och hela ökningen under 90-talet förklaras av villa/småhus-ägarna. Här har andelen fördubblats (med fem och en halv procentenhet), medan innehavet bland flerfamiljshusen ligger stilla.

Säkerhets- eller gallerdörrar: Även förekomsten av säkerhets- eller gallergrindar är ett typiskt storstadsfenomen. Indelningen efter regioner visar att 18 procent av de som bor i Stockholmsområdet har sådana dörrar (specifikt i Stockholms kommun 25 procent). Denna andel minskar sedan till sju procent som ett genomsnitt för Göteborg och Malmö för att bara uppgå till någon enstaka procent i områdena utanför de större städerna. Utslaget på riket i sin helhet blir andelen sex procent, vilket innebär att cirka 400 000 personer, 16-84 år, bor under dessa förhållanden. Även här utgör det närmast en fördubbling under 90-talet. Däremot, till skillnad från alarm, är förekomsten av säkerhets- eller gallerdörrar överlägset vanligast i de höga flerfamiljshusen (20 procent; plus sju procentenheter under 90-talet). Andelen minskar sedan till 10 procent i 3-4-våningshusen och till 2-4 procent i låga flerfamiljshus och i villor/småhus.

Kap 5: Oroande förhållanden

I detta kapitel redovisas ytterligare några förhållanden som kan påverka människornas trygghet. Det handlar om situationer eller förhållanden som ibland kan upplevas som hotfulla eller skrämmande: oro för den framtida ekonomin, för att bli arbetslös, för sviktande hälsa, för barnens situation eller för läget i världen.

Ekonomi

Oron för sin eller familjens ekonomi under ”det kommande året” (efter intervjutillfället) följer av naturliga skäl de ekonomiska konjunkturernas upp- och nedgångar. År 2002 var drygt en fjärdedel av befolkningen, 16-84 år, oroade för sin ekonomi,

vilket motsvarar drygt 1,8 miljoner personer. Detta är en markant och successiv minskning sedan ”toppnoteringen” år 1993 då närmare 40 procent kände denna oro. Under högkonjunkturen vid slutet av 80-talet låg denna nivå på drygt 20 procent.

Den högsta andelen oroade finns bland ungdomar och bland yngre medelålders personer. I gruppen 25-34 år är andelen cirka 40 procent. Det är i denna grupp som flertalet nyligen har lämnat föräldrahemmet och påbörjat sin egna karriär inom arbetslivet, ensamma eller tillsammans med en relativt nybildad familj. Andelen sjunker sedan markant ned till 10-15 procent bland ålderspensionärerna. Utvecklingen under 90-talet pekar dock mot en viss utjämning mellan generationerna. I samtliga åldersgrupper, och år från år, är andelen oroade betydligt högre bland kvinnorna.

Indelningen efter familjeförhållanden överensstämmer ganska väl med vad man vet eller kan anta om den faktiska situationen för olika familjer. Samboende är mindre oroade än ensamstående. Bland samboende utan hemmavarande barn i åldern 45-64 år är andelen oroade 14 procent, en minskning med elva procentenheter sedan början av 90-talet. Bland samboende yngre pensionärer är andelen oroade tio procent och bland de äldre endast fem procent. Bland de ensamstående i motsvarande åldrar är denna oro två till tre gånger så stor. Bland barnfamiljerna är oron betydligt större. Bland de samboende småbarnsföräldrarna är 40 procent oroade. Allra värst tycks emellertid situationen vara för de ensamstående småbarnsmödrarna – närmare 80 procent av dessa känner oro för den framtida ekonomin.

Andelen oroade minskar från 32 procent bland ej facklärd arbetare till 18 procent bland högre tjänstemän. Bland ensamföretagarna är drygt 30 procent oroade, medan andelen bland jordbrukare och företagare är lägre, 20 resp. 16 procent.

Bland de invandrare som är födda utanför Europa är 60 procent oroade för sin framtida ekonomi. Även bland övriga invandrargrupper och bland andra generationens invandrare är andelen högre än för infödda, vars båda föräldrar är födda i Sverige.

Arbetslöshet

Utvecklingen när det gäller oro för arbetslöshet följer i stora drag den som gällde oron för hushållets ekonomi. Även skillnaderna mellan de olika redovisningsgrupperna uppvisar snarlika mönster. Detta är ju också ganska naturligt då båda indikatorerna någorlunda följer de ekonomiska konjunkturen från en tid till en annan. Under en ettårsperiod 2000-01 uppgav 14 procent, cirka 585 000 av de förvärvsarbetande att man kände oro för att bli arbetslös. Detta är en minskning från cirka 40 procent ”toppåret” 1993.

Oron är mest utbredd bland de yngsta (16-24-åringarna) med 22 procent och minskar sedan successivt med stigande ålder till 10 procent bland 55-64-åringarna. I samtliga åldersklasser är kvinnor mer oroade än män. För de yngsta, 16-24 år, är andelen 28 procent bland flickorna och 17 bland pojkarna. Vid sidan av ungdomar är oron relativt hög bland ensamstående föräldrar, cirka 20 procent.

Redovisningen efter socioekonomisk grupp visar successivt sjunkande andelar från 20 procent bland icke facklärd arbetare till 9 procent bland högre tjänstemän. Bland företagarna är också bilden splittrad, 17 procent av ensamföretagarna är oroliga, jämfört med 8 procent av företagare med anställda och endast 2 procent bland jordbrukarna. Utomlands födda invandrare är betydligt mera oroade än infödda svenskar.

Detta gäller framförallt de som är födda i länder utanför Europa, bland vilka andelen är hela 34 procent.

Det egna hälsotillståndet

Oron för hälsan varierar naturligtvis med de faktiska hälsovariationerna i befolkningen: den ökar med stigande ålder och påverkas också starkt av redan inträffade hälsobrister. Vi kan här bl.a. konstatera att:

- oron är högre bland kvinnor än bland män - i genomsnitt 39 procent bland kvinnorna jämfört med 30 procent bland männen. Redan bland de yngsta kvinnorna, 16-24 år, är skillnaden påtaglig och ligger drygt tolv procentenheter över männens nivå (28-29 resp. 16 procent). Denna skillnad fortsätter så i stort sett oförändrad, men på högre nivåer, upp genom åren. Ett undantag utgör de allra äldsta, 75-84-åringarna, då männen "hunnit i fatt" och båda könen ligger på cirka 40 procent;
- oron för hälsan är högre bland utländska medborgare bosatta i Sverige (48 procent) än bland infödda svenskar (33 procent);
- oron är högre bland icke facklärd arbetare (40 procent) och jordbrukare (43) än bland framför allt högre tjänstemän (30 procent).

Aids eller HIV-smitta

Oron för att "man själv eller någon nära anhörig skall drabbas av aids eller HIV-smitta" har minskat dramatiskt under 90-talet. Det är här frågan om en halvering, från 15 procent oroad 1993 till sex procent 2002. De som "ofta" känner denna oro inskränker sig till en procent, även detta i stort sett en halvering under 90-talet.

Genomgående, vid samtliga mättillfällen, har kvinnor betydligt högre andelar än män. Bland de yngsta kvinnorna, 16-24 år, är numera cirka 13 procent oroad, jämfört med 7 procent bland de unga männen. Andelarna minskar sedan något med stigande ålder.

De som vid 2000-talets början visar de högsta andelarna oroad för HIV eller aids är de utomnordiska invandrarna, med värden kring 15-20 procent – allra högst bland utomeuropeiskt födda kvinnor.

Barnens situation

Oro för att barnen skall bli utsatta för mobbning eller misshandel (föräldrar med barn 3-17 år): Oron för att barnen skall bli mobbade låg vid 80-talets början på drygt 30 procent, år 1993 hade denna andel stigit till 46 procent och år 2001 till hela 63 procent – dvs. en fördubbling under 20-årsperioden. Mödrar har vid samtliga mättillfällen varit mer oroad än fäderna. År 2000-01 var 62 procent av alla mödrar oroad, jämfört med 51 procent bland fäderna.

De föräldrar som ensamma bär ansvaret för sina barns uppväxt tycks oftare känna denna oro än de som är samboende. Bland de ensamstående småbarnsmödrarna är närmare 70 procent oroad för att deras barn kan bli utsatta för mobbning eller misshandel av andra barn. Detta är en ökning med 13 procentenheter under 90-talet.

Indelningen efter socioekonomisk grupp visar att en större andel av föräldrar med arbetaryrken och bland lägre tjänstemän är oroad än bland tjänstemän på hög- eller mellannivå. Vidare är föräldrar med utländskt medborgarskap oftare oroliga för att deras barn skall bli misshandlade eller mobbade av sina kamrater – 66 procent jämfört med 55 procent bland infödda svenskar.

Oro för att barnen skall hamna i missbrukargång (föräldrar med barn 10-20 år):

Denna oro har sedan slutet av 70-talet legat ganska stabilt kring eller strax över 40-procentsnivån. År 2001 nåddes det högsta värdet med 47-48 procent.

Skillnaderna mellan könen är här mindre, men dock ganska tydliga – mödrar oroar sig i större utsträckning än fäderna. Även för övriga indelningsgrunder är differenserna mindre. Tendenserna visar bl.a. att föräldrar med högre tjänstemannabakgrund oroar sig mindre än övriga socioekonomiska grupper. Slutligen visar indelningen efter nationalitet att de som är födda utanför Europa oroar sig mest, över 50 procent, vilket också är en statistiskt säker ökning under 90-talet.

Oro för miljön och situationen i världen

Oro för miljöförstöring: Dessa frågor avser dels kring hemorten, dels i världen i stort. Tre iakttagelser kan göras generellt: oron är betydligt större för den globala miljöförstörelsen än för de eventuella problemen kring hemorten; oron har minskat under 90-talet – främst beträffande den lokala miljöförstörelsen; samt är det så att kvinnorna vid samtliga mättillfällen är mera oroliga för båda företeelserna.

Vid slutet av 80-talet och vid början av 90-talet låg *oron för den lokala miljöförstörelsen* kring 50 procent. Cirka tio år senare hade denna minskat till cirka 30 procent. Oron för närmiljön är ganska jämnt fördelad mellan åldersgrupperna – lägst är den bland de yngsta, 16-24 år. Det är också bland dessa unga som minskningen varit störst under 90-talet. Skillnaderna mellan olika socioekonomiska grupper är ganska liten – lägst är den bland jordbrukare med cirka 20 procent. Indelningen efter nationalitet visar att de utomlands födda invandrarna, i detta fall liksom för flertalet oros-indikatorer, har högre andelar än de som är infödda i Sverige.

Andelarna som känner *oro för miljöförstörelsen i världen* är mer än dubbelt så höga som när det ovan gällde miljön på hemorten. Vid början av 2000-talet var 77 procent oroad, vilket dock innebär en minskning med cirka tio procentenheter sedan år 1993. Andelen oroad är lägst bland de allra yngsta och de allra äldsta. Med undantag för de äldsta, 75-84-åringarna, har kvinnor högre mätvärden i samtliga åldersgrupper.

Oro för Sveriges energiförsörjning: Denna oro hade en topp åren 1988-89, med drygt 35 procent av befolkningen. Vad som hänt under 90-talet är att kvinnornas oro minskat relativt kraftigt med närmare sju procentenheter till 31 procent, medan männen har ökat med tre procentenheter till 29 procent. Oron är lägst bland de yngsta, 16-24 år, 17 procent, och ökar sedan successivt upp till närmare 40 procent i 55-74 årsålderna. Bland de allra äldsta minskar så andelen på nytt. Det har här skett en intressant svängning sedan 1993. Åldersgrupperna mellan 16 och 44 år har minskat andelen oroad relativt kraftigt med cirka åtta procentenheter, 45-54-åringarna ligger på en oförändrad nivå, medan bland de som är över 55 år andelen oroad har ökat med fem-åtta procentenheter. Minskningen bland de yngre är störst bland kvinnorna, medan ökningen bland de äldre är högst bland männen.

Vidare kan vi notera att de som bor i de norra delarna av landet är oroade för Sveriges energiförsörjning i mindre utsträckning än övriga; att det bland de förvärvsarbetsande grupperna är företagare med anställda som har den högsta orosandelen, samt att utomlands födda medborgare är oroade i större omfattning än infödda svenskar.

Oro för den internationella situationen: Denna oro ökade från 40 procent i befolkningen vid slutet av 70-talet till som högst 75 procent år 1984. En ny topp, cirka 65 procent, inträffade år 1993 varefter andelen minskade till de hittills lägsta värdena, cirka 35 procent, under åren 1996–1999. De senaste åren har andelarna varit 57 procent år 2001 och 44 procent 2002.

Genomgående för samtliga år har varit att kvinnor konsekvent redovisar betydligt högre andelar än män. Detta är giltigt för samtliga åldersgrupper. Generellt tycks också gälla att andelen oroade är högst i medelåldrarna och relativt sett lägre bland de äldsta och de yngsta. Vidare redovisas bl.a. att tjänstemän tycks vara mera oroade för den internationella situationen än arbetare och framförallt i förhållande till jordbrukare och företagare med anställda. Vidare är denna oro mer omfattande i de tre storstadsregionerna än i övriga delar av landet samt högre bland utomeuropeiskt födda invandrare än bland övriga grupper. Detta sistnämnda kan ju sammanhålla med att många av dessa är flyktingar som kommer från oroliga delar av världen.

Kapitel 1

Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

I tidningar, radio och TV möts vi dagligen av rapporter om de faror som hotar oss i olika situationer. Folk blir skadade i trafiken eller råkar ut för olyckor på sina arbetsplatser. Några blir utsatta för inbrott eller annan skadegörelse. En och annan blir också överfallen och misshandlad.

Dessa rapporter påverkar oss naturligtvis i en eller annan form. I värsta fall kan de leda till att vi inte vågar gå utomhus av rädsla för att bli överfallna eller trakasserade. När enskilda våldshändelser omfångsrikt och dramatiskt skildras i massmedia leder det helt naturligt till att många människor blir rädda. Man identifierar sig med offret: det som kan hända andra kan naturligtvis också hända mig.

Kriminalitet får således välfärdskonsekvenser inte bara för dem som blir direkt drabbade, utan även för den övriga befolkningen, i form av oro och känslor av otrygghet. Som ett led i SCB:s undersökningar av levnadsförhållandena (ULF) har vi försökt att kartlägga några av dessa problem. Hur vanligt är våldet i vårt samhälle och hur utbredd är oron för att man själv skall bli angripen? Vilka blir utsatta för stölder och skadegörelser? Har kriminaliteten ökat eller minskat sedan slutet av 70-talet? Frågor om bl.a. dessa förhållanden har ställts mer eller mindre utförligt varje år sedan 1978, och i rapporten kan utvecklingen följas fram till och med 2002. Totalt har vi under denna tid genomfört intervjuer med cirka 165 000 personer i den svenska befolkningen.

Innan vi närmare presenterar rapporten och dess innehåll skall vi kort orientera om det system av välfärdsundersökningar som denna rapport ingår i.

1.2 SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden

Genom ULF, Undersökningarna av levnadsförhållanden, mäter vi och följer utvecklingen av levnadsförhållandena i Sverige. Undersökningarna har på uppdrag av Sveriges riksdag genomförts årligen sedan 1974. Detta gör att vi kan presentera statistik - indikatorer - för olika välfärdsområden i tidsserier som i dag sträcker sig drygt 25 år tillbaka i tiden. Välfärdsområdena, eller *välfärdskomponenterna* som vi valt att kalla

dem, är Arbetsmiljö, Boende, Ekonomi, Hälsa, Fritid, Materiella tillgångar, Sociala relationer, Sysselsättning och arbetstider, Transporter och kommunikationer, Medborgerliga aktiviteter, Utbildning samt **Trygghet och säkerhet**. Det är resultat från denna sistnämnda komponent som denna rapport handlar om.

ULF-undersökningen är riksomfattande och avser Sveriges befolkning i åldrarna 16–84 år. Undersökningen är en urvalsundersökning med en urvalsstorlek på f.n. cirka 7 500 personer. De som intervjuas skall vara bosatta, dvs. folkbokförda, i Sverige. Uppgifterna samlas in i samband med besöksintervjuer. Datainsamlingen fördelas på fyra perioder varje år. Uppgifterna sammanställs oftast till tvåårsresultat. Tvåårsperiodiciteten har införts för att motverka effekten av den reducering av urvalet som varit nödvändig av ekonomiska skäl. I denna rapport ligger tonvikten på undersökningarna 2000-01, men rapporten belyser även utvecklingen under hela perioden 1978–2002.

I varje ULF-årgång ingår ett antal centrala indikatorer från varje välfärdskomponent. Några frågor behöver man ställa årligen för att bilda gängse bakgrundsvariabler, t.ex. familjeförhållanden, regionala indelningar och socioekonomisk grupp. Andra frågor ingår för att ge underlag för en kontinuerlig uppföljning av utvecklingen på olika områden. Med jämna mellanrum, vart åttonde år, belyses de olika välfärdsområdena mer ingående. Se den *Tekniska beskrivningen* i bilaga 1 för mer information om ULF-undersökningen. I bilaga 3, *Utdrag ur frågeformuläret*, återfinns relevanta delar från frågeformuläret 2000–01 återgivna. De bilagor vi hänvisar till i detta kapitel finns enbart på SCB:s hemsida på Internet – se vidare sidan fyra.

Resultaten från dessa undersökningar redovisas efter en långsiktig plan i SCB-serien Levnadsförhållanden. Denna rapportering omfattar i huvudsak tre typer av rapporter:

- 1) **Generella sociala rapporter**, som ger en översikt över välfärdsutveckling och fördelning för många befolkningsgrupper. Denna typ av rapporter publiceras med längre mellanrum.
- 2) **Översikter över utsatta gruppers situation**, som utnyttjar flera undersökningsår och i första hand bygger på årliga sociala indikatorer.
- 3) **Sektorielementanalyser** över levnadsförhållanden inom de olika välfärdskomponenterna. Dessa rapporter publiceras i princip vart åttonde år och utnyttjar dels fördjupningsmodulerna under en tvåårsperiod, dels sociala indikatorer insamlade sedan 1975. Denna rapport ingår i serien som en fördjupningsstudie inom komponenten trygghet och säkerhet.

Därutöver förekommer särskilda analyser av speciella frågeställningar, ofta såsom särskilda uppdrag. Tidigare rapporter i serien Levnadsförhållanden finns förtecknade på de sista sidorna i rapporten. Rapporterna kan beställas från SCB, Publikationstjänsten, 701 89 Örebro, e-post: publ@scb.se, telefon: 019-17 68 00, fax: 019-17 64 44.

1.3 Offerundersökningar

Den traditionella redovisningen av kriminalstatistik omfattar huvudsakligen *brott* som anmälts till polisen och *personer* som lagförts för brott. Denna handhas i Sverige av Brottsförebyggande Rådet (BRÅ). Denna statistik täcker av naturliga skäl inte alla brott som faktiskt begåtts. Den resterande andelen av den verkliga brottslig-

heten som ej kommer till polisens kännedom och ej redovisas i kriminalstatistiken kallas vanligen för den dolda brottsligheten.

Huruvida ett brott anmäls eller ej är beroende av faktorer som brottets grovhet, om brottsligheten täckts av försäkringar, om offret känt gärningsmannen etc. Ändringar i stöldförsäkringarnas omfattning är ett exempel på faktorer som kan påverka anmälningsbenägenheten och därmed relationerna mellan dold och synlig brottslighet vid olika tidpunkter. I vissa situationer är kunskaper om den dolda brottsligheten av stor betydelse. Detta är bl.a. fallet när man diskuterar brottsutvecklingen. Hur skall man exempelvis tolka en ökning av den anmälda brottsligheten? Beror den på att den verkliga brottsligheten har ökat eller att andelen synlig brottslighet, dvs. den statistiskt redovisade, har ökat medan den verkliga brottsligheten i själva verket har varit oförändrad eller kanske t.o.m. minskat.

Ett sätt att belysa den faktiska brottsligheten är att fråga ett urval personer i befolkningen om de varit utsatta för olika typer av brott. Dessa undersökningar kallas offerundersökningar. Förutsatt att de tillfrågade svarar något så när sanningsenligt är metoden ett sätt att få en uppfattning om den verkliga brottslighetens storlek och relationerna mellan dold och synlig brottslighet vid en viss tidpunkt. Upprepar man dessa undersökningar vid flera tidpunkter kan man använda dem för att spåra förändringar i anmälningsbenägenheten. Härvidlag är ULF en unik undersökning, såväl nationellt som internationellt, men givetvis behäftad med oåtkomliga mätproblem och restriktioner, se vidare avsnitt 1.4.

I offerundersökningarna kan man skilja mellan ett kriminologiskt perspektiv (t.ex. försöken att uppskatta mörkertalets storlek, dvs. skillnaden mellan den verkliga och den registrerade brottsligheten) och ett välfärdsperspektiv (vilka grupper av människor blir oftast drabbade av våld, hot, stöld och skadegörelser av olika slag).

Då utgångspunkten för SCB:s statistik över levnadsförhållandena just är att förlöpande söka belysa välfärdens fördelning - hur många människor som drabbas av olika problem och inom vilka grupper som problemen är koncentrerade - blir valet av utgångspunkt enkelt. Huvudmålsättningen för denna rapport blir således att visa hur många personer som under en viss tidsperiod blivit utsatta för våld eller egendomsbrott, vilka grupper som är speciellt drabbade och vilka konsekvenserna av dessa händelser blivit i form av t.ex. läkarbesök eller sjukskrivning. Detta hindrar emellertid inte att som en biprodukt vissa iakttagelser även bör kunna göras när det gäller försöken att få en uppfattning om mörkertalets storlek, även om de data som här kan presenteras visar sig vara behäftade med vissa brister.

En precisering av de förhållanden som har undersökts ges i inledningsavsnittet i respektive kapitel. De redovisningsgrupper som används definieras i bilaga 2.

1.4 Något om mätproblem och restriktioner vid offerundersökningar

Att undersöka vilka som faller offer för våld, hot, stöld och skadegörelse medför problem. För det första finns det vissa förhållanden som är näst intill omöjliga att studera i en intervjuundersökning. Man kan på goda grunder anta att det finns ett utbrett våld som de intervjuade av olika anledningar inte så gärna vill berätta om. Var-

ken för polisen eller för SCB:s intervjuare. Exempel på sådana brott är sexuella övergrepp, hustrumisshandel och andra brott där gärningsmannen är känd och finns inom bekantskapskretsen. Uppgifter om antalet våldsbrott av denna typ blir därför med all sannolikhet kraftigt underskattade – (dock har vi t.ex. uppgifter om drygt 100 000 fall av lägenhetsvåld där den intervjuade uppgav att man avstod från att göra polisanmälan då man ”var rädd för repressalier och inte vågade” eller att ”man kände gärningsmannen; familjeskäl” – vi visar toppen av ett isberg).

Den grupp av människor i vårt samhälle som löper den ojämförligt högsta risken att utsättas för våld är de utslagna: tunga missbrukare av alkohol och narkotika eller hårt kriminellt belastade människor. Åtskilliga våldsbrott som begås bland de utslagna kommer givetvis till polisens kännedom, men den absoluta majoriteten av våldshändelserna gör det med säkerhet inte. Denna grupp kommer inte heller med i offerundersökningarna. Bortfallet i den här speciella kategorin ligger mycket nära 100 procent.

En annan kategori av offer som inte kommer med i offerundersökningarna är barn och ungdomar under 16 år. Flera data om skolungdomar tyder på höga våldsrisker inom gruppen både i och utanför skolan, i umgänget med kamraterna lika väl som vid konflikter med syskon och föräldrar.

Ytterligare en viktig begränsning: Vi har endast studerat sådana brott som riktas mot en viss person eller ett visst hushåll, ej brott där offret utgörs av befolkningen i sin helhet, dvs. "samhället", "staten" eller "allmänheten". Det kan gälla sådant som skattefiffel, "svarta affärer" eller valutabrott. En vanlig bedömning är att de ekonomiska skadorna i dessa fall är betydligt mera omfattande än vid de brott som riktar sig mot enskilda personer.

Ett annat problem svarar vårt minne för. En intervjuperson kan helt enkelt glömma bort att en viss händelse har inträffat eller han kan glömma bort när den hände eller ha bildat sig en felaktig uppfattning om vad som faktiskt har hänt. I koncentrat kan minnesfelen antas innebära följande: Ju större intryck en händelse gör, ju mer dramatisk den är, desto lättare bör det vara att komma ihåg den: Ett antal mer eller mindre bagatellartade incidenter kommer däremot sannolikt att glömmas bort. Detta spelar ju heller inte så stor roll. Vi är ju främst ute efter att studera sådana händelser som ingripit i och haft betydelse för en persons levnadsförhållanden. Detta leder fram till det verkliga problemet: dramatiska händelser - överfallet i Brunnsparken, inbrottet och förödelsen i sommarstugan - minns man länge. Dessa kan kännas aktuella vid intervjutillfället trots att de kanske inträffade för mer än ett år sedan. Naturligtvis kan händelsen vara så omvälvande att det exakta datumet för lång tid etsat sig in i minnet. Konsekvenserna av det som hände kan ju också medföra att man skaffat sig ett tidsmässigt stöd, "det var under semestern förra året". Detta till trots får vi antagligen en viss överrapportering av de allvarliga händelser som en intervjuperson *vill* berätta om.

Av bl.a. det som sagts ovan följer att det finns all anledning att studera uppgifterna med en viss försiktighet. Å andra sidan bör man kanske framhålla att de uppgifter som redovisas trots allt förmodligen är de mest tillförlitliga som idag står att få. Bearbetningen av de lämnade svaren är föremål för omfattande kontroller. Med sina sammantagna 164 000 intervjuer under perioden 1978–2002 är det också den mest omfattande undersökning som genomförts i Sverige inom detta område.

1.5 Läsanvisningar

(se även sidan 4)

Avrapporteringen av 2000–01 års ULF-undersökningar består av två delar:

- I) Det grundläggande tabellmaterialet finns redovisat på SCB:s hemsida på Internet www.scb.se. Hur man finner och kan ta del av detta material anges på sidan fyra. En förteckning över de tabeller som finns här redovisas i bilaga 4: Tabell- och diagramförteckning, som också finns på Internet.
- II) En kommenterande del som utgörs av denna rapport. Här finns också sammanfattande och mera översiktliga tabeller och diagram.

I den kommenterande delen har vi själva valt att betona och söka tolka vissa tendenser som förefaller väsentliga och intressanta. Urvalet av dessa kommentarer blir dock, utifrån den stora datamängden, med nödvändighet begränsat.

Tabellmaterialet på Internet utgör grundstommen i rapporten. Vi har medvetet sökt göra denna så heltäckande som möjligt, där samtliga indikatorer inom de aktuella områdena redovisas för ett stort antal befolkningsgrupper. Avsikten är att läsaren själv skall kunna botanisera i datamaterialet och kontrollera sina egna antaganden och hypoteser, samt bedöma våra slutsatser i denna rapport. För detta ändamål finns i varje tabell direkt, eller genom hänvisningar, uppgifter om hur många intervjuer ett visst resultat för en speciell befolkningsgrupp bygger på. Genom att använda de s.k. hjälptabellerna i bilaga 1 under SCB:s hemsida på Internet, kan man få en uppfattning om hur många personer som, "med 95-procentig sannolikhet", omfattas av ett visst problem eller har en viss egenskap, eller om en viss grupp skiljer sig signifikant från en annan.

Låt oss ge ett enda konkret exempel på hur man kan använda och hantera tabellmaterialet:

Enligt tabell 4.4 i tabellsamlingen på Internet skyddar 33 procent av befolkningen i Östergötlands län sina bostäder mot brott genom extralås (polislås, sjutillhållarlås etc.). Vi ser direkt i tabellen att detta är en statistiskt säkerställd ökning med sju procentenheter sedan förra mätningen 1992–93. Av utrymmesskäl finns det inte plats för några uppgifter om antal intervjuer i denna tabell, utan hänvisning ges i en fotnot till tabell 4.1. I denna kan man se att vi gjort 533 intervjuer i Östergötland 2000–01 och att vi skattar befolkningen i åldrarna 16-84 år till 311 000. I tabell 1 i bilaga 1 ser vi att halva 95-procentiga konfidensintervallet är 4,2 då antalet intervjuer är 500 och procenttalet 35 (hade vi haft ett mera finmaskigt kalibreringsinstrument hade intervallet blivit något lägre – kanske strax under 4,0; här finns utrymme för egna bedömningar från fall till fall). Detta innebär att med 95 procents sannolikhet har mellan 29,1 och 37,5 procent (33,3 +/- 4,2) av befolkningen i Östergötland något extra lås. Ser vi till befolkningstal innebär detta att vi hamnar någonstans mellan cirka 90 000 och 115 000 personer bland de omkring 310 000 16-84-åringar som bor i länet.

Några andra tänkbara frågor som läsaren kan ställa sig:

Vilka yrkesgrupper innefattas i 'tjänstemän på mellannivå'? eller vilka kommuner ingår i 'södra mellanbygden'? -- se bilaga 2 där samtliga befolkningsgrupper definieras.

Hur har den fråga som ligger till grund för en viss indikator formulerats vid intervjun, och vilka svarsalternativ har den intervjuade haft att välja på? -- se bilaga 3 där relevanta delar av frågeformuläret finns återgivna.

Det finns, som vi tidigare påpekat, många andra rapporter om levnadsförhållandena i Sverige inom olika områden. Se förteckningen längst bak i boken. Dessa kan beställas från SCB, Publikationstjänsten, 701 89 Örebro, e-post: publ@scb.se, telefon: 019-17 68 00, fax: 019-17 64 44.

Den som vill veta mer om ULF-undersökningarna eller kanske beställa egna tabeller kan ringa 08-5069 4000 och be att få tala med någon som arbetar med ULF-undersökningarna eller skriva till BV/SV, SCB, Box 24300, 104 51 Stockholm eller E-post: valfard@scb.se.

Kapitel 2

Offer för våld eller hotelser

2.1 Inledning

Detta kapitel handlar om dem som blivit utsatta för olika former av våld eller hotelser, och vi skall försöka besvara frågor som:

- vilka befolkningsgrupper drabbas oftare än andra?
- vilka blir konsekvenserna i form av läkarbesök eller oförmåga att utföra sina vanliga sysslor?
- var någonstans inträffar de olika våldshändelserna?
- tog man kontakt med polisen?
- är man bekant med gärningsmannen?
- användes vapen, knivar eller andra tillhyggen?
- är man orolig för att bli utsatt för våld eller hotelser?
- hur ofta är man ute om kvällarna?, försöker man undvika vissa gator och platser? osv.

Vid intervjuerna inleddes detta avsnitt med följande frågor:

"Har Du själv under de *senaste 12 månaderna*, alltså sedan.....(datum), varit utsatt för någon eller några av följande händelser?:"

A. Våld som ledde till sådana skador att det krävde besök hos läkare, tandläkare eller sjuksköterska?

B. (Har Du därutöver blivit utsatt för) våld som ledde till synliga märken eller kroppsskada men som ej krävde besök hos läkare, tandläkare eller sjuksköterska?

C. (Har Du därutöver blivit utsatt för) våld som *inte* ledde till synliga märken eller kroppsskada?

D. (Har Du därutöver blivit utsatt för) hot eller hotelser om våld som var farliga eller så allvarliga att Du blev rädd?".

Vid intervjuerna gavs inga riktlinjer för vad som skall räknas som våld eller hot. I instruktionen till intervjuerna sägs endast: "Den intervjuade får själv avgöra vad som skall räknas som våld eller hot. De två första frågorna borde inte vålla problem. "Synliga märken" kan vara t.ex. en sprucken läpp, ett blått öga, skrubbsår osv. Den tredje frågan kan kanske vara svårare. Betona att det är den intervjuades egna uppfattning som gäller. Om det gjorde ont eller var mycket obehagligt skall det räknas med."

Dessa frågor, liksom följdfrågor om var någonstans våldet har inträffat resp. om man är orolig för att bli utsatt för våld, har ställts varje år sedan 1978. Här kan vi således studera tidsserier för perioden från 1978 till 2002. Under dessa år har sammanlagt cirka 165 000 intervjuer genomförts. Detta innebär att vi även för relativt små befolkningsgrupper kan erbjuda medelvärden för hela 25-års-perioden med en relativt hög statistisk precision.

Vid fyra tillfällen, 1978, 1984–85, 1992–93 och nu senast 2000–01 har vissa fördjupningar gjorts i form av ett antal följdfrågor till dem som berättat om något våld eller hot: "Tog Du någon kontakt med polisen? (och i förekommande fall "Varför gjorde Du inte det?") och "Blev Du sjukskriven eller oförmögen att utföra Dina vanliga sysslor på grund av det här?" (i så fall "Hur många dagar?"). Alla har dessutom under dessa år fått en fråga om "man själv under de senaste 12 månaderna råkat få se när någon person blivit utsatt för våld eller misshandel som gjorde att man blev upprörd eller att man kände sig illa till mods".

Dessutom har ett antal frågor ställts för första gången i samband med undersökningarna 1992–93 och nu med en uppföljning 2000–01, och kan därmed ge upplysningar om utvecklingen under 90-talet. Här handlar det om den drabbades relation till gärningsmannen, om denne använde eller hotade med något vapen eller annat tillhygge samt om den beskrivna händelsen ägde rum i Sverige eller utomlands. Ett frågeavsnitt handlar också om hur ofta man är ute om kvällarna bara för nöjes skull samt om man försöker hålla sig borta från vissa platser eller gator, dels inom det egna bostadsområdet, dels utanför.

För att den som så önskar snabbt skall kunna ta sig vidare till en viss redovisning ges nedan sidhänvisningar till de olika avsnitten i kapitlet. Det fullständiga tabellmaterialet redovisas på SCB:s hemsida (www.scb.se) och kan också fås som pappersupplaga – se vidare i läsanvisningen på sidan fyra i denna rapport.

	sida	
2.2	Hur många drabbas under ett år?	35
2.3	Den allmänna utvecklingen 1978–2002	35
2.4	Ett försök att uppskatta antalet våldshändelser	38
2.5	Vilka drabbas av våld eller hot?	40
	Ålder och kön	40
	Familjeförhållanden	44
	Regionala indelningar	48
	Socioekonomisk grupp	52
	Nationalitet	52
2.6	Var äger våldet rum?	52
	Våld eller hot i lägenheter	54
	Våld eller hot i samband med yrkesutövning	60

	Våld eller hot på gator och andra allmänna platser	61
2.7	Tre riskgrupper	69
2.8	Hur allvarligt är våldet?	70
2.9	Poliskontakter	72
	Hur många våldsbrott kommer inte till polisens kännedom?	72
	Jämförelser med kriminalstatistiken	74
	Varför tar man inte kontakt med polisen efter en våldshändelse?	75
2.10	Relation till gärningsmannen	77
2.11	Förekomst av vapen eller andra tillhyggen	79
2.12	Vittne till våld eller misshandel	81
2.13	Oro för att bli utsatt för våld	82
2.14	Exponering för våld eller hot	91
2.15	Analys med logistisk regression	96

2.2 Hur många drabbas under ett år?

Cirka sju och en halv procent av befolkningen mellan 16 och 84 år uppgav att man under en ettårsperiod 2000-01 blivit utsatta för någon form av våld eller hot om våld. Detta motsvarar närmare 520 000 personer i dessa åldrar. För omkring 185 000, närmare tre procent av befolkningen, var våldet så allvarligt att det medförde kroppsskada eller synliga märken. Cirka 60 000 av dessa var tvungna att besöka läkare, tandläkare eller sjuksköterska. Vidare har ytterligare omkring 115 000 blivit utsatta för våld som inte ledde till några synliga märken eller kroppsskada. Slutligen uppger ungefär fyra och en halv procent, omkring 305 000, att man blivit utsatta för hot eller hotelser om våld som man upplevde som så allvarliga eller farliga att man blev rädd.

I tabell 1 sammanfattas dessa uppgifter, liksom data om var någonstans våldet inträffade, som vi kommer att diskutera litet längre fram. Observera att en och samma person kan ha blivit utsatt för våld eller hot av flera slag, varför andelarna eller antalet personer för de olika typerna inte kan adderas rakt av.

2.3 Den allmänna utvecklingen 1978–2002

I diagram 2.1 visas utvecklingen under tidsperioden 1978–2002. Här begränsas redovisningen till åldrarna 16-74 år. Före 1980 gjorde vi nämligen inga intervjuer med personer som var äldre än 74 år. Den nedre delen av staplarna visar andelen som drabbats av våld med kroppsskada. Dessa kan självfallet även ha blivit utsatta för annat våld eller hot. Mellandelen utgörs av dem som blivit utsatta för våld utan kroppsskada (och eventuella hotelser), medan den övre delen av staplarna visar de andelar som enbart blivit utsatta för hotelser.

Diagrammet visar att utvecklingen mellan 1978 och 1989 var ganska stabil. Andelen som blivit utsatta för något våld eller hot pendlade under dessa år mellan fem och något över sex procent. En svagt neråtgående trend mellan 1982 och 1986 (från 6,1 till 5,0 procent) bröts 1987 då andelen återigen hamnar på 6,1 procent. Det är dock först

Tabell 2.1: Utsatta för våld eller hotelser under en ettårsperiod 2000–01. Personer 16–84 år.

	Andel i befolkningen	Antal personer
Våld med synliga märken eller kroppsskada	2,7 %	185 000
därav: våld som krävde läkarbehandling	0,9 %	60 000
Våld utan synliga märken eller kroppsskada	1,7 %	115 000
Något våld (totalt)	3,9 %	265 000
Hot om våld	4,5 %	305 000
Någon form av våld eller hot	7,6 %	520 000
därav:		
En unik händelse under året	4,0 %	275 000
2-3 gånger under året	1,9 %	130 000
Minst 4 händelser under året	1,7 %	115 000
Platsen för våldet:		
Lägenhetsvåld	1,7 %	115 000
I samband med yrkesutövning	2,3 %	155 000
På allmän plats	3,7 %	250 000
därav:		
på tåg, buss, T-bana eller -station	0,3 %	20 500
på restaurang eller annat nöjesställe	1,2 %	80 000
på gata, torg eller annan allmän plats	2,5 %	170 000

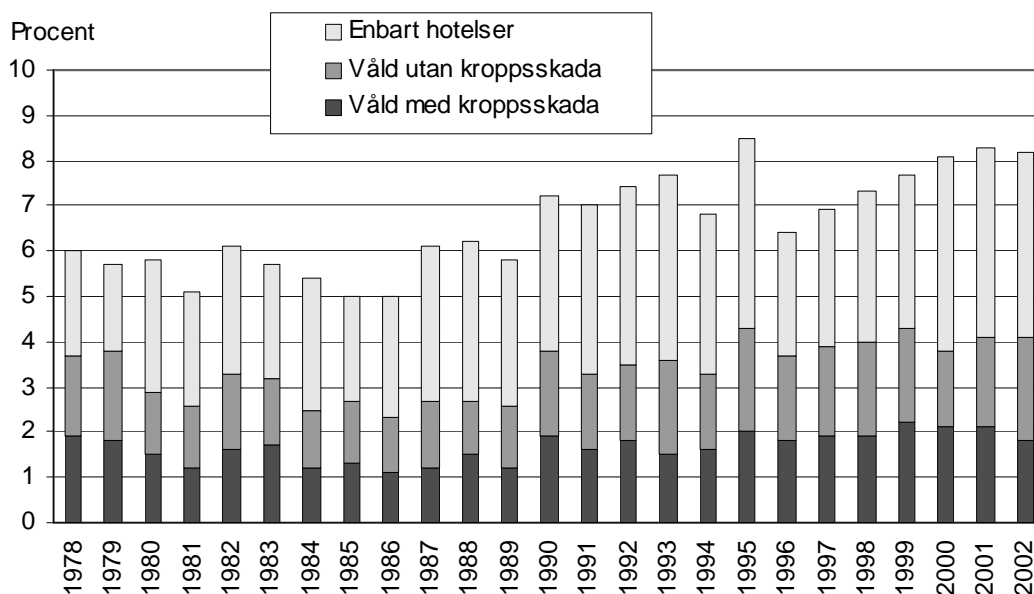
några år senare, 1990, som en mera markant ökning äger rum. Då passeras för första gången sju-procents-nivån – en nivå som sedan dess enbart har underskridits 1994, 1996 och 1997. Under de första åren av 2000-talet ligger nivån på drygt åtta procent.

Andelen som drabbats av den grävsta formen av våld, våld med kroppsskada, pendlade mellan 1978 och 1994 på nivåer mellan en och två procent. Sedan 1995 ligger denna nivå ganska konstant kring två-procentsnivån.

Den ökning av andelen drabbade personer som ägt rum sedan 1978 är störst när det gäller hotelserna. Om man jämför medelvärden för de senaste fyra åren (1999–2002) med medelvärdet för de fyra första (1978–1981) erhålls en ökning av andelen utsatta för enbart hotelser med 67 procent. Andelen som utsatts för våld med kroppsskada har ökat med 28 procent och för våld utan kroppsskada med 23 procent. Totalt, om man ser till alla som drabbats av något hot eller våld under en ettårsperiod, har ökningen varit cirka 43 procent med detta sätt att jämföra.

Från och med 1980 kan vi redovisa andelar för befolkningen från 16 ända upp till 84 år. Då det är mycket ovanligt att de äldsta åldersgrupperna (75–84-åringarna) blir

Diagram 2.1 Utsatta för olika former av våld eller hotelser. Hela befolkningen, 16–74 år. 1978–2002. Procent.

utsatta för våld eller hot, minskas därmed den drabbade andelen av befolkningen, 16–84 år, med cirka en halv procentenhet. De senaste fem åren, fr.o.m. 1998, blir således denna andel 6,9; 7,1; 7,5; 7,7 resp. 7,6 procent.

Som kommer att visas längre fram kan man dock inte tala om någon sju–åtta-procentig risk för gemene man att drabbas av något våld eller hot under en ett-års-period - våldet är alls icke jämnt fördelat inom befolkningen. När man delar in denna befolkning i homogena grupper efter t.ex. kön och ålder, familjeförhållanden eller efter var i landet man bor får man däremot ett mönster av mer eller mindre utsatta grupper - ett mönster som tycks vara tämligen stabilt och i sina huvuddrag återkommande år efter år. Till en precisering av dessa grupper återkommer vi framför allt i avsnitt 2.5.

Redan nu kan frågan väckas huruvida den inledande bilden av våldsutvecklingen som här givits, överensstämmer med den officiella kriminalstatistiken över antalet anmälda brott. Framför allt vid tidigare gjorda jämförelser under 80-talet var diskrepansen mellan dessa båda statistikgrenar slående. Antalet våldshändelser (våld med eller utan kroppsskada) låg i stort sett stilla enligt våra "offerdata" från levnadsnivåundersökningarna (ULF), medan kriminalstatistiken visade en entydig ökning både av våldet och av annan kriminalitet. Under 90-talets första år fortsatte våldsutvecklingen enligt kriminalstatistiken att öka kraftigt - och nu får vi också en tydlig sådan tendens enligt ULF-undersökningarna.

Om man ser till hela perioden från 1978 till början av 2000-talet har grovt skattat antalet anmälda misshandelsbrott ökat från cirka 20 000 till drygt 60 000 fall per år vid 2000-talets början - således en dryg tredubbling av anmälningsfrekvensen under 25-års-perioden. Under motsvarande period har det skattade antalet fall av våld (alltså inte enbart hotelser) som registrerats inom ULF-undersökningarna ökat från cirka 335 000 år 1978 till cirka 675 000 under en ettårsperiod 2000–01, dvs. i stort

sett en fördubbling. Denna ökning är dock inte helt rättvisande, då vi i samband med undersökningarna 2000–2001 lät en intervjuperson berätta om upp till sex händelser för var och en av de fyra brottstyperna, medan vi tidigare endast tagit med upp till sex händelser totalt. Vi har gjort detta för att förbättra våra skattningar, men de försvårar naturligtvis i viss utsträckning jämförelsemöjligheterna bakåt. Att någon berättar om mer än sex händelser är dock ganska ovanligt, och förändringen i metod får därmed en ganska marginell inverkan (se vidare under avsnitt 2.4 nedan)

Vi kan för det första konstatera att vi fångar in mer än tio så många händelser än vad som kommer till polisens kännedom, men för det andra också se att den procentuella ökningen av antalet fall, varit betydligt högre inom den officiella statistiken över antalet anmälda brott. Vad beror då dessa skiljaktigheter på? Vi återkommer till detta dels i nästa avsnitt (2.4: Ett försök att uppskatta antalet våldshändelser), dels i avsnitt 2.9 som handlar om poliskontakter och även varför man inte tar några sådana kontakter. Här bara ett par inledande kommentarer:

Data över polisanmälda våldsbrott och offerdata beskriver sannolikt inte samma del av den verkliga våldsbrottsligheten. De som är inblandade i den polisanmälda våldsbrottsligheten hör relativt ofta till kriminellt belastade och/eller missbrukargrupper. Dessa är sannolikt överrepresenterade i bortfallsgruppen - de som inte har kunnat nås eller inte har velat delta i intervjun. Offerdata beskriver istället sannolikt bäst det våld som den "vanlige" medborgaren utsätts för.

En orsak till den redovisade ökningen enligt båda statistikällorna kan vara att människors toleransnivå mot våldshandlingar har minskat. Den debatt på våldsområdet som tidvis förts med stor intensitet skulle kunna tolkas som ett uttryck för en toleransminskning, t.ex. debatterna om ungdomsvåld, kvinnomisshandel, barnmisshandel och barnpornografi, videovåld, mobbning, polisvåld etc. Detta kan leda både till att anmälningsbenägenheten till polisen ökar, liksom en större öppenhet att berätta om inträffat våld i samband med våra intervjuundersökningar.

2.4 Ett försök att uppskatta antalet våldshändelser

I detta avsnitt görs ett försök att uppskatta antalet av olika hot- och våldshändelser som riktas mot den vuxna befolkningen i Sverige under ett år. Härvid möter dock ett antal problem av såväl mätteknisk som statistisk natur - problem som kan leda till svårbedömbara över- eller underskattningar.

Vid intervjuerna lät vi de intervjuade berätta om upp till sex olika händelser av vart och ett av fyra kategorier; 1) våld som krävde läkarbesök etc.; 2) annat våld med synliga märken eller kroppsskada; 3) våld utan kroppsskada samt slutligen 4) hotelser om våld som gjorde att man blev rädd. Således maximalt 24 händelser för en person under en ettårsperiod.

Emellertid visar det sig att någon knapp procent bland dem som intervjuades redogör för mer än sex hot- eller våldshändelser av ett visst slag. Här ges då oftast ganska diffusa svar, "otaliga gånger", "1-000-tals", "2 gånger i veckan", "dagligen" etc.

Vid skattningar av antalet våldshändelser under ett år vore det i och för sig möjligt att ta full hänsyn även till dessa verkliga högriskoffer. Som ovan antytts är emel-

lertid svaren från dessa ofta mycket trubbiga, och ger antagligen uttryck för en känslomässig beskrivning snarare än en genomtänkt kvantitetsdeklaration.

För en diskussion kring dessa möjliga felkällor hänvisas till bilagan "Något om mätproblem och restriktioner vid offerundersökningar". (Obs: denna bilaga finns enbart tryckt i rapport 88 i serien Levnadsförhållanden "Offer för vålds- och egendomsbrott 1978-1993". En sammanfattning av denna ges på sidorna 29-30. Bilagan i sin helhet kan rekvideras från SCB; se längst ned på sidan 4.) En kort summering av denna: Trots de påtagliga möjligheterna till överskattningar som beskrivs i bilagan, är det mycket som talar för att de skattningar som redovisas nedan ger för låga värden. Människor vill inte alltid berätta om vad de blivit utsatta för - vare sig för polisen eller för en intervjuare. Underskattningen är störst när det gäller våld eller hotelser i bostadslägenheter, där gärningsmannen ofta tillhör den egna bekantskapskretsen och kanske rent av kan ha varit närvarande vid intervjun. Mera rättvisande är antagligen de angivna värdena för det s.k. "gatuvåldet" samt våld i samband med yrkesutövning.

För att få säkrare resultat väger vi samman undersökningarna från år 2000 och 2001 och finner att i genomsnitt har cirka 520 000 personer mellan 16 och 84 år blivit utsatta för något våld eller hot under en ettårsperiod (tabell 2.1). Dessa personer har sammanlagt drabbats av uppskattningsvis cirka 1 334 000 sådana hot- eller våldshändelser som omfattas av undersökningen. Dessa händelser är dock ganska snett fördelade inom gruppen. För 53 procent av de drabbade, cirka 275 000 personer, har det inträffade varit något unikt, man berättar om en enda händelse. Till olika "högriskgrupper" (minst fyra hot- eller våldshändelser under ett år) kan en dryg femtedel av de drabbade räknas – cirka 115 000 personer eller ungefär 1,7 procent av befolkningen.

Drygt 370 000 av händelserna bestod av våld som ledde till synliga märken eller kroppsskada - cirka 90 000 av dessa var så pass allvarliga att de krävde någon form av läkarbehandling. Omkring 300 000 händelser utgjordes av våld som inte ledde till några synliga märken eller kroppsskada, medan cirka 660 000 (49 procent av samtliga händelser) bestod av hot eller hotelser om våld som var farliga eller så allvarliga att man blev rädd.

Tabell 2.2 Antal fall av våld eller hotelser under en ettårsperiod 2000–2001

	Antal fall i befolkningen, 16-84 år	Andel av samtliga fall
Våld <i>med</i> synliga märken eller kroppsskada	374 000	28 %
därav: våld som krävde läkarbehandling	89 000	7 %
Våld <i>utan</i> synliga märken eller kroppsskada	301 000	23 %
Summa våld	675 000	51 %
Hot om våld	659 000	49 %
Någon form av våld eller hotelser om våld	1 334 000	100 %

Hur har då utvecklingen sett ut? I tabell 2.3 visas årsgenomsnitt och den procentuella fördelningen efter våldstyp för några tidsperioder sedan 1978. Observera att det här enbart är fråga om personer mellan 16 och 74 år - därför blir det totala antalet händelser något lägre för 2000–2001 än de vi refererat ovan.

Vi bör dock som vi nämnde ovan vara försiktiga med att jämföra det skattade antalet händelser 2000–2001 med tidigare år, då vi tillät en person att berätta om ett större antal händelser dessa år. Då detta är ganska marginellt förekommande blir skillnaden inte så stor, men ger dock en viss överskattning jämfört med tidigare år. När vi längre fram speglar utvecklingen när det gäller drabbade personer har denna förändring över huvud taget ingen betydelse.

Under perioden har antalet händelser ökat snabbare än andelen drabbade personer. 1978 drabbades cirka 360 000 personer, 16-74 år, av omkring 690 000 hot- eller våldshändelser. Under en ettårsperiod 2000–01 var motsvarande siffror 510 000 personer och cirka 1 325 000 händelser. Detta innebär en ökning av antalet drabbade personer med ungefär 40 procent och av antalet händelser med drygt 90 procent. Om vi på grund av de nya beräkningsmetoderna för antalet händelser istället nöjer oss med att enbart se till utvecklingen fram till 1992–93 noterar vi en ökning av antalet drabbade personer med ungefär 32 procent och av antalet händelse med 50 procent. Det är dock svårt att dra några mera långtgående slutsatser kring detta. Som nämndes inledningsvis i detta avsnitt är statistik som försöker uppskatta antal av denna typ av händelser tämligen osäker - betydligt osäkrare än den statistik som beskriver antal och andel drabbade personer. Vad vi kan konstatera är att de som drabbades av något våld eller hot mot slutet av perioden i genomsnitt har berättat om fler händelser än vad man gjorde vid t.ex. 1978 års undersökning.

Fördelningen mellan de olika formerna av våld eller hot har varierat ganska litet under åren. Andelen händelser som ledde till någon kroppsskada har rört sig kring en fjärdedel av samtliga händelser, med ett maximum på drygt 30 procent 1982/83. Andelen våld utan kroppsskada har varierat mellan ungefär 20 och 25 procent och de händelser som enbart bestod av hotelser har med något undantag varierat mellan 50 och 60 procent av det totala antalet.

2.5 Vilka drabbas av våld eller hot?

Som antytts ovan kan man inte tala om någon sju-åtta-procentig risk för gemene man att drabbas av något våld eller hot under en ettårs-period – utan detta beror i hög grad vem man är, man eller kvinna, ung eller gammal, familjeförhållande eller var i landet man bor. I diagram 2.3 visas utsattheten för våld eller hot inom antal befolkningsgrupper under en ettårs-period 2000-01 samt utvecklingen sedan 1992-93. I diagram 2.4 visas motsvarande uppgifter för dem som blivit utsatta för något konkret våld.

Kön och ålder

I tabell 2.4 ges en sammanställning av våld/ hotelser som drabbar olika kön- och åldersgrupper, medan den visuella bilden ges i diagram 2.2–2.3. Här framgår mycket

Tabell 2.3 Genomsnittligt antal hot- eller våldshändelser under några ettårsperioder mellan 1978 och 2000–01 samt procentuell fördelning efter våldstyp. De drabbade utgörs av personer mellan 16 och 74 år.

År	Antal våldshändelser i 1000-tal (våld och hotelser totalt)	därav: Våld med kroppsskada		Våld utan kroppsskada		Enbart hotelser	
		Antal, 1000-tal	Andel i procent	Antal, 1000-tal	Andel i procent	Antal, 1000-tal	Andel i procent
1978	688	158	23	179	26	352	51
1982–83	789	244	31	182	23	362	46
1984–85	711	172	24	163	23	376	53
1986	668	153	23	131	20	385	58
1988–89	823	197	24	145	18	482	59
1992–93	1 031	254	25	220	21	557	54
2000–01 ¹	1 326	373	28	299	23	654	49

1) Ej jämförbart med tidigare år.

tydligt att risken för våld eller hot är högst i den yngsta åldersgruppen och minskar sedan successivt med stigande ålder. Bland 16-24-åringarna har drygt 17 procent utsatts för någon form av våld eller hot under en ettårsperiod 2000–01. Denna andel är nio gånger så hög som bland 65-75-åringarna och 14 gånger så hög som bland 75-84-åringarna. För de äldsta som drabbas är också hot- eller våldshändelsen oftast något unikt – de allra flesta har berättat om en enda händelse, två promille av 75-84-åringarna har varit med om 2-3 händelser under en ettårsperiod och ingen av 908 intervjuade i dessa åldrar har varit med om fler. Bland ungdomarna är det upprepade våldet eller hoten betydligt vanligare: 4-5 procent berättar om 2-3 fall, ytterligare 3-4 procent har varit med om minst fyra sådana händelser under en ettårsperiod.

Dessa nivåer är också representativa för hela perioden 1978–2002. När man lägger ihop alla intervjuer under samtliga dessa år får man ett genomsnittsvärde bland ungdomarna på 14,6 procent, jämfört med 1,5 procent bland ålderspensionärerna.

Skillnaderna mellan olika åldersgrupper förstärks än mer då man tar hänsyn till de uppgivna händelsernas kvalitet. Under en ettårsperiod vid början av 2000-talet är det 40 gånger så hög risk att en 16-24-åring skall råka ut för något våld med kroppsskada som att en ålderspensionär skall göra detta. När det däremot enbart gäller hotelser är skillnaderna mindre – ungefär sju gånger så många utsatta bland de yngre.

Tabell 2.4 Personer som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av våld eller hotelser om våld. Särredovisning efter kön och ålder. Personer 16-84 år. Nuläge år 2000-01 i procent samt utvecklingen sedan 1992-93 i procentenheter, där plus-tecken anger ökning och * att förändringen är signifikant.

	Våld <u>med</u> synliga märken eller kroppsskada (1)	därav: våld som krävde läkarbe- handling	Våld <u>utan</u> synliga märken eller kroppsskada (2)	Något våld (1-2)	Hot om våld (3)
Samtliga, 16-84 år	2.7 + 0.6*	0.9 + 0.2	1.7 0.0	3.9 + 0.5	4.5 - 0.1
ÅLDER					
16-24 år	8.0 + 1.1	2.2 0.0	4.7 + 0.5	11.2 + 1.0	7.9 + 0.1
25-34 år	4.2 + 1.0	1.8 + 0.6	2.6 - 0.4	6.1 + 0.9	7.5 + 0.3
35-44 år	2.4 + 0.9	1.0 + 0.5	1.6 + 0.1	3.6 + 1.0	4.9 + 0.2
45-54 år	1.7 + 0.7	0.6 + 0.3	1.0 - 0.1	2.4 + 0.7	3.4 - 1.0
55-64 år	1.0 + 0.4	0.3 - 0.2	1.0 + 0.3	1.8 + 0.6	3.1 + 0.7
65-74 år	0.3 - 0.2	0.2 0.0	0.2 - 0.2	0.5 - 0.5	1.4 + 0.3
75-84 år	0.1 + 0.1	0.0 0.0	0.3 + 0.1	0.4 + 0.2	0.8 - 0.2
KÖN OCH ÅLDER					
Män, 16-24 år	10.1 - 0.1	3.5 + 0.4	6.3 - 0.2	14.3 - 1.2	7.7 - 0.4
25-44 år	4.1 + 1.1	1.9 + 0.7	2.5 - 0.2	5.9 + 1.0	6.3 + 0.2
45-64 år	1.4 + 0.8	0.6 + 0.2	1.1 + 0.3	2.2 + 0.9	3.7 - 0.2
65-74 år	0.3 - 0.5	0.3 0.0	0.4 0.0	0.6 - 0.5	1.5 + 0.3
75-84 år	0.3 + 0.3	0.0 0.0	0.2 - 0.3	0.5 0.0	0.9 - 0.2
Samtliga män, 16-84 år	3.4 + 0.4	1.4 + 0.3	2.2 - 0.1	4.9 + 0.2	4.8 - 0.1
Kvinnor, 16-24 år	5.8 + 2.4	0.9 - 0.4	3.1 + 1.2	7.9 + 3.4*	8.1 + 0.6
25-44 år	2.5 + 0.8	0.8 + 0.5	1.7 - 0.1	3.8 + 0.9	6.1 + 0.3
45-64 år	1.4 + 0.4	0.3 - 0.1	0.9 - 0.2	2.1 + 0.3	2.8 - 0.6
65-74 år	0.4 0.0	0.2 + 0.1	0.0 - 0.4	0.4 - 0.4	1.4 + 0.3
75-84 år	0.0 0.0	0.0 0.0	0.3 + 0.3	0.3 + 0.3	0.7 - 0.2
Samtliga kvinnor, 16-84 år	2.1 + 0.7*	0.5 + 0.1	1.3 0.0	3.0 + 0.8*	4.2 - 0.1

Om man haft ett objektiva kriterium vid bedömningen av vad som skall räknas som våld eller hot är det tänkbart att skillnaden mellan unga och gamla hade blivit än större. Det är nämligen troligt att skilda personer skulle uppfatta samma händelse helt olika. Grupper av i olika avseenden svaga personer, äldre, handikappade etc., har antagligen en lägre "toleransnivå" mot vad som kan uppfattas som våld eller hot. Detta är ju också en realistisk hållning då ju konsekvenserna av ett eventuellt våld kan bli betydligt mera ödesdiga för en äldre och mera bräcklig person. En berusad man som ber om en cigarett eller några kronor och vid ett avböjande svar utdelar några svordomar uppfattas säkert av vissa som ett hot, medan andra snabbt skulle ha glömt händelsen. Detta förhållande innebär ju inte heller något mätfel. Uppgiften består ju i att skatta hur många personer inom olika grupper som anser sig ha blivit utsatta för hot som man upplevde som så allvarligt att man blev rädd. Det skadar dock inte att ha i åtanke att de faktiska händelser som ligger till grund för denna statistik kan vara av olika karaktär för olika grupper.

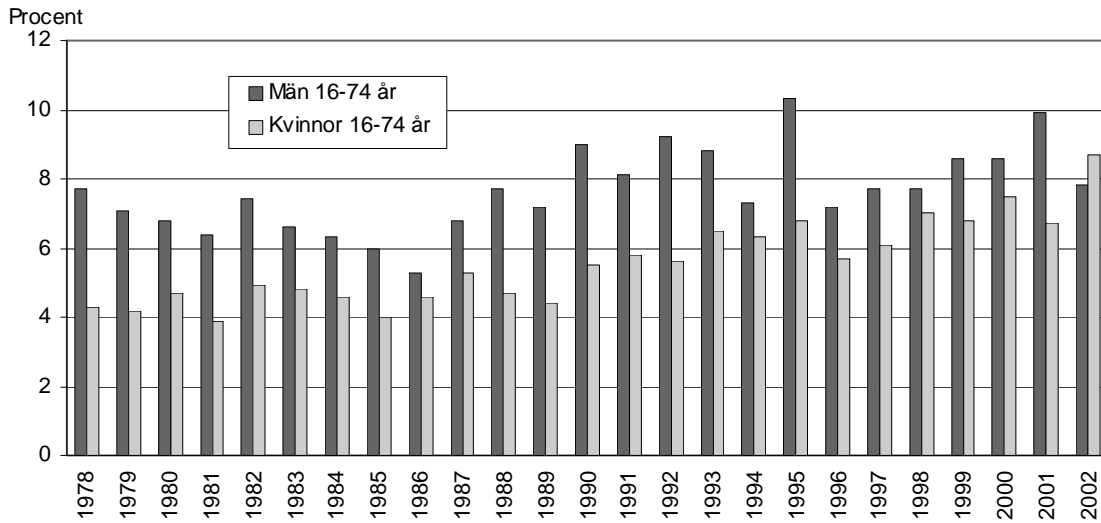
Tabell 2.4 (forts.)

	Någon form av våld eller hotelser om våld (1-3)	därav:			Antal i den vuxna befolk- ningen (tusental)	Antal inter- vjuer	
		en gång	2-3 gångar	4 gånger eller mer			
Samtliga, 16-84 år	7.6 + 0.5	4.0	0.0	1.9 + 0.3	1.7 + 0.3	6 811	11 353
ÅLDER							
16-24 år	17.2 + 1.8	9.3 + 1.0	4.5 + 0.4	3.5 + 0.4		889	1 542
25-34 år	12.3 + 1.6	6.9 + 1.6	2.9 - 0.1	2.6 + 0.2		1 196	1 979
35-44 år	7.5 + 1.2	3.5 0.0	1.8 + 0.8	2.2 + 0.4		1 187	1 991
45-54 år	5.1 - 0.5	2.4 - 1.1*	1.4 + 0.3	1.3 + 0.3		1 209	1 994
55-64 år	4.4 + 1.0	2.0 + 0.4	1.3 + 0.3	1.0 + 0.3		1 043	1 744
65-74 år	1.9 - 0.2	1.0 - 1.0*	0.6 + 0.4	0.4 + 0.4		728	1 195
75-84 år	1.2 0.0	1.0 0.0	0.2 0.0	0.0 0.0		560	908
KÖN OCH ÅLDER							
Män, 16-24 år	20.2 - 0.5	11.4 - 0.4	5.0 - 1.2	3.8 + 1.0		455	793
25-44 år	11.1 + 1.4	6.2 + 0.8	2.9 + 0.7	2.0 - 0.2		1 218	1 960
45-64 år	5.1 + 0.2	2.5 - 0.4	1.3 - 0.1	1.3 + 0.6		1 134	1 826
65-74 år	2.1 - 0.2	1.4 - 0.9	0.6 + 0.4	0.2 + 0.2		340	555
75-84 år	1.4 - 0.1	1.0 - 0.5	0.4 + 0.4	0.0 0.0		230	382
Samtliga män, 16-84 år	8.7 + 0.2	4.8 - 0.2	2.2 + 0.1	1.7 + 0.3		3 378	5 516
Kvinnor, 16-24 år	14.1 + 4.2*	7.1 + 2.3	3.9 + 2.1	3.1 - 0.2		433	749
25-44 år	8.8 + 1.4	4.2 + 0.8	1.8 - 0.1	2.8 + 0.8		1 165	2 010
45-64 år	4.5 - 0.2	2.0 - 0.8	1.5 + 0.7	1.0 - 0.1		1 117	1 912
65-74 år	1.8 - 0.1	0.6 - 1.0	0.6 + 0.4	0.5 + 0.5		388	640
75-84 år	1.0 + 0.1	1.0 + 0.4	0.0 - 0.2	0.0 0.0		330	526
Samtliga kvinnor, 16-84 år	6.5 + 0.9	3.1 + 0.2	1.6 + 0.5	1.7 + 0.2		3 433	5 837

En jämförelse mellan män och kvinnor visar en intressant utveckling. Männerna har under varje år under hela den period vi kunnat mäta från 1978 till 2001, haft högre, oftast betydligt högre, andelar drabbade än kvinnor. Men under vårt senaste mätår, 2002, har det skett en omsvängning. I åldersintervallet 16-74 år har närmare åtta procent av männen, men nästan nio procent av kvinnorna, berättat om någon hot- eller våldshändelse under året. Detta visas i diagram 2.2 på nästa sida. Det är i åldersgrupperna mellan 25 och 64 år som kvinnorna har högre andelar än männen. Bland de yngsta och de äldsta är det fortfarande fler drabbade bland männen. Utvecklingen under kommande år får visa om resultaten år 2002 var en mer eller mindre slumpmässig tillfällighet, eller innebär ett mera permanent trendbrott.

I tabell 2.4, liksom i diagram 2.3–2.4, som utgår från de sammanvägda resultaten från 2000–01, är andelarna fortfarande högre bland männen, närmare 9 procent, jämfört med 6-7 procent bland kvinnorna. Vi kan dock se att det är de yngsta kvinnorna, 16-24 år, som svarar för den enda statistiskt signifikanta ökningen under 90-talet. Mellan 1992 och 2001 ökade andelen drabbade bland dessa med drygt fyra procentenheter, från 10 till cirka 14 procent.

Diagram 2.2 Blivitt utsatt för något våld eller hot under en ettårsperiod. Jämförelse mellan män och kvinnor. 1978–2002. Procent-

Kombinationen av kön och ålder leder fram till en av de främsta riskgrupperna i hela materialet, de yngsta männen. 20 procent, var femte man i åldern 16-24 år, rapporterade under 2000-talets början att de under en ettårsperiod blivit utsatta för minst ett fall av våld eller hot (denna andel gäller även det senaste mätåret 2002, liksom det är representativt för hela perioden sedan 1978). För hälften av dessa, cirka 10 procent, innebar det ett våld som ledde till synliga märken eller kroppsskada, och fyra procent har berättat upp upprepat våld/hot, minst fyra händelser under en ettårsperiod. Även detta är andelar som i huvudsak är giltiga för hela perioden 1978–2002.

Den andra motpolen utgörs då av de äldre kvinnorna, 65-84 år. Ett genomsnittligt årsvärde från början av 2000-talet visar att 3-4 promillen blivit utsatta för något våld (eller kanske snarare sådant våld som dessa vill berätta om), cirka en procent har utsatts för något hot som gjorde att man blev rädd – vilket totalt ger knappt en och en halv procent drabbade i dessa åldersgrupper.

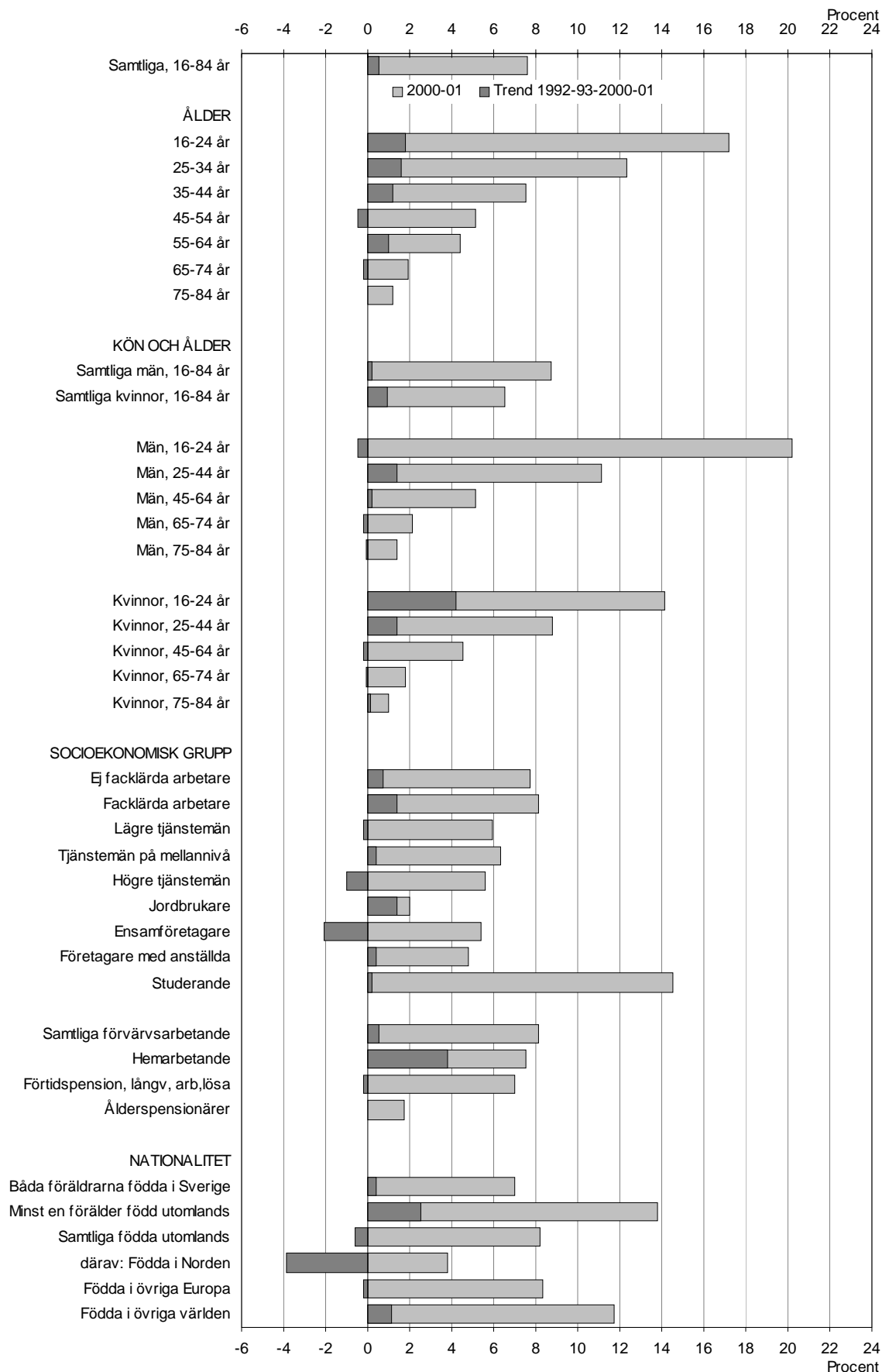
Vi återkommer i avsnitt 2.6 om vilka köns- och åldersgrupper som är överrepresenterade när det gäller våld eller hotelser på olika allmänna platser.

Familjeförhållanden

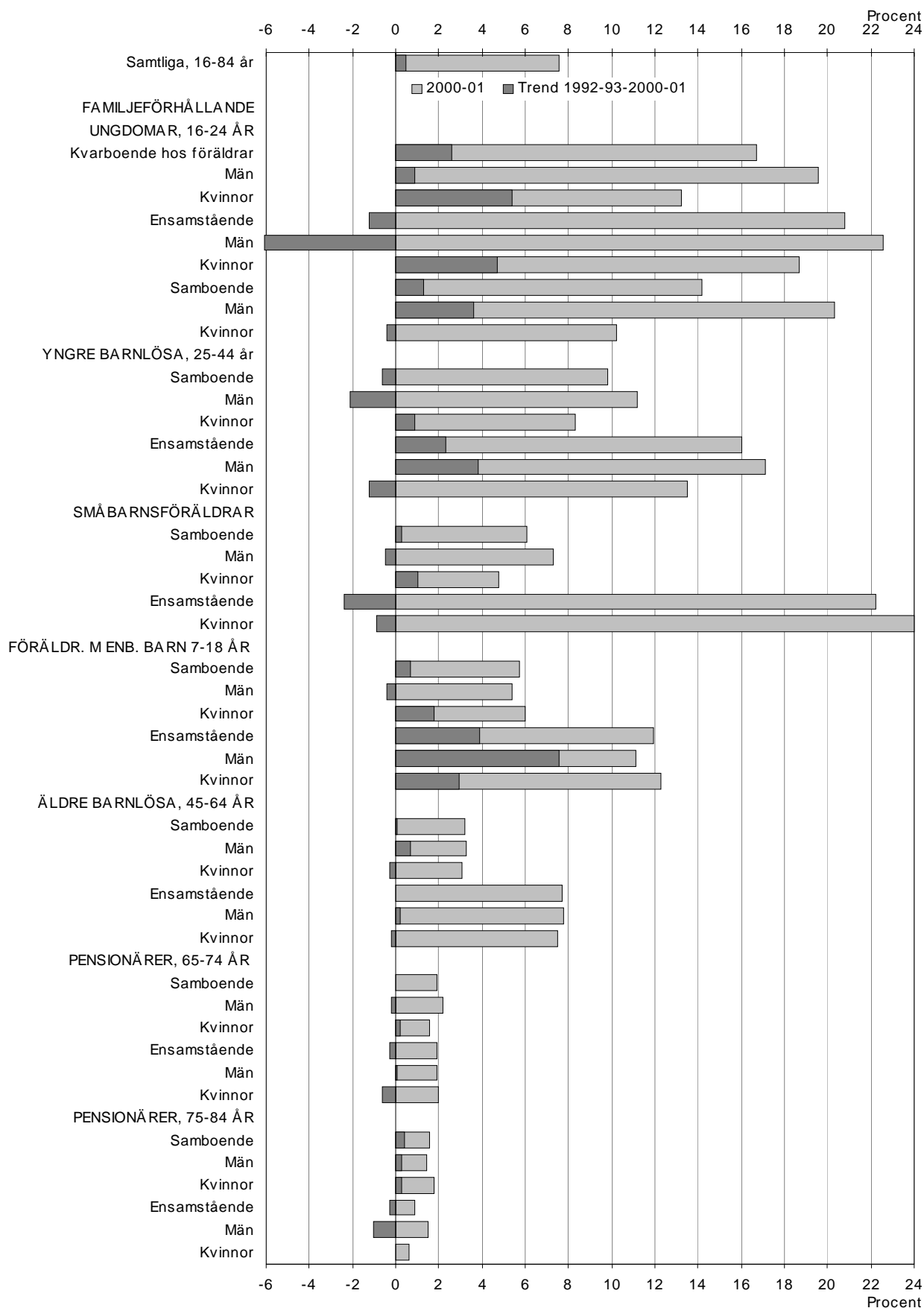
Familjeförhållanden belyses i denna rapport genom den s.k. ”familjecykeln”, som innebär en konstanthållning av ålder, ensamstående/ samboende samt förekomst av barn.

Ensamstående blir oftare än samboende utsatta för våld eller hotelser. Detta gäller framför allt ensamstående män utan barn och ensamstående kvinnor med barn. Men detta våld är ju oftast av olika karaktär. Männen drabbas ofta på olika offentliga platser – gator, restauranger, nöjesställen etc. – medan kvinnorna oftare blir utsatta för våld i den egna eller någons annan bostadslägenhet (se vidare avsnitt 2.6 nedan).

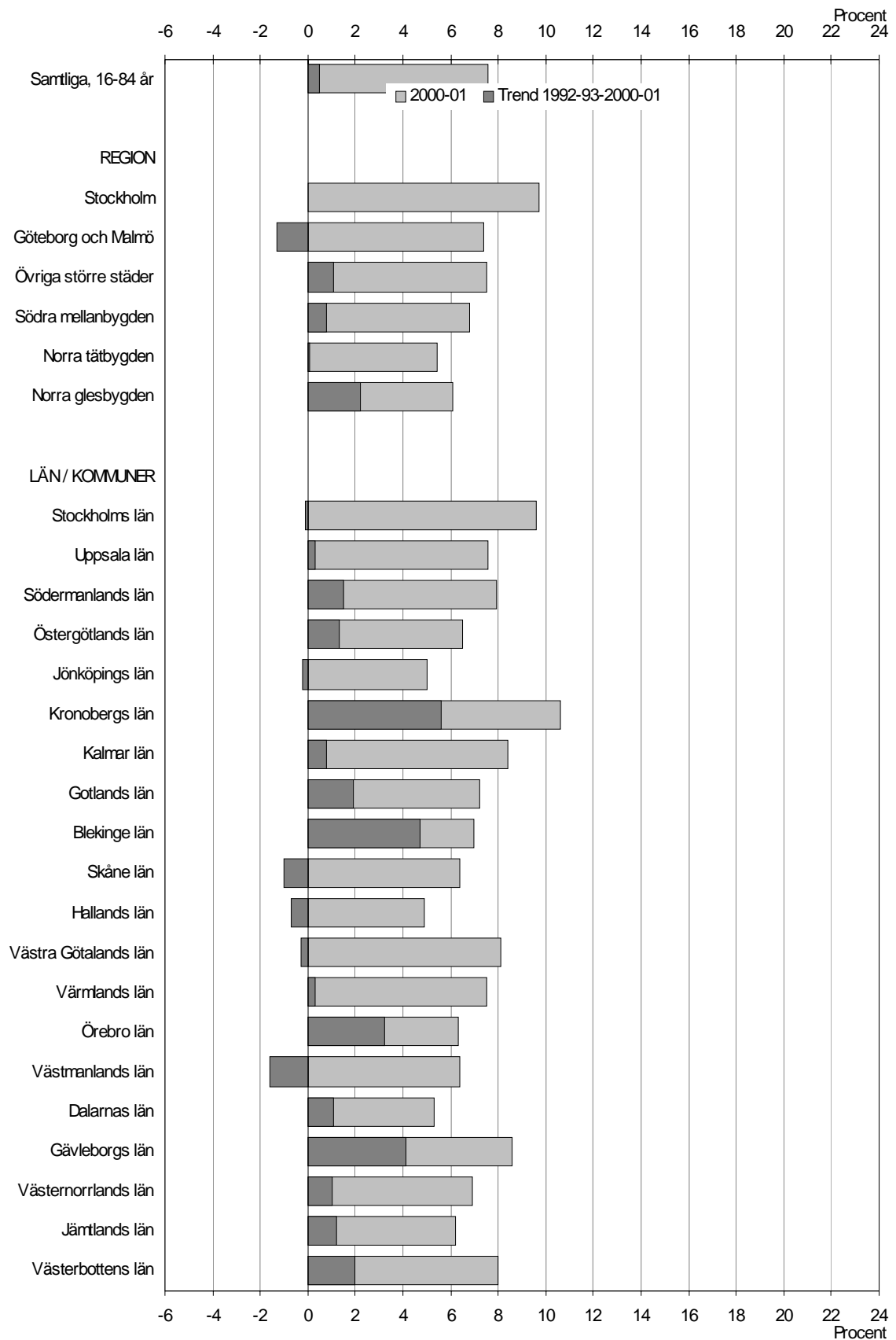
Diagram 2.3 Personer som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av våld eller hotelser om våld. Redovisning efter kön, ålder, socioekonomisk grupp samt nationalitet. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procenttal.

Diagram 2.3 (forts.) Personer som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av våld eller hotelser om våld. Redovisning efter familjeförhållande. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procenttal.

Diagram 2.3 (forts.) Personer som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av våld eller hotelser om våld. Redovisning efter regioner och län. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procenttal.

I diagram 2.3 (våld eller hotelser) och 2.4 (enbart våld) jämförs ensamstående och samboende män och kvinnor i olika familjecykelkategorier. Då dessa kategorier ju delvis är uppbyggda efter den intervjuades ålder, slår den redovisade tendensen i föregående avsnitt, kraftigt igenom även här: yngre drabbas i högre utsträckning än äldre. Den mest anmärkningsvärda stapeln i diagram 2.3 utgörs dock av de ensamstående småbarnsföräldrarna, de allra flesta kvinnor. Hela 24 procent av dessa kvinnor har under en ettårsperiod 2000–01 blivit drabbade av någon form av våld eller hot. Dessa uppgifter grundar sig visserligen på relativt få intervjuer (108) men är i huvudsak återkommande år från år.

Ytterligare några data om de ensamstående kvinnliga småbarnsföräldrarna: för åtta procent av dessa var våldet så allvarligt att det medförde kroppsskada eller synliga märken. Detta innebär drygt 5 000 ensamstående småbarnsmammor. Drygt åtta procent i gruppen har dessutom drabbats av upprepat våld, minst fyra våldshändelser under en ettårsperiod. Det är därmed den i särklass högsta andelen för någon av de befolkningsgrupper vi kartlägger i dessa undersökningar. Siffran kan t.ex. jämföras med andelen för en av de andra stora riskgrupperna, de unga männen, 16-24 år, av vilka knappt fyra procent utsatts för minst fyra hot- eller våldshändelser. I tabellmaterialet finner vi också att drygt 40 procent av de ensamstående kvinnorna med barn som ej rapporterat en våldshändelse för polisen som skäl anfört ”avstod då man var bekant med gärningsmannen; familjeskäl” eller ”vågade inte, rädd för repressalier” – ytterligare 30 procent har ansett det vara ”meningslöst”. Mer om detta i avsnitt 2.9.

Ytterligare en notering från diagrammen: unga kvinnor, 16-24 år, både de som fortfarande är kvarboende hos sina föräldrar och de som är ensamstående, visar ökade andelar under 90-talet, medan de ensamstående unga männen snarare tycks minska andelen utsatta för våld eller hotelser. Vid början av 90-talet skiljde det 14 procentenheter mellan ensamstående unga män och kvinnor (28 resp. 14 procent utsatta för våld eller hot) – i början av 2000-talet har denna differens minskat till fyra procentenheter (22-23 procent jämfört med 18-19 procent bland de ensamstående yngre kvinnorna). Ytterligare en trend att studera under kommande år.

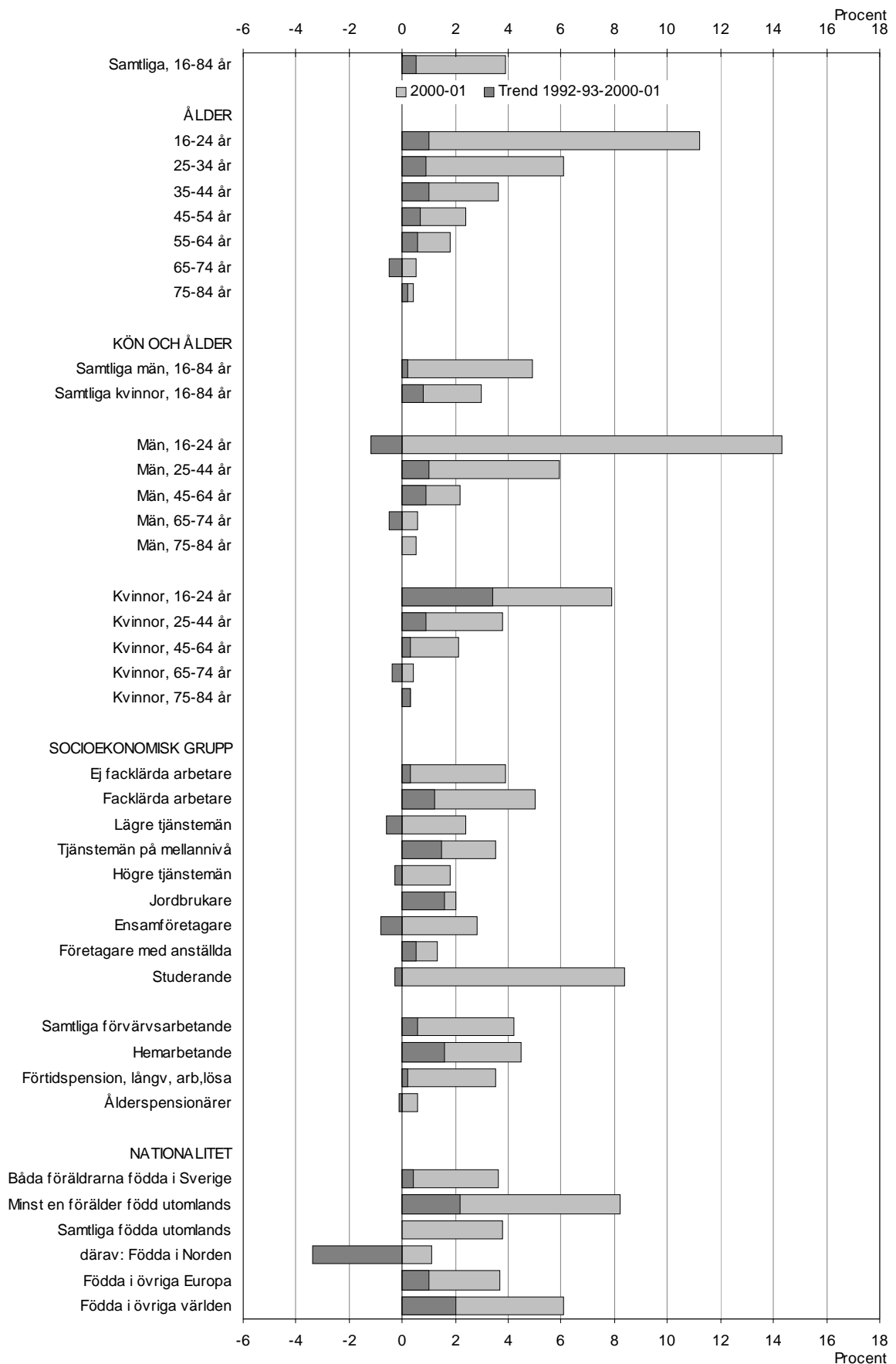
Regionala indelningar

I diagram 2.3 och 2.4 redovisas fördelningen mellan s.k. H-regioner. Dessutom visas resultat för de olika länen. I det mera omfattande tabellmaterialet som finns på SCB:s hemsida på Internet (se sidan fyra) ges dessutom bland annat uppgifter för ett femtiotal av de större städerna.

Den regionala indelningen visar att det i allmänhet är vanligare att man råkar ut för våld eller hotelser i storstäder och övriga mer tätbefolkade delar av landet. I Stockholm drabbades ungefär var tionde medborgare av något våld eller hot under en ettårsperiod 2000-01 jämfört med 5-6 procent i de norra delarna av landet. Det har dock här skett en relativt kraftig utjämning mellan regionerna under 90-talet. När det gäller faktiskt våld kan man inte längre tala om några skillnaderna mellan de större städerna och den norra glesbygden.

Sett i ett längre perspektiv, som ett medelvärde för hela perioden 1978–2002 har dock de regionala variationerna varit betydande. I genomsnitt har närmare 9 procent av de som bor i Stockholmsområdet rapporterat om något våld eller hot under en

Diagram 2.4 Personer som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av våld (ej enbart hotelser). Redovisning efter kön, ålder, socioekonomisk grupp samt nationalitet. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procenttal.

Diagram 2.4 (forts.) Personer som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av våld (ej enbart hotelser). Redovisning efter familjeförhållande. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procenttal.

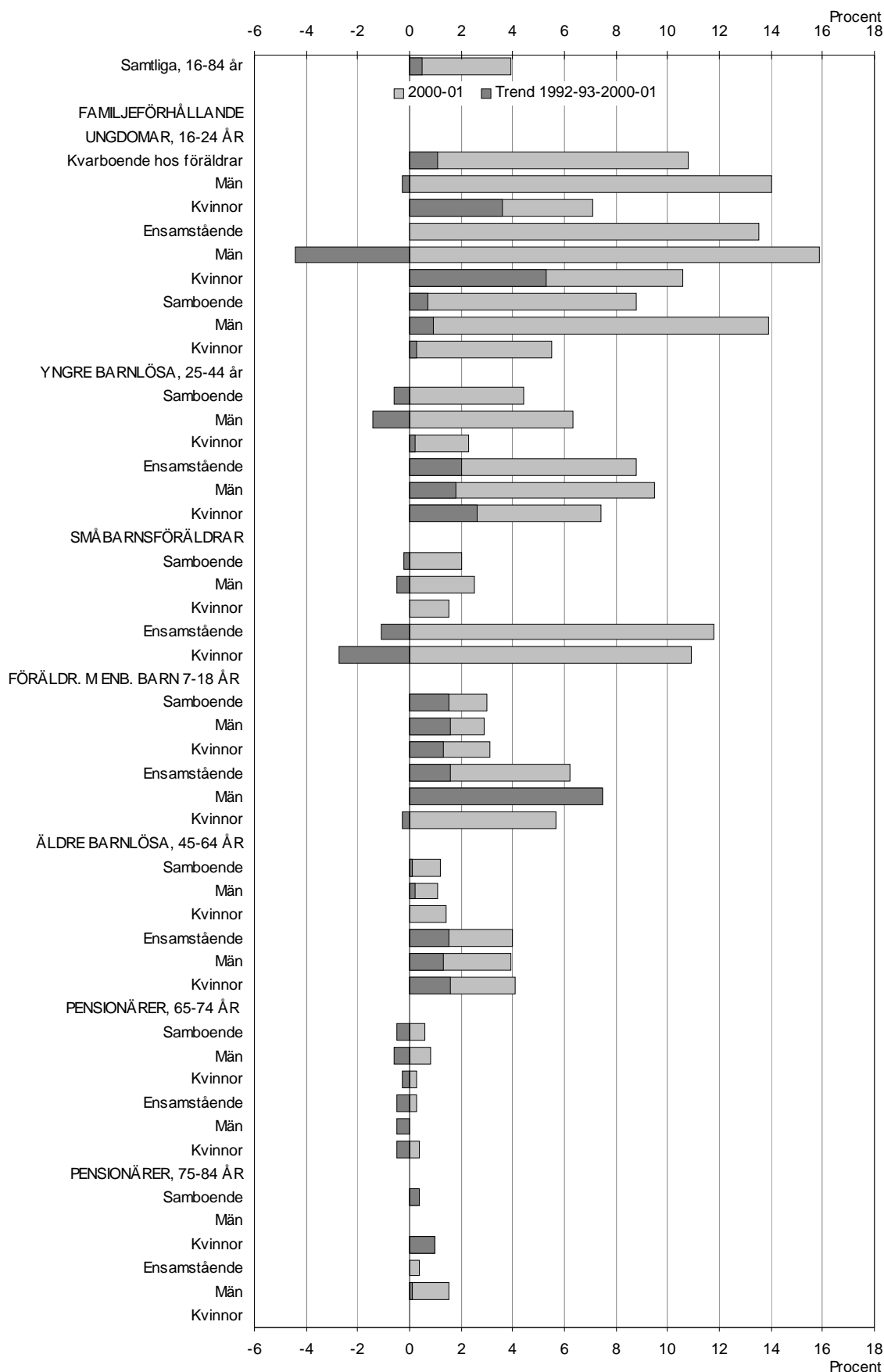
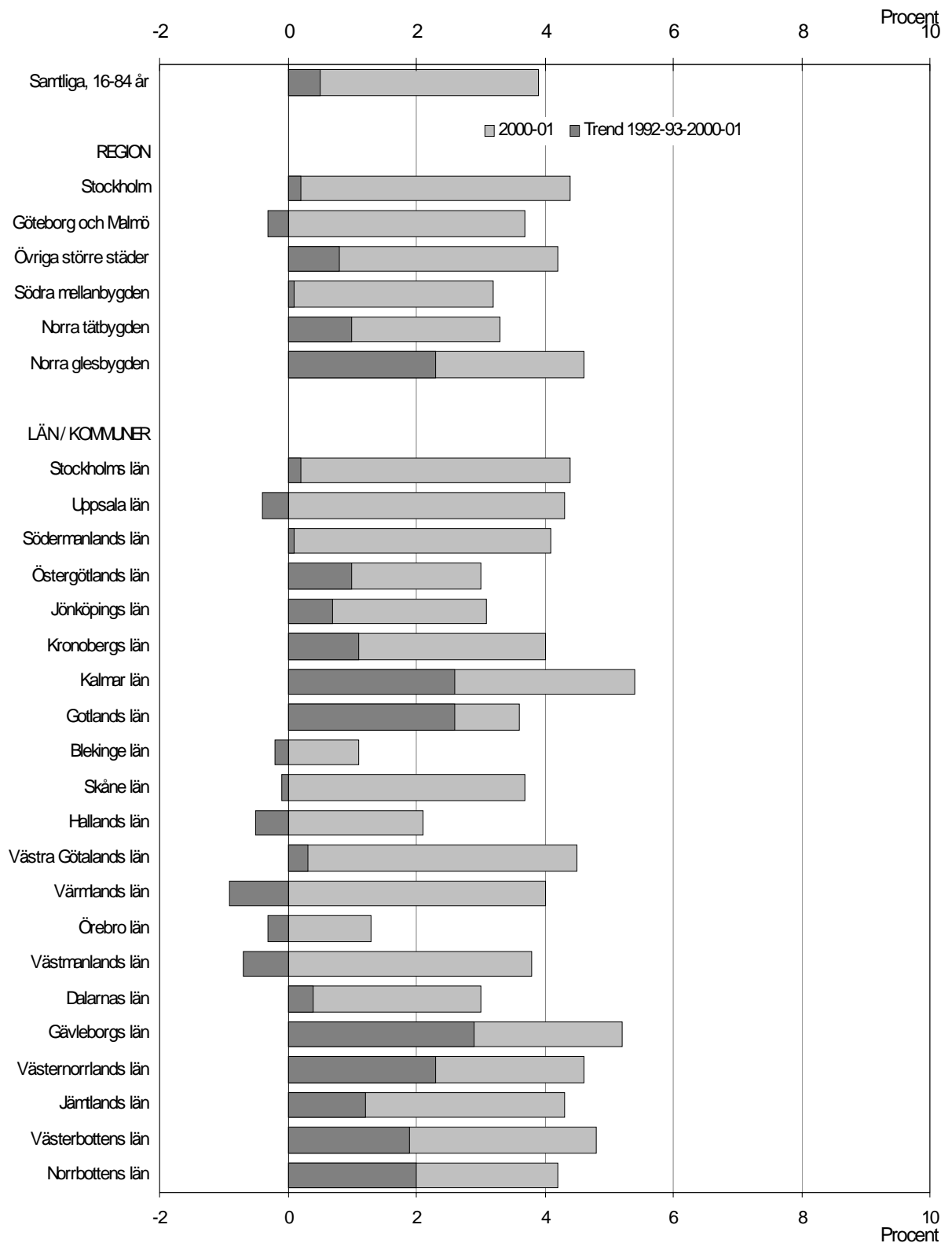

Diagram 2.4 (forts.) Personer som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av våld (ej enbart hotelser). Redovisning efter region och län. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procenttal.

ettårsperiod. Andelen minskar sedan till sju procent i Malmö och Göteborg, till knappt sex procent i övriga större kommuner och till cirka fem procent i södra mellanbygden och norra tätbygden. I den norra glesbygden har andelen för hela perioden legat på fyra procent, dvs. mindre än hälften så stor som i Stockholmsregionen. Men som sagt här finns det en tendens till allt mindre regionala skillnader under senare år.

Socioekonomiska grupper

Skillnaderna mellan de socioekonomiska grupperna är normalt ganska små. I diagram 2.3 ser vi en svag tendens att arbetare något oftare blir utsatta för hot än tjänstemännen – cirka åtta procent bland arbetarna fem-sex bland de högre tjänstemännen. Denna skillnad accentueras något när man ser till de händelser som utgörs av faktiskt våld. De båda ytterligheterna bland de socioekonomiska grupperna brukar utgöras av de studerande, 14-15 procent drabbade under en ettårsperiod 2000–01 (låg medelålder) och jordbrukarna, 2 procent, (hög medelålder; bor i glesbygd).

Nationalitet

Skillnaderna mellan infödda svenskar och utomlands födda är ganska små som totaler. Överrisker finns bland infödda svenskar med minst en förälder född utomlands, den s.k. andra generationens invandrare. Bland dessa män har 16 procent berättat om något våld eller hot. En nästan lika hög andel, 15 procent, har utom-europiskt födda män som invandrat till Sverige (framgår av tabellmaterialet som finns på SCB:s hemsida – se sida fyra). En förklaring till dessa gruppers höga andelar kan vara att de ofta är yngre än genomsnittsbefolkningen och oftare bor i mer tätbebyggda områden.

2.6 Var äger våldet rum?

Då en intervjuperson redogjort för något våld eller hot ställdes följdfrågan ”Var inträffade det?”, varpå svaret kodades i någon av sju på förhand angivna kategorier:

- 1) Egen bostad
- 2) Annans bostad
- 3) Egen arbetsplats
- 4) Tåg, buss eller tunnelbana eller T-bane-, buss- eller järnvägsstation
- 5) Restaurang, dansställe, folkpark eller annat nöjesställe
- 6) Gata, torg eller annan allmän plats
- 7) Annan plats

När vi i fortsättningen talar om "lägenhetsvåld" menar vi händelser som blivit kategoriserade under punkt 1 eller 2 enligt ovan. Med våld på "egen arbetsplats" avses våld eller hot som drabbat någon i samband med dennes yrkesutövning - detta begränsas således inte enbart till någon fast arbetsplats, utan kan t.ex. även gälla en

Tabell 2.5 Var inträffar de olika våldshändelserna? Procent av olika brott. Personer 16-84 år. 2000–01. (Obs. läsanvisning under tabellen.)

	Våld <u>med</u> synliga märken eller kroppsskada	därav: våld som krävde läkarbe- handling	Våld <u>utan</u> synliga märken eller kroppsskada	Något våld	Hot om våld	Samtliga hot eller vålds- händelser
Bostadslägenhet	14,2	15,3	15,1	14,6	29,0	21,7
därav:						
egen bostad	10,2	9,6	12,8	11,4	25,8	18,5
annans bostad	4,0	5,7	2,3	3,2	3,2	3,2
Egen arbetsplats	39,6	23,1	46,7	42,7	32,5	37,7
Gatuvåld	40,9	53,9	35,4	38,5	32,4	35,4
därav:						
tåg, buss, T-bana eller -station	1,0	1,4	2,7	1,7	2,6	2,2
restaurang, dans- ställe, folkpark etc.	13,4	10,1	11,9	12,7	6,7	9,8
gata, torg eller annan allmän plats	26,6	42,4	20,8	24,0	23,1	23,5
Annan plats	5,2	7,8	2,9	4,2	6,2	5,2
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal hot el. våldshän- delser i den vuxna be- folkningen (1000-tal)	374	89	301	675	659	1 334
Antal uppgivna händelser vid intervjuerna ¹	626	144	503	1 129	1 090	2 219

1) Uppgifterna om antalet uppgivna hot- eller våldshändelser vid intervjuerna kan ej användas för att bedöma den statistiska osäkerheten i tabellen. Några hjälptabeller för detta ändamål har ej utarbetats.

Läsexempel: 14,2 procent av alla våldshändelser som ledde till synliga märken eller kroppsskada inträffade i någon bostadslägenhet. Om man vill uppskatta antalet sådana våldsdåd under ett år multipliceras 14,2 procent med antalet våldshändelser av denna typ, i den vuxna befolkningen (374 000) d.v.s. $0,142 \times 374\,000 = \text{ca. } 53\,000$.

patrullerande polis eller en busschaufför. En sammanställning av punkterna 4-6 benämner vi helt enkelt "gatuvåld" eller våld på allmänna platser. Informationen om vilka slags platser som hamnar under punkt 7, "annan plats", är sparsam - i marginalen i frågeformulären har antecknats platser som tvättstuga, trappuppgång eller ombord på en privat båt.

I tabell 2.5 visas var någonstans de olika typerna av hot- eller våldshändelser inträffat och i tabell 2.6 det omvända – vad slags våld eller hot det var frågan om på de olika platserna. Totalt skattar vi således antalet hot eller våld till drygt 1,3 miljoner händelser under ett år i början av 2000-talet, ganska jämnt fördelat mellan våld (675 000 fall) och hotelser (660 000 fall). Det allvarligaste våldet, det som innefattar synliga märken eller kroppsskada utgör cirka 375 000 fall, varav 90 000 var så allvarliga att de krävde läkarbehandling.

Tabell 2.6 Vad slags våld eller hot är det frågan om på de olika platserna? Personer 16-84 år. 2000-01. Procent. (Obs. läsanvisning under tabellen)

	Våld <i>med</i> synliga märken el. kroppsskada	därav: våld som krävde läkarbehandling	Våld <i>utan</i> synliga märken eller kroppsskada	Något våld	Hot om våld	Summa	Antal händelser i befolkningen (1000-tal)	Antal uppgivna händelser
Bostadslägenhet därav:	18,4	4,7	15,7	34,1	65,9	100	290	472
egen bostad	15,5	3,5	15,6	31,2	68,8	100	247	399
annans bostad	34,9	11,8	16,1	50,9	49,1	100	43	73
Egen arbetsplats	29,5	4,1	28,0	57,4	42,6	100	503	862
Gatuvåld därav:	32,4	10,1	22,5	54,9	45,1	100	473	769
tåg, buss, T-bana eller -station	12,8	4,5	27,9	40,6	59,4	100	29	47
restaurang, dansställe, folkpark etc.	38,5	6,9	27,5	66,0	34,0	100	130	214
gata, torg eller annan allmän plats	31,7	12,0	20,0	51,6	48,4	100	314	508
Annann plats	28,4	10,0	12,6	41,0	59,0	100	69	116
Samtliga händelser	28,0	6,7	22,6	50,6	49,4	100	1 334	2 219

Läsexempel: 29,5 procent av de hot- eller våldshändelser som ägde rum på den egna arbetsplatsen utgjordes av våld som ledde till synliga märken eller kroppsskada. Vill man uppskatta antalet sådana händelser under ett år multipliceras 29,5 procent med det totala antalet våldshändelser på den egna arbetsplatsen, d.v.s. $0,295 \times 503\ 000 =$ cirka 150 000.

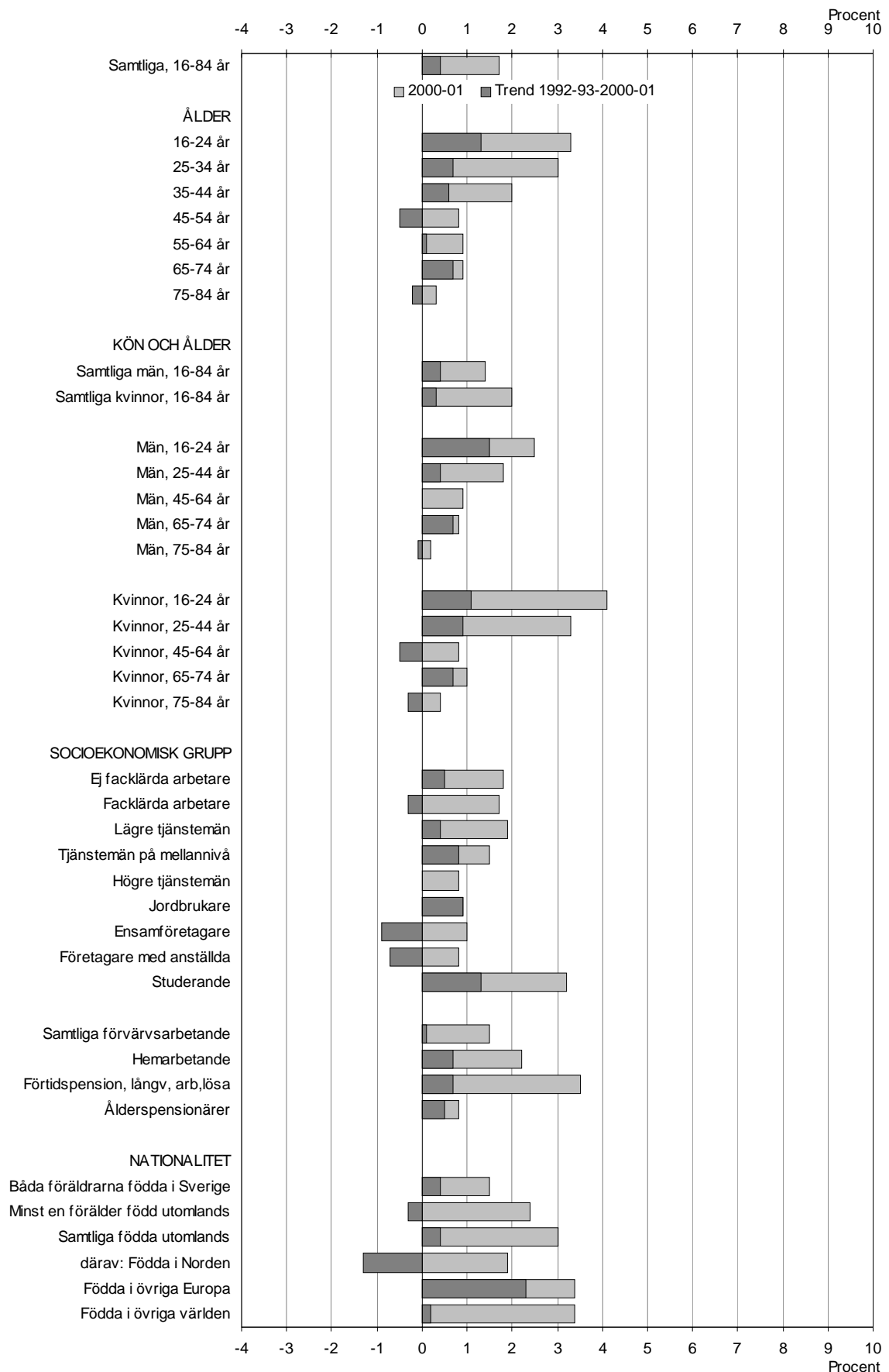
Våld eller hot i lägenheter

Lägenhetsvåldet utgör cirka en femtedel av händelserna, ungefär 290 000 fall. Närmare 250 000 har inträffat i den intervjuades egna bostad medan drygt 40 000 ägt rum hemma hos någon annan. I 55 000 fall ledde lägenhetsvåldet till synliga märken eller kroppsskada – varav närmare 15 000 var av så allvarlig natur att det krävdes någon form av läkarbehandling.

I diagram 2.5 visas andelar inom några olika befolkningsgrupper som drabbats av lägenhetsvåld. Totalt bland samtliga 16-84-åringar rör det sig om 1,7 procent, eller 115 000 personer, under en ettårsperiod 2000-01. Jämfört med 90-talets början är detta en statistiskt säker ökning med cirka en halv procentenhet.

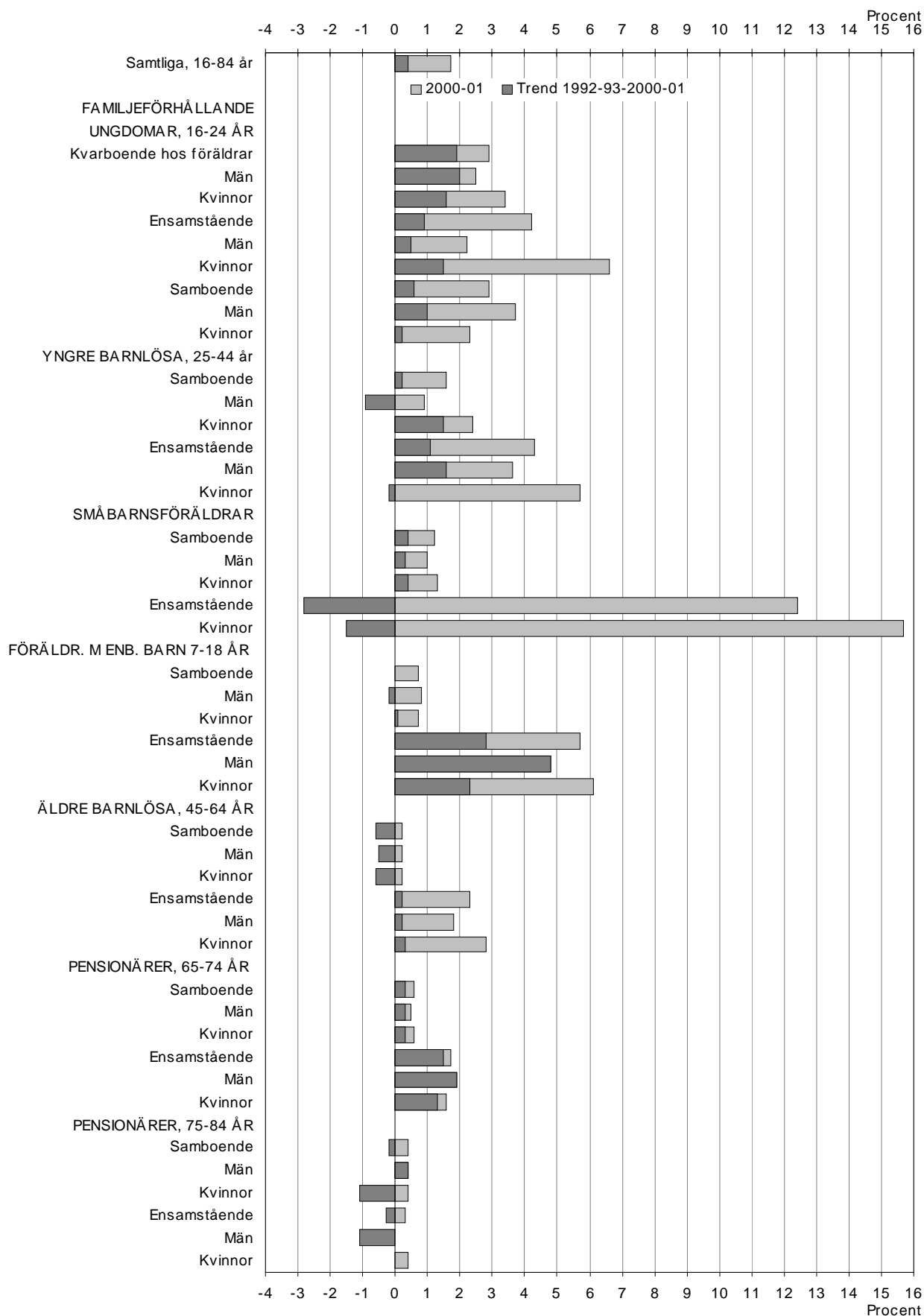
När vi i fortsättningen i detta och följande avsnitt talar om andelar av befolkningen redovisar vi ibland också medelvärden för hela perioden 1980-2001. Detta för att få så tillförlitliga uppgifter som möjligt – totalt har cirka 140 000 intervjuer genomförts under perioden.

Diagram 2.5 Personer som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av våld eller hot i någon bostad. Redovisning efter kön, ålder, socioekonomisk grupp samt nationalitet. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procenttal.

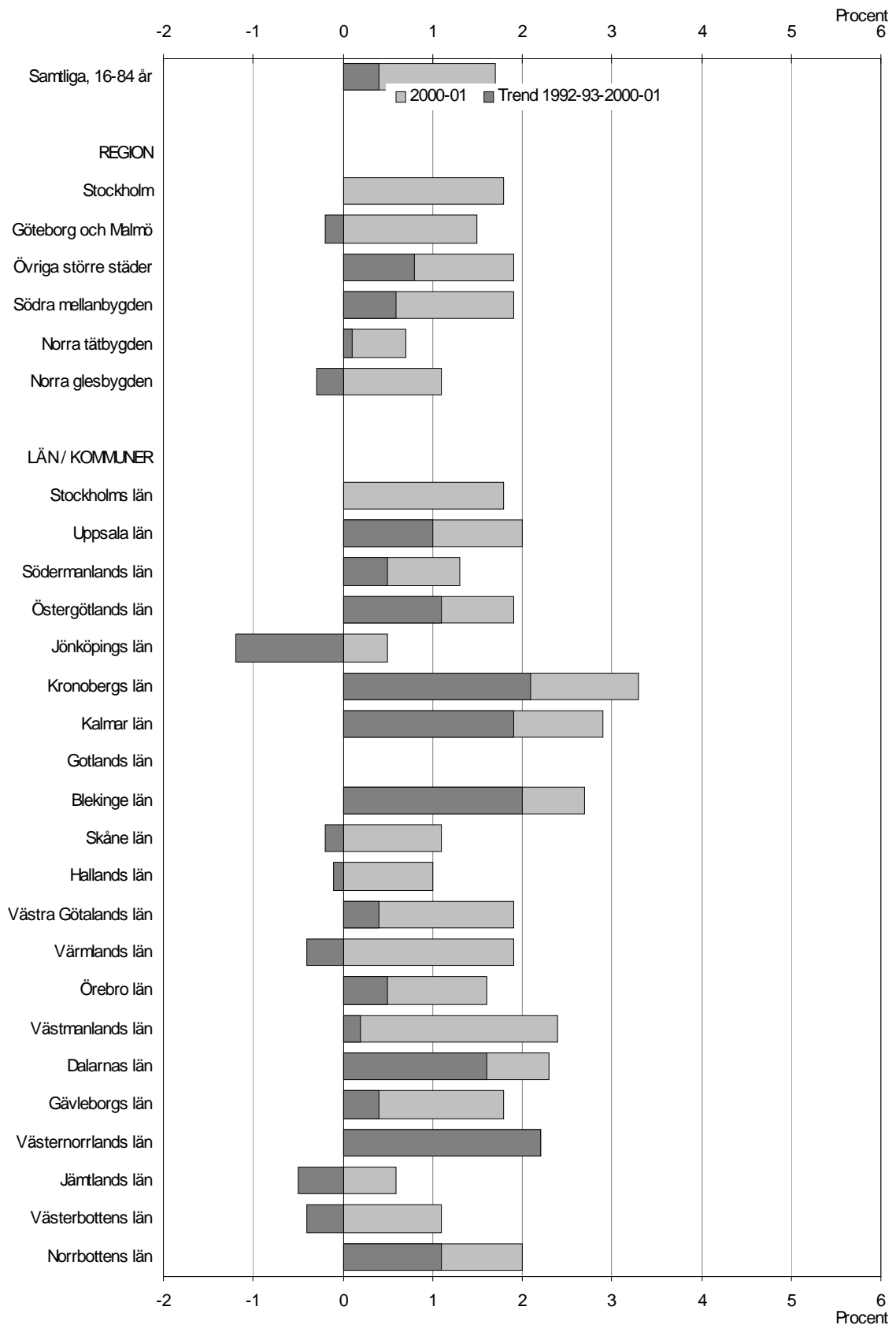

Diagram 2.5 (forts.) Personer som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av våld eller hot i någon bostad. Redovisning efter familjeförhållande. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procenttal.

Diagram 2.5 (forts.) Personer som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av våld eller hot i någon bostad. Redovisning efter familjeförhållande. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procenttal.

Tabell 2.7 Var inträffar våldet eller hotelserna? Särredovisning efter kön och ålder. Personer 16-84 år. Nuläge år 2000–01 i procent samt utvecklingen sedan 1992–93 i procentenheter, där plustecken anger ökning och * att förändringen är signifikant.

	Har under en ettårsperiod blivit utsatt för något våld eller hot...			
	..i någon bostads-lägenhet (1)	..i samband med yrkes-utövning (2)	..på allmän plats (3)	Övrigt våld/hot (4)
Samtliga, 16-84 år	1.7 + 0.4*	2.3 + 0.5*	3.7 - 0.4	0.7 + 0.2
ÅLDER				
16-24 år	3.3 + 1.3	2.2 + 0.4	12.1 + 0.4	2.2 + 0.8
25-34 år	3.0 + 0.7	3.8 + 0.3	5.8 + 0.1	0.9 + 0.3
35-44 år	2.0 + 0.6	3.1 + 0.9	2.4 - 0.2	0.8 + 0.4
45-54 år	0.8 - 0.5	2.6 + 0.7	1.6 - 0.6	0.4 + 0.1
55-64 år	0.9 + 0.1	1.9 + 1.1	1.7 - 0.1	0.3 - 0.1
65-74 år	0.9 + 0.7	0.1 0.0	0.8 - 0.9*	0.3 + 0.2
75-84 år	0.3 - 0.2	0.0 0.0	0.7 + 0.3	0.2 - 0.1
KÖN OCH ÅLDER				
Män, 16-24 år	2.5 + 1.5	1.4 - 0.2	16.4 - 1.4	2.5 + 1.0
25-44 år	1.8 + 0.4	3.4 + 0.5	6.1 - 0.1	0.8 + 0.4
45-64 år	0.9 0.0	2.1 + 0.7	2.4 - 0.1	0.3 - 0.1
65-74 år	0.8 + 0.7	0.2 - 0.1	0.9 - 1.0	0.1 + 0.1
75-84 år	0.2 - 0.1	0.0 0.0	1.2 + 0.6	0.0 - 0.6
Samtliga män, 16-84 år	1.4 + 0.4	2.1 + 0.4	5.4 - 0.6	0.7 + 0.2
Kvinnor, 16-24 år	4.1 + 1.1	3.1 + 1.1	7.6 + 2.2	1.9 + 0.6
25-44 år	3.3 + 0.9	3.6 + 0.7	2.1 - 0.0	0.9 + 0.2
45-64 år	0.8 - 0.5	2.5 + 0.8	0.8 - 0.7*	0.4 0.0
65-74 år	1.0 + 0.7	0.0 0.0	0.7 - 0.9	0.4 + 0.3
75-84 år	0.4 - 0.3	0.0 0.0	0.3 + 0.1	0.3 + 0.3
Samtliga kvinnor, 16-84 år	2.0 + 0.3	2.4 + 0.7*	2.1 - 0.1	0.7 + 0.2

Det är fler kvinnor än män som utsätts för lägenhetsvåld under en ettårsperiod – i genomsnitt 1,7 resp. 1,0 procent (2000–01 var andelarna 2,0 bland kvinnorna och 1,4 bland männen). Framför allt är det de yngre kvinnorna som drabbas och med en tendens mot stigande värden. 2000–01 var andelen drygt fyra procent bland 16-24 åriga och drygt tre procent bland 25-44-åriga kvinnor – en ökning med cirka en procentenhet under 90-talet. Bland äldre generellt, åldersklasserna 45-84 år, är det mindre än en procent som drabbats av något lägenhetsvåld eller –hot.

Den mest anmärkningsvärda uppgiften gäller dock de ensamstående kvinnorna med barn och då i synnerhet småbarnsföräldrarna. I genomsnitt har drygt 8 procent av de ensamstående mammorna berättat om något lägenhetsvåld under en ettårsperiod (2000–01: 9 procent) – bland ensamstående småbarnsmammor blir årsgenomsnittet hela 12 procent (2000–01: 16 procent).

Tabell 2.7 (forts.)

	Något våld/hot på allmänna platser (kol. 3 på föreg. sida). Därav:			Antal i den vuxna befolkningen (tusental)	Antal intervjuer
	..på tåg, buss, T-bana eller -station	..på restaurang eller annat nöjesställe	..på gata, torg eller annan allmän plats		
Samtliga, 16-84 år	0.3 - 0.3*	1.2 0.0	2.5 - 0.2	6 811	11 353
ÅLDER					
16-24 år	0.8 - 0.6	4.6 - 0.6	8.1 + 1.4	889	1 542
25-34 år	0.5 - 0.6*	2.2 + 0.4	3.6 - 0.1	1 196	1 979
35-44 år	0.1 - 0.3	0.7 + 0.4	1.7 - 0.2	1 187	1 991
45-54 år	0.1 - 0.2	0.3 + 0.1	1.3 - 0.7	1 209	1 994
55-64 år	0.3 - 0.1	0.0 0.0	1.4 0.0	1 043	1 744
65-74 år	0.1 - 0.1	0.0 - 0.1	0.7 - 0.8*	728	1 195
75-84 år	0.0 0.0	0.2 + 0.2	0.4 + 0.1	560	908
KÖN OCH ÅLDER					
Män, 16-24 år	1.2 - 0.3	6.5 - 2.3	10.8 + 1.1	455	793
25-44 år	0.5 - 0.7*	2.5 + 0.5	3.8 - 0.1	1 218	1 960
45-64 år	0.2 - 0.1	0.2 0.0	2.0 - 0.1	1 134	1 826
65-74 år	0.1 - 0.3	0.0 - 0.2	0.8 - 0.6	340	555
75-84 år	0.0 0.0	0.3 + 0.3	0.9 + 0.3	230	382
Samtliga män, 16-84 år	0.4 - 0.4*	1.9 - 0.3	3.6 - 0.1	3 378	5 516
Kvinnor, 16-24 år	0.3 - 0.9*	2.6 + 1.3	5.2 + 1.7	433	749
25-44 år	0.2 - 0.2	0.4 + 0.2	1.5 - 0.3	1 165	2 010
45-64 år	0.1 - 0.2	0.1 + 0.1	0.7 - 0.7*	1 117	1 912
65-74 år	0.1 + 0.1	0.0 0.0	0.6 - 1.0	388	640
75-84 år	0.0 0.0	0.2 + 0.2	0.1 - 0.1	330	526
Samtliga kvinnor, 16-84 år	0.1 - 0.2*	0.5 + 0.3	1.5 - 0.3	3 433	5 837

Att ungefär var sjätte ensamstående småbarnsmamma (minst ett barn under sju år) under en ettårsperiod 2000–01 berättat om något lägenhetsvåld eller –hot är en remarkabel uppgift. Det brukar framhållas att det är just denna typ av våld, lägenhetsvåldet, som är svårast att kartlägga. I ”offerundersökningar” brukar allmänt antas att den intervjuade ej är så villig att berätta om våld som förorsakats av den inre kretsen, familjemedlemmar, övriga anförvanter och bekanta. Att vi, trots detta, kan redovisa så pass många fall av lägenhetsvåld grundar sig synbarligen specifikt på de ensamstående kvinnorna. I de fall kvinnan fortfarande är samboende är det än mindre sannolikt att hon berättar om en eventuell misshandel, i synnerhet då mannen ofta finns i närheten vid intervjutillfället. I tabell 2.8 visas skillnaderna mellan ensamstående resp. samboende män och kvinnor.

Självklart kan ju dock inte de ensamstående kvinnliga föräldrarnas uppgifter användas som en indikation gällande även för de samboendes situation. Skilsmässan eller separationen kan ju vara en konsekvens av det våld som ägt rum.

Tabell 2.8 Något lägenhetsvåld eller hot under en ettårsperiod. 2000-01.

	Män	Kvinnor
Ensamstående utan barn	2,5	3,1
Ensamstående med barn	2,9	9,4
därav småbarnsföräldrar	..	15,7
Samboende utan barn	0,6	0,8
Samboende med barn	1,0	1,0
därav småbarnsföräldrar	1,0	1,3

Utöver de ensamstående barnfamiljerna är det bara ensamstående kvinnor bland ungdomar och yngre barnlösa som når andelar på cirka sex-sju procent. Övriga familjekategorier hamnar betydligt lägre.

För övriga indelningsgrunder är variationerna ganska små. Vår relativt grova nationalitetsindelning visar att de som är födda i något icke-nordiskt land har något högre andelar än infödda svenskar. Vidare tycks utsatthet för lägenhetsvåld eller -hot vara något vanligare i de mera tätbebyggda områdena än i norra Sverige, samt att arbetare- och lägre tjänstemannafamiljer drabbas något oftare än högre tjänstemän. Se vidare diagram 2.5.

Våld eller hot i samband med yrkesutövning

Kanske något överraskande visar det sig att hot- eller våldshändelser som utspelar sig i samband med yrkesutövning svarar för närmare 40 procent av samtliga händelser, motsvarande cirka en halv miljon fall. Av dessa medförde cirka 150 000 synliga märken eller kroppsskada, varav cirka 20 000 nödvändiggjorde någon form av läkarbehandling. Ungefär 40 procent av dessa händelser, 215 000 fall, utgjordes enbart av hotelser, som dock var så allvarliga att man blev rädd.

Våldet eller hoten i samband med yrkesutövning fördelar sig på cirka 155 000 personer eller 2,3 procent i befolkningen. Detta är en ökning med en halv procentenhet sedan början av 90-talet. Dessa andelar avser befolkningen upp till 85 år, och blir därmed litet missvisande. Det är naturligtvis främst personer i de normalt förvärvsaktiva åldrarna upp till 65 år som drabbas. Andelen bland dessa ligger på 2,8 procent 2000-01 och innebär ävenledes en ökning med cirka en halv procentenhet under den senaste 10-årsperioden. De högsta riskerna tycks finnas bland de yngre, kvinnor mellan 16-44 år och män mellan 25-44 år, med cirka 3,5 procent drabbade. (Den längsta stapeln i diagram 2.6 avser unga samboende kvinnor under 25 år, bland vilka sju procent har berättat om något arbetsrelaterat våld eller hot – men antalet intervjuer är litet, och i ett längre perspektiv utgör inte dessa någon ”högriskgrupp”)

Skillnaderna mellan könen är små. Om man ser till en längre period finns det dock en tendens till att kvinnor blir något mera drabbade än män. Detsamma gäller för jämförelsen mellan olika socioekonomiska grupper. Variationerna mellan enskilda år är ganska stora, men sett över hela de två senaste decennierna hamnar både arbetare och tjänstemän på cirka 2,5 procent, men bland tjänstemännen har de på mellannivå något större risker, drygt 3 procent. Bland företagare (exkl. jordbrukare) är andelen cirka 1,5 procent, medan jordbrukarna i detta sammanhang är den i särklass mest fredade gruppen med ett årligt genomsnitt av några få promillen. (Ett undantag

från detta utgör värdena från 2000–01, då t.ex. en och en halv procent av jordbrukarna uppger sig ha drabbats. Om detta är ett slumpfel eller en begynnande ny trend får framtida undersökningar utvisa.)

Indelningen efter nationalitet visar under 90-talet ökande värden för ”andra generationens invandrare” (särskilt bland kvinnorna med nästan fem procent drabbade – en statistiskt säkerställd ökning) och bland utomeuropeiskt födda män (närmare sex procent har berättat om något arbetsrelaterat våld eller hot).

Genom årens lopp har vi, inte oväntat, kunnat konstatera att de som drabbas av detta våld naturligtvis främst är de som i sin dagliga verksamhet ofta kommer i kontakt med den något stökigare delen av allmänheten, t.ex. poliser och väktare, sjukvårdspersonal och andra yrken inom den sociala verksamheten som socialassistenter, kuratorer och skyddskonsulenter. Andra yrken som ofta omnämns är spärrvakter, busschaufförer etc. inom kollektivtrafiken samt servitörer, systembolagsförsäljare och annan servicepersonal som skolstädare och hotellreceptionister. En del av detta våld – våld som ägt rum på allmänna platser mot t.ex. poliser, väktare och personal inom kollektivtrafiken – har kanske istället förts till ”gatuvåldet”. Vi har ingen klar bild över hur ofta detta faktiskt skett i samband med intervjuerna.

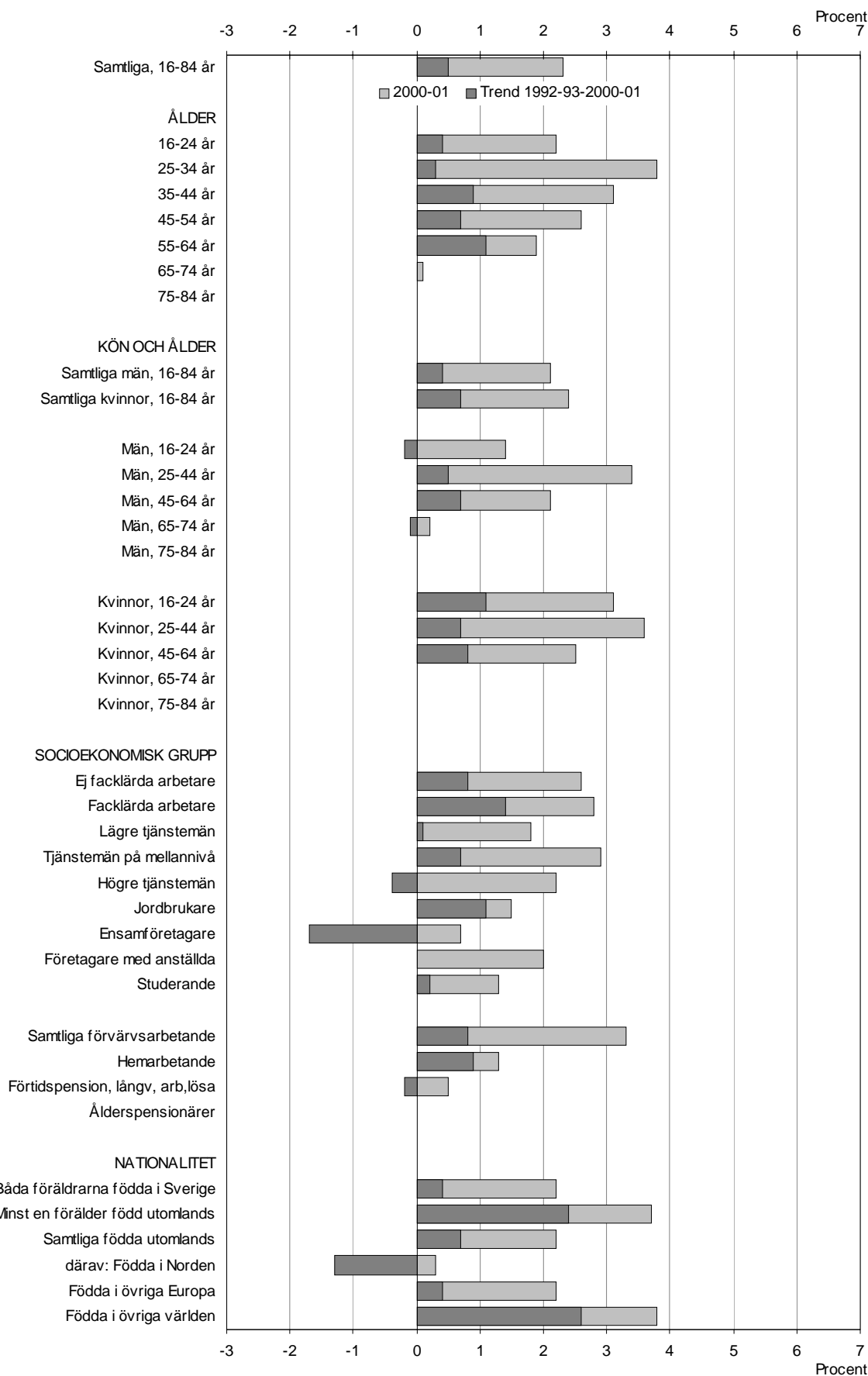
Koncentrationen av arbetsplatsvåld till några få yrkesgrupper medför i sin tur att risken för våld eller hot i samband med arbetet är mycket litet för det stora flertalet bland övriga förvärvsarbetande. Och vi kan således slå fast att det våld och de hot som förekommer på de svenska arbetsplatserna i mycket stor utsträckning är incidenter mellan den anställda och personer denne mer eller mindre tillfälligt kommer i kontakt med (patienter, klienter och kunder) – inte ett våld arbetskamrater emellan.

Våld eller hot på gator och andra allmänna platser

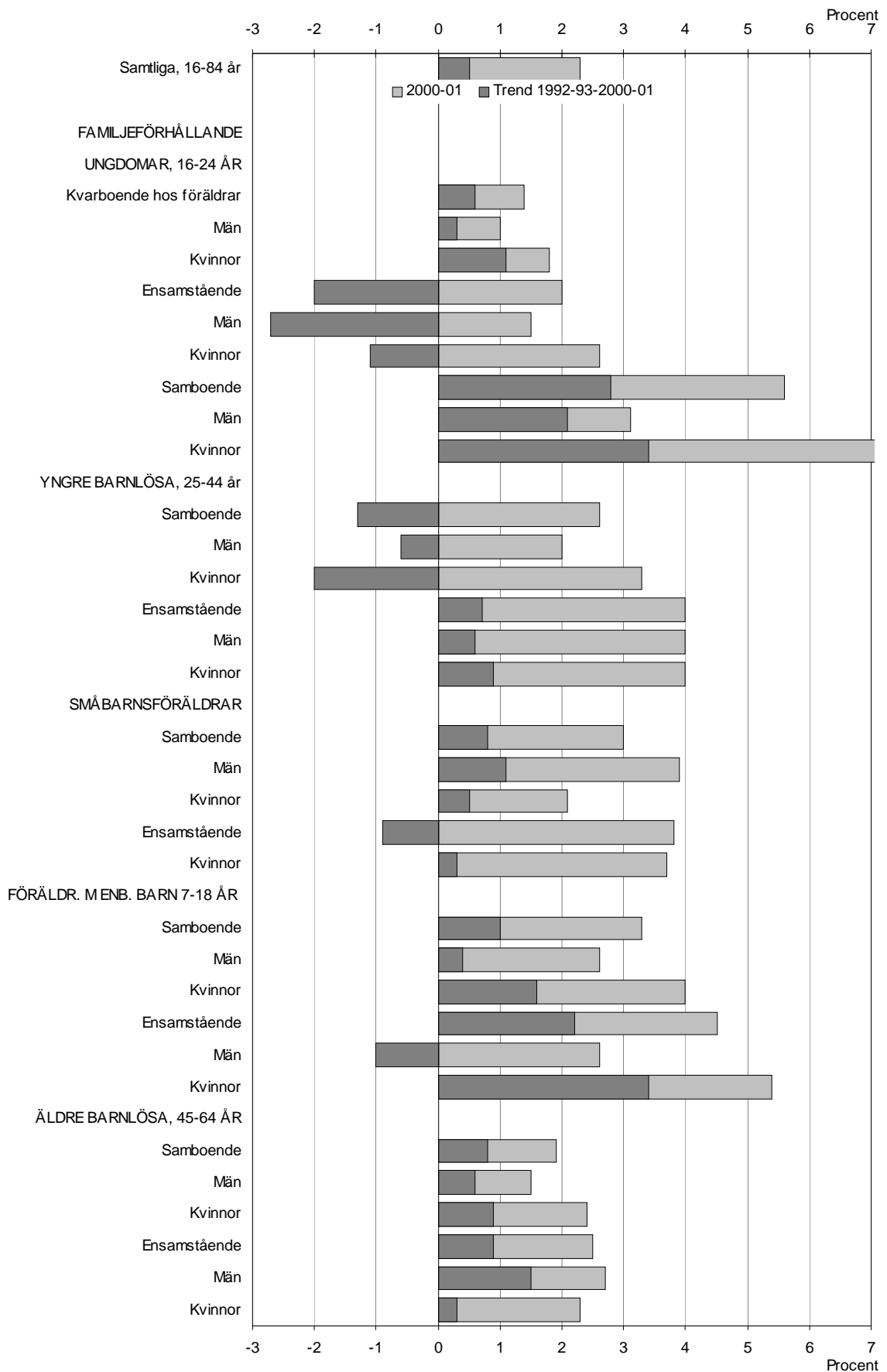
Till någon form av gatuvåld kan 35 procent av händelserna hänföras, dvs. cirka 475 000 fall. Drygt 310 000 av dessa ägde rum på gator, torg eller andra allmänna platser, 130 000 på restauranger, dansställen, i folkparker eller på andra nöjesställen, medan resterande cirka 30 000 händelser i denna kategori utspelade sig på tåg, bus-sar, tunnelbana eller i någon stationsbyggnad. Omkring 150 000 av dessa våldshändelser på olika allmänna platser medförde någon kroppsskada eller synliga märken, varav närmare 50 000 var så allvarliga att de krävde behandling hos läkare, tandläkare eller sjuksköterska.

Om vi därmed övergår till att studera antalet personer som drabbas av något ”gatuvåld” visar data från 2000-01 att 3,7 procent bland samtliga 16-84-åringar blivit utsatta under en ettårsperiod. Detta motsvarar ungefär 250 000 personer. Till skillnad från när det ovan gäller lägenhetsvåld eller våld i samband med yrkesutövning kan vi här skönja en viss minskning under 90-talet med 0,4 procentenheter – på gränsen till statistiskt säkerställt. Statistiskt säkra minskningar finns bland ålderspensionärerna, 65-74 år, och dessutom bland kvinnor i 45-64-års-åldern.

Diagram 2.6 Personer som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av våld eller hot i samband med yrkesutövning. Redovisning efter kön, ålder, socioekonomisk grupp samt nationalitet. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procenttal.

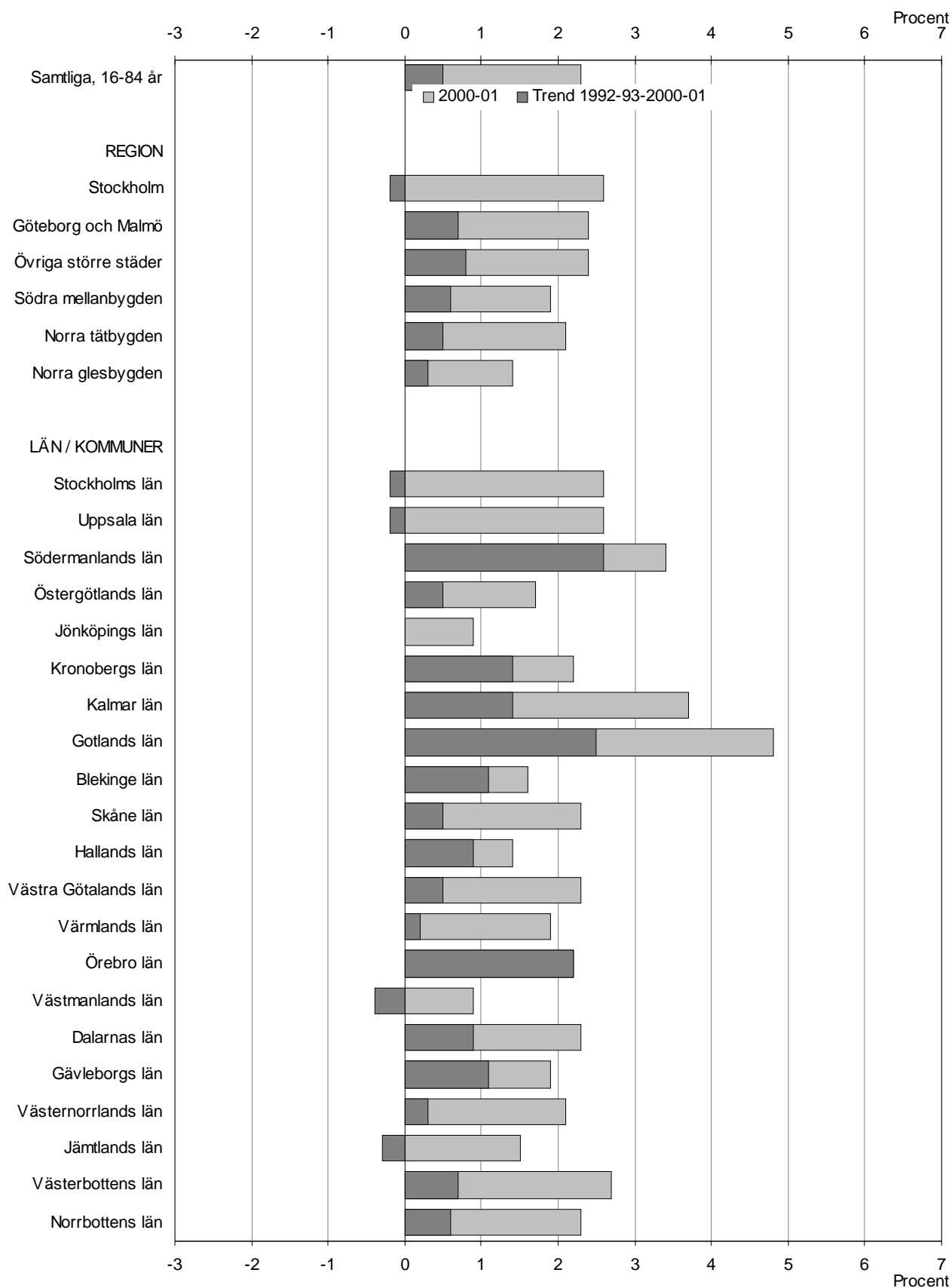

Diagram 2.6 (forts.) Personer som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av våld eller hot i samband med yrkesutövning. Redovisning efter familjeförhållande. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procenttal.

Diagram 2.6 (forts.) Personer som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av våld eller hot i samband med yrkesutövning. Redovisning efter region och län. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procenttal.

När det gäller gatuvåld finns en klart urskiljbar riskgrupp – de unga männen mellan 16 och 24 år. 16 procent berättar om något våld eller hot under en ettårsperiod 2000-01; bland de ensamstående av dessa noteras hela 20 procent. Andelen minskar sedan åldersgrupp för åldersgrupp till under en procent bland ålderspensionärerna.

I övrigt kan noteras att ensamstående (speciellt män) oftare utsätts för gatuvåld än samboende, arbetare något oftare än tjänstemän samt de som bor i storstäder något oftare än glesbygdsbor (här fås dock minskade skillnader under 90-talet). Däremot finns inga skillnader mellan infödda svenskar och utomlands födda. Ett undantag utgör infödda män med minst en förälder född utomlands ("andra generationens medborgare"). 12 procent av dessa rapporterar om något våld/hot på allmän plats; en förklaring här bör vara att många är unga och därmed tillhör den mest utsatta gruppen.

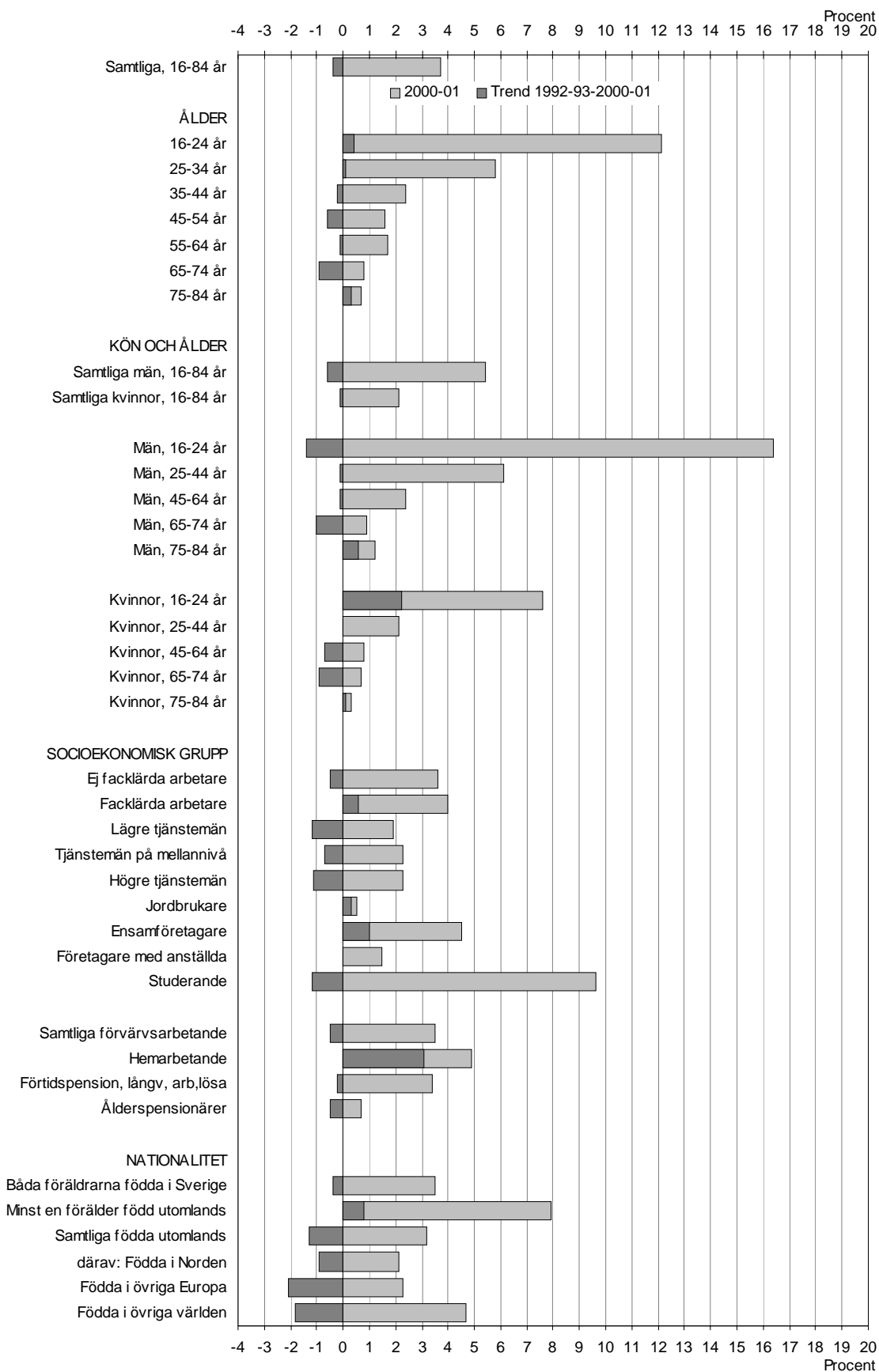
En genomgång av de olika kategorierna av gatuvåld visar följande: På *tåg, buss, T-bana eller -station* har omkring 20 000, cirka tre promillen, av befolkningen utsatts för något våld eller hot under en ettårsperiod 2000-01. Drygt en procent bland de unga männen minskar till närmast noll bland ålderspensionärerna (ett fall bland 2 100 intervjuade).

Minst en hot- eller våldshändelse på *restaurang, dansställe, folkpark eller annat nöjesställe* har drygt en procent, 80 000 personer, berättat om. De som redogjort för detta har under de senaste åren 4-5 gånger så ofta varit en man som en kvinna, vanligen under 25 år samt ensamstående utan barn. Sju procent av männen mellan 16 och 24 år har drabbats (2000/01). Dessa våldshändelser är minst lika vanliga i mindre kommuner som i storstadsregionerna.

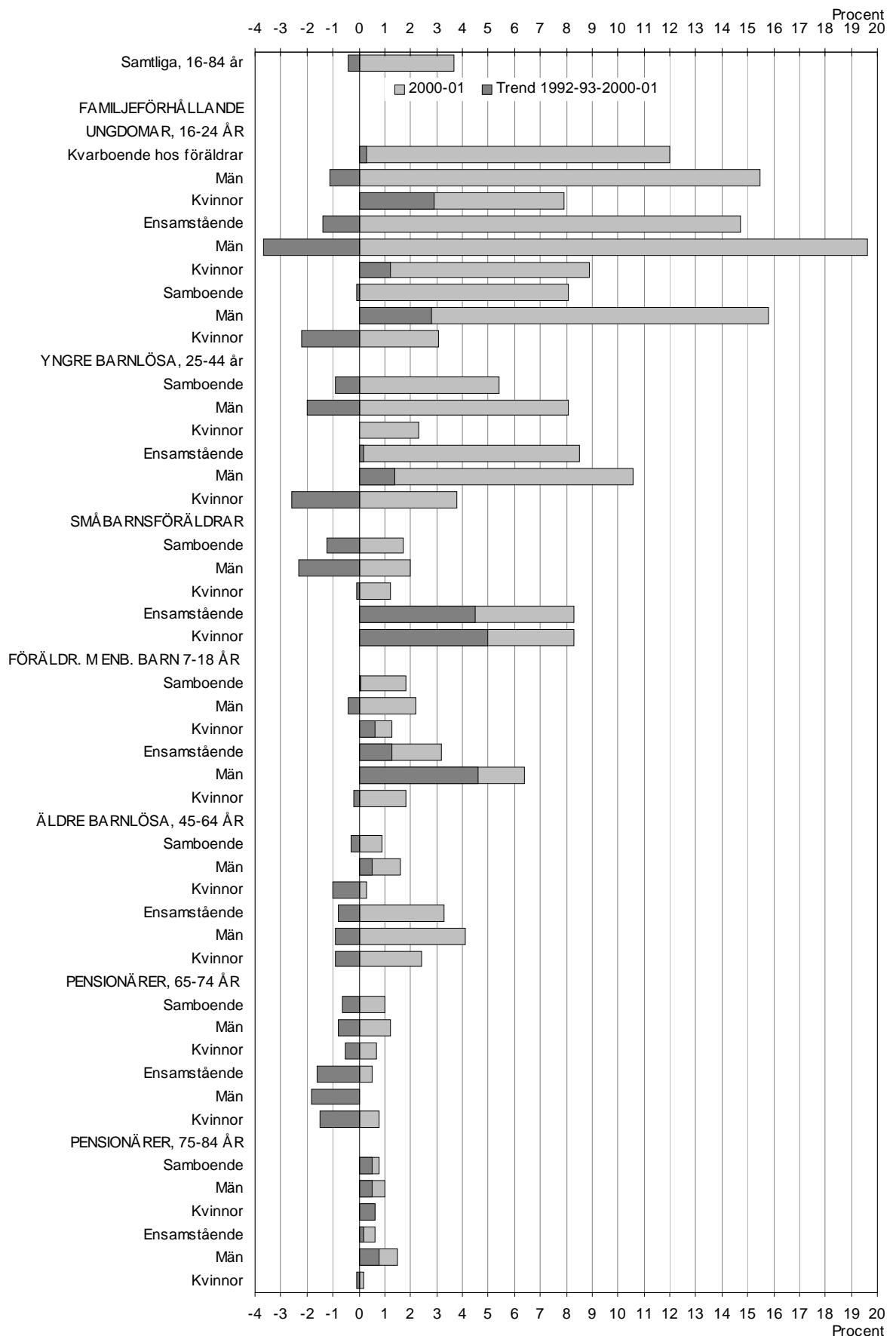
Våld eller hot på *gata, torg eller annan allmän plats* är den kategori som flest personer blivit utsatta för: 2,5 procent eller cirka 170 000 personer drabbade under en ettårsperiod 2000-01. Samma grupper är överrepresenterade här som när det ovan gällde våld på nöjesställen etc.: yngre, ensamstående, män. 11 procent bland de yngre männen minskar successivt till under en procent bland kvinnor över 45 år.

Vi har nu givit en ganska kortfattad resumé kring vilka som drabbas av våld eller hot av olika karaktär. I nästa avsnitt preciseras tre klart definierade riskgrupper. Vi vill dock, för den intresserade läsaren ånyo peka på det relativt rikhaltiga tabellmaterial som finns att hämta på SCB:s hemsida (www.scb.se), och som vi i huvudsak har lämnat åsido här. Detta kan dessutom fås i pappersversion efter hänvändelse till SCB (se sidan fyra i denna rapport).

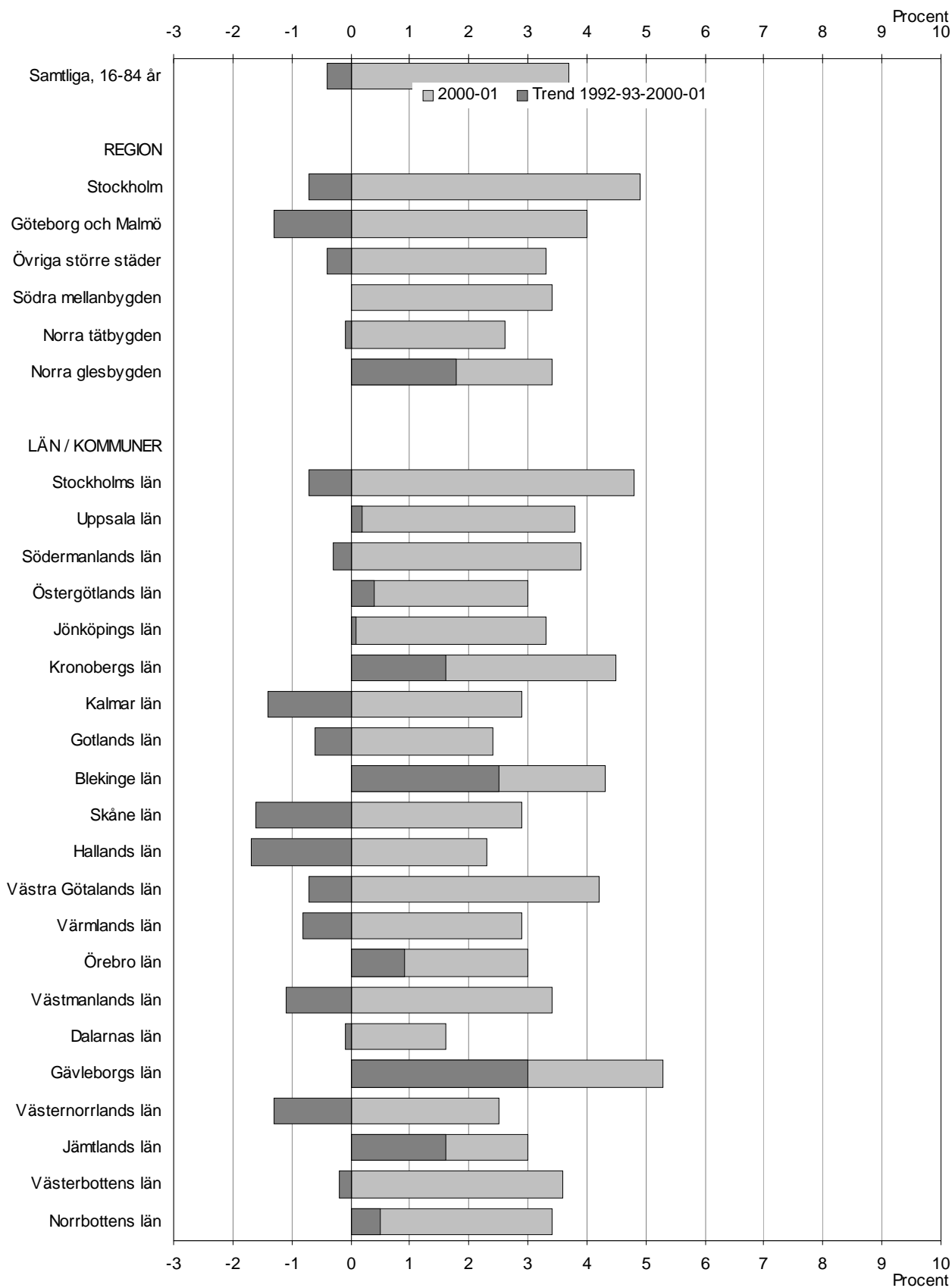
Diagram 2.7 Personer som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av våld eller hot på gator eller andra allmänna platser. Redovisning efter kön, ålder, socioekonomisk grupp samt nationalitet. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procenttal.

Diagram 2.7 (forts.) Personer som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av våld eller hot på gator eller andra allmänna platser. Redovisning efter familjeförhållande. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procenttal.

Diagram 2.7 (forts.) Personer som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av våld eller hot på gator eller andra allmänna platser. Redovisning efter regioner och län. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procenttal.

2.7 Tre riskgrupper

Utifrån det vi hittills har belyst kan vi precisera tre riskgrupper, eller kanske snarare tre typer av situationer där risken att utsättas för våld eller hot är betydligt högre än vad som gäller för den breda allmänheten. Detta grundas bl.a. på det faktum att när man studerar de personer som blivit utsatta för minst fyra hot- eller våldshändelser under ett år (ett "normalår" brukar dessa utgöra cirka en och en halv procent av befolkningen) kan man så gott som undantagslöst placera dessa i någon av följande kategorier:

a) *Yngre män, 16-35 år, som deltar i nöjeslivet*: Ungefär en fjärdedel av de personer som redogjort för minst fyra våldshändelser brukar hamna här. Det är nästan enbart frågan om män mellan 16 och 35 år. Ganska få anmäler vad som hänt till polisen. Svaren tyder på att de drabbade ofta är personer som ibland rör sig i ganska stökiga miljöer. Man tycker våldet eller hotelserna är bagatellartade eller ett ganska "naturligt" inslag i gatubilden. På frågan varför man inte tog någon kontakt med polisen var, förutom "småsak, bagatell", de vanligaste svaren "meningslöst, polisen kan ändå inget göra" resp. "gjordes upp i godo".

b) *Kvinnor, ofta ensamboende, som blir utsatta för våld i bostadslägenheter*: Denna riskgrupp har kommenterats på flera ställen i kapitlet. Ungefär en fjärdedel av högriskoffren brukar hamna här. De flesta är frånskilda eller ensamstående. Detta är naturligt då dessa bör ha något lättare att berätta om händelser av denna typ än de som fortfarande är samboende.

c) *Vissa yrkesgrupper*. För närmare hälften brukar det vara frågan om återkommande våld i samband med yrkesutövning. En klar majoritet uppger att man inte brukar ta kontakt med polisen, och man ger då nästan alltid motiveringen att "våld kan förekomma som en del i arbetet".

Risken för "Medel-Svensson"

Om man således inte är alltför ung och inte så ofta brukar delta i vissa former av "nöjesliv", inte tillhör vissa speciella yrkesgrupper och inte blir slagen av sin partner är risken för våld eller hot, åtminstone upprepat sådant, ganska liten. I samband med undersökningarna 1992-93 lät vi, som en slags sammanfattning av detta, grovt särskilja ålder, bostadsort, typ av våld/hot samt platsen för händelsen. Om man låter "Medel-Svensson" representera de drygt 3 miljoner personer som är över 35 år och som bor utanför de tre storstadsområdena finner man att sex promillen under en ettårsperiod blivit utsatta för något våld på gator, torg eller andra allmänna platser. Ser man enbart till det grövre våldet, våld som ledde till synliga märken eller kroppsskada reduceras denna andel till tre promillen. Utifrån dagens datamaterial finns det knappast anledning att betvivla att denna uppskattning approximativt fortfarande är giltig.

2.8 Hur allvarligt är våldet?

I tidigare avsnitt har vi berättat att ungefär 185 000 personer mellan 16 och 84 år vid 2000–2001 års intervjuer uppgav att man under en ettårsperiod blivit utsatta för ett så allvarligt våld att det medförde kroppsskada eller synliga märken. Cirka 60 000 av dessa var tvungna att uppsöka läkare, tandläkare eller sjuksköterska. I diagram 2.1 såg vi att andelen som drabbats av våld med kroppsskada mellan åren 1978 och 1994 pendlade på nivåer mellan en och två procent. Sedan 1995 ligger denna nivå ganska konstant kring två-procents-nivån.

13 procent av samtliga våldshändelser visade sig vid 2000–01 års undersökning vara så allvarliga att de föranledde besök hos läkare, tandläkare eller sjuksköterska. Detta innebär under en ettårsperiod ungefär 90 000 sådana händelser. Drygt två tredjedelar av dessa har drabbat män, knappt en tredjedel kvinnor. I närmare 85 procent av fallen (cirka 75 000) är offret mellan 16 och 44 år. Ålderspensionärerna svarar för cirka en och en halv procent, cirka 1 500, och det är här de som är mellan 65 och 74 år. Ingen av de 560 intervjuade 75-84-åringarna har under dessa år berättat om någon händelse av detta slag. Indelningen efter familjetyp visar också två tydliga riskgrupper: de ensamstående männen, 16-54 år, utan barn har sammantaget drabbats av cirka 36 procent av dessa händelser, fastän denna grupp enbart omfattar 14 procent av befolkningen. Den andra gruppen är de ensamstående kvinnorna med barn. Dessa utgör två och en halv procent av befolkningen, men har drabbats av närmare 10 procent av det våld som krävde läkarbehandling. (Dessa uppgifter framgår av det tabellmaterial som finns att ta del av på SCB:s hemsida – se sidan fyra i denna rapport.)

I samband med undersökningarna 2000–01 ställdes ytterligare en fråga om de konsekvenser en våldshändelse kan få för den drabbade personen: "Blev Du sjukskriven eller oförmögen att utföra Dina vanliga sysslor på grund av det här?", och vid "ja"-svar: "Hur många dagar?". Dessa frågor har inte ställts om den beskrivna händelsen enbart innefattat hotelser. Resultaten sammanfattas i tabell 2.9 nedan.

Av de totalt cirka 675 000 våldshändelserna med eller utan synliga märken eller kroppsskada ledde cirka sju procent, eller omkring 45 000 händelser, till minst en dags sjukskrivning eller oförmåga att utföra sina vanliga sysslor. (Det våld som enligt ovan krävde läkarbehandling, ledde i 27 procent av fallen till en tids sjukskrivning.) För fem procent, eller närmare 35 000 händelser, kvarstod detta tillstånd även efter sju dagar. Vid drygt två procent av våldshändelserna, 15 000 fall, var dessa så allvarliga att offret var sjukskriven eller arbetsoförmögen ännu efter en månad.

Tabell 2.9 visar också att för gruppen ensamstående kvinnor med barn, en grupp som vi haft anledning att kommentera vid ett flertal tillfällen ovan, andelen som blivit sjukskrivna efter en våldshändelse vara förhållandevis hög. Ungefär 12 procent av fallen har lett till minst en dags sjukskrivning eller arbetsoförmåga. Detta kan sammanhånga med bostadslägenheterna som våldsplats: 16 procent av de våldshändelser som inträffat här har lett till sjukskrivning, jämfört med 6 procent av "gatuvåldet" och knappt 3 procent av det våld som ägt rum i samband med tjänsteutövning.

Tabell 2.9 Andel av våldshändelserna¹ som medförde att man blev sjukskriven eller oförmögen att utföra sina vanliga sysslor. Särredovisning efter vissa befolkningsgrupper resp. platsen för händelsen. Personer 16-84 år. 2000-01. Procent.

	Andel av våldshändelserna ¹ som medförde att man blev sjukskriven eller oförmögen att utföra sina vanliga sysslor					Antal våldshändelser (1000-tal)	Antal uppgivna våldshändelser vid intervjuerna ²
	0 dagar	1-6 dagar	7-30 dagar	31-dagar	Summa		
Samtliga våldshändelser	93,1	1,9	2,8	2,2	100	675	1 129
16-24 år	95,7	1,8	2,5	0,0	100	225	385
25-34 år	91,9	3,0	2,1	3,0	100	195	320
35-44 år	90,5	1,7	3,5	4,4	100	142	233
45-54 år	94,4	0,8	2,6	2,1	100	57	95
55-64 år	94,6	0,0	2,5	2,9	100	47	82
Män	93,8	1,4	3,0	1,9	100	387	625
Kvinnor	92,3	2,5	2,5	2,6	100	289	504
Ensamstående utan barn, 16-54 år	92,1	2,6	3,6	1,7	100	315	519
därav: män	91,8	1,9	4,1	2,2	100	215	349
kvinnor	92,8	4,2	2,4	0,6	100	100	170
Ensamstående med barn	89,9	4,4	5,0	0,7	100	75	124
därav: kvinnor	88,1	5,5	6,4	0,0	100	49	82
Samboende utan barn, 16-54 år	97,1	1,5	1,5	0,0	100	77	131
därav: män	97,2	1,4	1,4	0,0	100	45	74
kvinnor	96,9	1,5	1,5	0,0	100	31	57
Samboende med barn	95,1	0,0	0,0	4,9	100	157	269
därav: män	98,3	0,0	0,0	1,7	100	78	126
kvinnor	91,9	0,0	0,0	8,1	100	79	143
Stockholm	91,9	3,3	3,1	1,6	100	124	197
Göteborg och Malmö	93,3	2,8	2,6	1,3	100	98	152
Större städer	93,3	1,8	3,2	1,7	100	273	460
Södra mellanbygden	91,8	0,5	1,2	6,4	100	98	171
Norra tätbygden	89,9	0,0	7,9	2,1	100	24	45
Norra glesbygden	98,3	0,8	0,9	0,0	100	59	104
Infödda svenskar	93,3	1,7	2,5	2,5	100	595	1 006
Naturaliserade invandrare	93,9	3,7	2,4	0,0	100	51	78
Utländska medborgare	89,6	1,8	8,6	0,0	100	30	45
<i>Våldsplats</i>							
Bostadslägenhet	84,2	4,0	7,1	4,8	100	99	160
Egen arbetsplats	97,2	0,2	0,0	2,6	100	289	501
Gatuvåld	93,6	2,6	3,3	0,5	100	260	420

1) Händelser som enbart inneburit hotelser om våld är ej medtagna här.

2) Uppgifterna om antalet uppgivna våldshändelser vid intervjuerna kan ej användas för att bedöma den statistiska osäkerheten i tabellen. Några hjälptabeller för detta ändamål har ej utarbetats.

På frågan om man kände gärningsmannen (se vidare avsnitt 2.10) uppgavs i 40 procent av de fall som ledde till sjukskrivning att gärningsmannen var en "nära bekant". Detta kan jämföras med cirka 25 procent "nära bekanta" när det gäller samtliga hot- eller våldshändelser. Att ha nära relationer till gärningsmannen är således vanligare vid det grövsta våldet. Slutligen, i hälften av fallen med sjukskrivning till följd använde eller hotade gärningsmannen med något vapen eller annat tillhygge jämfört med 16-17 procent för samtliga hot- eller våldshändelser - se vidare avsnitt 2.11.

2.9 Poliskontakter

Huvudsyftet med denna undersökning är att kartlägga vilka grupper av personer som i olika grad faller offer för skilda former av våld eller förmögenhetsbrott. I inledningskapitlet antydde dock vissa ytterligare frågeställningar som skulle kunna diskuteras, om än mera restriktivt. En sådan gäller den dolda brottsligheten - dess storlek och orsakerna till att den förblir dold. Frågan om den dolda brottslighetens omfattning måste i denna undersökning omgärdas med frågetecken. För att här kunna göra säkrare uttalanden hade krävts ett betydligt mera omfattande frågebatteri. En jämförelse med den officiella kriminalstatistiken kommer att understryka detta. Där emot, frågan om orsakerna till att man ej kontaktar polisen efter en våldshändelse kommer att kunna ges en något tydligare redovisning.

Hur många våldsbrott kommer inte till polisens kännedom?

Varje gång en intervjuperson redogjorde för något våld eller hot om våld ställdes följdfrågan: "Tog Du någon kontakt med polisen?". I tabell 2.10 nedan visas hur många fall av de olika hot- och våldshändelserna som uppgetts ha kommit till polisens kännedom, och hur utvecklingen sett ut sedan 1978. Här visas också svaren på frågan varför man inte tog kontakt med polisen för ett visst våldsbrott. Det mera utförliga tabellmaterialet finns att tillgå på SCB:s hemsida på Internet (se sidan fyra i denna rapport).

För bara ungefär en fjärdedel av alla hot- eller våldshändelser uppges att man tagit någon kontakt med polisen. Det innebär cirka 315 000 händelser av de totalt drygt 1,3 miljoner hot- eller våldshändelser vi uppskattat från datamaterialet. För cirka 1 020 000 händelser uppges alltså inga sådana kontakter ha tagits.

Den grövsta formen av våld, våld som krävde läkarvård, är helt naturligt den kategori som ger den högsta andelen poliskontakter, 58 procent. Det kanske dock snarast kan tyckas förvånande att andelen poliskontakter för denna grova form av våld stannar vid 58 procent. Likaså förefaller det något märkligt att det inte tycks vara en större andel poliskontakter vid våldshändelser totalt (22 procent) än vid de fall som enbart utgjordes av hot (26 procent).

Män förefaller oftare ta kontakt med polisen än kvinnor. Detta på grund av högre anmälningsbenägenhet bland män i åldersintervallet 25-64 år, - för ungefär en tredjedel av händelserna uppger man sig ha tagit någon kontakt med polisen, jämfört med mindre än en femtedel bland medelålders kvinnor. Tabellmaterialet visar också en högre kontaktbenägenhet bland naturaliserade invandrare och utländska medborgare än bland infödda svenskar.

När det gäller våld eller hot som äger rum i någon bostadslägenhet är det vanligare med poliskontakter (36 procent) än för våld eller hot i samband med yrkesutövning resp. på gator och andra allmänna platser (cirka 20 procent). Om gärningsmannen var bekant till offret togs enbart poliskontakter i knappt 20 procent av fallen, jämfört med 28 procent då gärningsmannen var okänd. I de fall något vapen eller annat tillhygge använts är det relativt vanligt med poliskontakter (40 procent). Slutligen, om det inträffade ägt rum utomlands har polis kontaktats i bara drygt 10 procent av händelserna.

Tabell 2.10 Poliskontakter. Särredovisning efter typ av hot- eller våldshändelse. Personer 16–84 år. 2000–01. Procent.

	Våld <i>med</i> synliga märken el. kropps- skada	därav: våld som krävde läkarbe- handling	Våld <i>utan</i> synliga mär- ken eller kroppsskada	Något våld	Hot om våld	Samtliga hot eller vålds- händ- elser
"Tog Du någon kontakt med polisen?"						
JA	27,6	58,0	13,9	21,5	26,0	23,7
NEJ	72,4	42,0	86,1	78,5	74,0	76,3
Andel "JA"-svar vid tidigare ULF-undersökningar: (Procent)						
1978	27	–	15	20	19	20
1984–85	28	41	26	27	25	26
1992–93	26	54	18	22	26	24
2000–01: Vid JA-svar: "Vet Du att polis- anmälan gjorts, har Du t.ex. fått kopia på anmälan från polisen?"						
Ja, fått kopia	74,6	78,1	56,0	69,5	48,9	58,6
Ja, anmälan gjord, men ej fått kopia	14,0	15,0	32,4	19,0	20,9	20,0
Nej, ingen anmälan	11,4	7,0	11,6	11,5	30,2	21,5
Antal händelser <i>med</i> polis- kontakt i befolkningen, (1000-tal)						
	103	52	42	145	171	316
Vid NEJ-svar: "Varför tog Du inte kontakt med polisen?"						
Meningslöst	16,5	30,4	18,6	17,5	31,0	24,0
Småsak, bagatell	20,0	8,4	19,5	19,7	13,8	17,0
Rädd för repressalier	3,2	2,2	2,4	2,9	8,9	5,7
Polisen var ändå på platsen	1,4	0,0	0,7	1,1	0,7	0,9
"Familjeskäl"	8,2	9,2	10,4	9,3	6,9	8,1
Gjordes upp i godo	7,7	5,9	3,4	5,6	3,4	4,5
Våld kan förekomma i arbetet	34,8	19,2	38,1	36,3	18,2	27,7
Någon annan tog kontakt	0,5	1,7	0,5	0,5	2,1	1,2
Annat skäl	7,7	23,0	6,4	7,1	15,0	10,9
Antal händelser <i>utan</i> polis- kontakt i befolkningen, (1000-tal)						
	271	37	259	530	488	1 018

Trots den stora osäkerhet som måste ligga i dessa svar, och som vi ytterligare kommer att diskutera nedan, är det dock påfallande hur lika svaren är från de tidigare ULF-undersökningarna. 1978 uppgavs andelen poliskontaktade händelser uppgå till 20 procent, 1984–85 hade andelen ökat till 26 procent, för att 1992–93 hamna på 24 procents-nivån, dvs. samma som 2000–01.

Jämförelser med kriminalstatistiken

Nedan görs ett försök att ur den officiella statistiken över brott som kommit till polisens kännedom välja ut de brottskategorier som är någorlunda jämförbara med de våldsbrott som efterlysts i samband med intervjuerna. Som källa har använts den statistik över anmälda brott som Brottsförebyggande rådet (BRÅ) årligen publicerar och som bl.a. finns att ta del av på BRÅS:s hemsida (www.bra.se).

Majoriteten av de ULF-intervjuer vi redovisar här gjordes under 2000–01 (en viss uppföljning skedde under våren 2002. Den efterfrågade tidsperioden avsåg de 365 dagarna som föregick intervjudagen. Detta innebär att redovisningsåret normalt infaller någon gång mellan den 1 januari 1999 och 31 december 2001.

Från BRÅ-statistiken har därför mer eller mindre lekmannamässigt räknats fram medelvärden för de tre årsresultaten 1999, 2000 och 2001, genom att med avrundade tal addera antalet fall av misshandel (ej dödlig utgång), hemfridsbrott, olaga intrång, olaga hot, ofredanden, sexualbrott, rån, våld eller hot mot tjänsteman o.d. samt våldsam motstånd och subtraherat de fall som riktats mot minderårig. Då fås ett årsmedelvärde av cirka 147 000 fall.

Ovan skattade vi ju antalet poliskontaktade fall till omkring 315 000. För att i någon mån kunna kontrollera skillnader mellan poliskontakter och polisanmälan ställdes följande fråga varje gång man berättat om någon poliskontakt: "Vet Du att polisanmälan har gjorts, har Du t.ex. fått kopia på anmälan från polisen?". Svartalalternativen var: "ja, fått kopia", "ja, anmälan gjord, men ej fått kopia", "nej, ingen anmälan" samt "vet ej/ minns ej".

I närmare 60 procent av fallen (cirka 185 000 fall) för vilka man sagt sig ha haft poliskontakter uppges också att man vet att polisanmälan gjorts och att man fått kopia av denna från polisen. I vart femte fall (knappt 65 000) sägs att polisanmälan gjorts, men att man (ännu) inte fått någon kopia från polisen. I resterande närmare 70 000 fall hävdas att polis visserligen kontaktats, men att någon formell anmälan inte gjorts.

Att ha fått tillbaka en kopia på en polisanmälan är, till skillnad från när det gällde enbart poliskontakter, vanligare för våldshändelserna (70 procent av fallen med poliskontakt) än när det enbart gällt hot (50 procent). Den högsta andelen, närmare 80 procent, anges för det våld som ledde till någon form av läkarbehandling.

Om vi nu istället gör en jämförelse mellan de cirka 145 000 registrerade våldfallen enligt kriminalstatistiken och de 185 000 fall där kopia på polisanmälan mottagits enligt ULF-undersökningarna blir skillnaden inte anmärkningsvärd stor. Främsta förklaringen till de återstående skillnaderna kan helt enkelt vara att det naturligtvis är svårt att finna korrekta överensstämmelser mellan de olika brottsarterna enligt Brottsbalken och våldskategorierna enligt denna undersökning. Det som i kriminalstatistiken bokförs som olika former av förmögenhetsbrott kan t.ex. innehålla moment som offret upplever som våld eller hot och därför rapporterar i detta sammanhang.

Vi får också antagligen in ett antal s.k. "prestige"-svar. En intervjuperson kan uppleva ett tryck att svara på ett sätt som han antar förväntas av honom. "Den gode medborgaren" bör göra polisanmälan - det kan verka oansvarigt eller slarvigt att inte

anmäla ett brott. Man kan ju också genom ett "ja"-svar söka undvika en eventuell följdfråga - "varför gjorde Ni inte det?" - en fråga som ju för övrigt mycket riktigt ingår i intervjun.

Varför tar man inte kontakt med polisen efter en våldshändelse?

Varje gång en person sagt att man inte tagit någon kontakt med polisen efter en hot- eller våldshändelse ställdes frågan "Varför gjorde Du inte det?". Den intervjuade fick sedan välja vilket bland åtta olika alternativ som passade bäst. Han hade också möjlighet att ange "annat skäl", och blev då ombedd att redogöra för detta.

I tabell 2.10 redovisas svarsfördelningen 2000–01 för var och en av de olika brotts- typerna. Nedan visas översiktligt hur svaren fördelade sig vid de fyra undersökningstillfällena denna fråga ställts, 1978, 1984–85, 1992–93 och 2000–01 efter prioriteringsordning vid senaste tillfället..

	1978	1984–85	1992–93	2000–01
-- våld kan förekomma som en del i arbetet	18	17	20	28
-- meningslöst, polisen kan ändå inget göra	18	23	27	24
-- småsak, bagatell	32	30	25	17
-- den intervjuade känner gärningsmannen, "familjeskäl"	6	5	7	8
-- vågade inte, rädd för repressalier	5	6	4	6
-- gjordes upp i godo	5	5	5	5
-- någon annan tog kontakt med polisen (ej -78)	--	2	2	1
-- polisen var ändå på platsen	1	1	1	1
-- annat skäl	15	10	10	11
	100%	100%	100%	100%

Fördelningen 2000–01 grundar sig på 1 693 hot- eller våldshändelser som vid intervjuerna uppgavs ej ha blivit rapporterade till polisen. Detta motsvarar ungefär 1 020 000 händelser inom befolkningen under ett år. Som ovan påpekats är detta antagligen en underskattning - antalet icke polisanmälda våldshändelser är sannolikt större. Det finns dock knappast någon anledning att förmoda att detta skulle påverka den redovisade fördelningens utseende i stort.

Dessutom, som framgår av tablån ovan finns det en påfallande överensstämmelse mellan fördelningarna från de tre undersökningstillfällena. Detta gäller i stort även vid jämförelserna mellan olika befolkningsgrupper - de tendenser som beskrevs vid rapporteringen från tidigare års undersökningar kan i sina huvuddrag återupprepas här. I sammanhanget kan påpekats att vid undersökningarna 1978 och 1984/85 fick den intervjuade svara helt fritt, varefter intervjuaren kodade svaret i någon av de nio kategorierna. Det förändrade tillvägagångssättet med förkodade alternativ 1992–93 och 2000–01 har synbarligen inte påverkat fördelningens utseende i nämnvärd utsträckning. Dock, de skillnader som finns kan ju faktiskt vara en konsekvens av just detta; om detta vet vi icke.

Uppfattningen att våld eller hotelser kan förekomma som en del av arbetet, och därför inte polisanmäls, var 2000–01 den vanligaste orsaken till att inte ta kontakt med polisen - i 28 procent av fallen. Detta skäl nämns i 70 procent av de fall som ägt rum i samband med tjänsteutövning. Hit hänförs också några enstaka procent av och ga-

tuvåld (med t.ex. poliser, väktare och anställda vid kollektivtrafiken som rapportörer), som (felaktigt) kategoriserats som "gatu"- våld. Detta skäl uppges oftare av kvinnor (38 procent) än av män (18 procent) - framför allt av medelålders, 45-64 år, och av samboende kvinnor i yrkesaktiv ålder (cirka 50 procent av fallen) - dvs. grupper som ganska sällan drabbas av våld eller hot, men då så händer, detta relativt ofta sker i samband med tjänsteutövning.

För cirka var fjärde av de ej polisrapporterade händelserna uppgavs anledningen vara att man finner det meningslöst - att polisen ändå inte kan göra något. Denna orsak nämns speciellt ofta i samband med våld eller hotelser på gator och andra allmänna platser (40 procent av fallen). I samband med händelser som ägt rum utomlands anges detta alternativ också i cirka 40 procent av fallen. Det nämns också betydligt oftare när gärningsmannen är helt okänd (37 procent) som när denne finns inom den egna bekantskapskretsen (13 procent).

En annan vanlig orsak till att inte kontakta polisen uppges vara att händelsen inte bedömdes som så allvarlig, en bagatell, och endast förorsakade liten skada. Var sjätte av de icke rapporterade händelserna hamnade här vid undersökningarna 2000-01 - något fler vid tidigare tillfällen. Denna orsak nämns betydligt oftare av män än av kvinnor, 25 resp. 9 procent. Speciellt vanlig är den bland de yngsta männen, 16-24 år, - 45 procent av de icke rapporterade händelserna placeras här. Denna anledning nämns också betydligt oftare i samband med "gatuvåld" (41 procent) än vid lägenhetsvåld (20 procent) eller våld i samband med yrkesutövning (9 procent). Med andra ord: under en ettårsperiod 2000-01 redogjordes för cirka 470 000 hot- eller våldshändelser på olika allmänna platser. Vid närmare 90 000 uppgavs att man tagit kontakt med polisen, men av de övriga bedömdes cirka 160 000 som en "småsak eller bagatell". Det kan också förefalla något märkligt att man i ungefär 45 000 fall av våld som ledde till synliga märken eller kroppsskada, man ansett detta som en "småsak eller bagatell".

Alternativen "den intervjuade känner gärningsmannen; familjeskäl" och "vågade inte, rädd för repressalier" ligger antagligen ganska nära varandra och är överrepresenterade i ungefär samma grupper. Det första alternativet, "familjeskäl", omnämns i 8 procent av fallen, vilket innebär drygt 80 000 sådana fall under ett år. Det senare, "rädd för repressalier", gäller närmare sex procent (närmare 60 000 fall) av de händelser för vilka man inte haft några poliskontakter. Totalt således vid cirka 140 000 icke polisrapporterade hot- eller våldshändelser.

Dessa båda alternativ sammantagna har nämnts i 11-12 procent av de fall av våld med synliga märken eller kroppsskada som inte polisrapporterats. Vidare i 58 procent av fallen som ägt rum i någon bostadslägenhet (omkring 105 000 hot- eller våldshändelser) och i 31 procent av fallen då gärningsmannen tillhörde den egna bekantskapskretsen (närmare 120 000 händelser). Dessa skäl anges betydligt oftare av kvinnor (21 procent) än av män (7 procent). Detta gäller då främst ensamstående kvinnor med barn (45 procent).

Det anses allmänt att man inte kan kartlägga våld inom bekantskapskretsen, vanligen kvinnomisshandel, med hjälp av denna typ av intervjuundersökningar. I samband med 2000-01 års intervjuerna har kvinnor emellertid redogjort för vad som motsvarar cirka 105 000 hot- eller våldshändelser under ett år, som man ej berättat om för polisen av rädsla för repressalier eller av familjeskäl. Detta synliggör åtminstone en del av detta våld.

De svar som inte kunnat hänföras till någon av de åtta kategorierna enligt ovan har placerats i en restkategori, "annat svar" (totalt 11 procent år 2000–01). Dessa speglar en ganska brokig samling attityder till polisen, till den egna förmågan och upplevelsen av själva händelseförloppet. Som avslutning på detta avsnitt exemplifieras dessa genom att ordagrant återge ett axplock från tidigare års undersökningar. Dessa är med all sannolikhet representativa även för svaren vid de senaste årens undersökningar. (Svar som "ville inte" eller "vet ej" har utelämnats; Varje * avgränsar ett intervjusvar.)

För omständligt med vittnen och rättegång * Var förföljd, hann hem * Gav igen * Jag tyckte om pojken som slog mig * Fick hjälp av en dam att skaffa taxi och kom därifrån * Tror ej att straff är ett bra sätt att få den skyldige att bättra sig * Gick emellan vid slagsmål * Fanns ingen polis att ta kontakt med * Narkoman trängde sig in i min bostad, körde själv ut honom * Det var polisen som hotade * Arbetsskadan anmäldes till försäkringsbolag; att anmäla till polis hade inte hjälpt gärningsmannen * Meningslöst när det gäller såna där, det var bara att knuffa undan dom * Var själv mest aggressiv * Dålig erfarenhet från tidigare rättegång, ville inte uppleva det en gång till * Hade ej bevis * Hann ej göra något åt saken, gärningsmannen försvann från platsen * Chockad, kom mig ej för * Patienten sjuk och kunde inte svara för sina handlingar * Jag blev utsatt för rån, men slog ner båda rånarna, plånboken räddades, onödigt blanda in polis * Militären har eget ordningsväsende, tog kontakt med vakthavande befäl * För att den som vållade händelsen inte är riktigt tillräknelig * Det var en arbetskamrat, jag ville inte ta i för hårt angående händelsen * Blev chockad, fick åka till läkare och sys, tyckte inte det var så farligt * Vill inte ha någon kontakt med polisen som i Chile är folkets fiende * Vakter tog hand om personen * Tog kontakt med advokat * Fick hotelsebrev tack vare makens arbete (åklagare), det brukar inte bli någonting av sådant, men visst är det obehagligt * Anser att man skall kunna klara upp utan inblandning av polis. * Tingsrätten dömer så milt att det är meningslöst * Gärningsmannen var berusad * Var tvungen att åka hem * Tänkte anmäla, men blev inte av * Tog kontakt med bostadsrättsföreningen * Svårt att få tag i polis på orten * Syntes att han var påverkad - gick därifrån * Delaktig själv * Systemen tyckte inte att vi skulle göra det * Hoppades det inte skulle upprepas.

2.10 Relation till gärningsmannen

I samband med 2000–01 års undersökningar ställdes också en fråga om offrens relation till gärningsmännen, "Var gärningsmannen en bekant till Dig, kände Du denne enbart till namn eller utseende, eller var det en helt okänd person?". Frågan ställdes första gången vid 1992–93 års undersökningar.

Det visar sig här att av de cirka 1 335 000 fall av våld eller hot vi kunnat kartlägga var gärningsmannen en "nära bekant" i omkring 25 procent av fallen (ungefär 330 000 händelser). Detta är en ökning av andelen "nära bekanta" med cirka fem procentenheter sedan början av 90-talet.

I tabell 2.11 redovisas resultaten för ett antal olika befolkningsgrupper. Det mera fullständiga dataunderlaget finns utlagd på SCB:s hemsida (se sidan fyra i denna rapport).

Tabell 2.11 Relation till gärningsmannen. Särredovisning efter kön och ålder, familjetyp, typ av våld och våldsplats. Personer 16–84 år. En ettårsperiod 2000–01. Procent.

	Nära be- kant	Till- fällig be- kant	Enbart känd till namn eller ut- seende	Helt okänd	Skattat an- tal händel- ser i be- folkningen (1000-tal)
SAMTLIGA HÄNDELSER (under en ettårsperiod 2000–01)	24,7	9,4	28,9	35,2	1 334
Jämförelse m. en ettårsperiod 1992-93	19,7	7,4	22,5	48,0	1 040
KÖN OCH ÅLDER					
Samtliga män, 16-84 år	11,4	7,4	29,6	49,5	715
därav:					
16-24 år	12,2	8,2	31,2	46,8	215
25-44 år	12,5	4,0	24,9	55,5	328
45-64 år	7,8	14,3	38,0	39,2	156
Samtliga kvinnor, 16-84 år	40,4	11,8	28,0	18,5	613
därav:					
16-24 år	32,5	17,6	22,1	23,8	162
25-44 år	49,1	10,3	26,2	14,2	311
45-64 år	28,2	10,1	42,0	18,2	117
FAMILJETYP					
Män					
Ensamstående utan barn, 16-54 år	14,3	5,5	30,9	47,6	358
Ensamstående utan barn, 55-84 år	7,6	18,1	48,9	21,9	35
Ensamstående med barn	18,0	14,3	19,0	48,7	35
Samboende utan barn, 16-54 år	10,3	7,4	31,8	50,6	103
Samboende utan barn, 55-84 år	2,0	1,8	14,2	81,9	29
Samboende med barn	6,4	8,8	26,3	53,7	155
Kvinnor					
Ensamstående utan barn, 16-54 år	29,1	12,7	33,6	21,7	202
Ensamstående utan barn, 55-84 år	36,5	7,3	24,9	29,8	40
Ensamstående med barn	63,5	18,1	9,1	8,8	101
Samboende utan barn, 16-54 år	32,1	18,4	23,2	25,0	85
Samboende utan barn, 55-84 år	40,3	0,0	34,4	25,3	36
Samboende med barn	45,6	6,5	35,2	12,3	149
TYP AV VÅLD					
Våld med synliga märken el kroppsskada	30,5	11,3	24,6	33,6	374
därav: våld som krävde läkarbehandling	21,6	8,4	19,3	50,7	89
Våld utan synliga märken	30,2	10,1	28,0	31,7	301
Något våld	30,4	10,7	26,1	32,8	675
Hot om våld	19,9	8,5	32,7	38,9	659
VÅLDSPLATS					
Bostadslägenhet	59,5	6,2	20,5	11,8	289
Egen arbetsplats	18,3	14,7	38,2	26,3	502
Gatuvåld	8,5	5,9	25,0	59,5	470

I konsekvens med vad som inledningsvis sades om möjligheterna att kartlägga olika slags våld eller hot, kan vi här anta att det är för de okända gärningsmännen, det anonyma våldet, vi får de tillförlitligaste skattningarna. Ju närmare gärningsmannen hamnar den innersta bekantskapskretsen, desto troligare är det att offret avstår att berätta därom. De 330 000 fallen med gärningsmän som var nära bekanta, utgör antagligen en minimiskattning. En del av de händelser, för vilka man ej vill besvara frågan (cirka två procent – framgår ej av tabellen ovan) kan antagligen också räknas hit.

Relationen "nära bekant" förekommer oftare vid våldshändelser (30 procent) än när det enbart var frågan om hot (20 procent). Men vid den grävsta formen av våld, den som förorsakat något läkarbesök, var gärningsmannen i hela 50 procent av fallen någon för offren helt okänd person..

Redovisningen efter brottsplats visar, inte oväntat, att offer - gärningsman ofta har en nära relation när det gäller lägenhetsvåld. I 60 procent av fallen var det här frågan om en nära bekant, jämfört med 18 procent beträffande våld på arbetsplatser och 8-9 procent när det gäller våld på gator och andra allmänna platser. I denna senare typ av händelser är det vanligen någon helt okänd (60 procent) eller någon som enbart är känd till namn eller utseende (25 procent) som svarar för angreppet.

Som vi tidigare sett drabbas kvinnor oftare av lägenhetsvåld, män oftare av gatuvåld. Det är därmed också så att kvinnor oftare är nära bekanta med gärningsmannen (40 procent) än vad fallet är för männen (11 procent). Framför allt gäller detta för de ensamstående kvinnorna med barn, där nästan två kvinnor av tre uppger att man varit nära bekant med den person som svarade för våldet eller hoten.

2.11 Förekomst av vapen eller andra tillhyggen

Ytterligare en fråga, knuten till de specifika hot- eller våldshändelserna, ställdes vid intervjuerna 2000–01, liksom tidigare i samband med 1992–93 års undersökning. Det gällde huruvida gärningsmannen använde eller hotade med något vapen eller annat tillhygge. "Ja"-svaren delades in i knivar, skjutvapen och "annat". Vid detta senare alternativ noterades i frågeformuläret vad det var för något.

I 16-17 procent, eller i cirka 220 000 av de rapporterade 1 335 000 hot- eller våldsbrotten, uppges något vapen eller annat tillhygge ha förekommit. I fem procent har det varit frågan om knivar, i en procent skjutvapen och i resterande 10-11 procent något annat tillhygge. Detta är en viss minskning sedan början av 90-talet då något vapen använts i cirka 20 procent av fallen. Denna minskning tycks utgöras av användandet av kniv resp. skjutvapen.

Vad döljer sig bakom "annat tillhygge"? Efter genombläddring av ett antal formulär i samband med 1992–93 års undersökning förefaller det som om flaskor förekommer relativt ofta. Här är de svar som fanns i de första kontrollerade formulären: tårgas * systempåse * grillgaller * stol, träbit o.dyl. * påk * sten * Doktor Mortons tårgas * trasig flaska * flaskor * träbitar, järnrör, det som finns till hands * slagträn, knogjärn * stolar * flaska * träpåk * avslagna flaskor och dylikt * dolt vapen * flaska i huvudet * flaska.

Vapen och tillhyggen förekommer i ungefär lika stor utsträckning vid hotelser som vid olika former av våld (19 procent). Vid den allvarligaste formen av våld, sådant som föranledde någon läkarkontakt, användes dock något tillhygge i vart tredje av fallen.

Tabell 2.12 Förekomst av vapen eller andra tillhyggen. Särredovisning efter kön och ålder, familjetyp, typ av våld och våldsplats. Personer 16–84 år. En ettårsperiod 2000–01. Procent.

	"Användes något vapen eller annat tillhygge?"				Nej	Skattat antal händelser i befolkningen (1000-tal)
	Ja	därav:				
		kniv	skjutvapen	något annat		
SAMTLIGA HÄNDELSE (under en ettårsperiod 2000–01)	16,5	5,1	1,0	10,4	83,5	1 334
Jämförelse m. en ettårsperiod 1992–93	20,3	7,5	2,1	10,7	78,2	1 040
KÖN OCH ÅLDER						
Samtliga män, 16-84 år	20,5	6,8	0,9	12,8	79,5	715
därav: 16-24 år	15,8	7,6	1,1	7,1	84,2	215
25-44 år	24,8	5,6	1,1	18,0	75,2	328
45-64 år	18,2	8,4	0,0	9,8	81,8	156
Samtliga kvinnor, 16-84 år	11,9	3,1	1,1	7,6	88,1	613
därav: 16-24 år	7,3	3,1	0,4	3,8	92,7	162
25-44 år	14,0	3,8	1,2	9,0	86,0	311
45-64 år	11,2	1,4	1,1	8,8	88,8	117
FAMILJETYP						
Män						
Ensamstående utan barn, 16-54 år	20,2	7,0	0,7	12,4	79,8	358
Ensamstående utan barn, 55-84 år	22,3	15,4	0,0	6,9	77,7	35
Ensamstående med barn	3,6	1,8	0,0	1,8	96,4	35
Samboende utan barn, 16-54 år	18,6	3,8	1,1	13,6	81,4	103
Samboende utan barn, 55-84 år	24,3	2,1	2,4	19,8	75,7	29
Samboende med barn	25,3	8,2	1,5	15,6	74,7	155
Kvinnor						
Ensamstående utan barn, 16-54 år	10,1	3,2	0,3	6,6	89,9	202
Ensamstående utan barn, 55-84 år	12,9	0,0	3,4	9,5	87,1	40
Ensamstående med barn	10,1	7,2	0,0	2,8	89,9	101
Samboende utan barn, 16-54 år	14,5	2,1	1,4	11,0	85,5	85
Samboende utan barn, 55-84 år	1,4	1,4	0,0	0,0	98,6	36
Samboende med barn	16,4	2,0	2,5	11,9	83,6	149
TYP AV VÅLD						
Våld med synliga märken el kroppsskada	18,5	5,3	0,8	12,3	81,5	374
därav: våld som krävde läkarbehandling	34,1	8,9	1,5	23,7	65,9	89
Våld utan synliga märken	15,3	2,8	0,2	12,2	84,7	301
Något våld	17,0	4,3	0,6	12,3	83,0	675
Hot om våld	15,9	6,0	1,4	8,4	84,1	659
VÅLDSPLATS						
Bostadslägenhet	12,5	3,4	1,5	7,6	87,5	289
Egen arbetsplats	18,6	4,8	0,7	13,0	81,4	502
Gatuvåld	17,5	6,9	1,2	9,4	82,5	470

Ser man till våldsplatsen förefaller våld med vapen och tillhyggen ganska jämnt fördelade; möjligen är förekomsten av knivar något frekventare i samband med "gatuvåldet". När gärningsmannen är en nära bekant till offret används vapen och tillhyggen något mera sällan (11-12 procent) än när denne är helt okänd (23 procent). Bland de våldshändelser som ägt rum utomlands har vapen eller tillhyggen använts i ungefär vart tredje fall - för 12 procent har det här varit frågan om skjutvapen. Redovisningen för olika befolkningsgrupper visar att männen oftare tycks vara utsatta för våld med vapen eller tillhyggen än kvinnorna (i 20 resp. 12 procent av fallen).

2.12 Vittne till våld eller misshandel

De följande avsnitten handlar om hur många och vilka som blivit vittne till våld eller misshandel, om man avstått att gå ut på kvällen av rädsla för våld samt något om den faktiska exponeringen för våld. Dessa indikatorer sammanfattas med redovisning efter kön och ålder i tabell 2.13 nedan, medan hela grundtabellmaterialet finns på SCB:s hemsida på Internet (se vidare sidan fyra i början av rapporten).

Tabell 2.13 Vittne till våld samt olika aspekter av oro för våld eller hot. Särredovisning efter kön och ålder. Personer 16–84 år. Nuläge 2000–01 i procent samt utvecklingen sedan 1992–93 i procentenheter, där plustecken anger ökning och * att förändringen är signifikant.⁵

	Vittne till våld ¹	Avstått att gå ut på kvällen pga. oro ²	därav: ofta	Går aldrig ut ensam på kvällen. ³ ..i det egna bostadsområdet	..utanför bostadsområdet	Utsatt för något våld el hot ⁴
Samtliga, 16-84 år	12.1 - 0.6	17.2- 0.7	9.2- 0.4	8.1 - 0.3	11.8+ 0.0	7.6 + 0.5
ÅLDER						
16-24 år	31.5 - 2.0	14.0- 0.4	4.5+ 0.2	2.0 + 0.7	3.9+ 1.2	17.2 + 1.8
25-34 år	17.3 + 0.1	15.4+ 0.2	6.1- 0.5	2.2 + 0.1	3.9+ 0.4	12.3 + 1.6
35-44 år	10.9 + 0.2	13.2- 0.5	5.6+ 0.1	2.9 + 0.4	5.0+ 0.1	7.5 + 1.2
45-54 år	9.1 - 1.2	13.3- 0.5	6.2- 0.6	4.7 + 1.2	7.9+ 1.7	5.1 - 0.5
55-64 år	5.8 + 0.0	16.2- 0.7	8.9- 0.2	6.4 - 1.5	10.1- 2.9*	4.4 + 1.0
65-74 år	3.5 + 1.6*	25.4- 2.3	17.1- 1.7	18.0 - 2.0	27.3- 0.5	1.9 - 0.2
75-84 år	2.6 + 1.6	34.3- 2.2	27.1- 0.9	39.0 - 4.3	47.4- 2.5	1.2 + 0.0
KÖN OCH ÅLDER						
Män, 16-24 år	32.8 - 5.8*	4.6- 0.6	1.2- 0.2	0.8 + 0.7	1.6+ 1.3	20.2 - 0.6
25-44 år	16.5 - 0.3	5.9+ 0.3	1.7+ 0.2	0.6 + 0.2	0.9+ 0.0	11.0 + 1.4
45-64 år	8.2 - 0.9	7.7+ 1.6	2.8+ 0.8	2.0 + 0.3	3.3+ 0.3	5.1 + 0.2
65-74 år	4.1 + 1.5	12.5+ 1.4	5.4- 0.5	7.0 + 1.0	13.2+ 1.5	2.1 - 0.2
75-84 år	2.7 + 1.8	18.3+ 2.5	12.0+ 2.4	21.1 - 1.9	29.8- 1.3	1.4 - 0.1
Samtliga män, 16-84 år	13.8 - 1.4*	7.8+ 0.9	3.1+ 0.4	3.1 + 0.3	5.0+ 0.4	8.7 + 0.2
Kvinnor, 16-24 år	30.1 + 2.0	23.9- 0.2	8.0+ 0.6	3.2 + 0.7	6.3+ 1.1	14.2 +4.3*
25-44 år	11.5 + 0.5	23.2- 0.6	10.2- 0.6	4.6 + 0.4	8.3+ 0.6	8.8 + 1.4
45-64 år	6.8 - 1.0	21.6- 2.3	12.1- 1.3	9.0 + 0.2	14.6- 0.2	4.5 - 0.2
65-74 år	2.9 + 1.7	36.7- 5.5*	27.3- 2.7	27.5 - 4.5	39.6- 2.2	1.8 - 0.2
75-84 år	2.5 + 1.5	45.4- 5.2	37.6- 3.0	51.4 - 5.6	59.6- 3.1	1.0 + 0.1
Samtliga kvinnor, 16-84 år	10.5 + 0.2	26.4- 2.3*	15.1- 1.2	13.0 - 0.8	18.6- 0.3	6.5 + 0.9

1) Svarat "ja" på frågan: "Har Du själv under de senaste 12 månaderna råkat få se när någon person blivit utsatt för våld eller misshandel som gjorde att Du blev upprörd eller att Du kände Dig illa till mods?".

2) Svarat "ja, ofta" eller "ja, någon gång" på frågan: "Har det under de senaste 12 månaderna hänt att Du avstått från att ge Dig ut på kvällen av oro för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad?".

3) För definition och utförligare redovisning, se avsnitt 2.14.

4) Samma indikator som redovisats i tabell 2.4.

5) För uppgifter om befolkningstal och antal intervjuer, se tabell 2.4.

Även om man inte själv blivit utsatt för något våld, kan förekomsten av detta ändå gripa in i ens liv. Att bli vittne till när någon annan drabbas kan ju skapa oro eller ångest även för egen del - "vad som kan drabba andra kan ju också kanske drabba mig själv eller mina anhöriga". Upprepade vittnesmål kan kanske också skapa attityder eller krav på samhället - krav på fler poliser, "tuffare tag", eller genom generaliseringar skapa fördomar mot vissa grupper, t.ex. ungdomsgäng, invandrare, idrottsfans, grupper av utslagna, poliser, väktare etc. Genom att jämföra data över tiden får man också en bild av "samhällsklimatet" när det gäller våldsaktiviteter.

Vid intervjuerna 2000-01 ställdes följande fråga: "Har Du själv under det senaste året råkat få se när någon person blivit utsatt för våld eller misshandel som gjorde att Du blev upprörd eller att Du kände Dig illa till mods?". 12 procent, vilket motsvarar ungefär 825 000 personer svarade "ja" på frågan. Denna indikator har varit ganska stabil under den tid vi kan överblicka och har vid samtliga undersökningstillfällen (1978, 1984-85, 1992-93 och nu senast 2000-01) pendlat mellan 12 och 14 procent.

Samma tendenser som visades när det gällde de som själva blivit utsatta för något våld eller hot framgår tydligt även här. Redovisning efter ett antal befolkningsindelningar ges i diagram 2.8. Det är således betydligt vanligare att yngre blir vittne till våld än äldre. 32 procent bland 16-24-åringarna men endast 2-3 bland ålderspensionärerna har under en ettårsperiod blivit upprörda eller känt sig illa till mods efter vad man fått se. Det är också något vanligare bland män (14 procent) än bland kvinnor (10-11 procent). Redovisningen efter region visar betydligt högre andelar (14-15 procent) i de tre storstadsregionerna, jämfört med 7-8 procent i de norra delarna av landet. Kombinerat detta kan man se att ungefär var tredje yngre man har blivit våldsvittne i storstäderna, mot knappast någon enda bland äldre personer i norra Sverige.

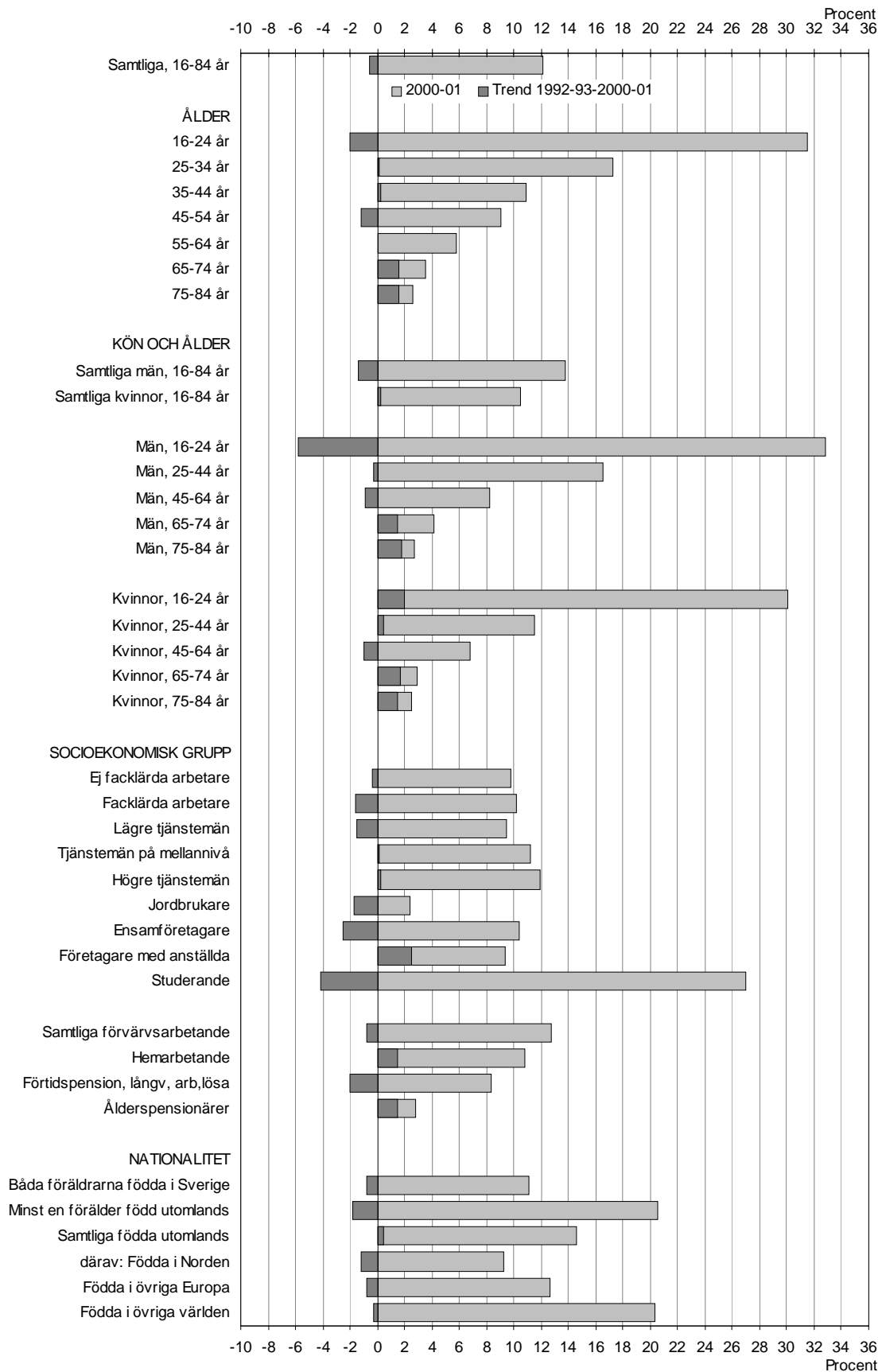
Det finns också ett ganska tydligt samband mellan att ha blivit vittne till våld och själv ha drabbats av något våld under samma ettårsperiod. Bland dem som blivit vittne till våld har 24 procent också själva drabbats. Motsvarande andel bland dem som ej sett något våld är 5 procent. Eller omvänt, bland dem som själva drabbats av något våld har cirka 40 procent dessutom blivit vittne till något våld, jämfört med 10 procent bland de som ej själva drabbats.

2.13 Oro för att bli utsatt för våld

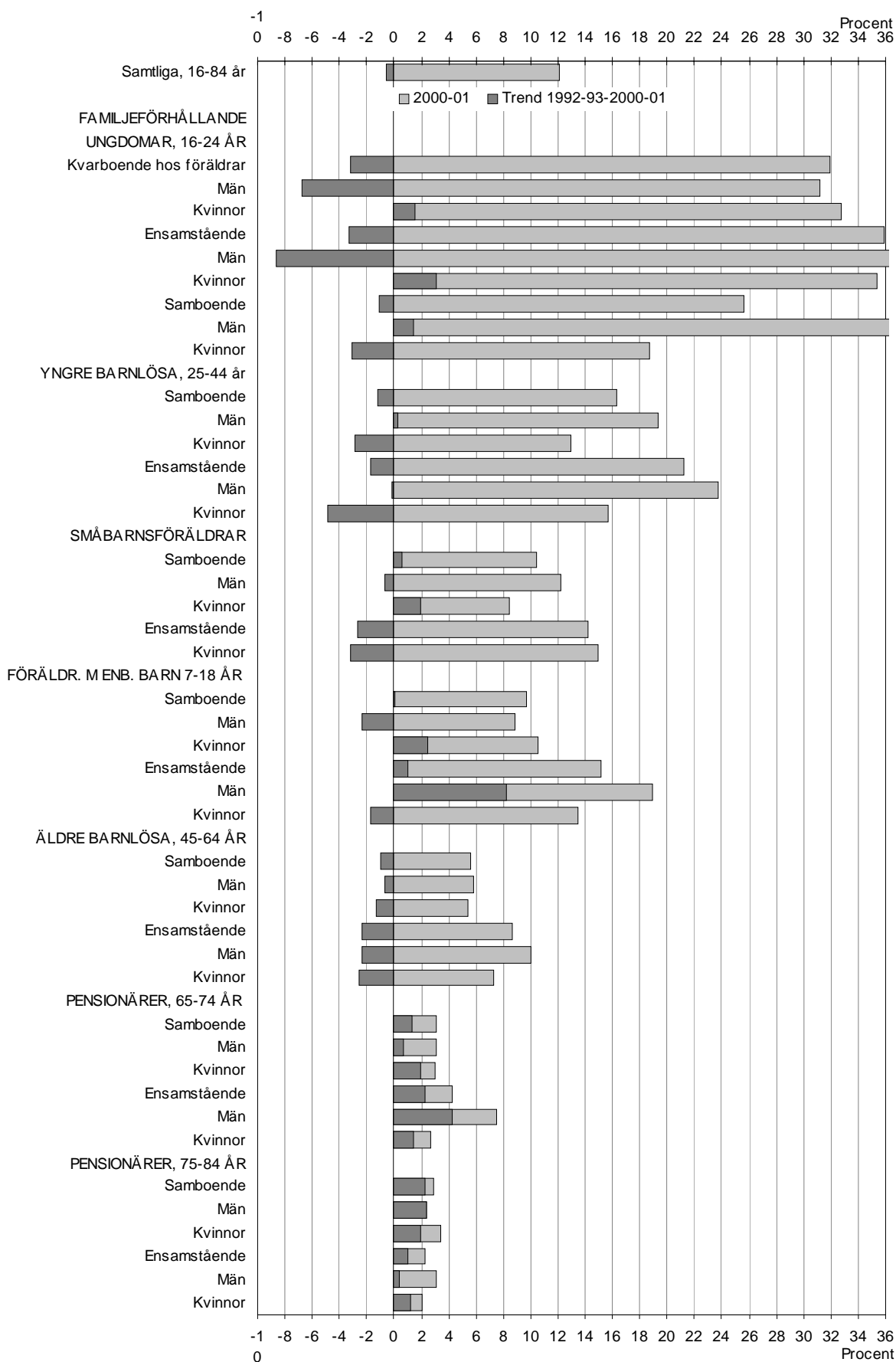
Att känna oro inför möjligheten av att bli utsatt för någon form av våld eller hotelser kan vara en följd av flera faktorer. En orsak kan naturligtvis vara att man själv eller någon anhörig tidigare drabbats av någon våldshändelse, vilket framgent satt sina spår. Som visades i föregående avsnitt är det ju också relativt vanligt att man blir vittne till våld eller misshandel. 12 procent av den vuxna befolkningen har under en ettårsperiod på grund av detta blivit upprörda eller känt sig illa till mods.

Den vanligaste orsaken är kanske dock mera allmänna hithörande stämningar som vid en viss tidpunkt kan råda i ett samhälle. När enskilda tragiska våldshändelser omfångsrikt, upprepat och dramatiskt skildras i massmedia leder detta helt naturligt till att många människor injagas fruktan.

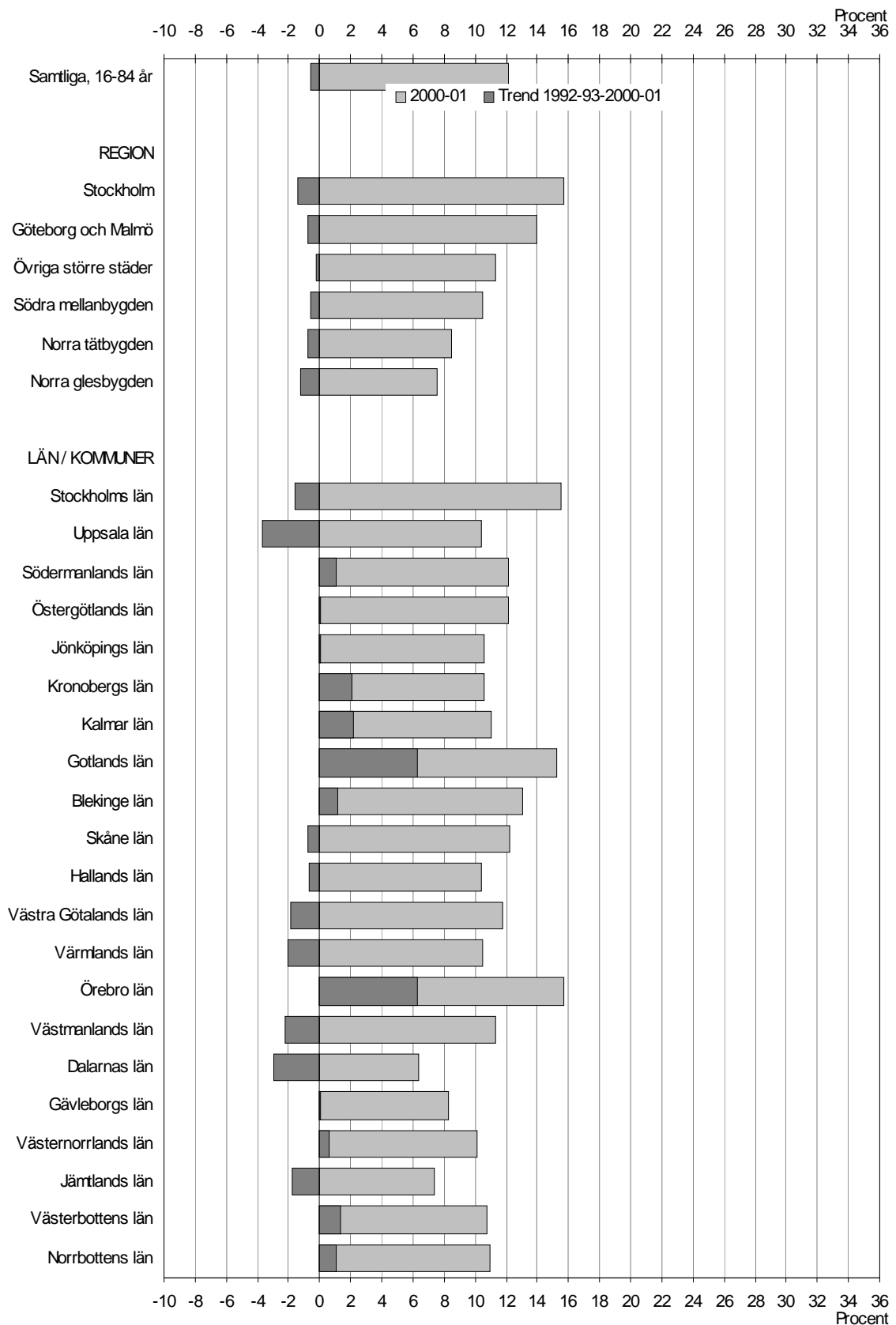
Diagram 2.8 Personer som under en ettårsperiod blivit vittne till något våld som gjorde att man blev upprörd eller kände sig illa till mods. Redovisning efter kön, ålder, socioekonomisk grupp samt nationalitet. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procenttal.

Diagram 2.8 (forts.) Personer som under en ettårsperiod blivit vittne till något våld som gjorde att man blev upprörd eller kände sig illa till mods. Redovisning efter familjeförhållande. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procenttal.

Diagram 2.8 (forts.) Personer som under en ettårsperiod blivit vittne till något våld som gjorde att man blev upprörd eller kände sig illa till mods. Redovisning efter regioner och län. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procenttal.

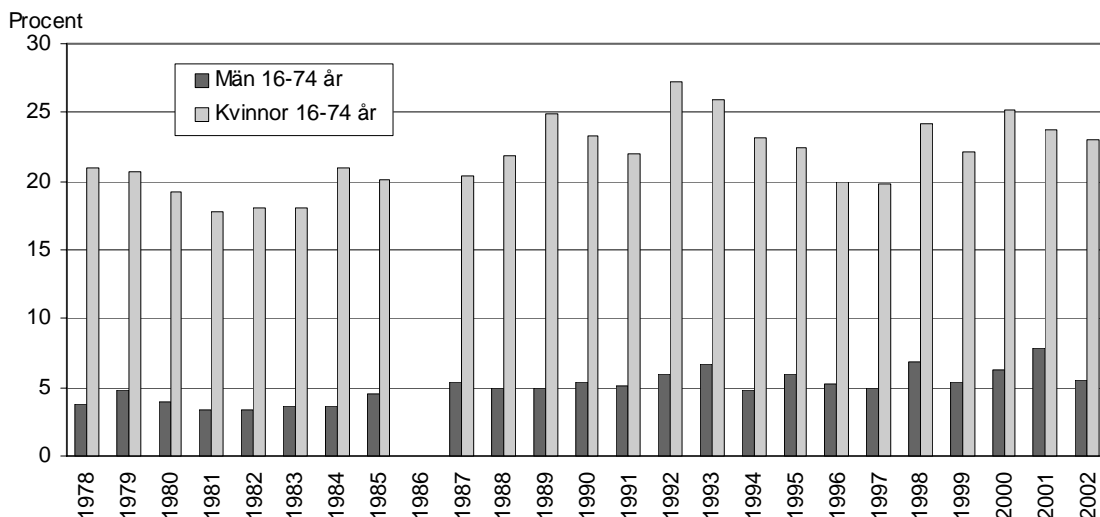
Följande fråga ställdes: "Har det under de senaste månaderna hänt att Du avstått från att ge Dig ut på kvällen av oro för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad?" med alternativen "ja, ofta", "ja, någon gång" eller "nej".

Vid 2000-01 års undersökning svarade 17 procent av befolkningen mellan 16 och 84 år "ja" på frågan. Det motsvarar 1 170 000 personer. Nio procent, eller cirka 625 000, säger att man ofta har känt denna oro - för de övriga åtta procenten har detta enbart hänt någon enstaka gång. Under det senast redovisningsbara året, 2002, har det inte hänt så mycket. Nivån för hela befolkningen, 16-84 år, ligger på 16 procent.

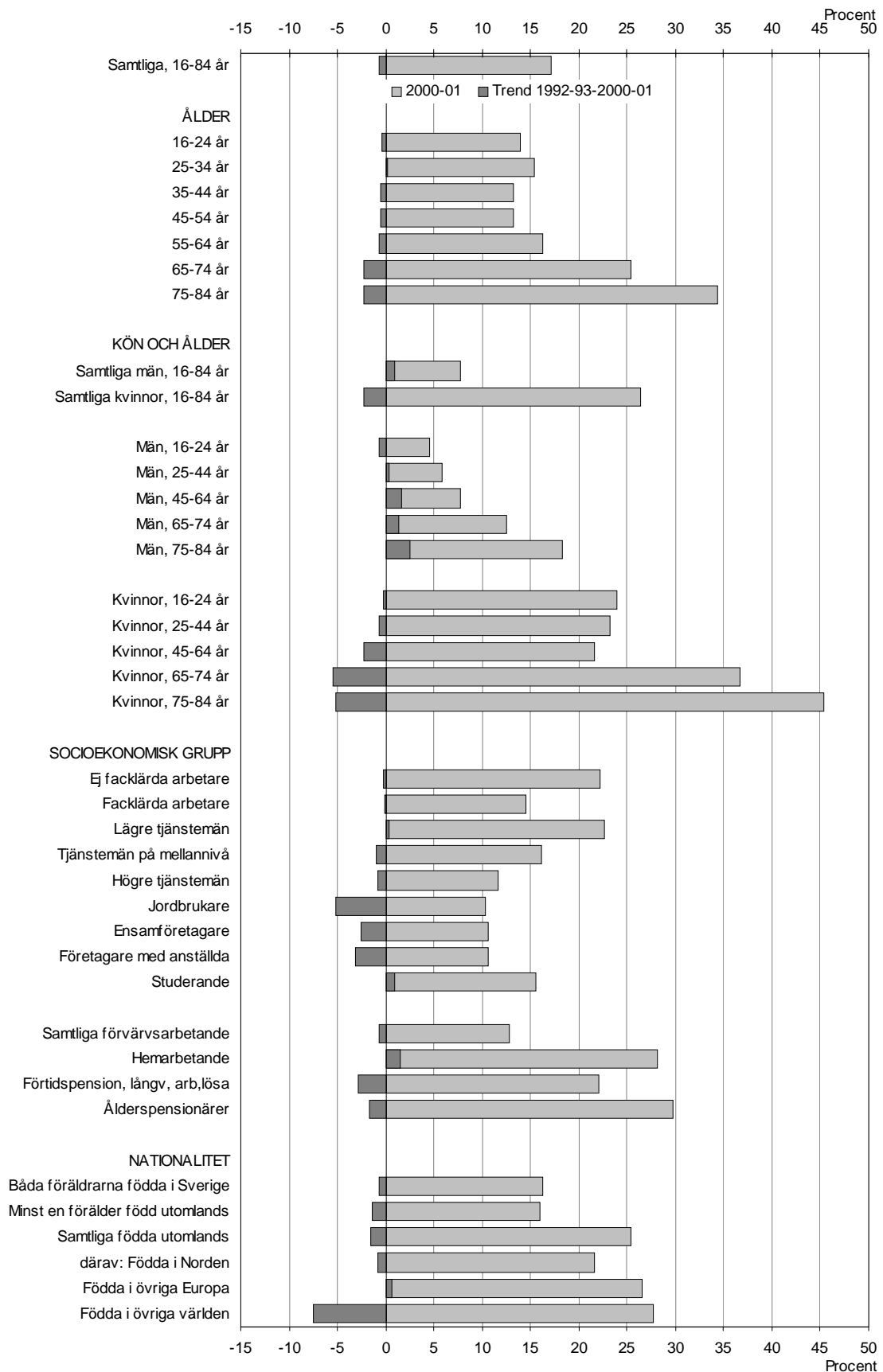
Sett i ett längre perspektiv, sedan slutet av 70-talet, har oron varierat från som lägst 10-11 procent vid början av 80-talet till som högst cirka 18 procent 1992-93. Den visuella bilden av detta ges, med uppdelning på män och kvinnor, i diagram 2.9. För denna redovisning måste vi begränsa oss till åldrarna 16-74 år. Om man jämför medelvärdet för de fyra första åren i tidsserien (1978-81) med de fyra sista (1999-2002) finner man en ökning med tre procentenheter för befolkningen i sin helhet, från 12 till 15 procent. För männen är ökningen drygt två procentenheter (4 resp. drygt 6 procent), för kvinnorna cirka fyra procentenheter (20 resp. 24 procent). Som tydligt framgår av diagrammet är skillnaden mellan könen mycket stor, oftast 3-4 gånger så hög bland kvinnorna som bland männen.

I diagram 2.10 visas oron för våld för ett stort antal befolkningsgrupper tillsammans med utvecklingen sedan 1992-93. För denna 10-års-period antyds en viss minskning av oron. Som vi ser av diagram 2.9 är denna jämförelse dock inte helt representativ, då värdet 1992-93 nådde en topp i den längre tidsserien.

Diagram 2.9 Det har under det senaste året hänt att man avstått från att ge sig ut på kvällen av oro för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad. Utvecklingen 1978-2002 bland män och kvinnor, 16-74 år. Procenttal.

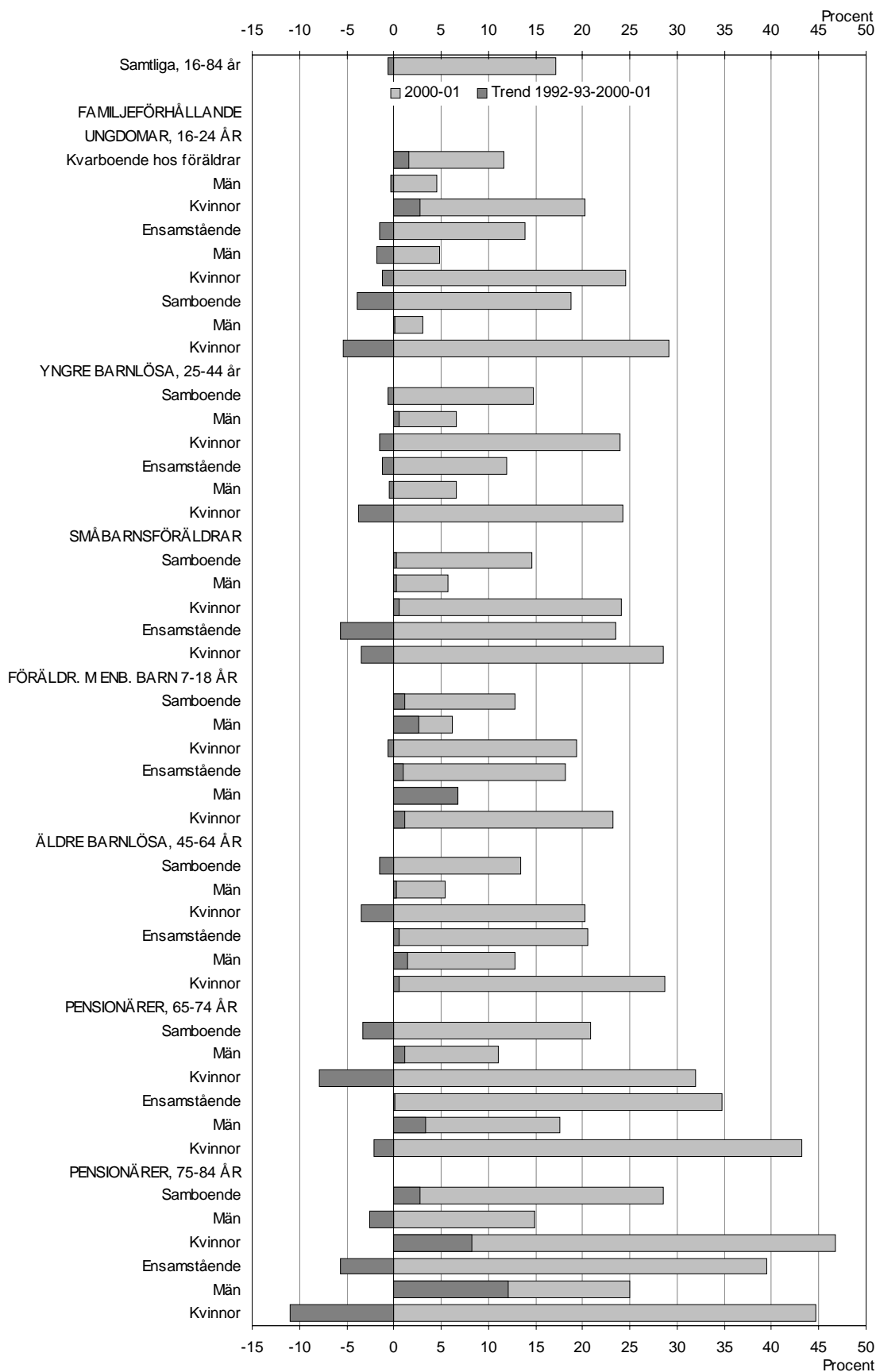

Diagram 2.10 Det har under det senaste året hänt att man avstått från att ge sig ut på kvällen av oro för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad. Redovisning efter kön, ålder, socioekonomisk grupp samt nationalitet. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procenttal.

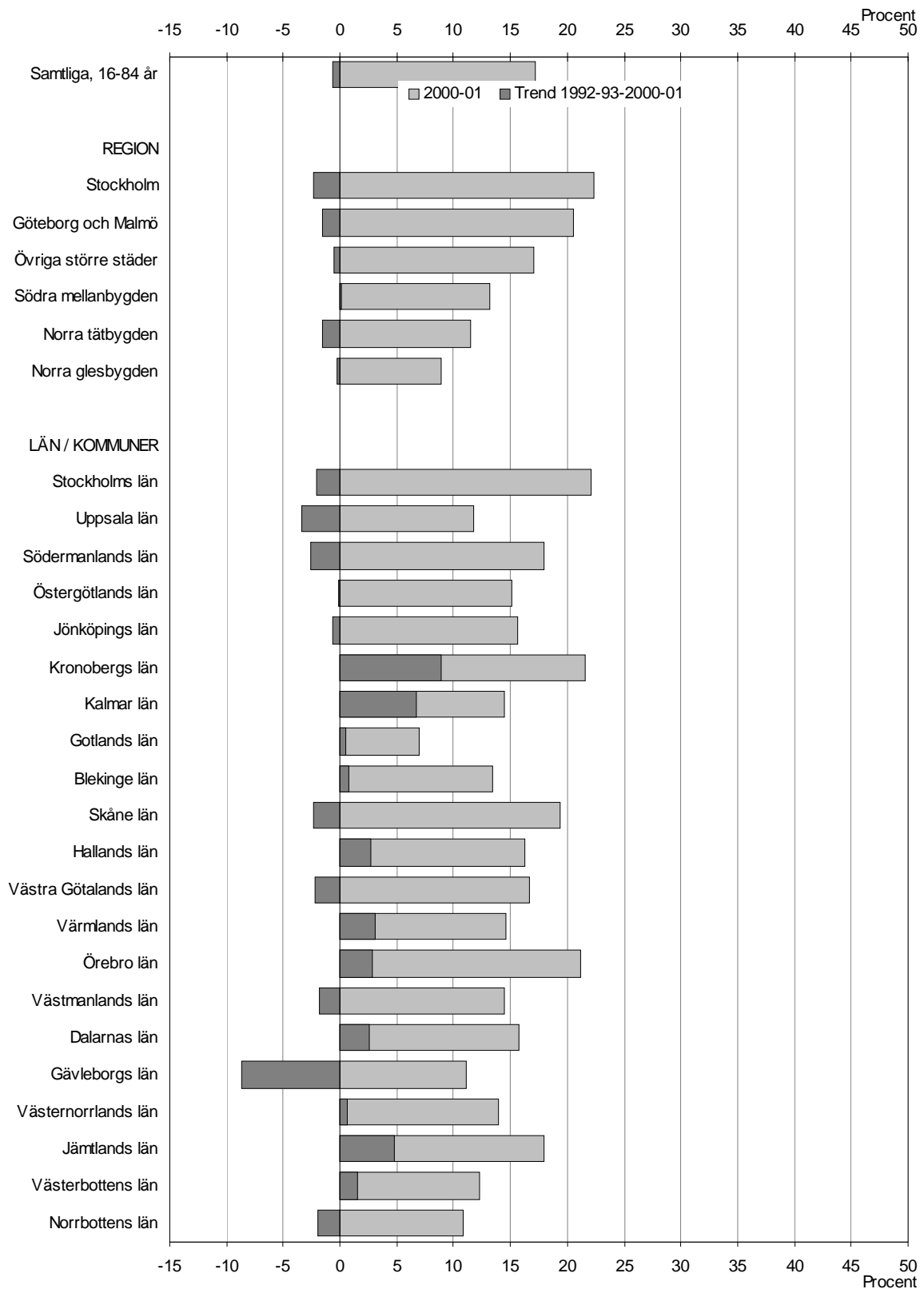

Diagram 2.10 (forts.) Det har under det senaste året hänt att man avstått från att ge sig ut på kvällen av oro för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad. Redovisning efter familjeförhållanden. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procenttal.

Diagram 2.10 (forts.) Det har under det senaste året hänt att man avstått från att ge sig ut på kvällen av oro för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad. Redovisning efter regioner och län. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procenttal.

Förutom kön är det två egenskaper som har ett markant inflytande på rädslan för att ge sig ut på kvällen: hur gammal man är och var i landet man bor. Andelen oroade bland de äldsta kvinnorna, 75-84 år – 45 procent – minskar successivt till 4-5 procent bland de 16-24-åriga männen. (Dock har andelen bland kvinnliga ålderspensionärer minskat med cirka fem procentenheter sedan början av 90-talet.) På motsvarande sätt när det gäller region: En andel på drygt 20 procent i de tre storstadsregionerna minskar till hälften i de norra delarna av landet.

Kombinerar man kön, ålder och region tecknas ytterligheterna av männen i de norra delarna av Sverige (2-3 procent) och av de äldre kvinnorna, 75-84 år, i de tre storstadsregionerna (55 procent). Att över hälften av kvinnorna i denna grupp säger att man avstått från att ge sig ut på kvällen av rädsla för att bli utsatt för våld är en skrämmande hög siffra. Andra data från undersökningen 2000-01 visar också att drygt 60 procent av de äldsta kvinnorna aldrig går ut ensamma utanför det egna bostadsområdet efter mörkrets inbrott och att ytterligare 20 procent alltid undviker vissa platser (se avsnitt 2.14).

Andra staplar i diagram 2.10 visar höga andelar för ensamstående småbarnsmam-mor, 29 procent, och att utländska medborgare är oroade i större utsträckning än in-födda svenskar. Den högsta andelen bland nationalitetsgrupperna, 40 procent, redovisas bland kvinnor som är födda utanför Europa.

Då man jämför oron för våld med det våld som faktiskt redovisats i de tidigare av-snitten är ju skillnaderna högst påtagliga. De som oftast drabbas oroar sig minst och vice versa. Att så många gamla är oroade är ju dock ett ganska naturlig förhållnings-sätt med tanke på de ödesdigra konsekvenser ett angrepp på en äldre och bräcklig människa skulle kunna ge – även med medvetandet om att sådana överfall lyckligt-vis är relativt sällsynta.

I tabell 2.14 redovisas avslutningsvis hur stor andel av dem som uppger att man känner oro för våld, som faktiskt blivit utsatt för något våld eller hot på gator eller andra allmänna platser. Enligt dessa data rör det sig om mindre än en procent av be-folkningen, 16-84 år, som både känt oro och drabbats av något våld eller hot på ga-tor och torg.

Tabell 2.14 En jämförelse mellan faktiskt våld eller hot på allmänna platser resp. oro för våld. 16-84 år. 2000-01. Procent

	Utsatts för något våld eller hot på allmänna platser under en ettårsperiod 2000-01.		
	Ja	Nej	Summa
Har under det senaste året avstått från att ge sig ut på kvällen av oro för att bli överfallen eller ofredad			
Ja	0,8	16,4	17,2
Nej	2,9	79,9	82,8
Summa	3,7	96,3	100 %

2.14 Exponering för våld eller hot

I föregående avsnitt kunde vi konstatera att de som i störst utsträckning känner oro för våld, främst äldre kvinnor, relativt sällan själva drabbas av något våld eller hotelser. En bidragande orsak till detta kan ju vara att de som är oroad, i görligaste mån försöker undvika de platser, och vid sådana tidpunkter, som man tror kan vara farliga. För att studera detta litet närmare har vi ställt två frågor:

"Om Du är ensam ute efter mörkrets inbrott, försöker Du då att hålla Dig borta från vissa platser eller gator för att undvika att bli utsatt för något våld eller hot... a)... i det egna bostadsområdet?, b)... utanför bostadsområdet?". Den intervjuade fick välja mellan följande alternativ på ett svarkort: "ja, alltid", "ja, för det mesta", "ja, någon enstaka gång", "nej, aldrig" samt "går aldrig ut ensam efter mörkrets inbrott". När vi första gången i intervjun introducerade begreppet "bostadsområde" lästes följande upp: "När vi ställer frågor om 'bostadsområde' så menar vi det som Du själv betraktar som den närmaste omgivningen. Det kan vara ett kvarter, en stadsdel, en förort, en mindre tätort, by eller något annat."

I tabell 2.13 (några sidor bakåt i texten) redovisas översiktligt de andelar i olika köns- och åldersgrupper som uppger sig aldrig gå ut ensamma på kvällen inom resp. utanför bostadsområdet och i diagram 2.11 ytterligare befolkningsgrupper med andelar som aldrig går ut ensamma utanför bostadsområdet. En fullständig resultatredovisning med uppgifter om hela svarsfördelningarna finns i det tabellmaterial som är utlagt på SCB:s hemsida på Internet (för mer information om detta, se sidan fyra i denna rapport). Nedan lämnas några korta kommentarer till dessa tabeller.

Inom det egna bostadsområdet

Åtta procent, cirka 550 000, i befolkningen 16-84 år, går aldrig ut ensamma efter mörkrets inbrott, inte ens i det egna bostadsområdet. Ytterligare 18-19 procent, undviker åtminstone någon gång vissa platser eller gator i bostadsområdet. Detta innebär i sin tur att det stora flertalet, tre av fyra, aldrig bekymrar sig om detta. Denna senare grupp har dock minskat med tre procentenheter under 90-talet, på bekostnad av de som "alltid undviker vissa platser". Gruppen som "aldrig går ut ensamma efter mörkrets inbrott" är dock oförändrad sedan början av 90-talet.

Skillnaden mellan olika befolkningsgrupper är som förväntat mycket stora, främst mellan kön och olika åldrar. Med stigande ålder avstår allt fler ifrån att på egen hand någonsin ge sig ut inom bostadsområdet efter mörkrets inbrott, från 2 procent bland 16-34-åringarna till 40 procent bland 75-84-åringarna. Inom varje åldersgrupp är kvinnorna mer försiktiga än männen. 13 procent av samtliga kvinnor går aldrig ut ensamma på kvällen, jämfört med 3 procent bland männen. Skillnaderna är tydliga redan bland yngsta. Bland de 16-24-åriga pojkarna säger 90 procent att man aldrig försöker att undvika några speciella platser, jämfört med 58 procent bland de jämnåriga flickorna. Bland de äldsta kvinnorna är det bara 30 procent som säger att man aldrig försöker undvika vissa platser i närområdet om man går ut på kvällen.

Utanför bostadsområdet

De trender som redovisades ovan, förstärks, inte oväntat, när man istället låter frågan gälla om man brukar undvika vissa platser eller gator, när man befinner sig längre hemifrån, utanför det egna bostadsområdet. Andelarna som aldrig går ut ensamma här efter mörkrets inbrott eller som åtminstone undviker vissa platser ligger genomgående på högre nivåer. För vissa grupper är skillnaderna betydande.

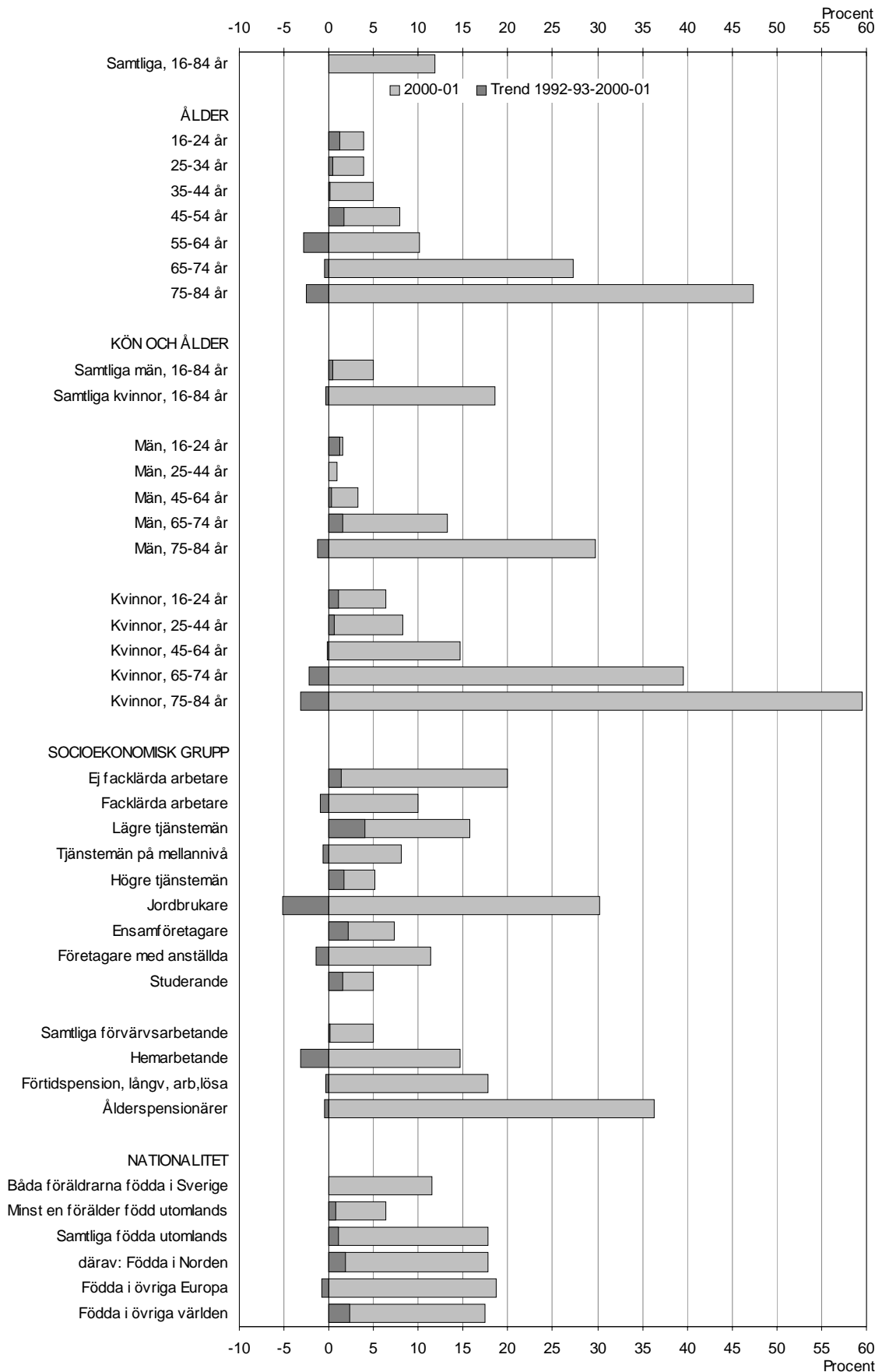
Totalt för hela befolkningen, 16-84 år, är det 12 procent som uppger att man aldrig går ut utanför det egna bostadsområdet när det är mörkt. Detta motsvarar ungefär 820 000 personer. Det är en helt oförändrad andel sedan början av 90-talet. Läger man till dem som alltid eller ibland undviker vissa platser hamnar man på dryga 60 procent eller cirka 4,2 miljoner. Och här har vi en tydlig förändring: andelen som säger att man aldrig undviker vissa platser har minskat med sex procentenheter från 45 till 39 procent. Motsvarande ökning kan till största delen tillskrivas de som ”alltid undviker vissa platser utanför bostadsområdet” – från 16 till närmare 22 procent.

Åldersmässigt ligger de andelar som aldrig försöker undvika några platser ganska konstant på 40-procentsnivån för samtliga 10-årsgrupper mellan 16 och 64 år. Det är först i pensionsåldrarna som andelen sjunker - till 33 procent bland 65-74-åringarna och till 24 procent bland 75-84 åringarna. Bland dessa de allra äldsta är det cirka hälften som aldrig går ut ensamma utanför bostadsområdet när det är mörkt - 31 procent bland männen, 61 bland kvinnorna. Skillnaderna mellan könen är här också genomgående något större. Totalt sett är det cirka 45 procent bland männen, men nästan hela 80 procent bland kvinnorna som sätter upp restriktioner för uteliv utanför bostadsområdet om kvällarna - antingen genom att stanna hemma eller genom att undvika vissa platser eller gator.

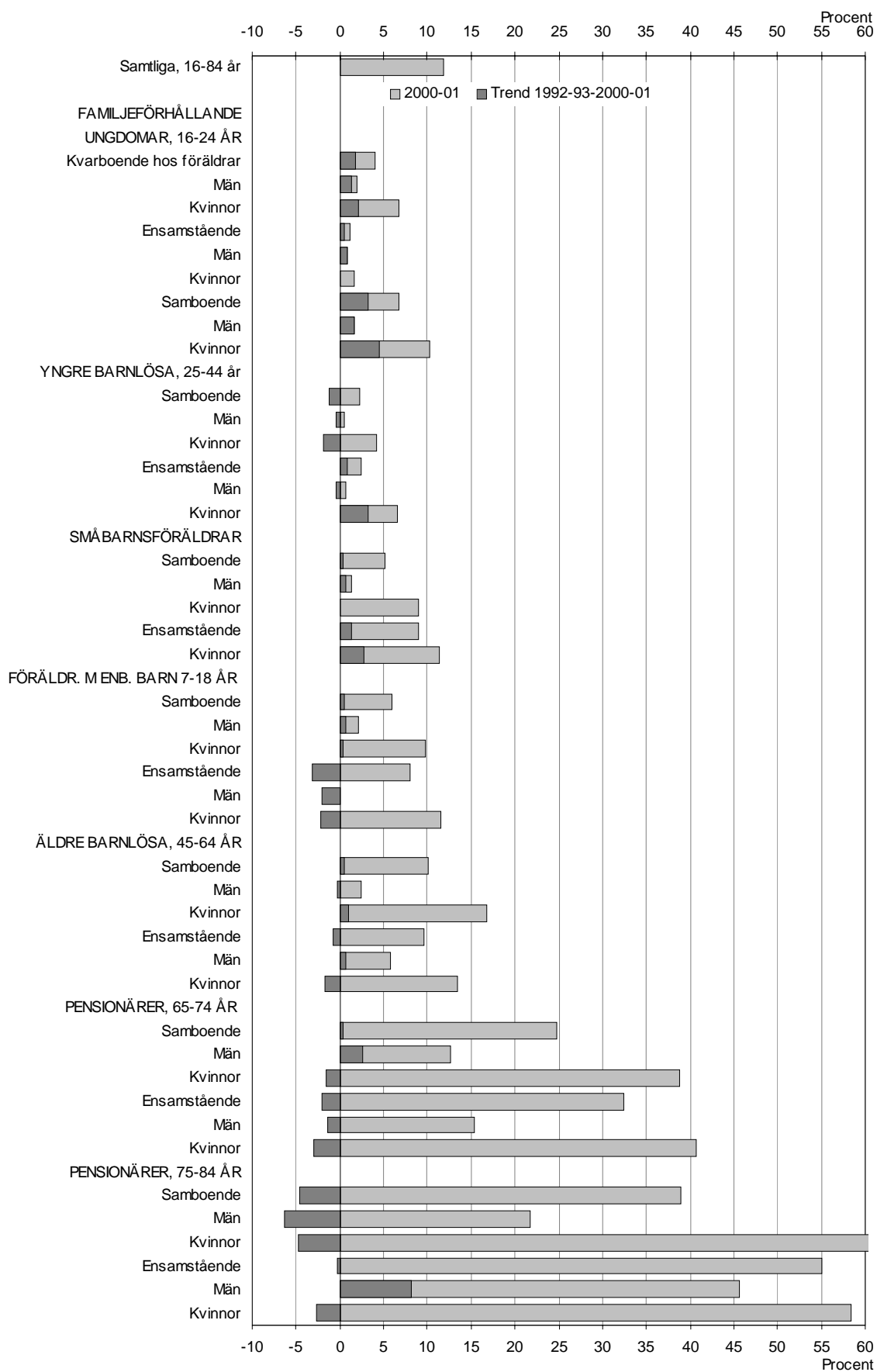
Över huvud taget verkar det vara ålder och kön som är de väsentligaste faktorerna här. Skillnaderna mellan ensamstående och samboende inom de olika åldersklasserna är ganska små. Detsamma gäller den regionala indelningen. Möjligen en ökad tendens att man aldrig går ut ensam utanför det egna bostadsområdet i mera glesbebyggda områden. Men här kan man ju naturligtvis fråga sig vilka svar man får. Bostadsområde har vi ju definierat som bl.a. ”...en mindre tätort eller by...” och det innebär ju att de som bor i utpräglad glesbygd sällan har anledning att lämna ”bostadsområdet” ensamma på kvällen. Detta förklarar kanske att jordbrukare är den socioekonomiska grupp där andelen som aldrig lämnar bostadsområdet om kvällen är klart högst (30 procent).

Den socioekonomiska indelningen i övrigt visar minskande andelar som aldrig går ut ensamma om kvällen från 20 procent bland ej facklärda arbetare till 5 procent bland de högre tjänstemännen. Slutligen är också denna andel något högre bland utomlands födda medborgare (18 procent) än bland infödda svenskar (11 procent).

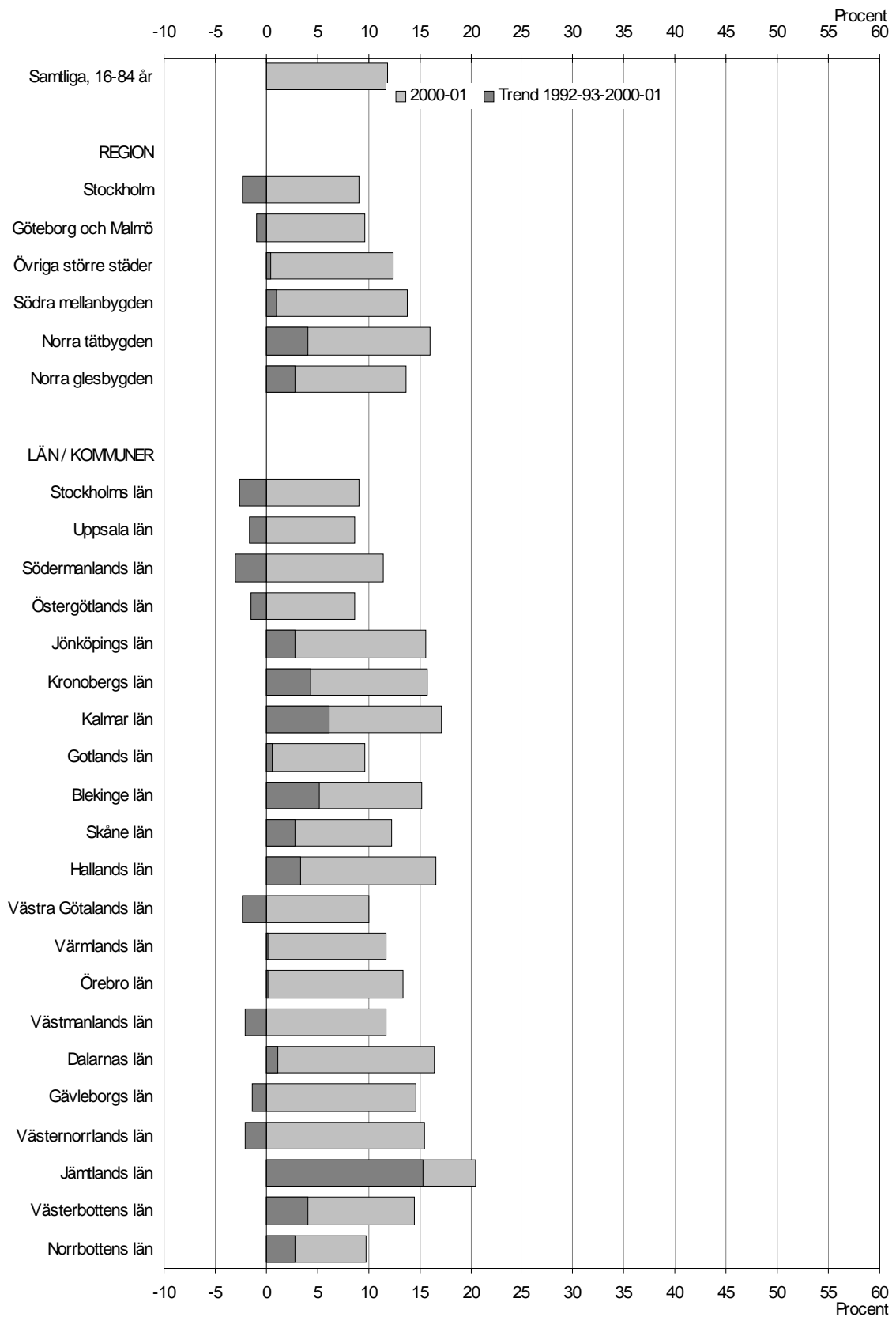
Diagram 2.11 Går aldrig ut ensam på kvällen utanför bostadsområdet. Redovisning efter kön, ålder, socioekonomisk grupp samt nationalitet. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procenttal.

Diagram 2.11 (forts.) Går aldrig ut ensam på kvällen utanför bostadsområdet. Redovisning efter familjeförhållande. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procenttal.

Diagram 2.11 (forts.) Går aldrig ut ensam på kvällen utanför bostadsområdet. Redovisning efter regioner och län. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procenttal.

2.15 Analyser med logistisk regression

Som ett slags sammanfattande komplement till den systematiska genomgång av olika befolkningsgruppers utsatthet för våld och hot som genomförts i de tidigare avsnitten, görs här avslutningsvis några analyser med hjälp av s.k. logistisk regression.

Här ges endast en summarisk läsanvisning för tolkningen av denna metod. Utifrån vårt perspektiv i detta kapitel genererar den logistiska regressionsmetoden sannolikheter eller *risker* att bli utsatt för olika former av våld eller hotelser. Detta uttrycks genom en *oddskvot*, som anger utsattheten hos en viss befolkningsgrupp (exempelvis en åldersgrupp) i förhållande till utsattheten hos den grupp som valts ut som referensgrupp (en annan åldersgrupp). Referensgruppen tilldelas alltid värdet 1 och en oddskvot på t.ex. 1,56 anger en 56 procents högre risk för den aktuella åldersgruppen i förhållande till den åldersgrupp som utgör referensgrupp.

Finessen med metoden är att inflytandet från andra slags bakgrundsegenskaper som ingår i modellen elimineras. Effekten av ålder renodlas därmed så att exempelvis kön, region eller familjeförhållande inte påverkar resultatet. Med andra ord fastställer oddskvoten olika bakgrundsvariablers (kön, ålder, region etc.) betydelse för en viss förklaringsvariabel eller indikator ("något lägenhetsvåld", "oro för våld" etc.) "var för sig", under det att inflytandet från andra bakgrundsvariabler hålls konstant.

Konfidensintervallens storlek anges för varje oddskvot i tabellerna. För att vi skall kunna tala om en statistiskt säkerställd skillnad mellan referensgruppen och en annan grupp inom en viss befolkningsfördelning får intervallet inte innehålla värdet 1,00.

Regressionsanalyserna omfattar personer i åldrarna 16-84 år från ULF-undersökningarna 1999-2002, vilket innebär cirka 23 200 intervjuer. I tidsavseende omfattar dessa analyser således en längre undersökningsperiod än den som ges i det övriga tabellmaterialet - där "nuläget" oftast redovisas för åren 2000-2001. Tendenserna i nedanstående tabeller bör självklart peka i samma riktningar som vi konstaterat vid våra redovisningar av det övriga tabellmaterialet, men kan förstärkas eller försvagas genom renodlingen av en viss demografisk aspekt. Resultatet för de som t.ex. bor i norra glesbygden påverkas inte av att genomsnittsåldern är högre än i storstadsregionerna, risken för utländska medborgare skall inte påverkas av att dessa relativt ofta bor i de större städerna osv.

I analyserna i detta avsnitt ingår följande indikatorer eller förklaringsvariabler: Har under en ettårsperiod 1999-2002 någon gång blivit utsatt för..

- ..något våld med eller utan synliga märken eller kroppsskada, (tabell 2.15);
- ..något hot om våld som var farligt eller så allvarligt att man blev rädd, (tabell 2.15);
- ..något våld eller hot i någon bostad (egen eller annans) med separat redovisning för kvinnor, (tabell 2.16);

- ..något våld eller hot på gator och andra allmänna platser (omfattar alternativen "tåg, buss eller tunnelbana eller -station", "restaurang, dansställe, folkpark eller annat nöjesställe" samt "gata, torg eller annan allmän plats"), (tabell 2.17);
- ..något våld eller hot på den egna arbetsplatsen eller i samband med yrkesutövning, (tabell 2.18); samt
- .."oro för våld" (har svarat "ja" på frågan "Har det under de senaste 12 månaderna hänt att Du avstått från att ge Dig ut på kvällen av oro för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad?"), (tabell 2.18).

Följande bakgrundsvariabler har använts i regressionsmodellen:

- ◆ kön (referensgrupp: kvinnor),
- ◆ ålder (referensgrupp: 65-84 år),
- ◆ H-region (referensgrupp: norra glesbygden),
- ◆ familjeförhållande (referensgrupp: samboende utan barn), samt
- ◆ nationalitet (referensgrupp: infödda svenskar).

Som framgår av tabellerna finns enstaka undantag från dessa indelningar.

Tabell 2.15 Oddskvoter med 95% konfidensintervall för relativa sannolikheten att bli utsatt för våld resp. hot. Båda könen 16-84 år. 1999-2002. Modell baserad på kön, ålder, region, familjeförhållande samt nationalitet. Referensgrupperna har oddskvoten 1. (Antal intervjuer: 23 187)

	Något våld			Något hot		
	Odds-kvot	Konfidensintervall		Odds-kvot	Konfidensintervall	
		Undre gräns	Övre gräns		Undre gräns	Övre gräns
Kön						
Män	1,38	1,20	1,59	1,01	0,88	1,15
Kvinnor	1			1		
Åldersgrupp						
16-24 år	17,44	11,42	26,64	7,93	5,71	11,02
25-44 år	11,57	7,57	17,62	6,48	4,70	8,95
45-64 år	5,42	3,52	8,34	3,90	2,83	5,39
65-84 år	1			1		
H-region						
H1 Stockholm	0,92	0,66	1,28	1,85	1,31	2,62
H2 Göteborg och Malmö	0,85	0,61	1,19	1,33	0,93	1,90
H3 Större kommuner	1,03	0,76	1,40	1,16	0,82	1,62
H4 Södra mellanbygden	0,91	0,65	1,26	1,43	1,00	2,03
H5 Norra tätbygden	0,82	0,54	1,25	1,10	0,71	1,71
H6 Norra glesbygden	1			1		
Familjeförhållande						
Ensamstående utan barn	1,90	1,57	2,30	1,47	1,23	1,76
Ensamstående kvinnor med barn	2,73	1,94	3,84	2,75	2,04	3,69
Samboende med barn	0,75	0,60	0,94	0,96	0,79	1,16
Samboende utan barn	1			1		
Nationalitet						
Infödda svenskar	1			1		
2:a generationens invandrare	1,55	1,26	1,91	1,17	0,94	1,47
Naturaliserade invandrare	0,95	0,71	1,27	1,13	0,88	1,45
Utländska medborgare	0,83	0,60	1,20	1,12	0,83	1,52

Tabell 2.16 Oddskvoter med 95% konfidensintervall för relativa sannolikheten att bli utsatt för något lägenhetsvåld eller -hot. Båda könen resp. enbart kvinnor, 16-84 år. 1999–2002. Modell baserad på ålder, region, familjeförhållande samt nationalitet. Referensgrupperna har oddskvoten 1. (Antal intervjuer: 23 187 resp. 11 965 (enbart kvinnor)).

	Något lägenhetsvåld eller -hot					
	Kvinnor			Båda könen		
	Odds-kvot	Konfidensintervall		Odds-kvot	Konfidensintervall	
Undre gräns		Övre gräns	Undre gräns		Övre gräns	
Kön						
Män	--			0,67	0,53	0,84
Kvinnor	--			1		
Åldersgrupp						
16-24 år	4,79	2,80	8,21	4,13	2,65	6,45
25-44 år	5,51	3,17	9,57	4,83	3,10	7,51
45-64 år	2,14	1,21	3,78	2,23	1,41	3,53
65-84 år	1			1		
H-region						
H1 Stockholm	1,21	0,58	2,51	1,15	0,66	1,98
H2 Göteborg och Malmö	0,76	0,35	1,65	0,80	0,45	1,43
H3 Större kommuner	1,32	0,66	2,65	1,20	0,71	2,03
H4 Södra mellanbygden	1,39	0,67	2,89	1,39	0,80	2,40
H5 Norra tätbygden	1,11	0,47	2,65	0,92	0,46	1,85
H6 Norra glesbygden	1			1		
Familjeförhållande						
Ensamstående utan barn	3,65	2,38	5,61	3,30	2,40	4,54
Ensamstående kvinnor med barn	8,38	5,19	13,52	7,81	5,18	11,78
Samboende med barn	0,89	0,53	1,50	0,87	0,59	1,29
Samboende utan barn	1			1		
Nationalitet						
Infödda svenskar	1			1		
2:a generationens invandrare	1,02	0,63	1,65	1,53	1,09	2,13
Naturaliserade invandrare	1,18	0,72	1,93	1,74	1,22	2,47
Utländska medborgare	1,22	0,68	2,19	1,58	1,02	2,46

Kön

Vi har tidigare i kapitlet sett att män något oftare utsätts för våld eller hot - 9 procent av männen, 6-7 procent av kvinnorna under en ettårsperiod. Skillnaderna är störst när det gäller faktiskt våld, medan hotelserna är mera jämnt fördelade mellan könen. Detta vidimeras i tabell 2.15 där oddskvoter ges för perioden 1999-2002. Då man konstanthåller för eventuella skillnader i ålder, region, familjeförhållande och nationalitet har männen cirka 40 procent högre risk att bli utsatta för något våld, medan hotelserna är nästan helt jämnt fördelade.

Denna skillnad mellan könen förklaras av det s.k. "gatuvåldet" - våld eller hot på gator och andra allmänna platser. Här är risken för män nästan 2,6 gånger så hög som för kvinnorna. Däremot, både när det gäller något våld eller hot i lägenheter eller i samband med tjänsteutövning är risken bland kvinnorna högre. När det gäller lägenhetsvåldet, har vi ju tidigare kunnat konstatera att det främst är de

Tabell 2.17 Oddskvoter med 95% konfidensintervall för relativa sannolikheten att bli utsatt för något våld eller hot på gator och andra allmänna platser. Båda könen, 16-84 år. 1999–2002. Modell baserad på kön, ålder, region, familjeförhållande samt nationalitet. Referensgrupperna har oddskvoten 1. (Antal intervjuer: 23 187)

	Något våld eller hot på gator och andra allmänna platser		
	Odds-kvot	Konfidensintervall	
		Undre gräns	Övre gräns
Kön			
Män	2,57	2,18	3,03
Kvinnor	1		
Åldersgrupp			
16-24 år	13,61	9,40	19,71
25-44 år	6,66	4,58	9,68
45-64 år	2,37	1,59	3,52
65-84 år	1		
H-region			
H1 Stockholm	1,38	0,97	1,96
H2 Göteborg och Malmö	1,10	0,76	1,57
H3 Större kommuner	0,92	0,65	1,29
H4 Södra mellanbygden	1,01	0,71	1,45
H5 Norra tätbygden	0,72	0,45	1,17
H6 Norra glesbygden	1		
Familjeförhållande			
Ensamstående utan barn	1,92	1,56	2,35
Ensamstående kvinnor med barn	2,41	1,53	3,78
Samboende med barn	0,58	0,44	0,75
Samboende utan barn	1		
Nationalitet			
Infödda svenskar	1		
2:a generationens invandrare	1,22	0,97	1,55
Naturaliserade invandrare	1,05	0,77	1,42
Utländska medborgare	0,94	0,64	1,37

ensamstående kvinnorna med barn som berättar om detta. Se vidare under rubriken Familjeförhållanden nedan.

Enligt indikatorn "oro för våld" är benägenheter hos kvinnor att avstå från att gå ut om kvällen av oro för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad, mellan 3 och 4 gånger så hög som för männen (avsnitt 2.13). Här konstaterade vi att det är skillnader beträffande kön, hur gammal man är och var i landet man bor som konstituerar de kraftiga skillnaderna när det gäller oron att bli utsatt för våld mellan olika grupper. 55-56 procent av de äldsta kvinnorna i de tre storstadskommunerna har deklarerat denna oro, jämfört med 2-3 procent bland männen i de norra delarna av landet. Enligt tabell 2.18 förefaller det vara just könsskillnader som i störst utsträckning förklarar detta. Denna oro är således fyra gånger högre bland kvinnor än bland män, närmare tre gånger högre bland dem som bor i Stockholm jämfört med norra glesbygden och dubbelt så hög bland 65-84-åringarna som bland 16-24-åringarna, när övriga egenskaper konstanthålles.

Tabell 2.18 Oddskvoter med 95% konfidensintervall för relativa sannolikheten att bli utsatt för våld el. hot i samband med tjänsteutövning resp. "oro för våld"¹. Båda könen 16-64 år resp. 16-84 år. 1999–2002. Modell baserad på kön, ålder, region, familjeförhållande, socioekonomisk grupp samt nationalitet. Referensgrupperna har oddskvoten 1. (Antal intervjuer: 18 391 (våld i tjänsten) resp. 23 138).

	Något våld eller hot i samband med yrkesutövning			"Oro för våld"		
	Odds-kvot	Konfidensintervall		Odds-kvot	Konfidensintervall	
		Undre gräns	Övre gräns		Undre gräns	Övre gräns
Kön						
Män	0,63	0,53	0,76	0,25	0,23	0,28
Kvinnor	1			1		
Åldersgrupp						
16-24 år	0,84	0,61	1,15	0,50	0,43	0,58
25-44 år	1,26	1,030	1,54	0,53	0,46	0,60
45-64 år	1			0,56	0,49	0,62
65-84 år	--			1		
H-region						
H1 Stockholm	1,39	0,85	2,29	2,86	2,23	3,65
H2 Göteborg och Malmö	1,49	0,90	2,47	2,55	1,98	3,28
H3 Större kommuner	1,47	0,91	2,37	2,10	1,65	2,67
H4 Södra mellanbygden	1,40	0,85	2,31	1,47	1,14	1,89
H5 Norra tätbygden	1,64	0,93	2,89	1,44	1,07	1,94
H6 Norra glesbygden	1			1		
Familjeförhållande						
Ensamstående utan barn	0,82	0,64	1,06	1,16	1,04	1,28
Ensamstående kvinnor med barn	1,05	0,68	1,63	1,02	0,81	1,29
Samboende med barn	1,05	0,84	1,32	0,92	0,81	1,05
Samboende utan barn	1			1		
Nationalitet						
Infödda svenskar	1			1		
2:a generationens invandrare	1,40	1,05	1,88	0,97	0,80	1,16
Naturaliserade invandrare	0,79	0,54	1,16	1,56	1,35	1,80
Utländska medborgare	0,85	0,54	1,34	1,61	1,33	1,95

1) Har svarat "ja" på frågan "Har det under det senaste 12 månaderna hänt att Du avstått från att ge Dig ut på kvällen av oro för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad?".

Ålder

Vi vet att risken för våld eller hot är högst bland de yngre och minskar sedan successivt med stigande ålder. Detta bekräftas också mycket tydligt i tabell 2.15. När det gäller "något våld" och då vi använder 65-84-åringarna som referensgrupp visar det sig att sannolikheten att drabbas är mer än 5 gånger så hög i åldrarna 45-64 år, 12 gånger så hög bland 25-44-åringarna och 17-18 gånger så hög bland de yngsta, 16-24 år. När det gäller "enbart hotelser" blir skillnaderna mindre men ändå mycket påtagliga. Risken är här 8 gånger så hög bland 16-24-åringarna och 6-7 gånger så hög bland 25-44-åringarna som bland ålderspensionärerna.

När man ser till platsen för händelserna är differenserna störst för våld eller hot på gator och andra allmänna platser – 13-14 gånger så hög risk bland ungdomarna som

bland de äldsta (våld och hot är sammantagna). Risken att bli utsatt för något våld eller hot i en lägenhet är 4-5 gånger så hög både bland 16-24- och 25-44-åringarna jämfört med referensgruppens 65-84-åringar.

När det slutligen gäller "oro för våld", är denna ungefär dubbelt så hög bland ålderspensionärerna som bland övriga yngre åldersgrupper.

Regioner

När man renodlar risken att bli utsatt för våld i olika delar av landet har det skett en omsvängning sedan början av 90-talet. Då var risken påtagligt större i de mera tätbefolkade delarna av landet jämfört med de norra Sverige. Runt sekelskiftet kan vi inte se några sådana skillnader, alla differenser hamnar inom "felmarginalen". När det gäller "enbart hotelser" är dock riskerna ungefär dubbelt så höga i Stockholmsområdet som i de norra delarna av Sverige.

Betydligt större är skillnaderna när det gäller "oro för våld". Andelarna är 2-3 gånger så höga i de större kommunerna jämfört med norra glesbygden.

Familjeförhållanden

Redovisningen av familjeförhållandena begränsas i denna del av rapporten till fyra grupper: ensamstående och samboende med resp. utan barn. Gruppen ensamstående med barn har renodlats till att enbart avse kvinnor, vilka utgör det klart dominerande könet här. Anledningen till denna begränsning är att vi tidigare har kunnat konstatera att just de ensamstående kvinnorna med barn utgör en av de tydligaste "riskgrupperna" när det gäller utsatthet för våld eller hot.

Samboende familjer utan barn utgör referensgruppen här. Det visar sig då att samboende barnfamiljer blir utsatta för något våld i drygt 30 procent lägre utsträckning. Som förväntat är det de ensamstående mödrarna som får det högsta oddset – nästan tre gånger så högt som för referensgruppen. Detta innebär i sin tur att dessa ensamstående mödrar har 3-4 gånger så hög risk att bli utsatta för något våld som de samboende föräldrarna när hänsyn tagits till skillnader när det gäller kön, ålder, region och nationalitet.

Vi har tidigare sett att det främst är om våld eller hot i lägenheter de ensamstående mödrarna berättar i vida större utsträckning än kvinnor i andra familjekonstellationer. I tabell 2.16 redovisar vi därför utsatthet för detta slags våld även separat för enbart olika grupper av kvinnor. Det visar sig då att de ensamstående mödrarna har berättat om detta våld eller hot i drygt 8 gånger så stor utsträckning som samboende kvinnor utan barn och 9-10 gånger så ofta som samboende mödrar. Och då har hänsyn tagits till eventuella skillnader beträffande ålder, region och nationalitet bland kvinnor inom olika familjeförhållanden.

När det gäller våld eller hot på gator och andra allmänna platser får vi överrasker, jämfört med samboende utan barn, för ensamstående utan barn (+92 procent) och för ensamstående mödrar (+141 procent), medan det finns lägre risk för samboende barnfamiljer (-72 procent). Med undantag för de ensamstående mödrarna inkluderas då både män och kvinnor i analysen.

Både när det gäller "våld eller hot i samband med yrkesutövning" och "oro för våld" tycks familjeförhållandet vara av underordnad betydelse. Här finns över huvud taget inga statistiskt säkra skillnader mellan samboende utan barn och övriga familjekonstellationer.

Nationalitet

I den tidigare redovisningen har den s.k. andra generationens invandrare, dvs. i Sverige födda svenska medborgare med minst en förälder som invandrat till Sverige, framstått som något mer utsatta för våld och hot än befolkningen i sin helhet. Dessa har emellertid en förhållandevis låg medelålder, vilket skulle kunna förklara en del av den högre graden av utsatthet. Vad händer då om man även tar hänsyn till eventuella skillnader när det gäller kön, region och familjeförhållande?

Den andra generationens invandrare har en överrisk (55 procent) när det gäller utsatthet för våld, däremot inte när det enbart är frågan om hotelser. Denna överrisk kan härledas till något högre risker för lägenhetsvåld eller våld i samband med tjänsteutövning, men för våld eller hot på gator och andra allmänna platser finns ingen statistiskt säker skillnad. Inte heller är andra generationens invandrare oroad för att bli utsatta för våld ("avstått från att ge sig ut på kvällen av oro för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad") i högre grad än övriga infödda svenskar, när hänsyn tas till övriga bakgrundsfaktorer i redovisningen.

Naturaliserade invandrare resp. utländska medborgare skiljer sig inte från infödda svenskar när det gäller utsatthet för våld eller hot. Däremot är dessa grupper oroad för att bli utsatta för våld i större utsträckning (cirka 60 procent).

Kapitel 3

Offer för stöld eller skadegörelse

3.1 Inledning

I detta kapitel redovisas hur stor andel av de svenska hushållen som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse.

Vid intervjuerna gavs följande ingress till avsnittet: "Jag skall nu räkna upp några olika typer av brott. Har Du (eller någon i Ditt hushåll) blivit utsatt för något eller några av följande brott under de senaste 12 månaderna, alltså sedan... (datum)". Den intervjuade fick därefter ta ställning till var och en av sju olika brottstyper: Stöld eller skadegörelse...

...i den ordinarie bostaden

...på vind, i källare, i garage eller annat förvaringsutrymme

...i fritidsbostaden

...av bil

...av något i eller från bilen

...av cykel, moped, MC, eller delar av dessa

...annan stöld, t.ex. på arbetsplatsen, i samband med resor, av båt etc.

Vissa år, 1978, 1984–85, 1992–93 samt nu senast 2000–01, har därefter ett par följdfrågor ställts huruvida det varit frågan om stöld eller skadegörelse, om man tagit någon kontakt med polisen, och i förekommande fall: varför inte?.

Då vi i föregående kapitel redogjorde för olika typer av våldshändelser var det naturligt att låta den enskilde personen, den drabbade, stå i centrum. När det däremot gäller brott mot förmögenhet är det lika naturligt att vidga perspektivet till att omfatta hela hushål-

let. Vad som drabbar en enskild medlem av ett hushåll, bör ju i ekonomiskt avseende drabba samtliga familjemedlemmar.

I kapitlet görs därför tre slags uppskattningar. För det första redovisas hur stor andel av landets bostadshushåll som utsatts för någon stöld eller skadegörelse. Till ett bostadshushåll räknas i princip alla som stadigvarande bor tillsammans i en bostad. Hur olika bostadshushåll drabbas kan dock endast studeras genom sådana egenskaper som är gemensamma för samtliga hushållsmedlemmar, t.ex. typ av bostad och var i landet man bor. När man däremot vill studera individuella egenskaper som kön, ålder, nationalitet eller socioekonomisk grupp bör redovisningen baseras på de enskilda individerna. Därför ges också en redovisning av hur många individer med en viss gemensam egenskap som tillhör hushåll som blivit drabbade.

För det tredje görs ett försök att uppskatta antalet egendomsbrott som riktar sig mot privatpersoner i Sverige under ett år, uppdelade på stölder och fall av enbart skadegörelse. Vi redovisar hur dessa fördelas mellan olika befolkningsgrupper och ser efter för vilka typer av brott man tar kontakt med polisen.

I grova drag ser redovisningen i kapitlet ut enligt följande: I *avsnitt 3.2* inleder vi med en uppskattning av antalet stölder och/ eller skadegörelser som drabbat befolkningen under ett år i början av 2000-talet, dels totalt, dels efter typ av stöld/ skadegörelse. Därefter, i *avsnitt 3.3*, redovisas den allmänna utvecklingen för de olika brottstyperna mellan 1978 och 2002. I *avsnitt 3.4* visas vilka befolkningsgrupper som främst drabbas av olika former av stöld/skadegörelse, dels efter kön och ålder, familjeförhållande, socioekonomisk grupp och nationalitet, dels efter boendeform och region (inkl. län). *Avsnitt 3.5* ägnas åt poliskontakter; vi försöker kartlägga hur många egendomsbrott som inte kommer till polisens kännedom och gör vissa grova jämförelser med den officiella kriminalstatistiken. De som inte kontaktat polisen får frågan om anledningen till varför man avstått. De följande avsnitten handlar om oro för inbrott eller skadegörelse i bostaden (*avsnitt 3.6*) och vi ber om en bedömning om det är vanligt eller ovanligt med skadegörelse i det egna bostadsområdet (*avsnitt 3.7*). Avslutningsvis görs i *avsnitt 3.8* ett försök till sammanfattning med hjälp av s.k. logistisk regressionsanalys.

Det tabellmaterial som ligger till grund för detta kapitel finns på SCB:s hemsida på Internet (www.scb.se) med tabellnumreringarna 3.1–3.15, men kan också i pappersform beställas från SCB. Se den generella läsanvisningen på sidan fyra i början av denna rapport.

3.2 Andel och antal av olika slags egendomsbrott

I detta avsnitt görs en uppskattning av hur många stölder och/eller skadegörelser av olika typer som totalt har drabbat de svenska bostadshushållen under en ettårsperiod. Utanför hamnar här de hushåll där ingen medlem är mellan 16 och 84 år, samt de i vilka inte någon i detta åldersintervall var kyrkobokförda i landet vid undersökningstillfället.

Tabell 3.1 En uppskattning av antalet egendomsbrott under en ettårsperiod 2000–01, uppdelade på stöld resp. skadegörelse, samt om händelsen ägde rum i Sverige eller utomlands. Antal resp. procent.

	Stöld	Både stöld och skadegörelse	Enbart skadegörelse	Inträffade i...		Summa	Antal händelser i befolkningen (1000-tal)	Antal uppgivna händelser ¹
				Sverige	Utomlands			
Stöld eller skadegörelse...								
...i ordinarie bostad	60,0	10,5	29,4	99,8	0,2	100	96	260
...i förvaringsutrymme	46,0	30,7	23,4	98,8	1,2	100	249	653
...i fritidsbostad	24,7	53,0	22,3	97,3	2,7	100	48	149
...av bil	15,1	25,8	59,2	94,9	5,1	100	211	602
...av något i el. från bil	39,2	38,0	22,9	96,1	3,9	100	326	994
...av cykel, moped, MC el. delar av dessa	78,9	6,5	14,6	97,2	2,8	100	380	1 169
...annan stöld ²	83,4	10,0	6,6	82,1	17,9	100	265	775
Samtliga stölder eller skadegörelser	54,9	21,7	23,5	94,6	5,4	100	1 575	4 602

1) Uppgifterna om antalet uppgivna stölder eller skadegörelser vid intervjuerna kan ej användas för att bedöma den statistiska osäkerheten i tabellen. Några hjälptabeller för detta ändamål har ej utarbetats.

2) Den fullständiga texten i frågeformuläret lyder: "annan stöld, t.ex. på arbetsplatsen, i samband med resor, av båt etc."

För att få säkrare skattningar beräknas antalet brott som årsmedelvärden för respektive tvåårsperiod. Observera att brotten inte kan knytas till ett visst kalenderår. De brott som är angivna för 2000–2001 är således skattningar från samtliga de intervjuer som gjorts under denna tid och refererar till den ettårsperiod som föregick intervjun. Brotten bör alltså ha inträffat någon gång under perioden 1999–2001.

Enligt tabell 3.1 ovan beräknar vi det sammanlagda antalet stölder och skadegörelser till cirka 1 575 000 under en ettårsperiod i början av 2000-talet. I cirka 55 procent av dessa fall, omkring 865 000, var det frågan om ren stöld, medan drygt 20 procent, cirka 340 000, innefattade både element av stöld och skadegörelse. Den återstående närmare fjärdedelen av händelserna, omkring 370 000, uppgavs vara rena skadegörelsebrott.

Över hälften av de redovisade brotten, 58 procent, utgjordes av angrepp på fordon av olika slag. Antalet stölder eller skadegörelser av bilar kan uppskattas till 210 000 under en ettårsperiod, av något i eller från bilen till 325 000 samt av cyklar, mopeder, motorcyklar eller delar av dessa till cirka 380 000. Angrepp mot bostäder utgör ungefär 25 procent av brotten. Den vanligaste brottstypen här är stöld eller skadegörelse på vind, i källare, i garage eller annat förvaringsutrymme – ungefär 250 000 fall årligen. Antalet stölder eller skadegörelser i den ordinarie bostaden uppskattas till 95 000 medan motsvarande brott mot fritidsbostäder utgör omkring 50 000 fall. I restkategorin "annan

stöld, t.ex. på arbetsplatsen, i samband med resor, av båt etc.” har 17 procent av brotten placerats, motsvarande cirka 265 000 fall.

När det gäller förhållandet mellan stöld, både stöld och skadegörelse resp. enbart skadegörelse förekommer relativt stora skillnader mellan de olika brottstyperna. När vi talar om stöld/skadegörelse av bil, kan vi konstatera att hela 60 procent gällde enbart skadegörelse. Helt annat är förhållandet beträffande stöld/skadegörelse av cyklar, mopeder motorcyklar eller delar av dessa – 15 procent är enbart skadegörelse – och restkategorin ”på arbetsplatsen, i samband med resor, av båt etc.”, där endast 6-7 procent är renodlade skadegörelsebrott.

I tabellen visas också att cirka 95 procent av brotten skedde i Sverige, medan 5-6 procent (cirka 85 000) skedde utomlands. Högsta andelen utlandsbrott, 18 procent, fås, ganska naturligt, för restkategorin ”annan stöld, t.ex. på arbetsplatsen, i samband med resor, av båt etc.”.

I tabell 3.2 visas årsmedelvärden av antalet brott för några perioder mellan 1984 och 2001. Enligt dessa beräkningar har det förekommit en kontinuerlig ökning från 1 145 000 brott 1984–85 till cirka 1 615 000 1992–93. Därefter, under 90-talet, tycks antalet ha sjunkit något, till omkring 1 575 stölder och skadegörelser 2000–01. Andelen med enbart skadegörelser har för de år vi kunnat bedöma legat stabilt strax under 25 procent.

Tabell 3.2 Antal stölder eller skadegörelser av olika slag under några perioder 1984–2001. Ettårsmedelvärden. Antal brott i tusental.

	1984– 85	därav: andel med enbart ska- degörelse	1986– 87	1988– 89	1992– 93	därav andel med enbart ska- degörelse	2000– 01	därav: andel med enbart ska- degörelse
Stöld eller skadegörelse..								
..i ordinarie bostaden	64	38%	78	85	85	36%	96	29%
..i förvaringsutrymmen	222	27%	237	249	253	25%	249	23%
..i fritidsbostad	22	26%	31	30	42	25%	48	22%
..av bil	107	59%	144	188	202	53%	211	59%
..av något i el. från bilen	241	23%	294	317	323	24%	326	23%
..av cykel, moped, MC el. delar av dessa	313	18%	288	303	435	17%	380	15%
..annan stöld, t.ex. på ar- betsplatsen, vid resor, av båt etc.	176	5%	209	242	276	5%	265	7%
Samtliga stölder/ skadegörelser	1 145	24%	1 281	1 414	1 617	23%	1 575	24%

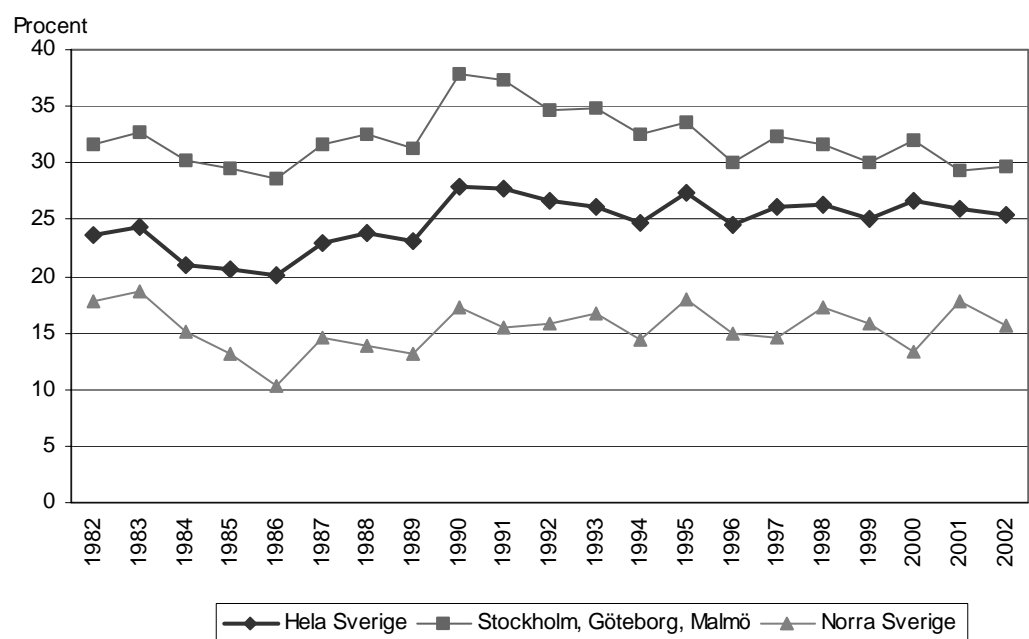
Antalet stölder eller skadegörelser i den ordinarie bostaden, i fritidsbostad resp. av bil har ökat under hela perioden 1984–2001. Brotten mot förvaringsutrymmen resp. av något i eller från bilen ökade fram till 1992–93, men har därefter planat ut, medan stöld/skadegörelse av cyklar, mopeder, motorcyklar eller delar av dessa liksom stölder t.ex. på arbetsplatsen, vid resor, av båt etc. ökade kraftigt mellan 1984–85 och 1992–93, men tycks därefter åter ha minskat. I nästa avsnitt skall vi se närmare på utvecklingen för var och en av dessa brottstyper och se hur många individer som tillhör brottsdrabbade hushåll.

3.3 Den allmänna utvecklingen 1982 –2002

I diagram 3.1 visas andelen individer som tillhör hushåll som under olika ettårsperioder 1982–2002 blivit drabbade av någon form av stöld eller skadegörelse. Förutom hela befolkningen i åldrarna 16-84 år visas utvecklingen dels för de tre storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö, dels för de norra delarna av Sverige, två typer av regioner där egendomsbrottsligheten traditionellt varit relativt hög resp. låg. I avsnitt 3.4 skall vi närmare se till skillnader mellan olika regioner, län och andra befolkningsindelningsområden.

Både vid början och slutet av perioden ligger andelen i hela befolkningen på cirka 25 procent årligen drabbade. Under några år vid mitten av 80-talet var denna andel nere vid cirka 20 procent, men ökade sedan åter för att 1990–91 hamna i närheten av 28 procent. Sedan 1996 har andelen legat ganska stabilt kring 25-26 procent. Inom storstadsregionerna har andelen flertalet år varierat mellan cirka 30 och 35 procent och i de mera glesbebyggda områdena av landet vanligen mellan 13 och 18 procent.

Diagram 3.1 Andel individer, 16-84 år, som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av stöld eller skadegörelse. Utvecklingen 1982–2002 i hela riket, i storstäder resp. norra Sverige. Procent.

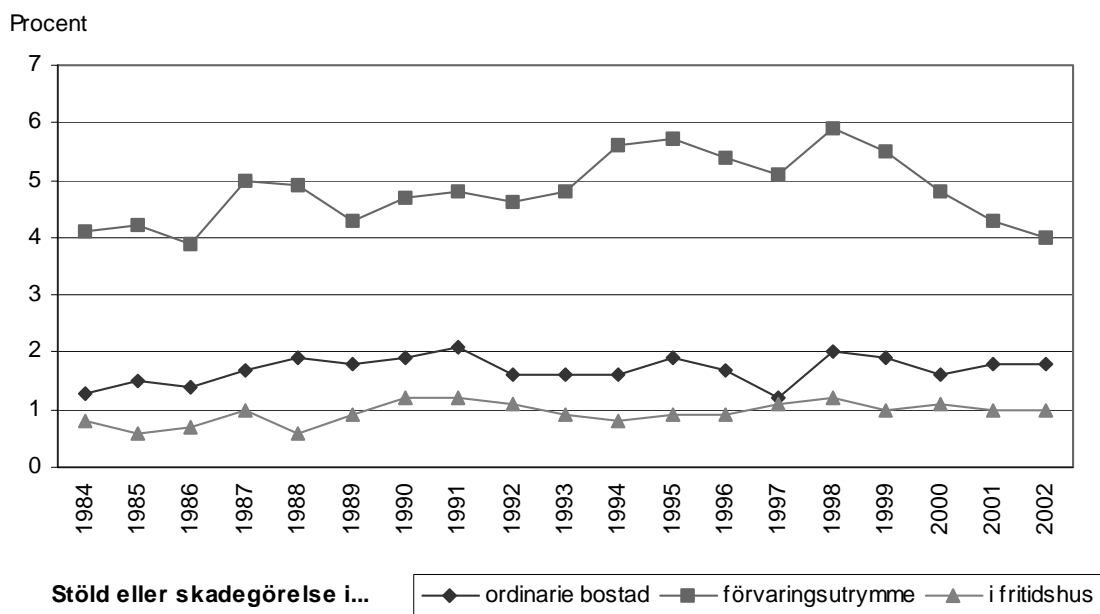
Stöld/ skadegörelse i bostaden, i fritidshus eller förrådsutrymmen

Av diagram 3.2 framgår att utvecklingen när det gäller stöld eller skadegörelse i den ordinarie bostaden, liksom i eventuella fritidshus, har varit ganska stabil. Andelen drabbade i den egna ordinarie bostaden ligger under flertalet år 1984–2002 mellan en och en halv och två procent, med ett lägstavärde år 1997 med 1,2 procent och ett högsta år 1991 på 2,1 procent. De första åren på 2000-talet har 1,6 – 1,8 procent av befolkningen, 16-84 år, berättat om någon stöld eller skadegörelse i sin bostad.

På motsvarande sätt har andelen som rapporterat om någon stöld eller skadegörelse i sitt fritidshus legat ganska stabilt kring en procent, ett värde som också är representativt för början av 2000-talet.

Stölder eller skadegörelser i olika förvaringsutrymmen är då betydligt vanligare och med en något större variation över tiden. Från år 1984 ökade andelen successivt från fyra procent upp till som högst nästan sex procent år 1998. Därefter har andelen, sett till totalbefolkningen, åter minskat till cirka fyra procent år 2002. För en utförligare beskrivning av variationerna inom olika befolkningsgrupper hänvisas till avsnitt 3.4 nedan.

Diagram 3.2 Andel individer, 16-84 år, som under en ettårsperiod blivit utsatta för stöld eller skadegörelse i bostaden, i fritidshus eller i något förrådsutrymme. Utvecklingen 1984–2002. Procent.

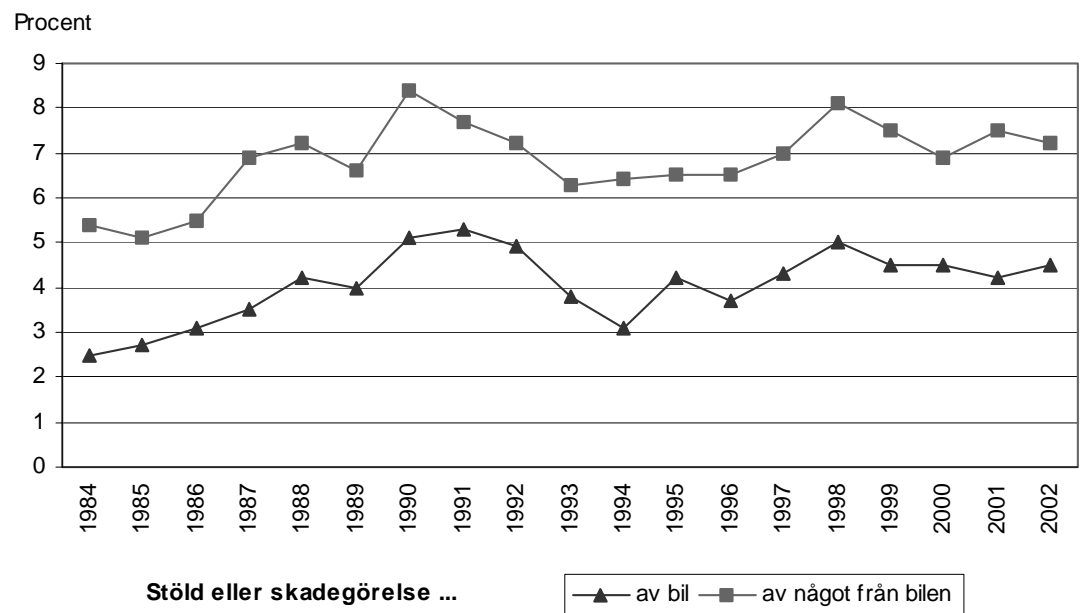

Stöld/ skadegörelse av bil eller något från bilen

I diagram 3.3 ges den visuella bilden av variationerna för bilangrepp under perioden 1984–2002. Andelen individer som blivit drabbade av stöld eller skadegörelse av själva bilen mer än fördubblades under perioden från 1984 (2,5 procent) till år 1991 (över fem procent). Härefter sjönk åter andelen under mitten av 90-talet för att under de första åren av 2000-talet tycks ha stabiliserat sig runt 4,5 procent.

Än vanligare är det med stölder eller skadegörelser av något i eller från bilen. Vid mitten av 1980-talet var denna andel cirka 5,5 procent, för att sedan öka till drygt åtta procent år 1990. Sedan år 1999 har mellan 7 och 7,5 procent årligen berättat om stöld eller skadegörelse av något från bilen. De kraftiga variationer som här förekommer mellan olika befolkningsgrupper redovisas i avsnitt 3.4 nedan.

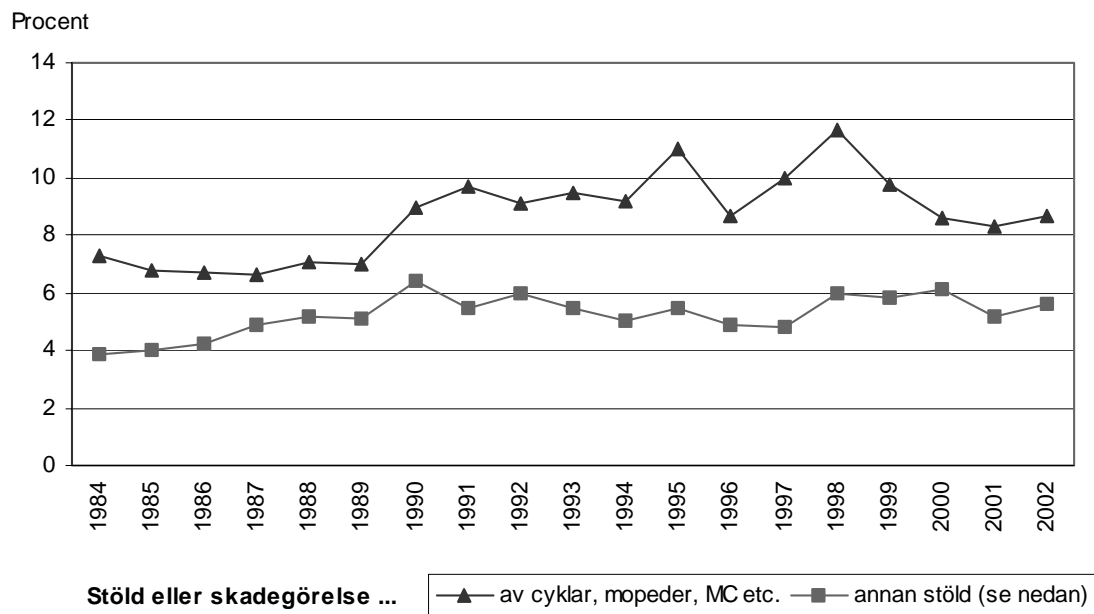
Diagram 3.3 Andel individer som under en ettårsperiod blivit utsatta för stöld eller skadegörelse av bil eller av något från bilen. Utvecklingen 1984–2002. Procent.

Stöld/ skadegörelse av cyklar, mopeder MC etc.

Utvecklingen när det gäller stölder/skadegörelser av cyklar, mopeder och motorcyklar eller delar av dessa visar en delvis annan tendens. Andelen drabbade individer, 16-84 år, låg ganska konstant runt sju procent under perioden 1984 till 1989. Härefter skedde en ökning under 90-talet med toppnoteringar åren 1995 och 1998 med elva eller drygt elva procent. Fram till de första åren på 2000-talet har andelen på nytt sjunkit till mellan åtta och nio procent (diagram 3.4).

Diagram 3.4 Andel individer som under en ettårsperiod blivit utsatta för stöld eller skadegörelse av cyklar, mopeder, MC eller delar från dessa resp. andra typer av stöld eller skadegörelse. Utvecklingen 1984–2002. Procent.

Annan stöld: Den fullständiga texten i frågeformuläret lyder: ”annan stöld, t.ex. på arbetsplatsen, i samband med resor, av båt etc.”.

Andra typer av stöld eller skadegörelse

I diagram 3.4 visas också utvecklingen beträffande rest-kategorin ”annan stöld, t.ex. på arbetsplatsen, i samband med resor, av båt etc.”. Bilden är här ganska odramatisk med flertalet årsmedelvärden inom ett intervall mellan fyra och sex procent. Vid den redovisade periodens början vid mitten av 80-talet låg andelen närmare fyra procent, för att i början av 2000-talet ligga närmare sex procent.

3.4 Individer och hushåll utsatta för stöld eller skadegörelse

Vi övergår nu till att studera brottsriskerna vid början av 2000-talet, med tillbakablickar till förhållandena 1992–93, för ett stort antal olika befolkningsgrupper. Dels efter egenskaper som är hushållsspecifika, som bostadstyp och regionala indelningar, dels individanknutna, som kön, ålder, familjeförhållanden, socioekonomisk grupp och nationellt ursprung. Det är dock även vid individspecifika indelningsgrunder, fortfarande vad som hänt inom en viss persons hushåll som avses, dvs. det är så eller så många kvinnor i 25-44-årsåldern eller t.ex. utomlands födda invandrare som tillhör hushåll som drabbats under en ettårsperiod.

Inledningsvis ser vi i tabell 3.3 att ungefär vart fjärde bostadshushåll uppger att man under en ettårsperiod under 2000–2001 blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse

Tabell 3.3 Familjer (bostadshushåll) som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av stöld eller skadegörelse. Särredovisning efter boendeform och region. Nuläge år 2000–01 i procent samt utvecklingen sedan 1992–93 i procentenheter, där plustecken anger ökning och * att förändringen är signifikant.¹

	Någon stöld eller skadegörelse		därav: någon stöld		Antal stölder eller skadegörelser:							
				enbart skadegörelse	ett fall	2-3 fall	minst fyra fall					
Samtliga bostadshushåll²	25.1	- 0.4	20.0	- 0.7	5.1	+ 0.4	17.0	+ 0.6	6.7	- 0.6*	1.3	- 0.3*
BOENDEFORM												
Villa eller småhus	21.3	+ 0.6	17.4	+ 0.5	4.0	+ 0.1	15.0	+ 0.8	5.4	- 0.2	0.9	0.0
Flerfamiljshus med 1-2 vån.	25.6	0.0	19.5	- 0.9	6.2	+ 0.9	18.7	+ 2.2	6.1	- 2.0*	0.8	- 0.2
Flerfamiljshus med 3-4 vån.	29.0	- 2.4*	22.7	- 2.3*	6.3	- 0.1	18.9	- 0.8	8.3	- 0.8	1.9	- 0.8*
Flerfamiljshus med minst 5 våningsplan	32.3	- 1.2	25.4	- 3.0*	6.9	+ 1.9*	21.0	+ 1.5	9.1	- 1.9*	2.3	- 0.7
Institutions- eller serviceboende	16.5	+ 0.3	14.9	+ 0.8	1.7	- 0.5	10.7	- 0.1	5.2	+ 1.4	0.7	- 1.0
H-REGION												
Stockholm	28.3	- 5.6*	22.3	- 6.0*	6.0	+ 0.4	19.0	- 1.6	7.6	- 3.2*	1.7	- 0.8*
Göteborg och Malmö	30.3	- 2.4*	24.5	- 2.7*	5.8	+ 0.4	19.5	- 0.8	8.8	- 0.9	2.0	- 0.7
Övriga större städer	26.5	+ 2.5*	20.7	+ 1.5*	5.7	+ 1.0*	18.0	+ 2.1*	7.1	+ 0.5	1.4	- 0.1
Södra mellanbygden	20.0	+ 0.2	16.4	+ 1.1	3.6	- 0.9*	14.4	+ 0.4	5.1	+ 0.1	0.6	- 0.3
Norra tätbygden	17.3	+ 0.7	14.3	+ 0.5	3.0	+ 0.1	13.1	+ 1.6	3.5	- 1.4	0.7	+ 0.4
Norra glesbygden	12.5	- 1.0	10.0	- 1.2	2.5	+ 0.1	9.0	+ 0.3	3.0	- 1.4	0.5	+ 0.1

1) För uppgifter om befolkningstal resp. antal intervjuer se den tekniska bilagan

2) Bostadshushåll där minst en hushållsmedlem är i åldersintervallet 16-84 år.

som omfattas av denna undersökning. Till ett bostadshushåll räknas samtliga personer som normalt bor i en gemensam bostad. Hushåll vars samtliga medlemmar är över 85 år (eller under 16) eller där inte någon är kyrkobokförd i Sverige kommer inte med i denna undersökning.

Enligt tabell 3.5 uppskattar vi antalet bostadshushåll till 4 125 000. Detta innebär i runda tal att 1 035 000 hushåll drabbats under en ettårsperiod. För 20 procent (825 000 hushåll) var det frågan om åtminstone någon stöld, för fem procent (210 000 hushåll) har det enbart gällt skadegörelse. Dessa siffror är i det stora hela oförändrade sedan början av 90-talet.

För 17 procent av hushållen (cirka 700 000 hushåll) har händelsen varit unik, det har inträffat en gång under undersökningsåret, närmare sju procent (275 000 hushåll) har drabbats två till tre gånger, medan drygt en procent (omkring 55 000 hushåll) uppger sig ha blivit utsatta för minst fyra angrepp under året. Andelen hushåll som blivit utsatta för upprepade stölder/ skadegörelser tycks ha minskat något sedan 1992–93.

Enligt diagram 3.5 (och tabell 3.3) är det hushållen i de större städerna som är värst drabbade. Detta är ju ett väl känt förhållande. I de tre storstadsregionerna och i övriga större städer ligger andelarna på mellan 27 och 30 procent. Denna minskar sedan till 20 procent i södra mellanbygden och till 12-13 procent i den norra glesbygden. Det har här dock skett en regional utjämning under 90-talet, genom signifikant minskade andelar i Stockholm, Göteborg och Malmö. I diagram 3.5 ges även en indelning efter län, och i

det tabellmaterial som redovisas på SCB:s hemsida (se sidan fyra i denna rapport) dessutom resultat från ett femtiotal av de största kommunerna. Som tidigare framhållits bör dessa dock studeras med viss försiktighet, då uppgifterna ofta grundas på relativt få intervjuer. Använd de ”hjälpstabeller” som finns i en av bilagorna till tabellredovisning på SCB:s på hemsidan.

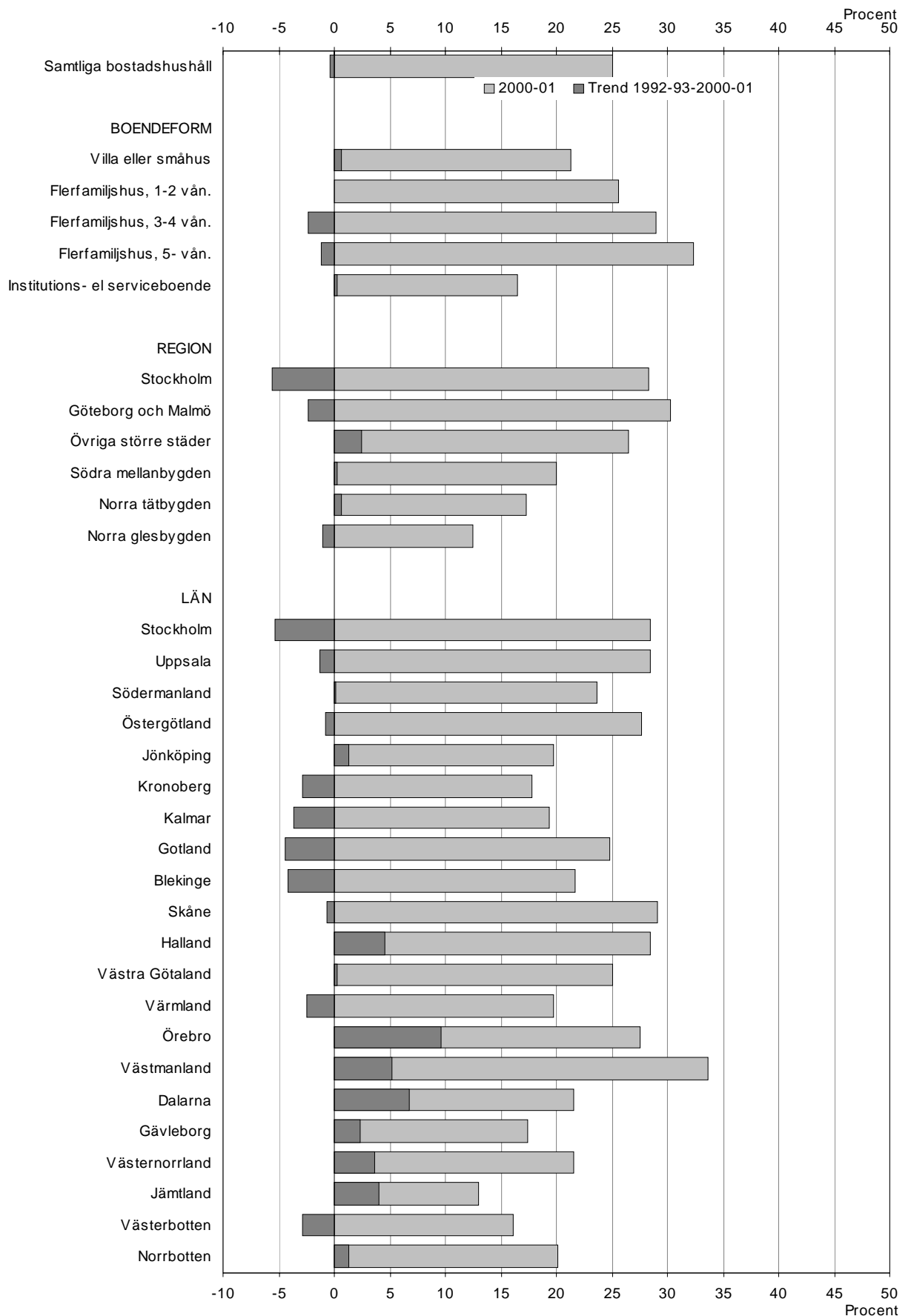
Indelningen efter hushållets boendeform visar att de som bor i höga flerfamiljshus har de högsta brottsrisken – cirka en tredjedel av de som bor i hus med minst fem våningsplan, drabbas under ett år. Motsvarande andel bland dem som bor i låga flerfamiljshus är 26 procent och bland dem som bor i villor eller småhus 21 procent. Gör man en uppdelning av dessa senare i sammanbyggda småhus och friliggande villor finner man att 29 procent av de sammanbyggda rad- eller kedjehusen drabbats mot 19 procent bland de friliggande villorna. Båda tendenserna, de relativt höga andelarna för boende i höga flerfamiljshus och sammanbyggda småhus, sammanhänger med de ovan redovisade skillnaderna beträffande urbaniseringsgrad. Nästan 80 procent av småhusen och 90 procent av de höga flerfamiljshusen är belägna i de större städerna (H-region 1-3). I landet i övrigt är villor och låga flerfamiljshus relativt sett betydligt vanligare.

När man vill studera brottsrisker i relation till individuella egenskaper som t.ex. ålder, socioekonomisk grupp eller nationalitet är det en fördel att överge bostadshushållet som redovisningsenhet. Skilda medlemmar inom ett och samma hushåll har ju vanligtvis olika kön och ålder, ligger kanske på skilda nivåer på den socioekonomiska skalan eller har olika nationalitet. I detta avsnitt sätts sålunda svaren på frågorna om egendomsbrott i relation till den svarande personens egna karaktäristika. De data som redovisas omfattar dock fortfarande den svarandes familj. Frågeavsnittet inleddes ju med ingressen ”Har Du eller någon i Din familj blivit utsatt för något eller några av följande brott...”. De utsagor som följer får sålunda karaktären ”36 procent av alla ungdomar i åldern 16 till 24 år tillhör hushåll som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse”. Detta bör ihågkommas även om det inte explicit skrivs ut vid varje uttalande. Dessa resultat visas i diagram 3.6 och tabell 3.4 (familjecykel). En utförligare tabellredovisning finns tillgänglig på SCB:s hemsida på Internet (se sidan fyra i denna rapport).

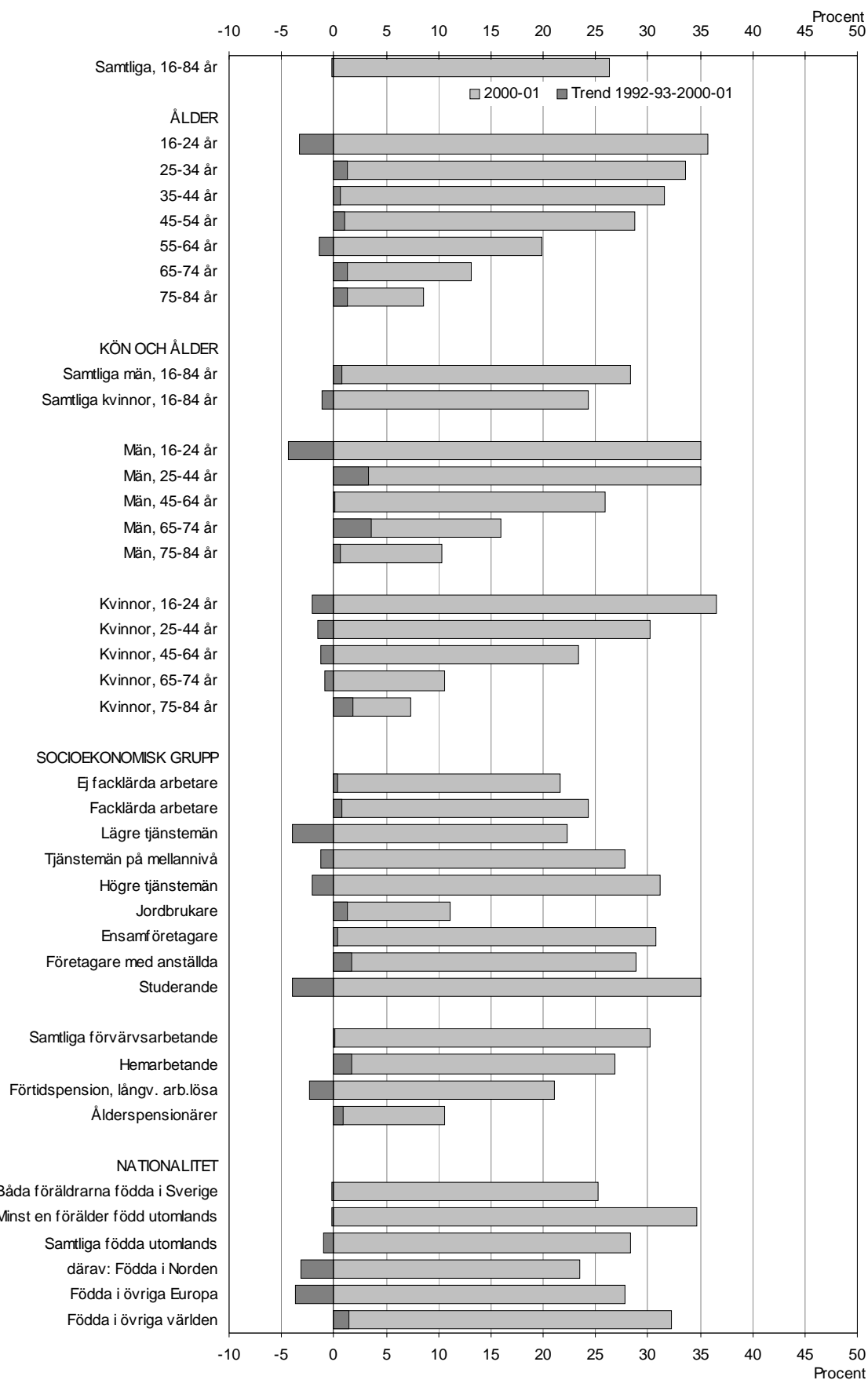
Totalt tillhör drygt 26 procent av landets vuxna befolkning, 16-84 år, hushåll som drabbats av stöld/ skadegörelse under en ettårsperiod. Detta innebär ungefär 1 810 000 personer. 21 procent, cirka 1 445 000 personer, har drabbats av någon stöld, medan de återstående dryga fem procenten, omkring 360 000 personer, enbart utsatts för någon skadegörelse.

Yngre tillhör betydligt oftare drabbade hushåll än äldre. Andelen 36 procent bland 16-24-åringarna minskar till 9 procent bland de äldsta, 75-84-åringarna. Denna skillnad uppstår framför allt på grund av fordonsangreppen, samt restgruppen ”annan stöld” som i avsevärt högre grad drabbar de yngre (se vidare nedan). Totalt har cirka två procent i åldersgrupperna upp till 54 år drabbats av minst fyra fall under ett år, vilket enbart har hänt för 0,2 procent bland ålderspensionärerna. Totalt sett är det fler män som drabbats, 28 procent, jämfört med kvinnornas 24 procent.

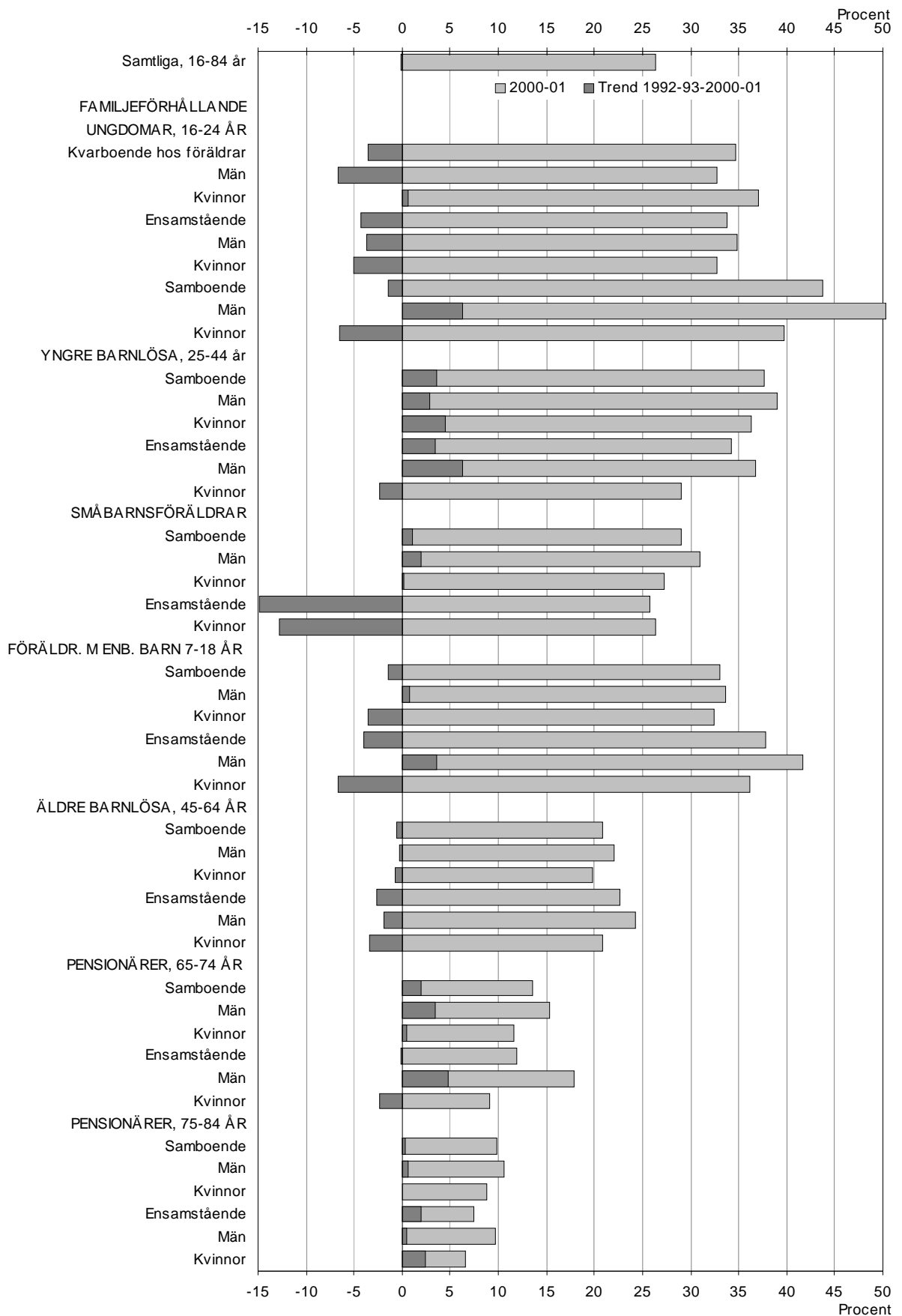
Diagram 3.5 Familjer (bostadshushåll) som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av stöld eller skadegörelse. Särredovisning efter boendeform, regioner och län. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

Diagram 3.6 Individer som tillhör hushåll som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av stöld eller skadegörelse. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

Diagram 3.6 (forts.) Individer som tillhör hushåll som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av stöld eller skadegörelse. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Indelningen efter familjeförhållanden visar inga större skillnader mellan ensamstående och samboende. Det är främst samboende ungdomar, 16-24 år, som drabbas mer än ensamstående i detta åldersintervall. Det omvända är förhållande bland föräldrar med barn, 7-18 år. Här är det de ensamstående som är mest drabbade. Vid tidigare undersökningar har också de ensamstående småbarnsföräldrarna varit en utsatt grupp, men bland dessa har det skett en kraftig minskning under 90-talet. Bland övriga grupper är andel skillnaderna ganska små, och samboende har andelar förvånansvärt nära de ensamståendes. Detta är ju något egendomligt. Spontant tycker man att samboende borde drabbas oftare än ensamstående. Bland dessa, i synnerhet bland barnfamiljerna borde det finnas fler cyklar, mopeder, bilar etc. att stjäla eller göra åverkan på.

I samband med tidigare undersökningar har vi sökt en förklaring till detta genom att se hur olika grupper bor. Vi vet ju att brottsrisken är högre i höga flerfamiljshus och i de större städerna. Genom att ensamstående, och inte minst ensamstående med barn, relativt sett oftare än samboendefamiljer bor i dessa områden, kan detta förklara en del av resultaten.

Det är också något förbryllande att vi ofta får ganska olika svar bland samboende män och kvinnor. Då vi bad den svarande beskriva egendomsbrott som drabbat samtliga i hushållet, borde andelen vara ungefär lika stora bland samboende män och kvinnor. Nu är andelen drabbade män systematiskt större än andelen kvinnor i var och en av de olika familjekategorierna. Framför allt är skillnaden mycket stor bland de samboende ungdomarna. En förklaring kan vara att det trots frågeställningen finns en tendens att oftare rapportera det som hänt en själv – men detta skulle då gälla speciellt för männen. Man kommer ihåg och berättar om skadegörelsen på bilen som man själv oftast använder, men har kanske lättare att glömma en stöld eller åverkan på hustruns cykel. Men detta är i så fall ett mätfel som är svårt att kvantifiera och som vi får leva med.

De högre tjänstemannagrupperna och företagarna (exkl. jordbrukarna) anger en högre andel utsatta för stölder och skadegörelser (runt 30 procent) än arbetarna (22-23 procent). Detta kan sammanhålla med att de förra i genomsnitt äger mer stöldbegärlig egendom och att man också oftare är ute på resor. Detta antyds genom restkategorin ”annan stöld, t.ex. på arbetsplatsen, i samband med resor, av båt etc.”, där högre tjänstemän har en dubbelt så hög andel som arbetare. På denna brottstyp hamnar också många företagare, cirka tio procent bland både ensamföretagare och företagare med anställda). Här är det antagligen så att en del av dessa i viss utsträckning rapporterar stölder och skadegörelser riktade mot det egna företaget.

Lägst ligger jordbrukarna – endast 11 procent har berättat om någon stöld eller skadegörelse av något slag. Detta beror naturligtvis på att dessa bor i typiska glesbygdsområden. Bland de icke förvärvsarbetande är de studerande mer utsatta för brott – 35 procent – än den genomsnittliga befolkningen. En omfattande brottstyp här är stölder eller skadegörelser av cyklar, mopeder eller motorcyklar. Betydligt lägre andelar än genomsnittet har framför allt ålderspensionärerna.

Enligt indelningen efter nationellt ursprung har de svenska män som har minst en förälder född utomlands något högre risk (40 procent) att bli utsatta för stöld eller

Tabell 3.4 Familjer (bostadshushåll) som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon form av stöld eller skadegörelse. Särredovisning efter brottstyp, boendeform och region. Nuläge år 2000–01 i procent samt utvecklingen sedan 1992–93 i procentenheter, där plustecken anger ökning och * att förändringen är signifikant.

	Stöld eller skadegörelse...															
	..i den ordinarie bostaden		därav: någon stöld		..på vind, i källare, i garage etc.		därav: någon stöld		..i fritidsbostad		därav: någon stöld		..av bil		därav: någon stöld	
Samtliga bostadshushåll	2.0	+0.3*	1.4	+0.3*	4.8	-0.1	3.6	-0.1	1.0	+0.1	0.8	+0.1	4.3	0.0	1.8	-0.2
BOENDEFORM																
Villa eller småhus	1.9	0.0	1.5	+0.2	1.9	+0.2	1.5	+0.1	1.1	+0.1	0.9	+0.2	3.7	+0.1	1.5	-0.3
Flerfamiljshus med 1-2 vån.	1.8	+0.3	1.3	+0.4	3.4	-0.7	2.5	-0.2	0.4	0.0	0.2	-0.1	5.3	+0.7	1.9	-0.2
Flerfamiljshus med 3-4 vån.	2.3	+0.9*	1.6	+0.6*	7.9	-0.4	5.8	-0.4	0.9	+0.4	0.7	+0.4*	4.7	-0.6	2.4	0.0
Flerfamiljshus med minst 5 våningsplan	1.6	+0.4	0.9	+0.2	10.4	-1.4	7.9	-1.7*	1.1	-0.3	0.8	-0.5	5.6	+0.1	2.4	-0.3
Institutions- eller service-Boende	3.2	-2.3	3.2	-1.7	3.0	+2.7	3.0	+2.7	0.0	0.0	0.0	0.0	1.7	+1.2	0.0	-0.5
H-REGION																
Stockholm	1.8	-0.5	1.2	-0.3	6.8	-1.4*	5.0	-1.3*	1.0	-0.3	0.8	-0.2	5.1	-1.4*	2.3	-2.0*
Göteborg och Malmö	2.1	-0.1	1.6	+0.1	7.1	-1.7*	5.1	-1.8*	0.8	+0.4	0.7	+0.3	5.8	+0.6	2.6	-0.2
Övriga större städer	2.3	+0.8*	1.6	+0.6*	4.4	+0.6	3.4	+0.3	1.0	+0.2	0.7	+0.1	4.6	+0.5	1.9	+0.4
Södra mellanbygden	1.8	+0.4	1.4	+0.5	2.9	+0.7	2.4	+0.9*	0.9	-0.2	0.7	0.0	2.3	-0.7*	0.7	-0.2
Norra tätbygden	1.1	+0.5	0.9	+0.3	2.3	+0.2	1.8	+0.4	1.3	+1.0*	1.2	+1.0*	3.6	+2.1*	1.6	+1.2*
Norra glesbygden	1.6	-0.1	1.1	-0.1	1.6	+0.2	1.2	+0.3	1.0	+0.6	0.8	+0.5	2.3	+0.1	1.3	+0.6

skadegörelse än infödda svenskar med infödda föräldrar. Detsamma gäller de män som invandrat från länder utanför Europa (37 procent). Detta kan antagligen förklaras av att dessa grupper har en relativt låg medelålder och att de oftare bor i brottsutsatta områden.

Stöld eller skadegörelse i den ordinarie bostaden

Stöld eller skadegörelse i den ordinarie bostaden: sammanställning

		Totalt	därav: stölder
Antal stölder i befolkningen			
under en ettårsperiod 2000–01:		95 000	70 000
Förändring sedan 1992–93:		+10 000	+15 000
Drabbade bostadshushåll:	Antal:	85 000	60 000
	Andel:	2,0	1,4
Förändring sedan 1992–93 (procentenheter):		+0,3*	+0,3*
Drabbade individer, 16–84 år:	Antal:	130 000	95 000
	Andel:	1,9	1,4
Förändring sedan 1992–93 (procentenheter):		+0,3*	+0,3*

* innebär att skillnaden är statistiskt säkerställd

Tabell 3.4 (forts.)

	Stöld eller skadegörelse...								Antal i den vuxna befolkningen- (1000-tal)	Antal intervjuer				
	..av något i eller från bilen		därav: någon stöld		..av cykel, mopel, MC el. delar av dessa		därav: någon stöld				..annan stöld eller skadegörelse ¹		därav: någon stöld	
Samtliga bostadshushåll²	6.7	+ 0.1	5.1	+ 0.1	7.3	- 1.1*	6.4	- 0.9*	5.2	- 0.2	4.9	- 0.2	4 125	11 484
BOENDEFORM														
Villa eller småhus	6.6	+ 1.2*	5.2	+ 1.0*	5.5	- 0.9*	5.0	- 0.5*	5.4	- 0.1	5.1	- 0.1	1 992	6 609
Flerfamiljshus med 1-2 vån.	7.9	+ 0.3	6.0	+ 0.1	7.8	- 1.6	6.6	- 1.6	3.6	- 0.5	3.6	- 0.2	389	906
Flerfamiljshus med 3-4 vån.	6.6	- 1.2*	4.7	- 0.9*	9.9	- 1.4*	8.6	- 1.2*	4.7	- 0.6	4.5	- 0.7	1 132	2 600
Flerfamiljshus med minst 5 våningsplan	6.5	- 2.0*	5.4	- 1.8*	8.4	- 1.2	7.1	- 1.6*	6.9	+ 0.5	6.4	+ 0.2	504	1 178
Institutions- eller serviceboende	3.5	+ 1.9	2.8	+ 1.8	6.3	- 0.3	5.0	- 0.6	3.8	0.0	3.8	+ 0.5	94	165
H-REGION														
Stockholm	7.5	- 2.6*	5.7	- 2.6*	5.6	- 2.5*	4.8	- 2.2*	6.8	- 1.1	6.6	- 1.1	841	2 150
Göteborg och Malmö	7.6	- 1.4*	5.9	- 0.9	9.4	- 1.0	8.1	- 1.2	6.4	0.0	6.2	0.0	636	1 697
Övriga större städer	6.9	+ 1.5*	5.1	+ 1.2*	9.4	+ 0.3	8.1	+ 0.2	4.5	- 0.4	4.2	- 0.4	1 480	4 203
Södra mellanbygden	5.9	+ 1.4*	4.8	+ 1.2*	5.8	- 1.9*	5.2	- 1.1*	4.4	+ 0.6	4.1	+ 0.5	722	2 125
Norra tätbygden	4.7	+ 0.3	4.1	+ 0.7	3.9	- 3.1*	3.7	- 2.6*	4.3	+ 0.6	3.8	+ 0.5	242	689
Norra glesbygden	3.6	0.0	2.9	+ 0.1	3.0	- 1.0	2.5	- 1.2	3.3	- 0.5	3.3	- 0.4	203	620

1) Den fullständiga texten i frågeformuläret lyder: "annan stöld, t.ex. på arbetsplatsen, i samband med resor, av båt etc."

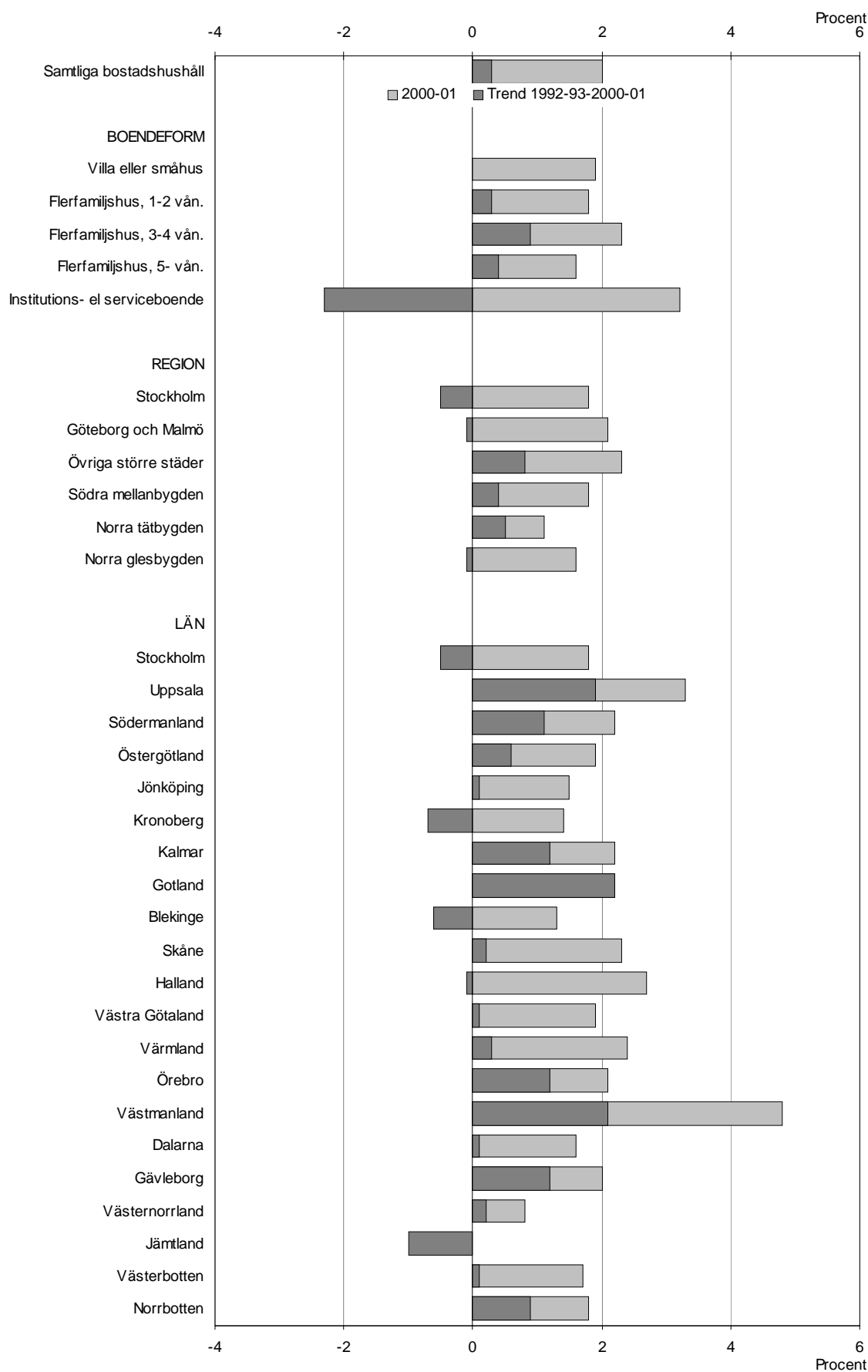
2) Bostadshushåll där minst en hushållsmedlem är i åldersintervallet 16-84 år.

Av tablan på föregående sida framgår att 95 000 stöder eller skadegörelser i den egna bostaden har drabbat 85 000 hushåll och 130 000 personer mellan 16 och 84 år. Att antalet drabbade personer är fler än antalet brott är ju en konsekvens av att ett brott mot bostaden drabbar alla som tillhör hushållet.

I diagram 3.7 och 3.8 visas utsattheten för en mängd olika befolkningsgrupper. Skillnaderna är genomgående ganska små. Här finns t.ex. inga skillnader mellan boende i villor/ småhus eller i flerfamiljshus. De som bor på ålderdomshem, servicehus, sjukhem eller annan typ av institution förefaller enligt visualiseringen i diagrammet något mer utsatta. Det är emellertid en liten grupp där slumpen mellan olika år har stor inverkan (vi ser här också en kraftig minskning sedan början av 90-talet). Här vet vi inte heller om händelsen ägt rum på t.ex. sjukhuset eller i den ordinarie bostaden, som kanske stått obebodd under sjukhusvistelsen. Detta är annars en grupp som, ofta i avsaknad av bilar, fritidshus etc., har en relativt liten risk att bli bestulna.

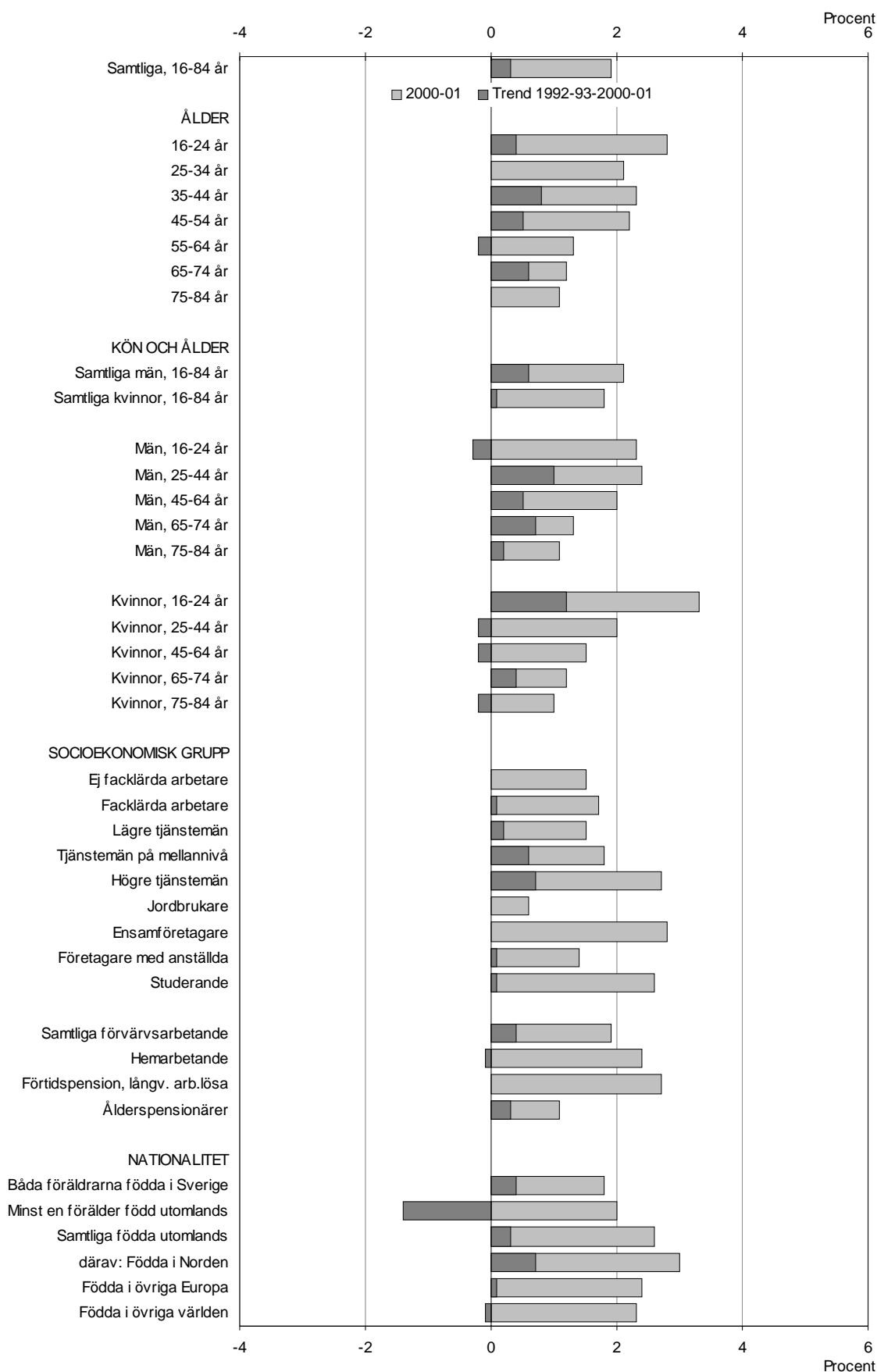
Även indelningen efter H-regioner visar endast små variationer. Ännu en gång bör höjas ett varningens finger vid eventuella försök att tolka indelningen efter län. Antalet intervjuer är ofta ganska litet (se den tekniska bilagan) och man bör ha underlag för fler år för att kunna göra några säkrare bedömningar om läge och utveckling.

Diagram 3.7 Familjer (bostadshushåll) som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse i bostaden. Särredovisning efter boendeform, regioner och län. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

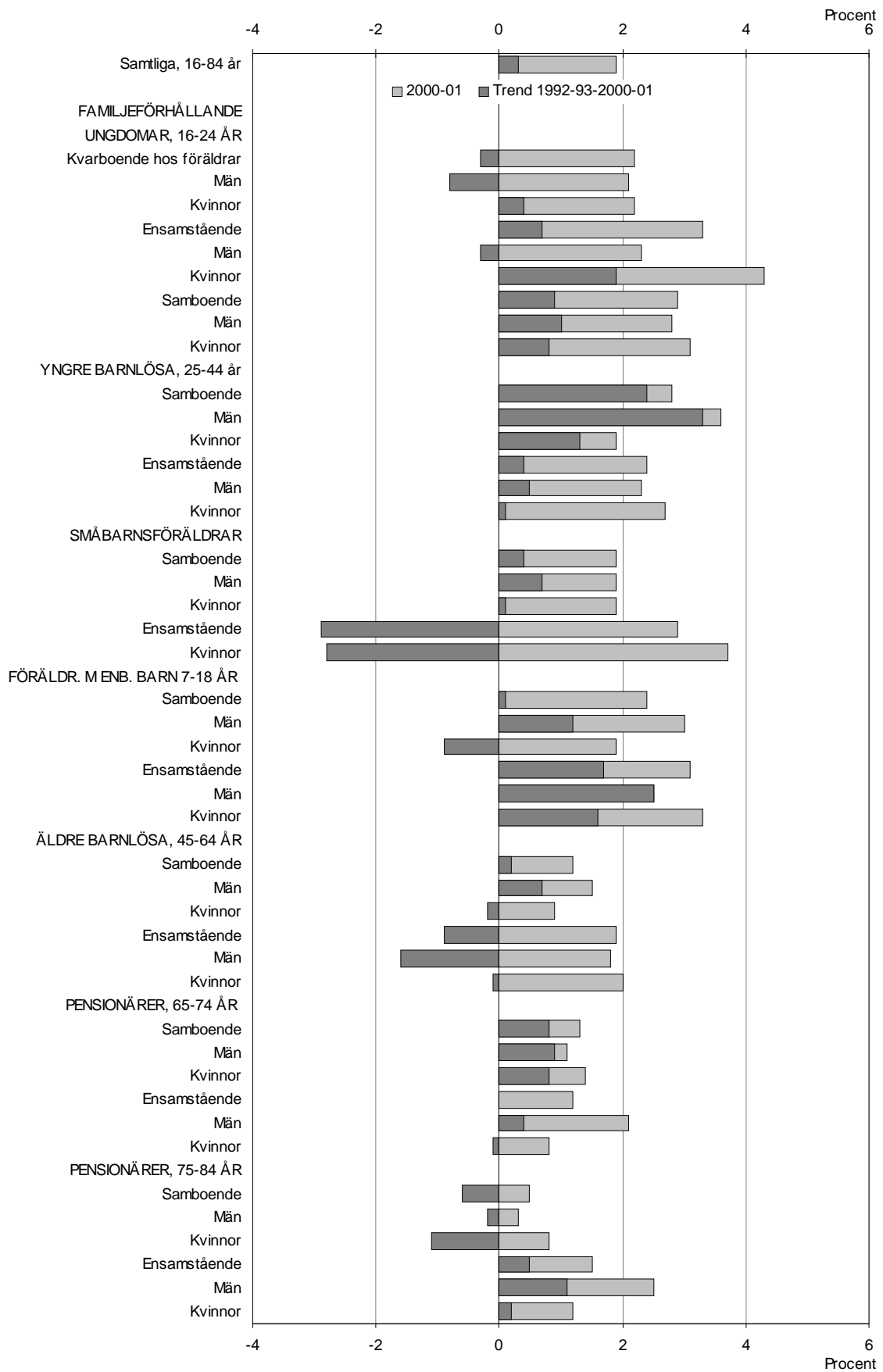

Diagram 3.8 Individer som tillhör hushåll som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse i bostaden. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

Diagram 3.8 (forts.) Individer som tillhör hushåll som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse i bostaden. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

Indelningarna efter familjeförhållande och ålder visar att yngre hushåll oftare drabbas än äldre. Detta gäller inte minst unga kvinnor, där t.ex. över fyra procent bland de ensamstående kvinnorna, 16-24 år, blivit utsatta för något inbrott eller skadegörelse i sin bostad. Bland de socioekonomiska grupperna ökar andelen från ungefär en och en halv procent bland arbetare till närmare tre bland högre tjänstemän och ensamföretagare.

Stöld eller skadegörelse i något förrådsutrymme

Stöld eller skadegörelse i något förrådsutrymme: sammanställning

	Totalt	därav: stölder
Antal stölder i befolkningen		
under en ettårsperiod 2000–01:	250 000	190 000
Förändring sedan 1992–93:	-5 000	+2 000
<hr/>		
Drabbade bostadshushåll:		
Antal:	200 000	150 000
Andel:	4,8	3,6
Förändring sedan 1992–93 (procentenheter):	-0,1	-0,1
<hr/>		
Drabbade individer, 16–84 år:		
Antal:	315 000	235
Andel:	4,6	3,4
Förändring sedan 1992–93 (procentenheter):	-0,1	-0,2

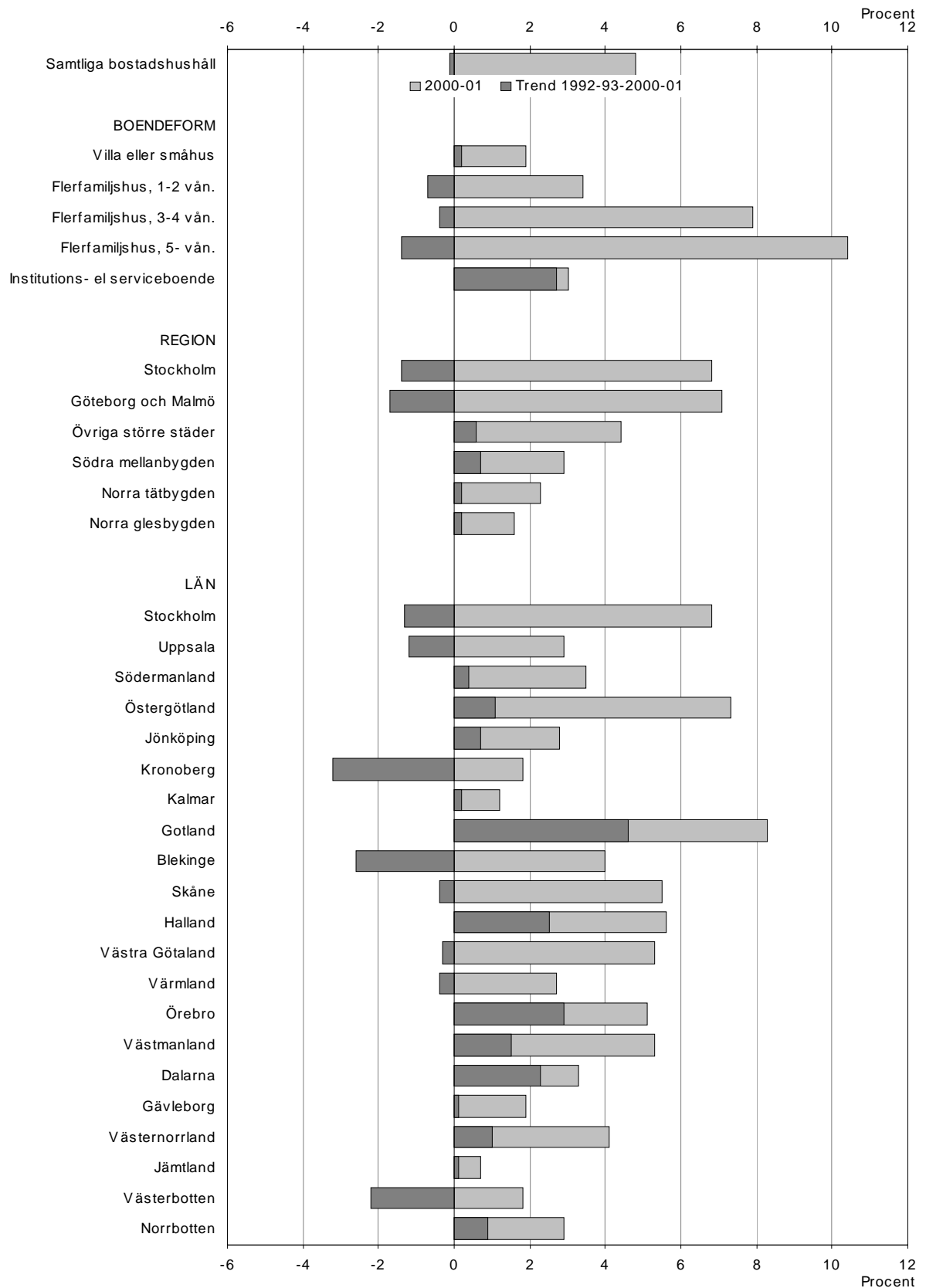
Vi har registrerat drygt två och en halv gång så många stölder eller skadegörelser mot olika förvaringsutrymmen som vindar, källare och garage, cirka en kvarts miljon, och här får vi också betydligt kraftigare utslag beroende på var och hur man bor (diagram 3.9). Från knappt två procent bland villor och småhus ökar andelen på detta sätt drabbade till över tio procent bland de som bor i höga flerfamiljshus. Eftersom denna bebyggelse är vanligast i de mera tätbebyggda områdena är det också ett typiskt storstadsfenomen: cirka sju procent i Stockholm, Göteborg och Malmö minskar till ett par procent i de norra delarna av landet.

Boendeförhållandena ger också avtryck vid jämförelsen mellan olika befolkningsgrupper i diagram 3.10. Andelarna är höga bland yngre barnlösa samt högre bland utomlands födda och ”andra generationens invandrare” än bland övriga infödda svenskar. Däremot är skillnaderna mindre mellan de olika socioekonomiska grupperna, arbetare och tjänstemän.

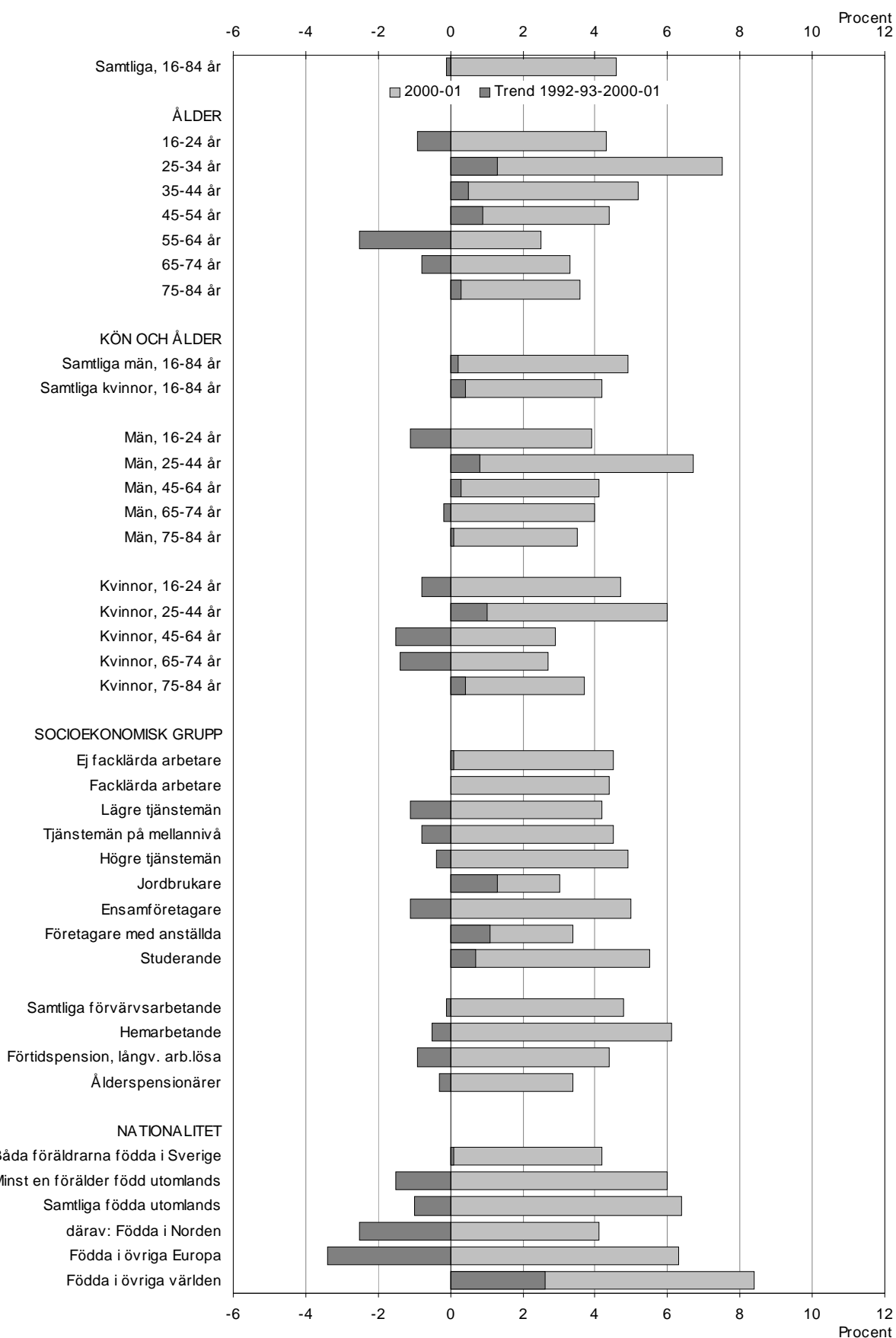
Stöld eller skadegörelse i fritidshus

Ungefär en procent av befolkningen har drabbats av stöld (0,8 procent) eller skadegörelse i fritidshuset (se tablån nedan). Här blir naturligtvis variationerna kring detta medelvärde mycket små och speglar i huvudsak skillnader i tillgång till fritidshus – bland högre tjänstemän och ensamföretagare har cirka två procent blivit angripna på

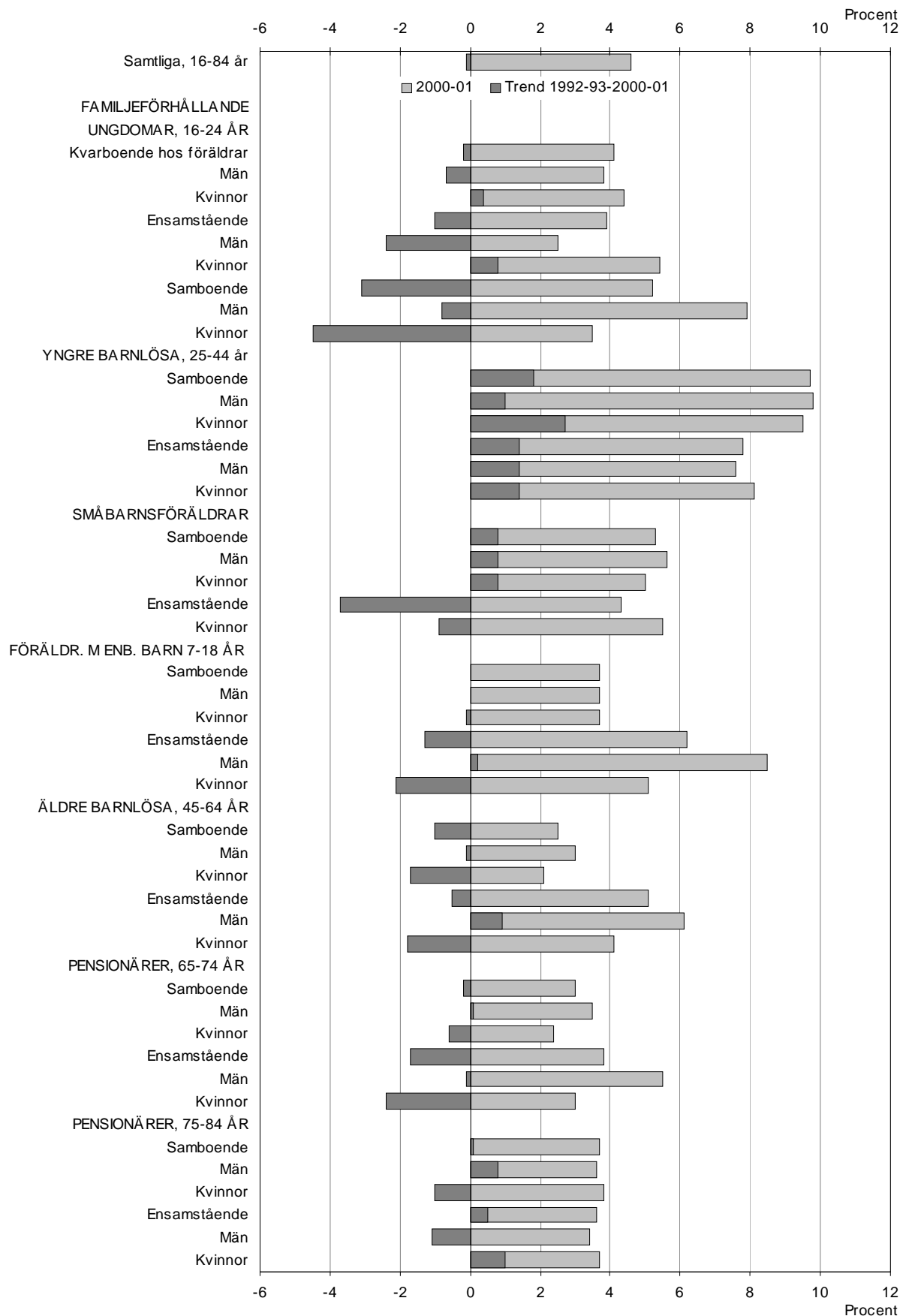
Diagram 3.9 Familjer (bostadshushåll) som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse på vind, i källare, i garage etc. Särredovisning efter boendeform, regioner och län. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

Diagram 3.10 Individer som tillhör hushåll som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse på vind, i källare, i garage etc. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

Diagram 3.10 (forts.) Individer som tillhör hushåll som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse på vind, i källare, i garage etc. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

detta sätt. Några diagram över avvikelserna kring en-procentsnivån för olika grupper visas inte här, utan den intresserade får vända sig till det utförliga tabellmaterialet som finns på SCB:s hemsida (se sidan fyra i denna rapport).

Stöld eller skadegörelse av fritidshus: sammanställning

	Totalt	därav: stölder
Antal stölder i befolkningen		
under en ettårsperiod 2000–01:	50 000	35 000
Förändring sedan 1992–93:	+5 000	+5 000
Drabbade bostadshushåll:		
Antal:	40 000	35 000
Andel:	1,0	0,8
Förändring sedan 1992–93 (procentenheter):	+0,1	+0,1
Drabbade individer, 16–84 år:		
Antal:	75 000	55 000
Andel:	1,0	0,8
Förändring sedan 1992–93 (procentenheter):	0,0	+0,1

Stöld eller skadegörelse av bil

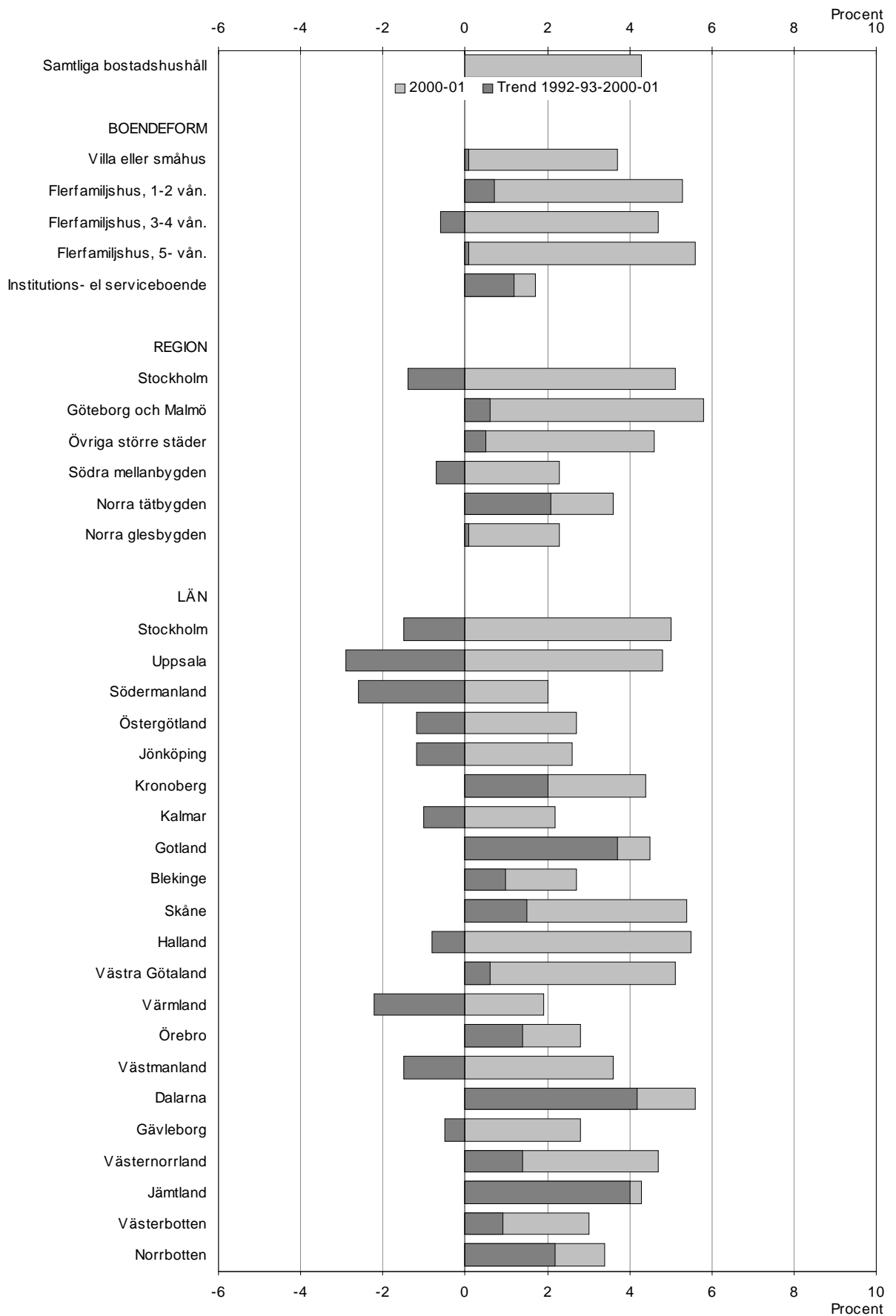
Stöld eller skadegörelse av bil: sammanställning

	Totalt	därav: stölder
Antal stölder i befolkningen		
under en ettårsperiod 2000–01:	210 000	85 000
Förändring sedan 1992–93:	+10 000	-10 000
Drabbade bostadshushåll:		
Antal:	175 000	75 000
Andel:	4,3	1,8
Förändring sedan 1992–93 (procentenheter):	0	-0,2
Drabbade individer, 16–84 år:		
Antal:	310 000	140 000
Andel:	4,5	2,0
Förändring sedan 1992–93 (procentenheter):	+0,2	-0,1

Ungefär 175 000 hushåll har blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse av bilen under en ettårsperiod i början av 2000-talet. Det är en i stort sett oförändrad siffra sedan början av 90-talet. De som bor i flerfamiljshus tycks något mer drabbade än villa- eller småhusägarna och det visas här en viss koncentration till Stockholm, Göteborg, Malmö och även andra större städer (diagram 3.11).

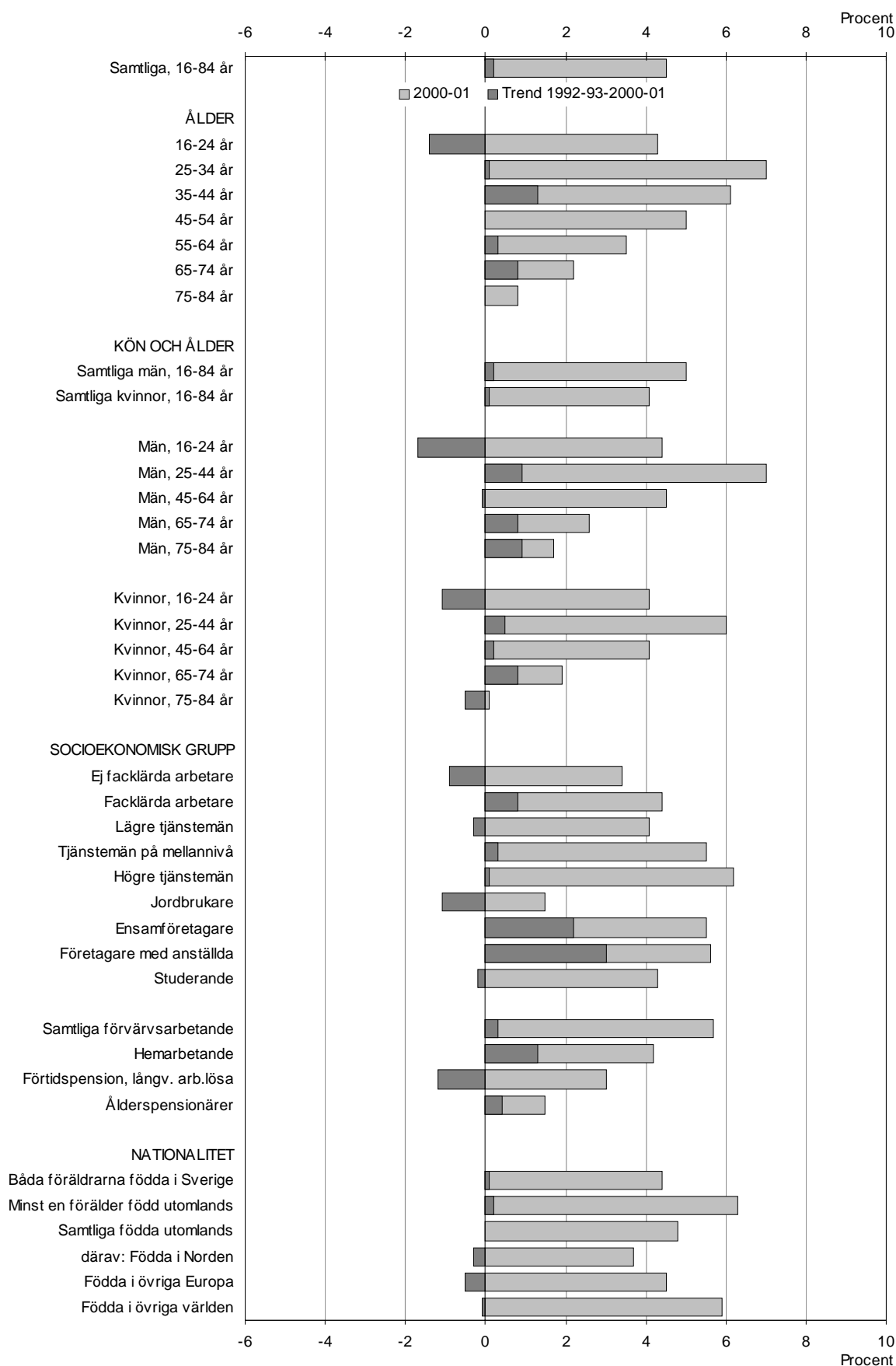
Redovisningen efter övriga befolkningsgrupper i diagram 3.12, visar att risken för bilangrepp är högst bland 25-34-åringar (främst män) och minskar sedan kontinuerligt

Diagram 3.11 Familjer (bostadshushåll) som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse av bil. Särredovisning efter boendeform, regioner och län. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

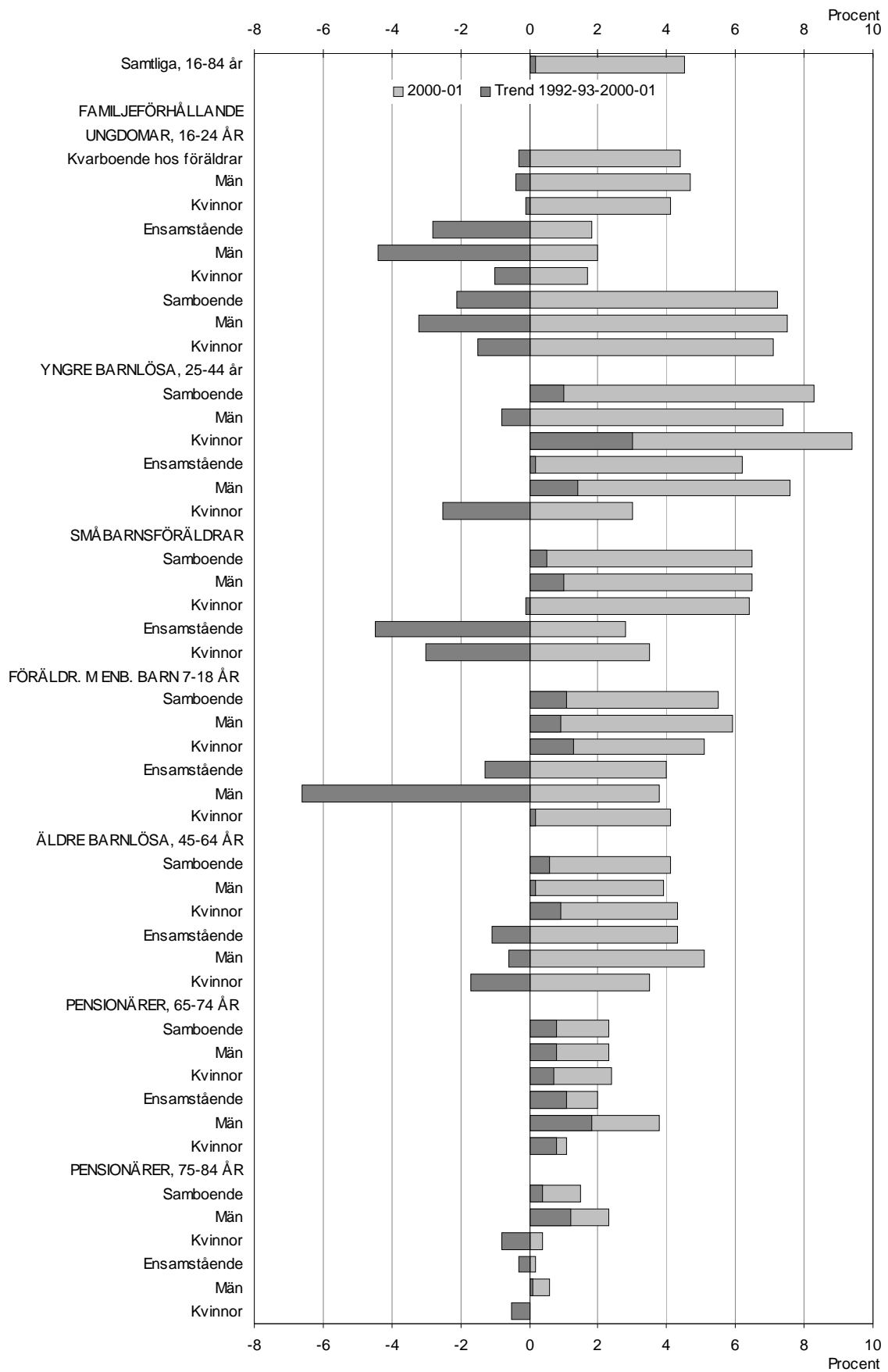

Diagram 3.12 Individer som tillhör hushåll som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse av bil. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

Diagram 3.12 (forts.) Individer som tillhör hushåll som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse av bil. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

med stigande ålder – från cirka 7 procent till 1-2 procent bland ålderspensionärerna. Bland familjekategorierna återspeglas detta främst bland samboende ungdomar och yngre barnlösa.

Den socioekonomiska indelningen visar stigande andelar från drygt tre procent bland icke facklärda arbetare till drygt sex procent bland de högre tjänstemännen. Nästan lika höga andelar förekommer bland företagarna. Det finns också skillnader beroende på nationellt ursprung. De högsta andelarna, 7-9 procent, förekommer bland män som är ”andra generations invandrare” eller födda i ett land utanför Europa.

Stöld eller skadegörelse av något i eller från bilen

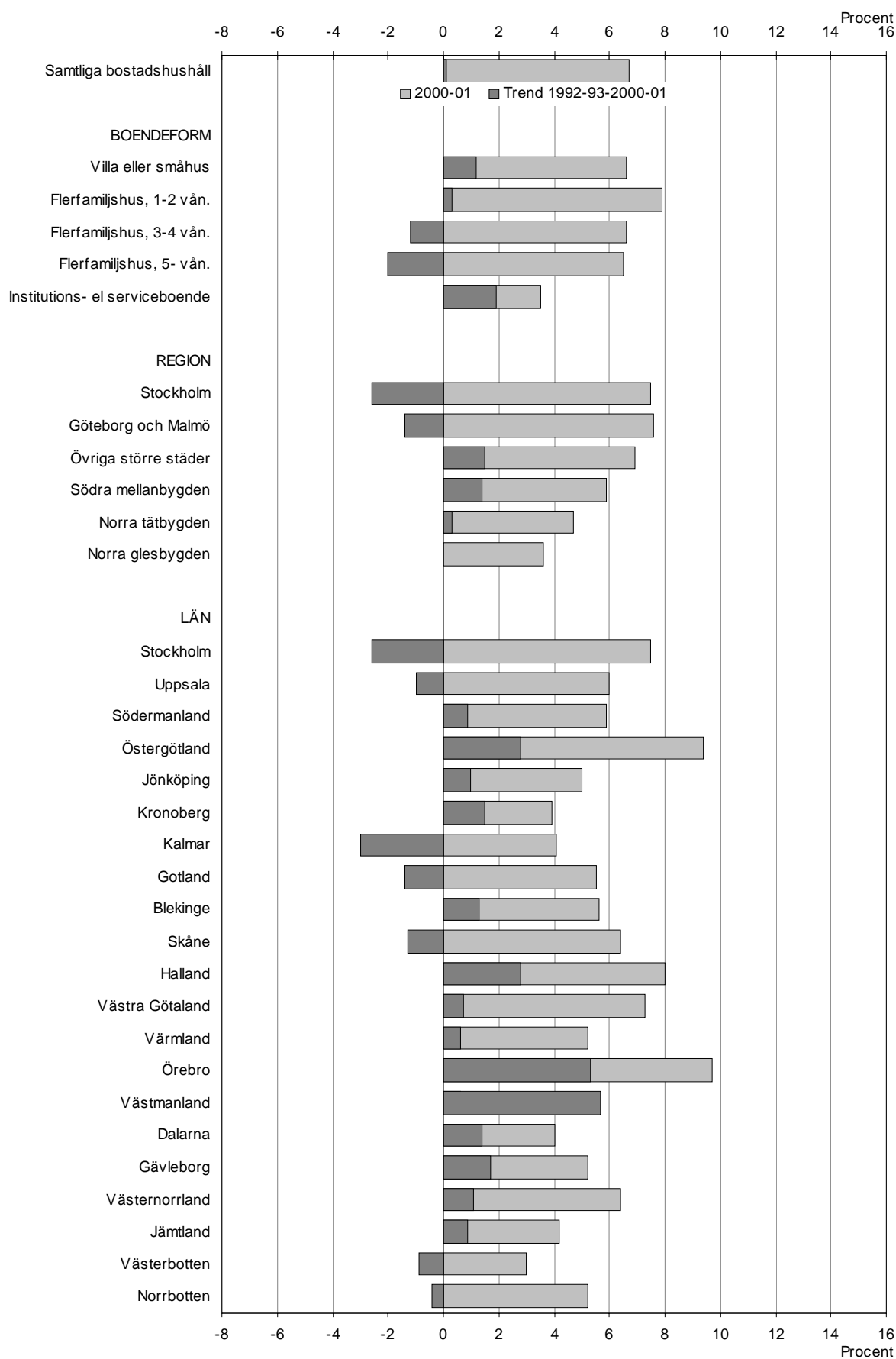
Stöld eller skadegörelse av något i eller från bilen: sammanställning

	Totalt	därav: stölder
Antal stölder i befolkningen		
under en ettårsperiod 2000–01:	325 000	250 000
Förändring sedan 1992–93:	+5 000	+5 000
<hr/>		
Drabbade bostadshushåll:		
Antal:	275 000	210 000
Andel:	6,7	5,1
Förändring sedan 1992–93 (procentenheter):	+0,1	+0,1
<hr/>		
Drabbade individer, 16–84 år:		
Antal:	505 000	385 000
Andel:	7,3	5,6
Förändring sedan 1992–93 (procentenheter):	+0,5*	+0,4

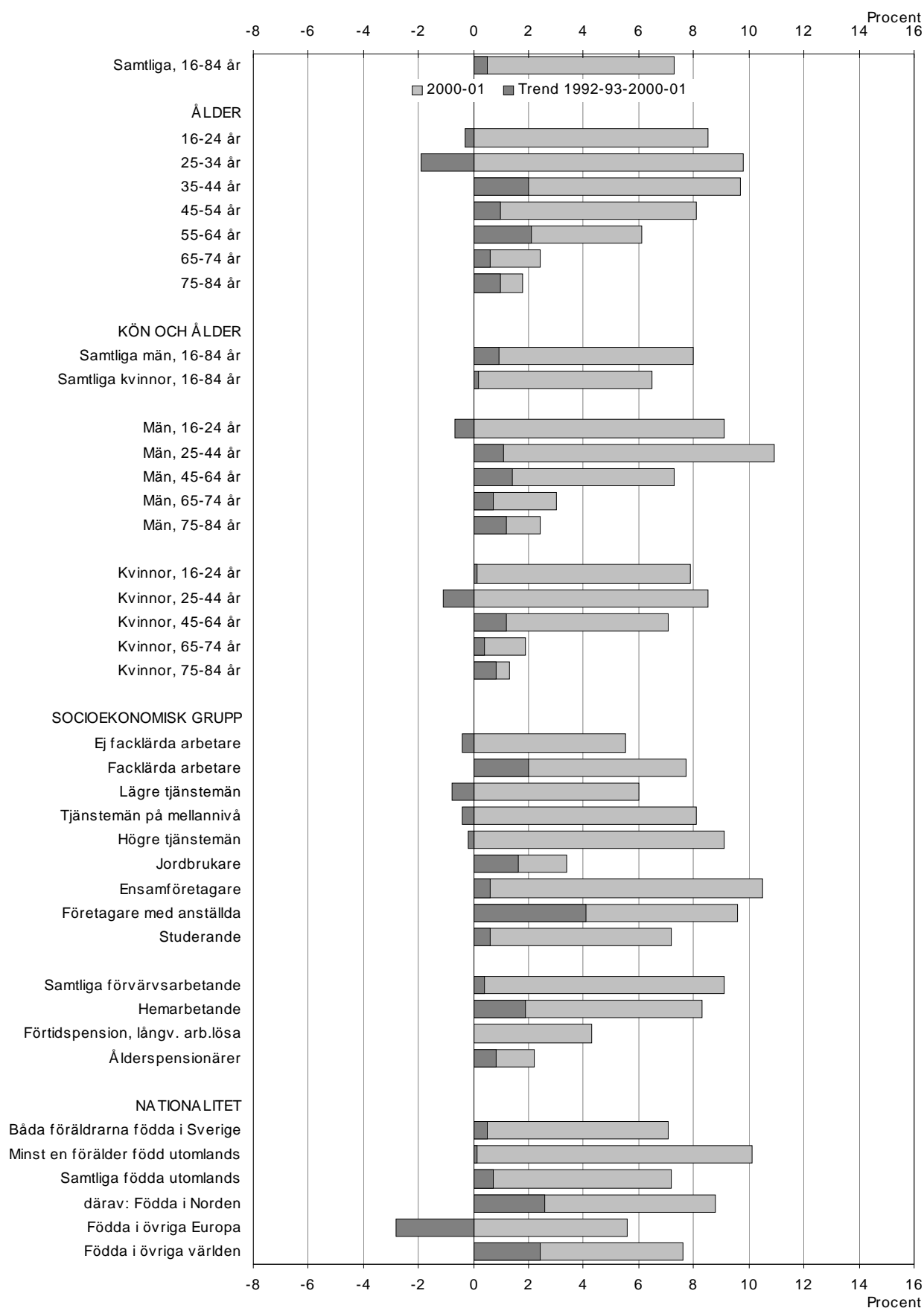
Ungefär 275 000 hushåll (eller 505 000 personer – en ökning sedan början av 90-talet) har blivit utsatta för stöld eller skadegörelse av något i eller från bilen. Detta är cirka 100 000 fler än de som berättar om stölder eller åverkan på själva bilen (delvis naturligtvis samma personer). Här är skillnaden mellan småhus- och flerfamiljsboende mindre, liksom de regionala avvikelserna. De större städerna har dock även här något högre andelar än de mera glesbebyggda delarna av Sverige.

Mycket tydliga ålderskillnader även här: det är de yngre och medelålders (främst män) som drabbas främst. Bland samboende unga män har 16 procent rapporterat om någon stöld eller skada. Låga andelar, kring två procent, gäller bland ålderspensionärerna.

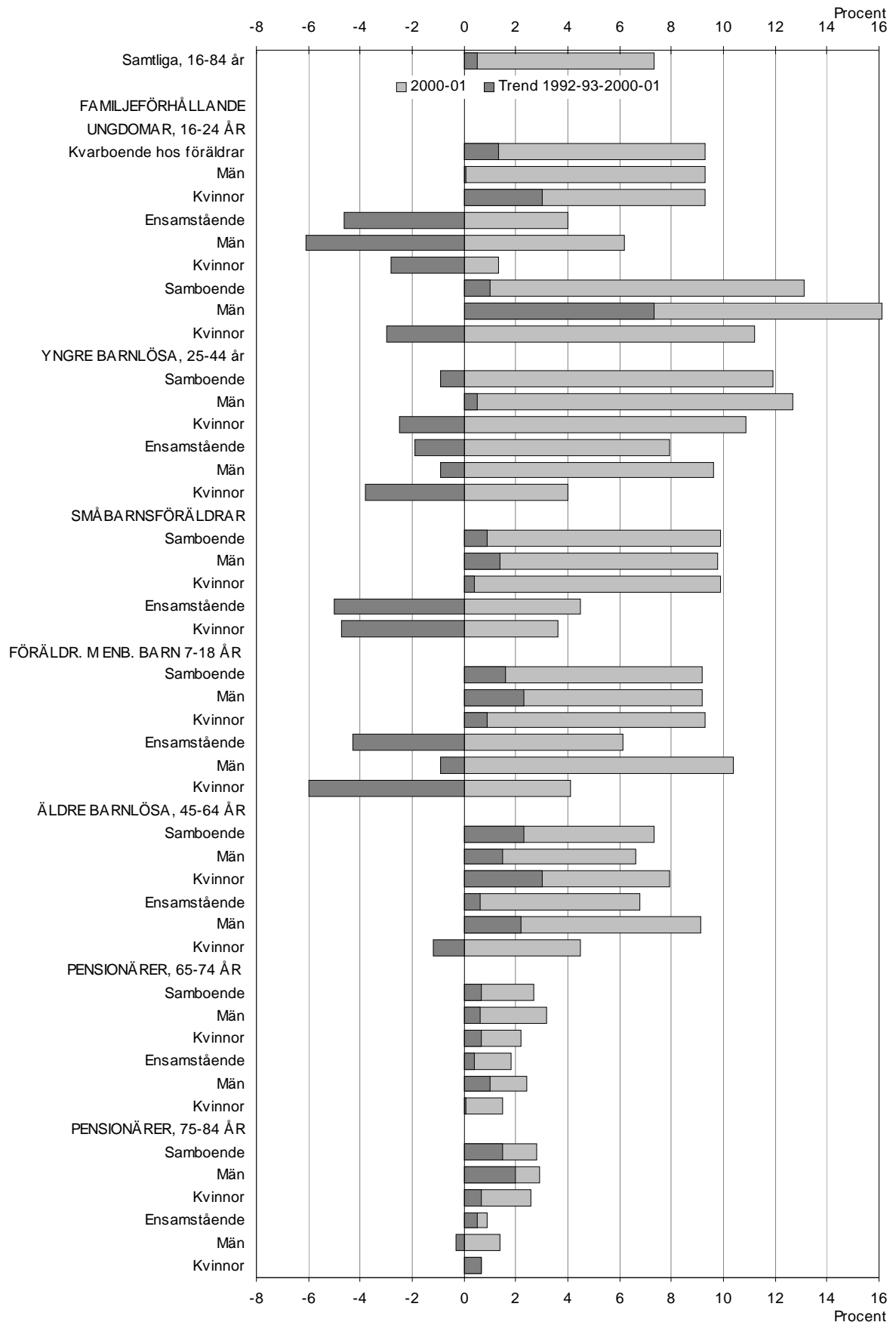
Diagram 3.13 Familjer (bostadshushåll) som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse av något i eller från bilen. Särredovisning efter boendeform, regioner och län. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

Diagram 3.14 Individer som tillhör hushåll som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse av något i eller från bilen. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Diagram 3.14 (forts.) Individer som tillhör hushåll som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse av något i eller från bilen. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Stöld eller skadegörelse av cykel, moped, MC eller delar av dessa**Stöld eller skadegörelse av cykel, moped, MC eller delar av dessa: sammanställning**

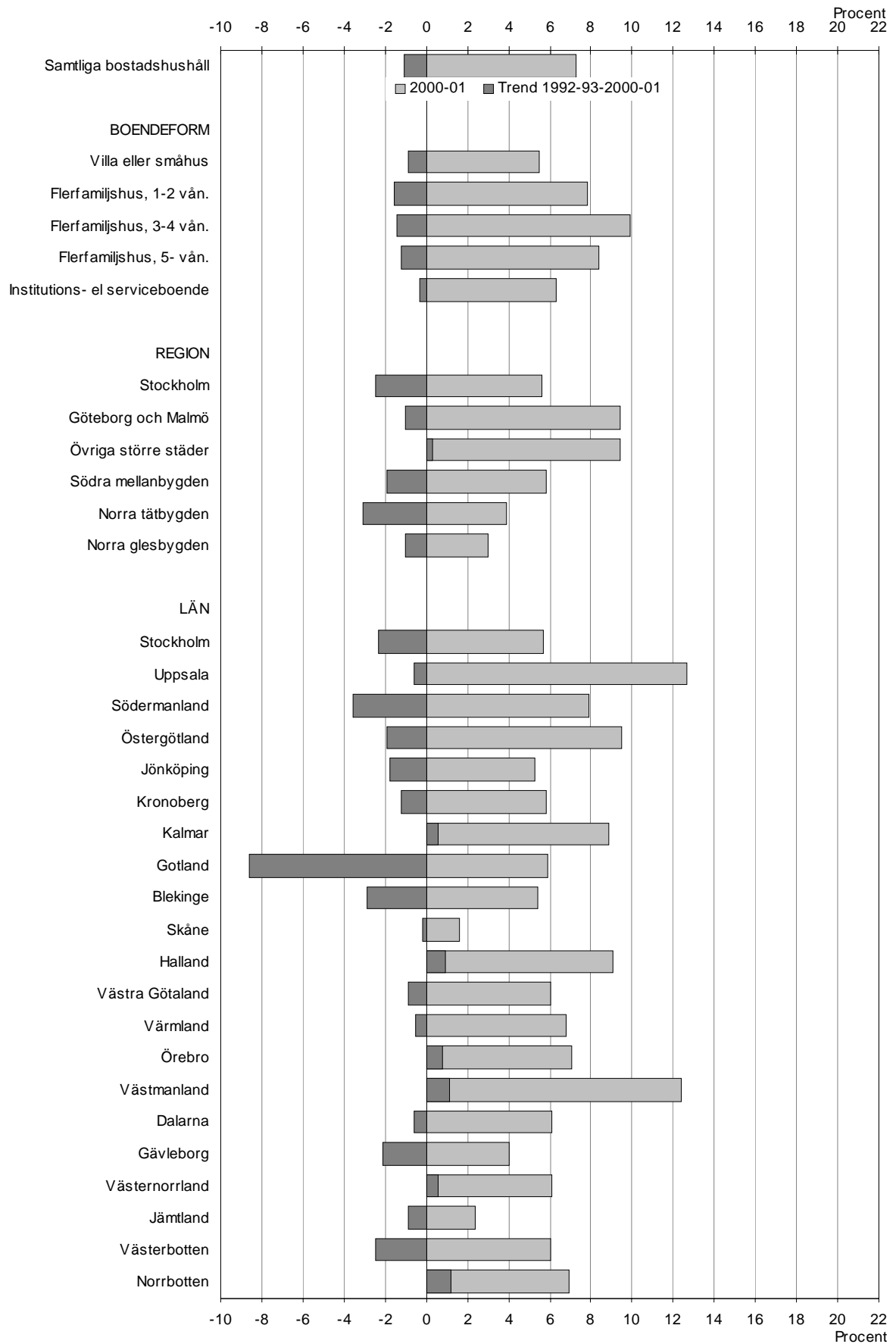
	Totalt	därav: stölder
Antal stölder i befolkningen		
under en ettårsperiod 2000–01:	380 000	325 000
Förändring sedan 1992–93:	-55 000	-40 000
<hr/>		
Drabbade bostadshushåll:		
Antal:	300 000	265 000
Andel:	7,3	6,4
Förändring sedan 1992–93 (procentenheter):	-1,1*	-0,9*
<hr/>		
Drabbade individer, 16–84 år:		
Antal:	545 000	480 000
Andel:	7,9	7,0
Förändring sedan 1992–93 (procentenheter):	-1,3*	-1,2*

* innebär att denna skattning visar att förändringen är signifikant.

Stölder eller angrepp på cyklar, mopeder, motorcyklar eller delar av dessa är en av de få brottstyper som har minskat i antal under 90-talet enligt denna undersökning – en minskning med drygt en procentenhet, vilket är s.k. statistiskt säkerställt. Det är fortfarande dock den vanligast förekommande brottstypen av de vi kan jämföra. I diagram 3.15 visas fördelningen efter boendeform och regioner, där vi ser att de som bor i flerfamiljshus är något mer utsatta än villa- eller småhusboende och att de högsta andelarna finns i Göteborg, Malmö och ”övriga större städer” (exkl. Stockholm).

Diagram 3.16 visar att detta är ett typiskt ungdomsfenomen. Andelen drabbade är högst bland de yngsta, 14 procent, och minskar sedan successivt till 1-2 procent bland ålderspensionärerna. Detta återspeglas också vid fördelningen efter familjeförhållanden där andelarna är högst bland ungdomar, yngre barnlösa och bland barnfamiljerna. Det är däremot förhållandevis små skillnader mellan arbetare- och tjänstemannagrupperna i den socioekonomiska indelningen där jordbrukare och studerande utgör extremgrupperna med 2 resp. 15 procent. Liksom för flertalet övriga brottstyper förekommer också något högre andelar bland andra generationens invandrare och bland de som är födda utomlands, framför allt de utom-europeiska männen.

Diagram 3.15 Familjer (bostadshushåll) som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse av cykel, moped, MC etc. Särredovisning efter boendeform, regioner och län. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

Diagram 3.16 Individer som tillhör hushåll som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse av cykel, moped, MC etc. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

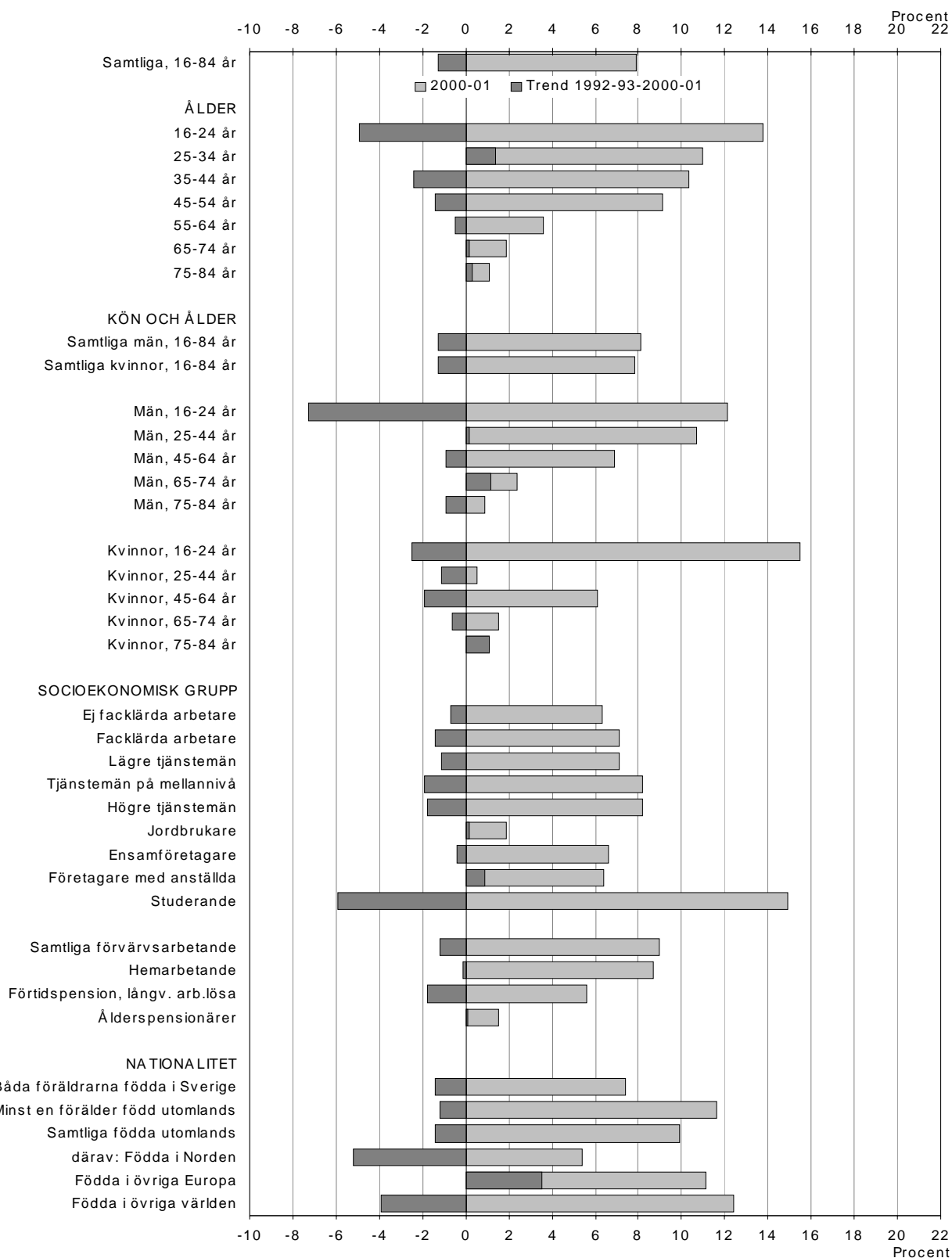
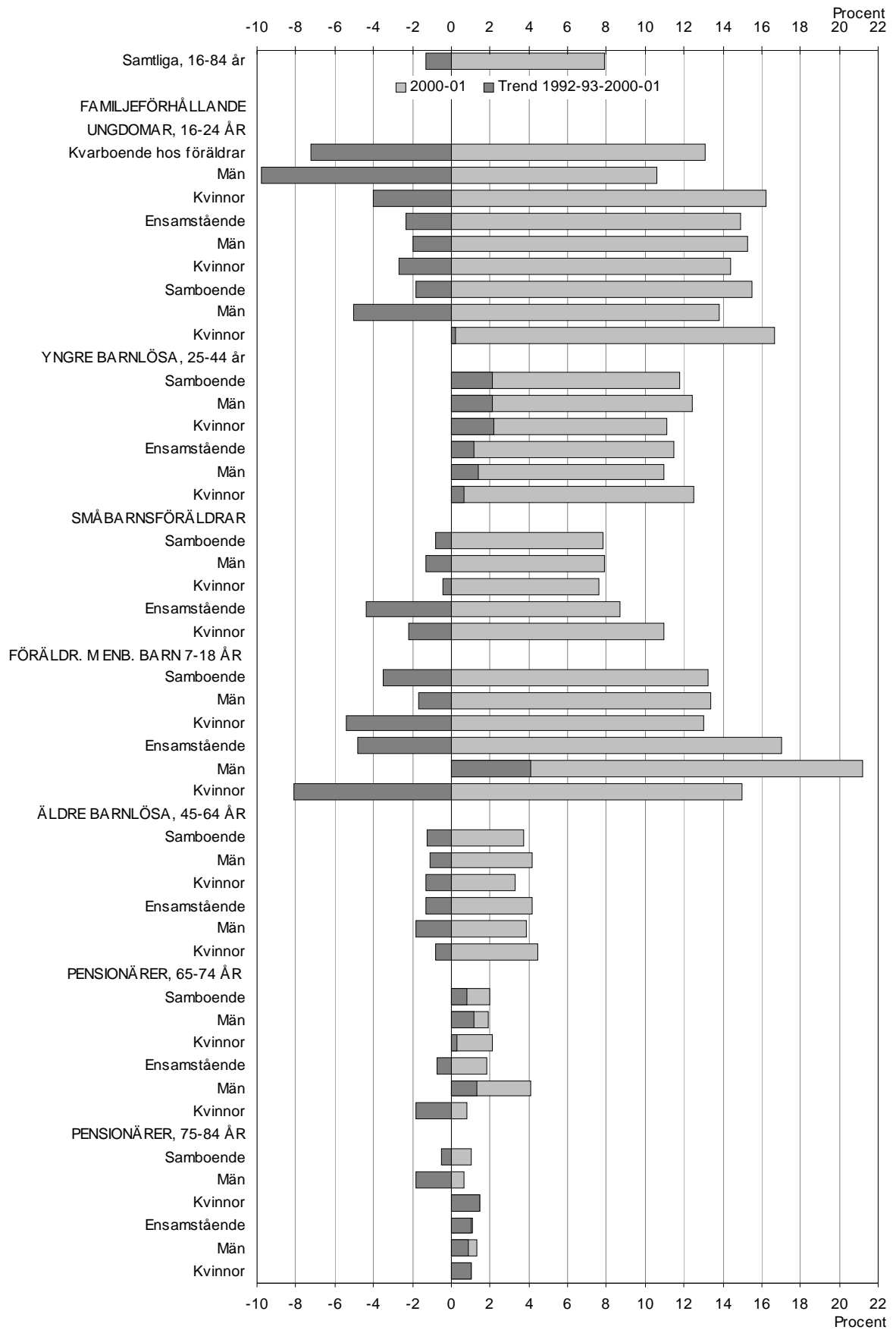

Diagram 3.16 (forts.) Individer som tillhör hushåll som under en ettårsperiod blivit utsatta för någon stöld eller skadegörelse av cykel, moped, MC etc. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Andra typer av stöld eller skadegörelse

Andra typer av stöld eller skadegörelse:

		Totalt	därav: stölder
Antal stölder i befolkningen			
under en ettårsperiod 2000–01:		265 000	245 000
Förändring sedan 1992–93:		-10 000	-15 000
Drabbade bostadshushåll:	Antal:	215 000	200 000
	Andel:	5,2	4,9
Förändring sedan 1992–93 (procentenheter):		-0,2	-0,2
Drabbade individer, 16–84 år:	Antal:	380 000	360 000
	Andel:	5,5	5,2
Förändring sedan 1992–93 (procentenheter):		-0,2	-0,2

”Andra” typer av stölder eller skadegörelser består enligt lydelsen i frågeblanketten av ”annan stöld, t.ex. på arbetsplatsen, i samband med resor, av båt etc.”. I denna kategori kar inrapporterats 265 000 händelser, vilket är en viss minskning sedan början av 90-talet. Närmare en femtedel, drygt 45 000 fall, uppges ha skett utanför Sverige.

Då denna brottstyp är så heterogent sammansatt redovisas inte här några diagram över fördelningen mellan olika befolkningsgrupper. Den intresserade hänvisas därför till det utförliga tabellmaterialet som finns på SCB:s hemsida (www.scb.se) (se vidare sidan fyra i denna rapport).

3.5 Poliskontakter

I detta avsnitt redovisas hur stor andel av de olika brottstyperna som föranleder någon kontakt med polisen och varför man i vissa fall inte tar någon sådan kontakt. För att undvika upprepningar hänvisas allmänt till motsvarande avsnitt i kapitlet om offer för våld och hotelser (avsnitt 2.9). Här diskuterades bl.a. några av de svårigheter som möter vid denna typ av redovisning.

Hur många egendomsbrott kommer inte till polisens kännedom?

Varje gång en intervjuperson redogjorde för någon stöld eller skadegörelse ställdes följdfrågan: "Tog Du eller någon annan kontakt med polisen angående det här brottet?". I tabell 3.5 visas hur många fall av de olika brottstyperna som uppgetts ha kommit till polisens kännedom, och hur utvecklingen sett ut sedan motsvarande undersökning gjordes 1992–93.

Sammanlagt uppges någon form av poliskontakt ha ägt rum för 57 procent av de brott som omfattas av undersökningen. Detta är en knapp minskning med cirka tre procentenheter sedan undersökningen 1992–93. För perioden dessförinnan, mellan 1978 och 1992 kunde istället en relativt kraftig ökning med cirka tolv procentenheter konstateras.

Totalt för hela den period vi kan överblicka, 1978–2001, tycks det således ha skett en ökning av anmälningsbenägenheten med knappt tio procentenheter, men med en avmattning under 90-talet.

Totalt, av samtliga cirka 1 575 000 stölder och skadegörelser vi har dokumenterat uppger man sig ha tagit någon poliskontakt i 900 000 av fallen. I 81 procent av dessa fall, cirka 730 000, hävdar man att det varit frågan om en formell anmälan, såtillvida att man fått tillbaka en kopia av denna från polisen. (Uppgiften finns i tabell 3.6 – vi återkomma till detta längre fram). Detta innebär, å andra sidan, att man inte brytt sig om att ta någon kontakt med polisen i cirka 675 000 fall.

Tabell 3.5 Antal resp. andel brott som medfört någon poliskontakt. Särredovisning efter brottstyp. 2000–01.

	Samtliga brott	därav: Antal händelser som inte kommit till polisens kännedom	Antal händelser med någon form av poliskontakt	Andel händelser med poliskontakt	Förändring sedan 1992–93 (i procentenheter)
Stöld eller skadegörelse...					
...i ordinarie bostad	96 000	41 000	55 000	57	-4
därav: stöld	68 000	25 000	43 000	63	-3
enbart skadegörelse	28 000	16 000	12 000	43	-13
...i förvaringsutrymme	249 000	110 000	139 000	56	+9
därav: stöld	191 000	77 000	114 000	60	+8
enbart skadegörelse	58 000	33 000	25 000	43	+12
...i fritidsbostad	48 000	12 000	36 000	75	-4
därav: stöld	37 000	8 000	29 000	78	-11
enbart skadegörelse	11 000	4 000	7 000	64	+12
...av bil	211 000	66 000	145 000	69	-5
därav: stöld	86 000	11 000	75 000	87	-5
enbart skadegörelse	125 000	55 000	70 000	56	-3
...av något i eller från bil	326 000	120 000	206 000	63	-2
därav: stöld	251 000	85 000	166 000	66	-3
enbart skadegörelse	75 000	35 000	40 000	53	+3
...av cykel, moped, MC el. delar av dessa	380 000	214 000	166 000	44	-7
därav: stöld	325 000	163 000	162 000	50	-9
enbart skadegörelse	55 000	51 000	4 000	7	-1
...annan stöld ¹	265 000	111 000	154 000	58	-6
därav: stöld	247 000	103 000	144 000	58	-7
enbart skadegörelse	18 000	8 000	10 000	56	+8
Samtliga stölder eller skadegörelser	1 575 000	674 000	901 000	57	-3
därav: stöld	1 206 000	474 000	732 000	61	-4
enbart skadegörelse	369 000	200 000	169 000	46	+4

Benägenheten att ta kontakt med polisen varierar mellan olika brottstyper, liksom mellan stöld- och skadegörelsebrott. Totalt uppges polis vara kontaktade i 61 procent av stöldfallen och i 46 procent när det enbart varit frågan om skadegörelse. För stöder varierar andelen från 87 procent för bilstölder och 78 procent för stöder i fritidshus till 50 procent för stöder av cyklar, mopeder eller motorcyklar eller delar av dessa. När det gäller stöder i den ordinarie bostaden uppges polis ha kontaktats i 63 procent av fallen. För enbart skadegörelse ligger andelarna genomgående lägre. Allra lägst för de cirka 55 000 fallen av skadegörelser på cyklar, mopeder och motorcyklar (endast 7 procent).

Jämförelser med kriminalstatistiken

Hur förhåller sig då dessa uppgifter till den officiella statistiken över antalet anmälda egendomsbrott. Majoriteten av intervjuerna i den här aktuella undersökningsomgången gjordes under 2000–2001. Den efterfrågade tidsperioden avsåg det år som föregick intervjudagen. Detta innebär att redovisningsåret normalt infaller någon gång mellan 1 januari 1999 och den 31 december 2001.

För ett försök till jämförelse med kriminalstatistiken bör vi således räkna fram ett medelvärde för de faktiskt anmälda brotten av dessa slag för perioden 1999–2001. Ett grovt approximativt mått blir då de anmälningar som klassificerats under brottsbalkens 8:e kapitel (stöld, rån m.m.) och 12:e kapitel (skadegörelsebrott) och som riktar sig mot enskilda personer och hushåll. Stöder och skadegörelser under dessa kapitel som riktar sig mot t.ex. kiosker, affärer, restauranger och andra nöjeslokaler, kontor, verkstäder, offentliga institutioner etc. har således räknats bort. Men detta är en grannliga uppgift. Flera av de brott som intervjupersonerna inkluderat i svaren på våra frågor hamnar antagligen under dessa bortsorterade objekt, liksom, inte minst, under helt andra kapitel i brottsbalken (t.ex. olika former av bedrägeri, utpressning eller förskingring - brottsbalkens kapitel 9-10).

Med alla dessa reservationer i minnet dristar vi oss dock att skatta antalet faktiskt polis-anmälda brott av den karaktär som efterfrågas i undersökningen till i genomsnitt cirka 630 000 årligen under perioden 1999–2001. Enligt ovan uppskattades antalet egendomsbrott med någon form av poliskontakt till följd till cirka 900 000, dvs. omkring 43 procent fler än de formellt anmälda brotten. För att i viss mån kunna kontrollera skillnader mellan poliskontakter och polisanmälan ställdes under 2000–01 (på samma sätt som när det gällde våld eller hot enligt avsnitt 2.9) frågan: "Vet Du att polisanmälan har gjorts, har Du t.ex. fått kopia på anmälan från polisen?" till alla dem som sagt att man haft någon kontakt med polisen. (Vissa tänkbara förklaringar till skillnaden mellan poliskontakter och formell polisanmälan diskuteras i avsnitt 2.9.) Svartalternativen var: "ja, fått kopia", "ja, anmälan gjord, men ej fått kopia", "nej, ingen anmälan" samt "vet ej/ minns ej".

På denna fråga framhöll 81 procent bland dem som sagt sig ha haft någon poliskontakt att man är förvissad om att en polisanmälan gjorts och att man fått en kopia av denna anmälan. Detta innebär totalt cirka 730 000 anmälda egendomsbrott, ungefär 16 procent fler än vad den officiella kriminalstatistiken över antalet anmälda brott indikerar. Men, enligt reservationerna ovan, en stor del av denna skillnad kan sannolikt förklaras av svårigheterna att försöka översätta våra frågekategorier till brottsbalkens kapitelindelning.

Tabell 3.6 Poliskontakter. Särredovisning efter brottstyp. 2000–01. Procent.

	Stöld eller skadegörelse..							Samtliga stölder eller skadegörelser
	..i ordinarie bostad	..i förvaringsutrymme	..i fritidsbostad	..av bil	..av något i eller från bil	..av cykel, mopad el. MC	..annan stöld ²	
<i>"Tog Du eller någon annan kontakt med polisen angående det här brottet?"</i>								
JA	57,2	55,9	74,5	68,7	63,3	43,7	58,1	57,2
NEJ	42,8	44,1	25,5	31,3	36,7	56,3	41,9	42,8
Vid JA-svar: <i>"Vet Du att polis-anmälan gjorts, har Du t.ex. fått kopia på anmälan från polisen?"</i>								
Ja, fått kopia	83,8	68,8	83,1	84,4	82,9	82,6	82,8	81,0
Ja, anmälan gjord, men ej fått kopia	10,4	18,5	8,6	10,1	9,6	9,0	11,8	11,3
Nej, ingen anmälan	2,5	5,5	3,0	2,0	1,7	2,2	2,0	2,6
Vet ej/ minns ej	3,3	7,1	5,3	3,5	5,8	6,3	3,4	5,1
Antal egendomsbrott med poliskontakt i befolkningen, (1000-tal)								
	55	139	36	145	206	166	154	901
Antal uppgivna händelser med poliskontakt vid intervjuerna ¹								
	145	377	113	417	651	549	470	2 722
Vid NEJ-svar <i>"Varför tog Du inte kontakt med polisen?"</i>								
Saknar försäkring	2,6	1,1	..	0,0	3,5	4,5	1,0	2,5
Lönar sig inte – självriskan för hög	10,1	14,8	..	24,2	25,7	24,4	19,1	21,2
Meningslöst – polisen kan inget göra	33,3	29,3	..	38,1	39,7	35,8	27,8	34,3
Småsak, bagatell	19,7	36,1	..	18,1	21,2	16,8	24,8	22,5
Vågade inte, rädd för repressalier	2,2	0,0	..	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Känd gärningsman, "familjeskäl"	13,5	3,2	..	0,0	0,0	0,7	2,8	2,2
Gjordes upp i godo	2,1	0,0	..	4,3	0,0	0,4	2,1	1,1
Fick tillbaka det stulna	1,6	1,9	..	0,5	0,5	8,5	3,5	3,8
Annat skäl	14,9	13,6	..	14,8	9,5	9,0	18,9	12,4
Antal egendomsbrott utan poliskontakt i befolkningen, (1000-tal)								
	41	110	..	66	120	214	111	674
Antal uppgivna händelser utan poliskontakt vid intervjuerna ¹								
	113	266	34	182	334	605	299	1 833

1) Uppgifterna om antalet uppgivna stölder eller skadegörelser vid intervjuerna kan ej användas för att bedöma den statistiska osäkerheten i tabellen. Några hjälptabeller för detta ändamål har ej utarbetats.

2) Den fullständiga texten i frågeformuläret lyder: "annan stöld, t.ex. på arbetsplatsen, i samband med resor, av båt etc."

I drygt 11 procent av de cirka 900 000 brottsfallen, dvs. 100 000 fall, uppger man att man gjort en anmälan men att man inte har fått tillbaka någon bekräftelse på detta. I ytterligare 25 000 fall säger man sig ha kontaktat polisen, men att någon formell anmälan inte gjorts och, slutligen, i 45 000 fall vet man eller minns man ej hur poliskontakten utvecklats.

Man kan också, ganska oseriöst och lekmannamässigt, försöka göra en koppling mellan våra data från offerstatistiken och den officiella brottsstatistiken över anmälda brott från

Brottsförebyggande rådet. Jämförelsen nedan utgår från ULF-data insamlade 2000–01 (och därmed referensperiod 1999–2001 – ”brott som hänt senaste året”) och statistiken över anmälda brott från år 2000 (”mellanåret” i ULF-statistiken) från brottsbalkens 8:e kapitel (Stöld, rån m.m.) och kapitel 12 (Skadegörelsebrott – med undantag för de som riktats mot stat, kommun eller landsting).

	ULF 2000-01		Officiell statistik år 2000, brotts- balken kap. 8 och 12
	Totalt	Någon form av poliskontakt	
Stöld...			
..i bostaden	68 000	43 000	32 136
..i förvaringsutrymmen	191 000	114 000	22 542
..i fritidsbostad	37 000	29 000	13 327
..av bil	86 000	75 000	63 185
..från något i bilen	251 000	166 000	159 552
..av cykel, moped, MC etc.	325 000	162 000	93 650
Skadegörelse (alla former)	369 000	169 000	109 384

Om man har förtroende för de svar vi fått vid ULF-intervjuerna (vilket naturligtvis måste vara utgångspunkten för denna rapport) ser vi att den s.k. dolda brottsligheten är avsevärd. För var och en av brottstyperna skattar vi antalet händelser betydligt högre än vad som kan redovisas i den officiella statistiken över anmälda brott. Den minsta skillnaden fås för bilstölder, medan differensen vid t.ex. stölder i förvaringsutrymmen är mycket stor. Men, som sagt, dessa jämförelser är knepiga och tvetydiga att göra, och ligger vid sidan om huvudsyftet med SCB:s offerstatistik.

Varför tar man inte kontakt med polisen?

Enligt de uppskattningar som gjordes ovan har cirka 675 000 av de egendomsbrott som noterats inte föranlett någon poliskontakt. Varje gång en person sagt att man inte tagit någon sådan kontakt ställdes frågan "Varför gjorde Du inte det?". Den intervjuade fick sedan välja vilket bland åtta givna alternativ som passade bäst. Han hade också möjlighet att ange "annat skäl", och blev då ombedd att redogöra för detta. Nedan visas vilka alternativ som användes, liksom en översiktlig redovisning av hur svaren fördelat sig vid de tidigare undersökningarna. Den detaljerade redovisning av anledningen till varför man inte kontaktat polis för olika brottstyper visas i tabell 3.6.

	<u>1978</u>	<u>1984–85</u>	<u>1992–93</u>	<u>2000–01</u>
-- saknar försäkring	3	3	3	3
-- lönar sig inte - självrisk för hög	12	17	25	21
-- meningslöst - polisen kan ändå inget göra	30	33	27	34
-- småsak, bagatell	33	31	29	23
-- vågade inte, rädd för repressalier	0,6	0,6	0,7	0,1
-- känner gärningsmannen, "familjeskäl"	3	1	1	2
-- gjordes upp i godo	2	2	2	1
-- fick tillbaka det stulna	5	4	5	4
-- annat skäl	11	8	7	12
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

Som synes är svaren koncentrerade till tre alternativ. 23 procent, cirka 150 000 fall, av de ej polisanmälda brotten betecknas som bagateller - skadan som åsamkats bedömdes som begränsad. Denna anledning uppges särskilt ofta då det gäller stöld eller skadegörelse i olika förrådsutrymmen (i 36 procent av de ej poliskontaktade fallen).

Den allra vanligaste förklaringen är dock att man tycker det verkar meningslöst att göra anmälan - man tror inte att polisen skulle kunna göra något åt saken. Detta alternativ väljs för vart tredje fall. Det tredje vanligaste alternativet, "lönar sig inte - självrisk för hög" visar en intressant utveckling. 1978 valdes detta alternativ i 12 procent av de icke polis-kontaktade egendomsbrotten - en andel som fördubblats vid undersökningen 1992–93, men nu åter sjunkit något till 20-procents-nivån. Däremot är det bara i 3 procent av fallen som man anger att en utebliven poliskontakt beror på att man saknar försäkring - en andel som varit konstant under hela perioden.

Att man avstått att ta kontakt med polisen på grund av att man kände gärningsmannen eller att man var rädd för repressalier uppges mycket sällan - i sammanlagt ungefär drygt två procent av fallen (vilket kan jämföras med 14 procent när det gällde våldsbrott). Det är endast i fråga om stöld eller skadegörelse i den egna bostaden som man i 16 procent av fallen uppger att man avstod på grund av familjeskäl, att man kände gärningsmannen, eller var rädd för repressalier.

Tolv procent av svaren 2000–01 placerades i restkategorin "annat svar". Här har ganska ofta angivits att man tycker att man själv varit slarvig och har sig själv att skylla - man har inte haft cykeln eller bilen låst eller man har inte antecknat t.ex. ramnumret på cykeln.

3.6 Oro för inbrott eller skadegörelse i bostaden

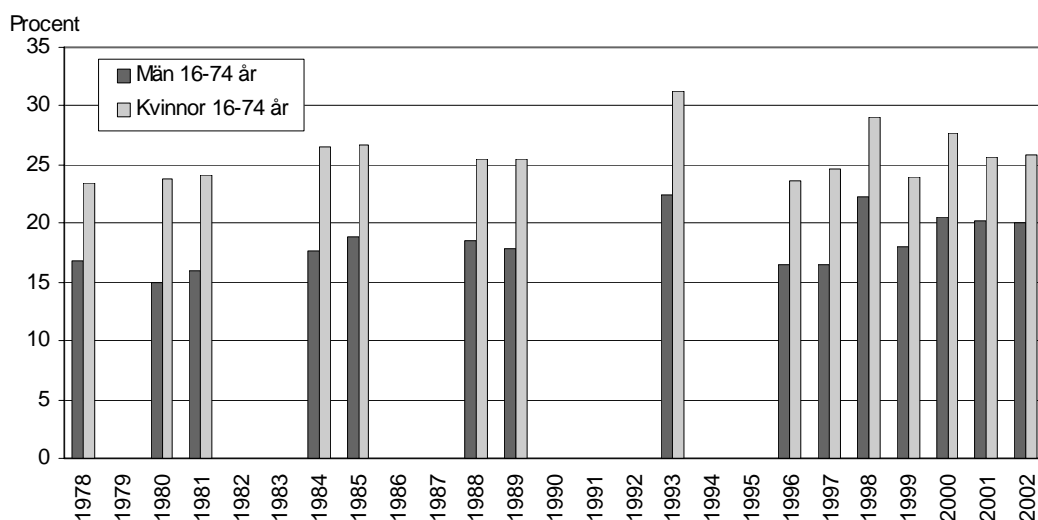
I avsnitt 2.13 konstaterade vi att oron för att bli utsatt för olika former av våld var påfallande hög inom vissa grupper, bland kvinnor, äldre, bland dem som bor i storstäder osv. Finns det en motsvarande oro inför risken att bli utsatt för något egendomsbrott?

Följande fråga ställdes vid intervjuerna: "Vissa förhållanden eller situationer kan ju ibland upplevas som oroande eller skrämmande. Har Du själv under den senaste tiden känt Dig orolig för inbrott eller skadegörelse i bostaden?" (med svarsalternativen "ja, ofta"; "ja, då och då"; "nej, aldrig" samt vet ej/minns ej).

Ungefär 23 procent i befolkningen, 16-84 år, uppgav samtliga år 2000–2002 att de känt denna oro. Detta motsvarar ungefär 1,6 miljoner personer. Av dessa har drygt tre procent, eller cirka 230 000 personer, sagt att man ofta känt denna oro.

Bilden av denna oro har varit i stort sett konstant sedan slutet av 70-talet – med vissa hopp. År 1978 noterar vi 20,2 procent oroade och nu senast år 2002 22,6 procent. Vid två tillfällen, 1993 och 1998, har andelen oroade nått upp till 25-26 procent. Men, i huvudsak, tycks denna indikator vara en tämligen stabil mätare av oron för inbrott eller skadegörelse i bostaden – drygt en femtedel av befolkningen (diagram 3.17). I diagrammet visas också att kvinnorna under samtliga studerade år varit oroliga i betydligt större utsträckning än männen.

Diagram 3.17 Oro för inbrott eller skadegörelse i bostaden. Utvecklingen vissa år 1978–2002. Män resp. kvinnor i åldern 16–74 år. Procent.

Den detaljerade redovisningen av svaren från olika befolkningsgrupper ges i diagram 3.18 samt, mera utförligt i tabellbilagan till kapitel fem, som handlar om oro inför olika förhållanden som betingar vår tillvaro. Denna finns tillgänglig på SCB:s hemsida på Internet (se sidan fyra i denna rapport). Här visas bl.a. att under 2000–2001 var skillnaden mellan könen sex procentenheter – drygt 26 procent oroade bland kvinnorna, 20 procent bland männen. När det gällde oron för våld är skillnaden mellan könen betydligt

större – 8 procent bland männen mot 26 bland kvinnorna. Även åldern tycks spela mindre roll när det gäller oro för inbrott. Oron är lägst bland 16-24-åringarna med 14 procent, och högst i åldrarna mellan 45 och 54 år med drygt 30 procent.

Det finns här inga skillnader mellan de mera tätbebyggda regionerna. Både i storstäderna och i södra mellanbygden får vi andelar kring 25 procent. Det är bara de norra delarna av Sverige som avviker, här minskar andelen till 13-15 procent. Minskningen av oros-andelen har under 90-talet varit hög både i Stockholm och i den norra tätbygden.

I diagram 3.18 visas också att samboende oftare är oroade än ensamstående. Detta gäller i samtliga familjecykelkategorier. Vidare är de som är födda utomlands mera oroade än infödda svenskar – 31 procent mot 22. Skillnaden mellan de socioekonomiska grupperna är däremot liten.

3.7 Skadegörelse i bostadsområdet

I detta avsnitt redovisas några uppgifter om huruvida man upplever skadegörelse eller vandaliseringstendenser i sitt bostadsområde. Inledningsvis kan man i diagram 3.19 följa utvecklingen (vissa år) mellan 1978 och 2002 för hela rike, dels för storstäder (Stockholm, Göteborg och Malmö), dels för norra Sverige. Andelarna visar de som svarat ”ja, mycket vanligt” eller ”ja, ganska vanligt” på frågan ”Är det vanligt här i bostadsområdet att det förekommer skadegörelse eller åverkan på gemensamma utrymmen, lekplatser, parker eller dylikt?”. Nuläget och utvecklingen under 90-talet inom samtliga regioner, län med flera indelningsgrunder följer sedan i diagram 3.20-3.21. En översikt med resultaten för samtliga svarsalternativ finns i tabell 3.7, men ett omfattande tabellmaterial finns utlagt på SCB:s hemsida på Internet (se sida fyra).

Utvecklingen över tid visar att skadegörelse är betydligt vanligare i de mera tätbebyggda områdena av landet. Sett till hela Sverige tycks skadegörelsen ha minskat mellan 1978 och 2002, från 17 till 12-13 procent. Till en början var minskningen ganska kontinuerlig till ett lägsta värde på 10 procent under åren 1993-94. Därefter skedde en uppgång till som mest drygt 14 procent 2001. Senaste mätåret, 2002, har det åter minskat med en och en halv procentenhet, till strax under 13 procent. För de olika regionerna är minskningen störst i Stockholm, där 31 procent ansåg att skadegörelse var vanlig år 1978, men har nu krympt till 18 procent 2002. Det är svårt att spekulera om dessa uppgifter innebär att vandaliseringen i bostadsområdena faktiskt har minskat eller om det kanske snarare är en konsekvens av någon slags tillvänjningsprocess – man märker eller upprörs mindre av den pågående skadegörelsen.

Då det övriga tabell- och diagrammaterialet är uppbyggt som en tidsjämförelse mellan 1992-93 och 2000-01 visas en statistiskt signifikant ökning med ungefär två och en halv procentenheter. Men detta är ju ganska nyckfullt som vi sett i diagram 3.19. Hade vi valt andra jämförelseår hade utfallet kunnat bli ett annat.

Diagram 3.18 Oro för inbrott eller skadegörelse i bostaden. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

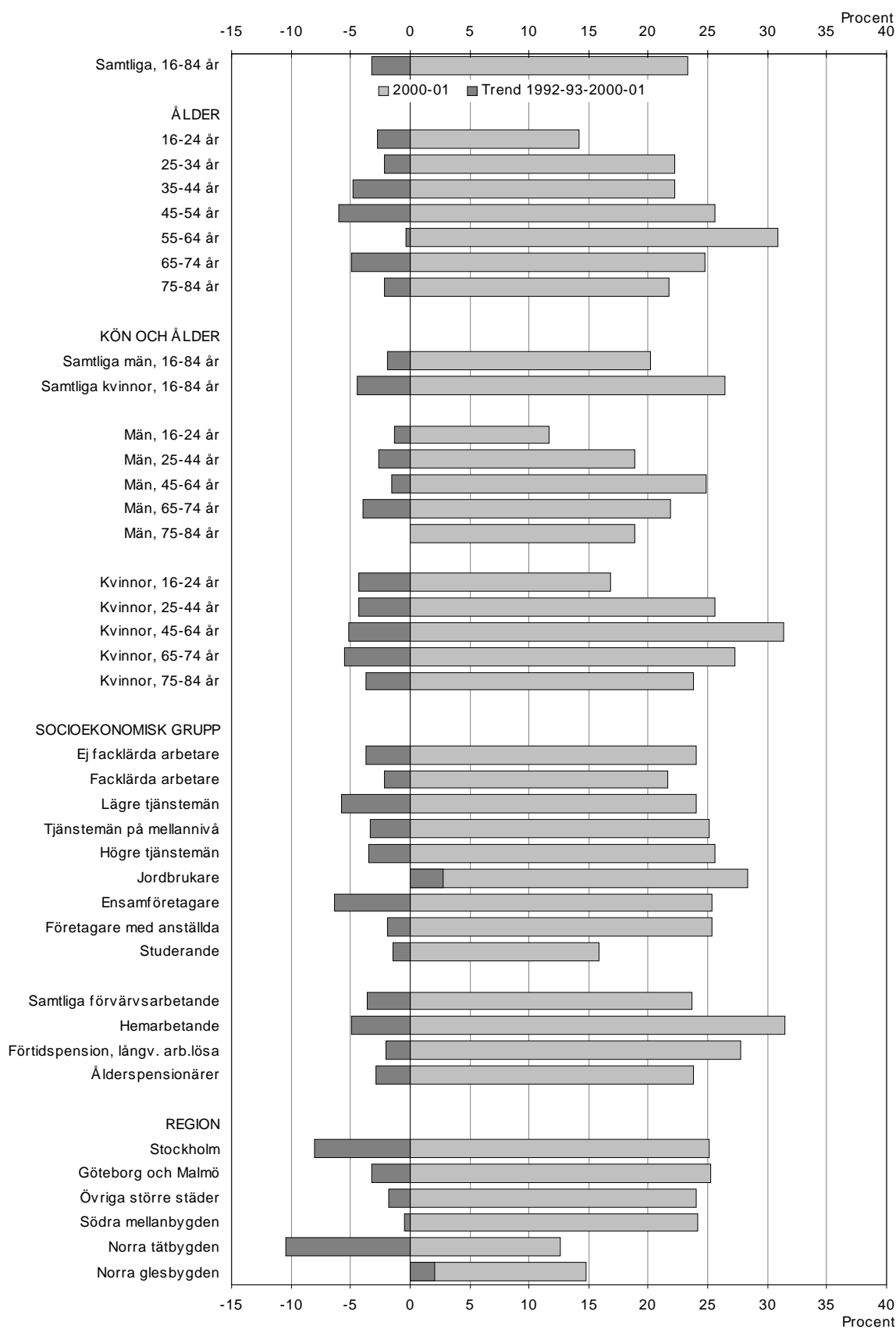
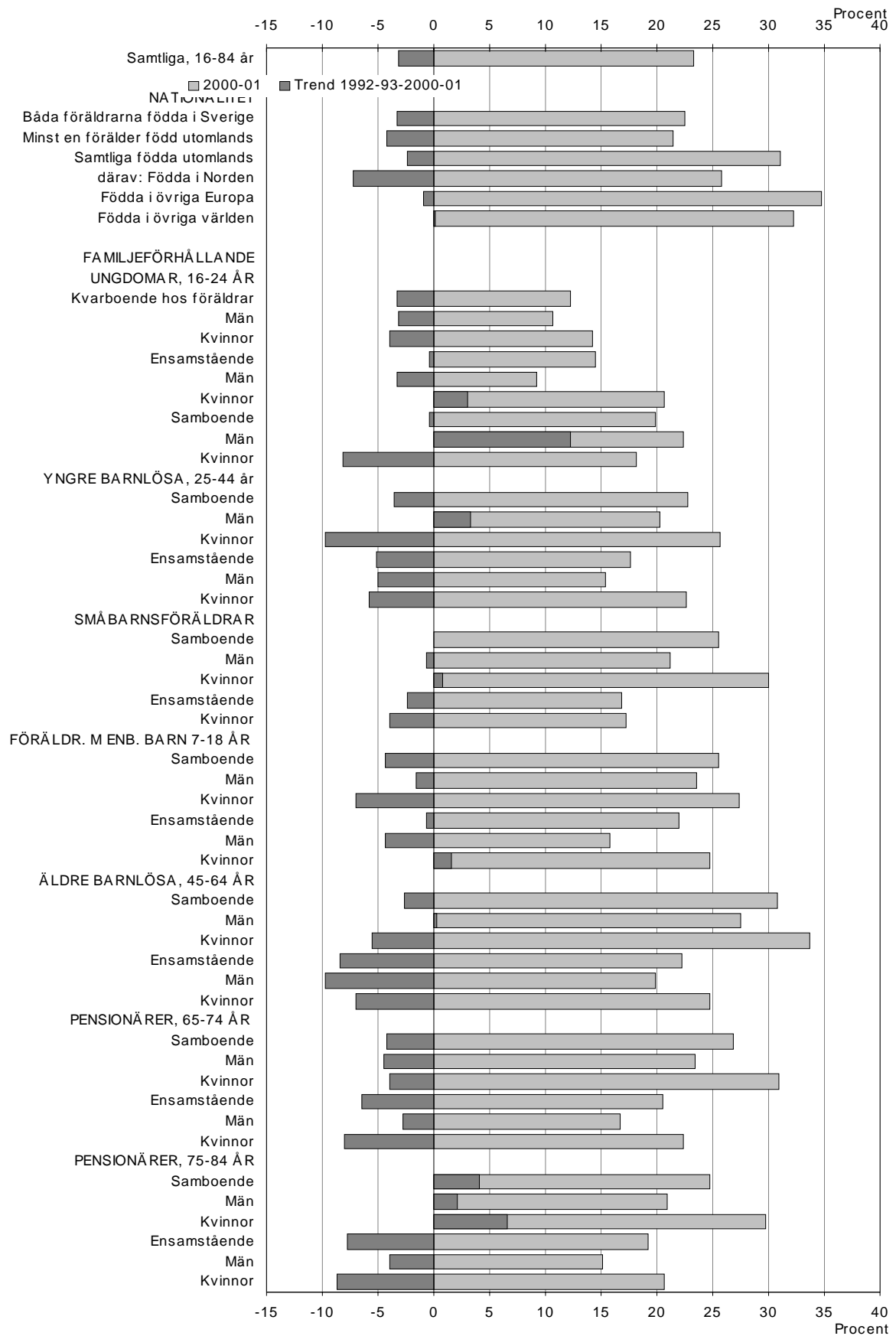
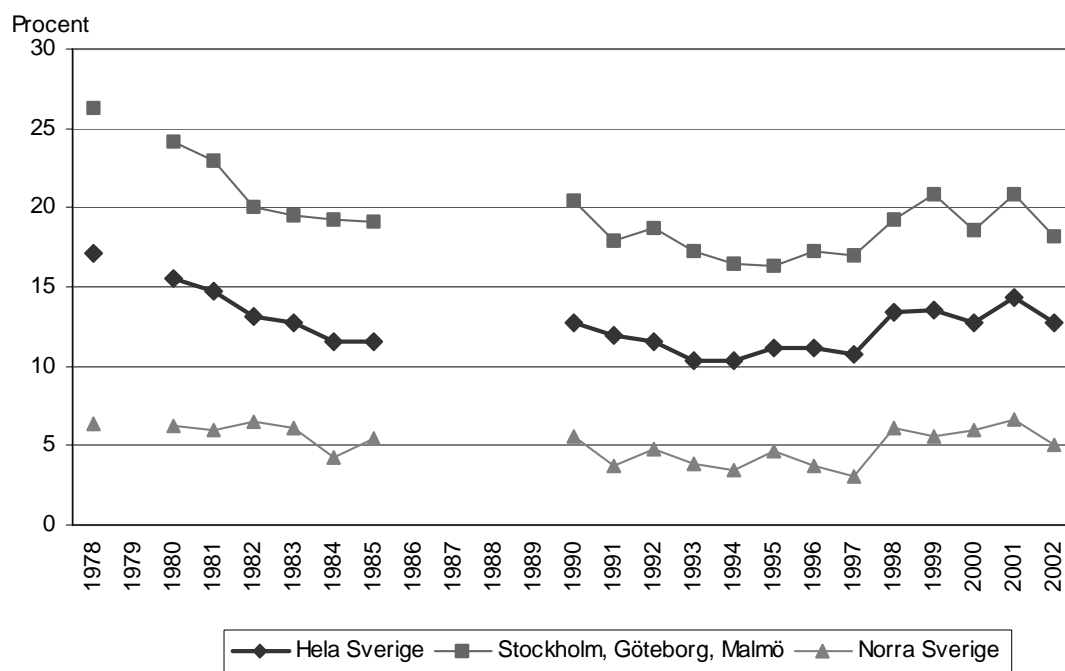

Diagram 3.18 (forts.) Oro för inbrott eller skadegörelse i bostaden. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Diagram 3.19 Vanligt med skadegörelse i bostadsområdet. Utvecklingen vissa år 1978–2002 för hela riket, storstadsområdena resp. norra Sverige. Procent.

Indelningen efter boendeform i diagram 3.20 visar tydligt att skadegörelsen (eller åtminstone uppfattningen om denna) är betydligt vanligare i förtätade bostadsområden. Bland villa- och småhusägare är det bara sju procent som anser att skadegörelse är vanligt, en andel som sedan successivt ökar bland flerfamiljsboende, beroende på antal våningsplan, till nästan 30 procent bland de som bor i minst fem våningar höga flerfamiljshus.

Redovisningen efter övriga befolkningsindelningar speglar i det stora hela hur människor bor. Skadegörelsen inom bostadsområdet är vanligare bland ensamstående ungdomar och yngre barnlösa, samt ensamstående föräldrar. Den är något vanligare bland arbetarfamiljer än bland de högre tjänstemännen – allra lägst är skadegörelsenivån inom jordbruksområden. Slutligen uppger nästan dubbelt så många bland dem som är födda utomlands att de bor i områden där skadegörelse är vanlig, jämfört med infödda svenskar.

Tabell 3.7 Skadegörelse i bostadsområdet. Särredovisning efter boendeform och region. Nuläge år 2000–01 i procent samt utvecklingen sedan 1992–93 i procentenheter, där plustecken anger ökning och * att förändringen är signifikant.¹

	Skadegörelse i bostadsområdet:							
	Ja, mycket vanligt	Ja, ganska vanligt	Summa kolumn 1 + 2	Nej, ganska ovanligt	Nej, mycket ovanligt	Summa kolumn 4 + 5	Vet ej	
BOENDEFORM								
Villa eller småhus	1.4 + 0.1	5.8 + 2.7*	7.2+ 2.7*	21.7+ 3.0*	66.3 - 6.3*	88.0 - 3.3*	4.8	
Flerfamiljshus med 1-2 vån.	5.5 + 1.6	10.5 + 2.9*	16.0+ 4.5*	31.0+ 1.7	47.6 - 6.6*	78.6 - 4.8*	5.4	
Flerfamiljshus med 3-4 vån.	5.9 + 0.9	12.5 + 0.7	18.5+ 1.5*	35.2+ 2.8*	41.0 - 3.8*	76.3 - 1.0	5.3	
Flerfamiljshus med minst 5 våningsplan	10.5 + 2.4*	18.0 - 2.6*	28.5- 0.3	35.5+ 1.3	31.8 - 0.3	67.3 + 0.9	4.1	
Institutions- eller serviceboende	5.0 - 0.4	11.8 - 2.0	16.8- 2.3	24.2- 6.4	41.3 + 4.1	65.6 - 2.3	17.7	
H-REGION								
Stockholm	6.1 + 0.4	13.0 - 0.9	19.2- 0.5	35.8+ 2.3*	41.0 - 2.0	76.8 + 0.3	4.0	
Göteborg och Malmö	5.7 + 1.7*	12.4 + 2.8*	18.1+ 4.5*	34.6+ 5.7*	40.3 -10.0*	74.8 - 4.4*	7.1	
Övriga större städer	3.2 + 0.3	8.8 + 2.5*	12.0+ 2.8*	26.3+ 1.8*	56.9 - 4.9*	83.2 - 3.1*	4.8	
Södra mellanbygden	2.4 + 1.0*	5.0 + 1.0*	7.4+ 2.0*	19.9+ 2.4*	67.3 - 4.5*	87.2 - 2.1*	5.4	
Norra tätbygden	0.9 - 0.5	5.5 + 1.8	6.4+ 1.3	18.0+ 0.9	71.4 - 3.0	89.4 - 2.1	4.2	
Norra glesbygden	0.8 0.0	4.7 + 2.5*	5.6+ 2.4*	10.8- 1.7	79.4 - 1.9	90.2 - 3.6*	4.2	

3.8 Analyser med logistisk regression

På samma sätt som när det i föregående kapitel handlade om utsatthet för våld eller hotelser, görs här ett försök att med hjälp av logistisk regression sammanfatta de tendenser vi uppmärksammat beträffande stölder och skadegörelser.

För en kortfattad beskrivning av denna metod hänvisas till avsnitt 2.15 i kapitel 2. Även här omfattar regressionsanalyserna personer i åldrarna 16-84 år från ULF-undersökningarna 1999–2002 (drygt 23 000 intervjuer).

I analyserna i detta avsnitt ingår följande indikatorer eller förklaringsvariabler: har under en ettårsperiod 1999–2002 någon gång blivit utsatt för..

..någon stöld eller skadegörelse överhuvud taget, (tabell 3.8);

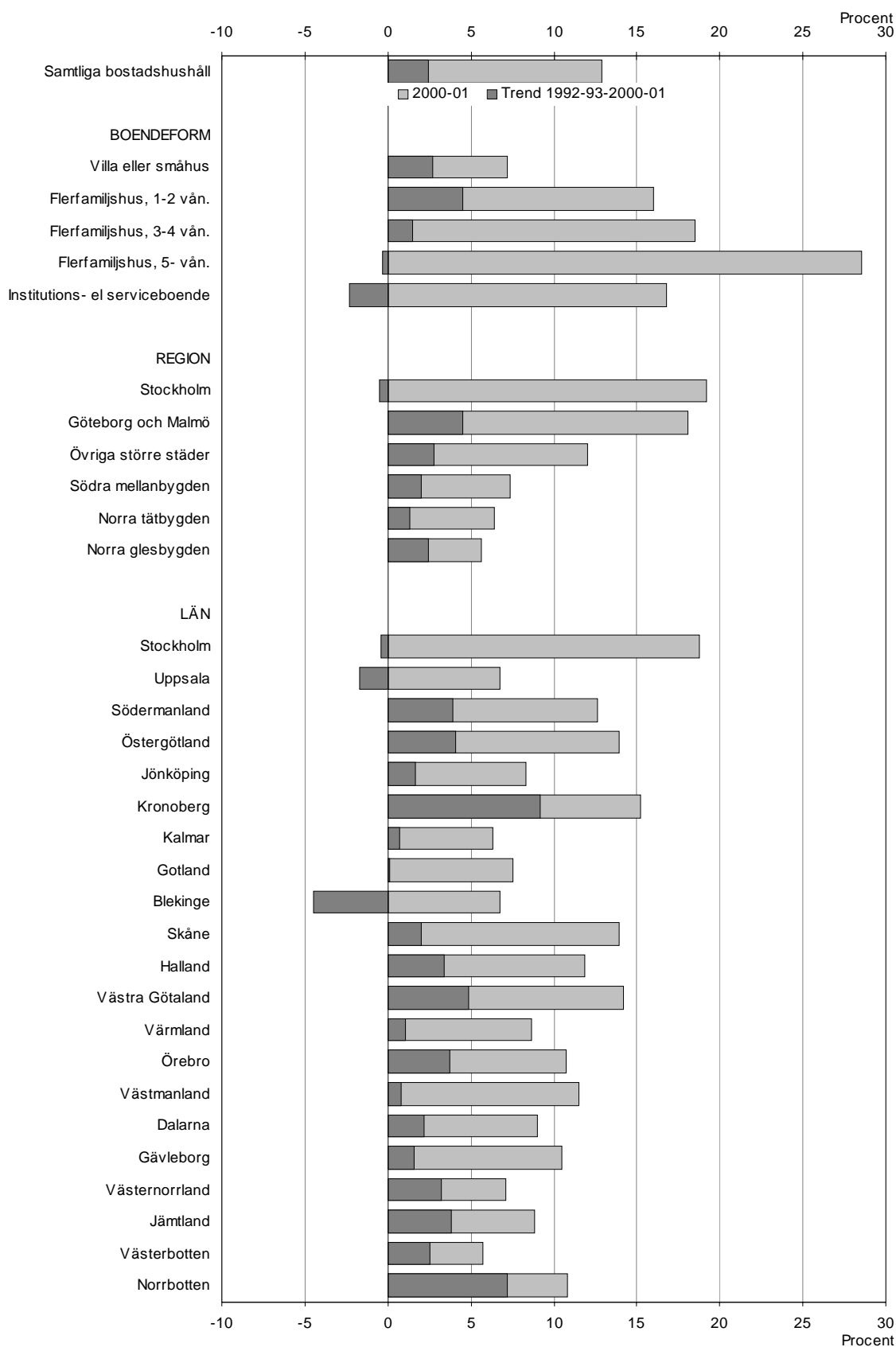
..någon stöld eller skadegörelse i den ordinarie bostaden eller på vind, i källare, i garage eller annat förvaringsutrymme, (tabell 3.8);

..någon stöld eller skadegörelse av bil eller av något i eller från bilen, (tabell 3.9);

..någon stöld eller skadegörelse av cykel, moped, MC eller delar av dessa), (tabell 3.9), samt

"oro för stöld eller skadegörelse i bostaden" (har svarat "ja" på frågan: "Har Du själv under den senaste tiden känt Dig orolig för inbrott eller skadegörelse i bostaden?"), (tabell 3.10).

Diagram 3.20 Vanligt med skadegörelse i bostadsområdet. Särredovisning efter boendeform, regioner och län. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Diagram 3.21 Vanligt med skadegörelse i bostadsområdet. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

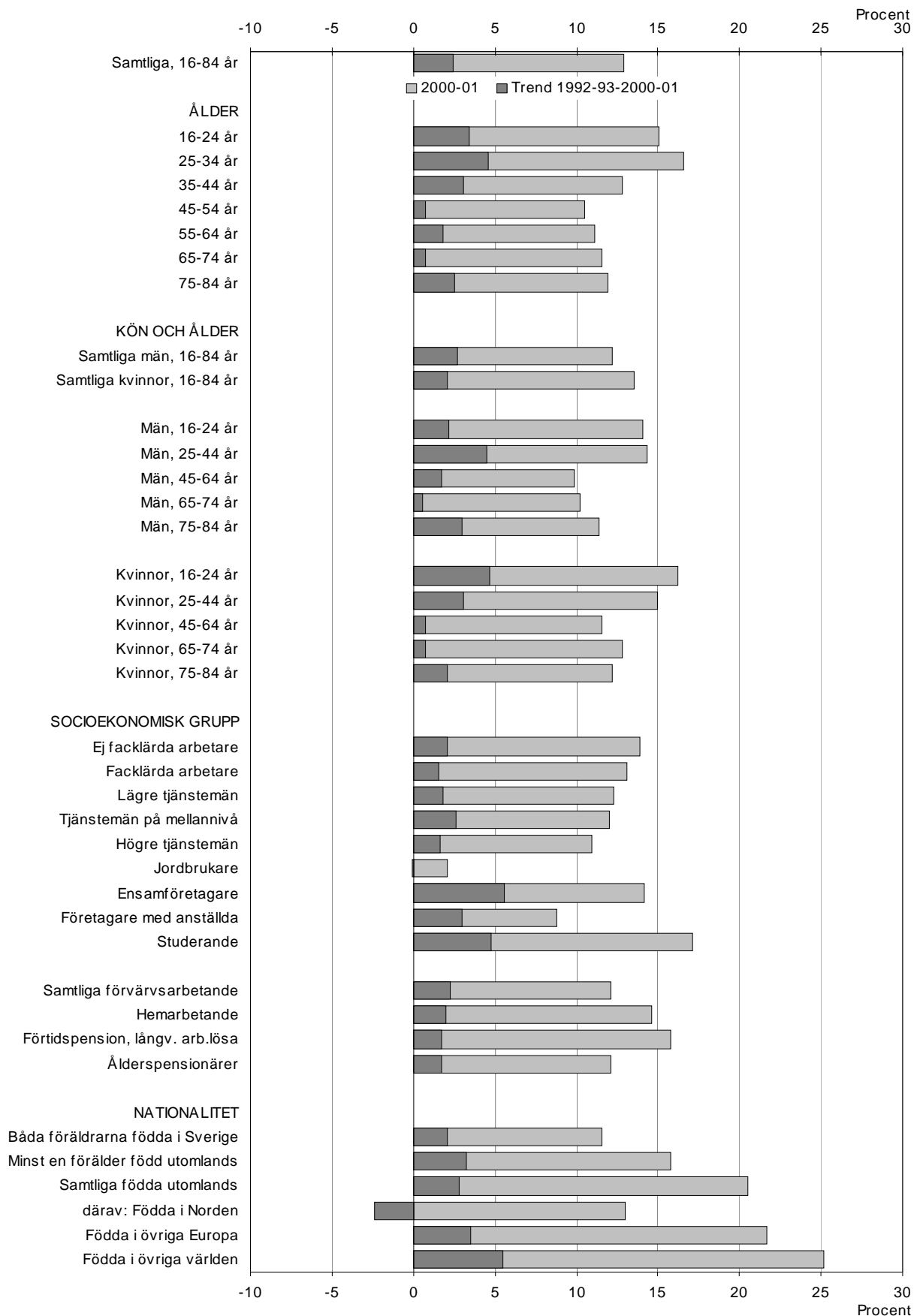
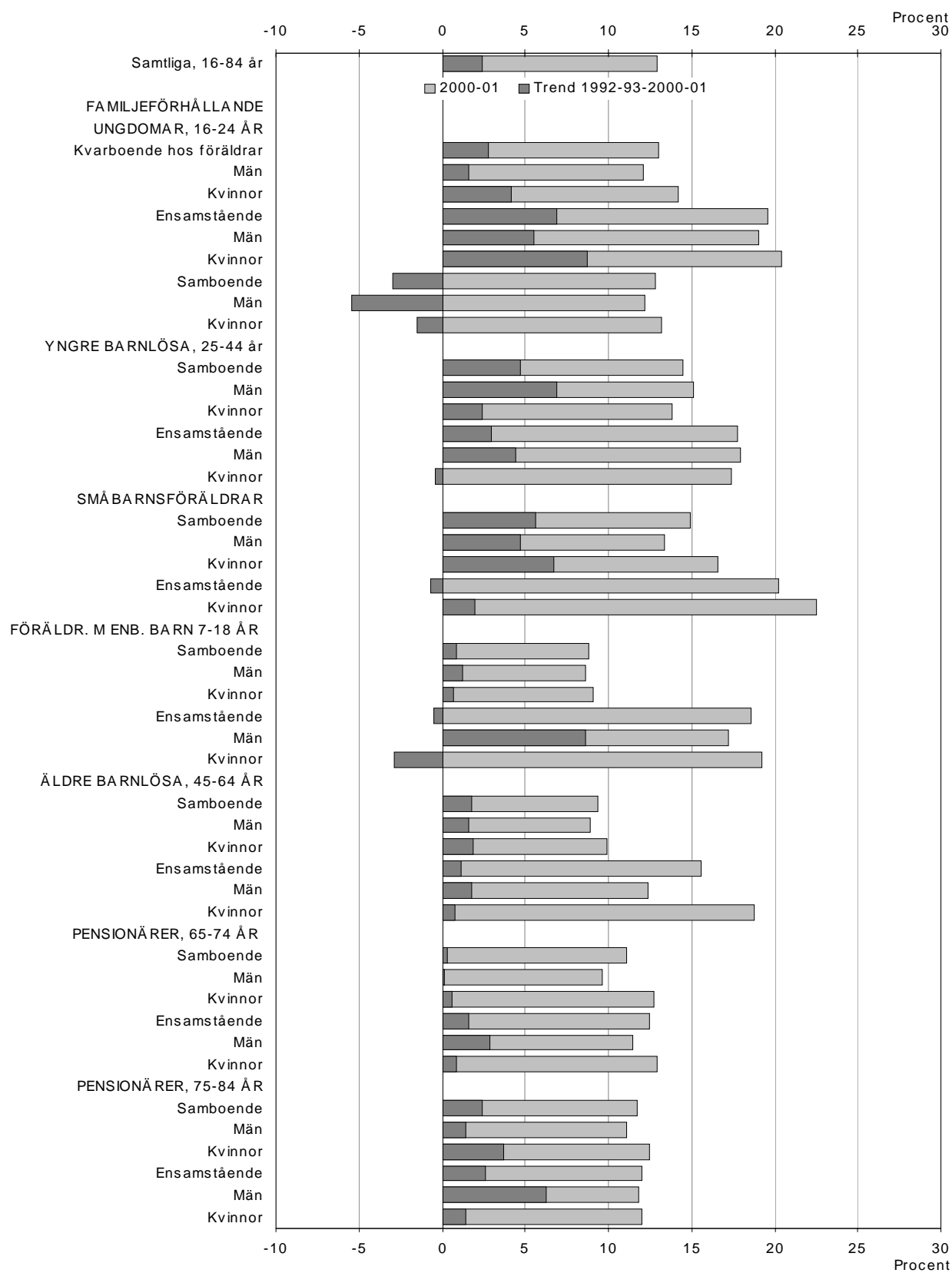

Diagram 3.21 (forts.) Vanligt med skadegörelse i bostadsområdet. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Följande bakgrundsvariabler har använts i regressionsmodellen: kön (referensgrupp: kvinnor), familjecykel (ref.grp.: samboende pensionärer, 65-74 år), bostadsförhållande (ref.grp.: bor i villa eller småhus) samt H-region (ref.grp.: norra glesbygden).

De frågor om stölder och skadegörelser vi ställt har avsett att belysa hela hushållets situation: "Har Du (eller någon i Ditt hushåll) blivit utsatt för något eller några av följande brott...". I detta avsnitt sätts svaren på frågorna om egendomsbrott i relation till den svarande personens egna karaktäristika, varför resultaten skall tolkas som utsagor av ungefär följande karaktär: "Risken för att en person som tillhör en samboendefamilj med små barn skall drabbas av någon stöld eller skadegörelse (själv eller någon annan i hushållet) är nästan tre gånger så hög som för att en samboende 65-74-årig pensionärs hushåll skall drabbas."

Vissa av modellernas anpassning till observerade data är här sämre än de modeller som användes vid studiet av våld och hotelser. Detta kan tyda på att det finns ett antal samspelseffekter, dvs. mindre grupper i populationen vars beteenden inte stämmer med den modell som regressionen förutsäger. Dessa samspelseffekter kan ofta identifieras för att förbättra modellens förklaringsvärde - något som vi dessvärre inte haft möjlighet att genomföra i detta sammanhang.

Kön

Jämförelser mellan könen är bara möjliga när det gäller enpersonershushållen. Bland den majoritet av kvinnor och män som är gifta eller samboende bör det inte finnas några skillnader. En lika stor andel av dessa män och kvinnor bör ju tillhöra de brottsdrabbade samboendehushållen. Vid jämförelser mellan kön i tabellerna nedan konstanthålles således för familjesituation, ensamstående/samboende, (liksom för bostadsförhållande och region).

Det visar sig då att män i något högre utsträckning (cirka 15 procent) tillhör hushåll som drabbats av någon stöld eller skadegörelse under en ettårsperiod. Den brottstyp som främst ger detta resultat är stöld eller skadegörelse av eller från bil, där männen drabbas i cirka 30 procent högre utsträckning än kvinnor. När det gäller oro för stöld eller skadegörelse är förhållandet det omvända - denna benägenhet är cirka 40 procent högre bland kvinnorna.

Familjecykel

Samboende pensionärer, 65-74 år, har här använts som referensgrupp. När det gäller någon stöld eller skadegörelse överhuvud taget, visas i tabell 3.8 att samtliga 11 grupper av yngre hushåll, ensamstående eller samboende, barnfamiljer eller icke, har betydligt större risk att bli drabbade. Den högsta oddskvoten finns bland samboende ungdomar och de ungdomar som bor kvar hemma hos sina föräldrar, liksom bland ensamföräldrar till litet äldre barn - risken är här cirka 4 gånger så hög. Andra grupper med hög riskfaktor är samboende föräldrar till äldre barn, (7-18 år) (oddsquot 3,55) och samboende yngre barnlösa (3,24). Däremot, för ensamstående pensionärer, 65-74 år, liksom för ensamstående och samboende pensionärer i 75-84-årsåldern, är risken att drabbas lägre än för referensgruppen.

Dessa skillnader kvarstår, naturligtvis, mer eller mindre accentuerade när man studerar olika typer av stölder/skadegörelser. De allra högsta oddskvoterna förekommer när det gäller stöld eller skadegörelse av cyklar, mopeder, motorcyklar eller delar av dessa. Här är sannolikheten att drabbas mer än 11 gånger så hög bland ensamstående föräldrar med äldre barn och bland kvarboende ungdomar som för referensgruppen samboende pensionärer - vilket kanske vare sig är särskilt förvånande eller speciellt intressant. Tabellen kan dock utnyttjas för att jämföra vilka valfria grupper som helst. Ta t.ex. samboende föräldrar med enbart äldre barn (med en oddskvot på 9,69 när det gäller dessa fordonsstölder) och äldre samboende som är barnlösa (oddskvot 2,36). Sannolikheten för att den förra familjetypen skall drabbas är således $9,69 : 2,36 = 4,1$ gånger så hög som för den senare, när man konstanthållit för bostadsförhållande, region och kön.

Bostadsförhållande

Det har visat sig att de som bor i flerfamiljshus tycks ha högre brottsrisk än villa-/ småhusboende - cirka 29 procent av de som bor i 3-4 våningshus, 32 procent av hushållen i de hus som har minst fem våningsplan, har drabbats under en ettårsperiod 2000-01. Motsvarande andel bland dem som bor i villor eller småhus är 21 procent. Denna tendens blir minst lika tydlig när vi försöker renodla effekten av bostadsförhållandet, genom att konstanthålla eventuella skillnader när det gäller region, familjetyp och kön.

När det gäller någon stöld eller skadegörelse överhuvud taget är risken mellan 34 och 63 procent högre bland flerfamiljsboende, med stigande värden efter antal våningsplan. När man granskar de olika brottstyperna kvarstår genomgående signifikanta skillnader mellan de som bor i villor/småhus och i flerfamiljshus. Om vi t.ex. ser till indikatorn "stöld eller skadegörelse i bostad eller förråd" är risken jämfört med villa- och småhusboende 1,7 gånger högre i låga flerfamiljshus, 2,8 gånger i 3-4-våningarshus och 3,1 gånger högre i de höga flerfamiljshusen.

Det omvända förhållandet gäller när man ser till indikatorn "oro för stöld eller skadegörelse i bostaden". Här är benägenheten att känna oro ungefär dubbelt så hög bland de som bor i villor och småhus jämfört med flerfamiljsboende.

Region

Här har vi utnämnt norra glesbygden till referensgrupp. När det gäller "någon stöld eller skadegörelse överhuvud taget" är risken ungefär dubbelt så hög i de tre storstadsregionerna och i övriga större kommuner och 50 procent högre i "södra mellanbygden" jämfört med den norra glesbygden. Då har vi alltså tagit hänsyn till de skillnader som finns beträffande bostadsförhållande, familjetyp och kön. Jämförelsen med norra tätbygden visar däremot ingen signifikant skillnad.

Stölder eller skadegörelser i bostäder eller förråd är två till två och en halv gånger vanligare i de större städerna än i norra glesbygden. Även i "södra mellanbygden" finns en överrisk på cirka 65 procent. Lika kraftiga differenserna fås för stölder eller skadegörelser av eller från bilar. Även här är risken mer än dubbelt så hög i storstäderna och cirka 60 procent högre inom den södra mellanbygden. Mellan norra tät- och glesbygden är skillnaden däremot marginell.

Indikatorn "stöld eller skadegörelse av cykel, moped, MC eller delar av dessa" visar ingen sådan tydlig tendens. Utsattheten i Göteborg och Malmö, övriga större kommuner och södra mellanbygden är ungefär dubbelt så hög som i norra glesbygden, men gentemot Stockholmsområdet och norra tätbygden finns inga signifikanta skillnader.

I samtliga regioner utanför de norra delarna av Sverige är man betydligt mera oroad för stöld eller skadegörelse i bostaden, två till två och en halv gång så mycket.

Nationalitet

Indelningar efter nationalitet finns inte med i tabellmaterialet i detta avsnitt. De försök som gjorts har delvis lett till en sämre modellanpassning. Enligt avsnitt 3.4 tyder data-materialet på att invandrare blir utsatta för egendomsbrott i högre utsträckning än infödda svenska medborgare. Vid de försök med logistisk regression som gjorts tyder resultaten på att dessa skillnader i huvudsak bottnar i andra demografiska egenskaper. När man tar hänsyn till eventuella olikheter beträffande kön, familjecykel, region och bostadstyp försvinner olikheterna mellan infödda svenskar och de olika invandrargrupperna. Detta gäller dels totalt, "någon stöld eller skadegörelse", dels för flertalet typer av egendomsbrott. Den enda kvarvarande överrisken för invandrare gäller "stöld eller skadegörelse i bostad eller förråd". Här drabbas ungefär 30 procent fler inom invandrargrupperna än bland infödda svenskar.

Tabell 3.8 Oddskvoter med 95% konfidensintervall för relativa sannolikheten att bli utsatt för någon stöld eller skadegörelse överhuvud taget resp. någon stöld eller skadegörelse i bostad eller förråd. Båda könen, 16-84 år. 1999–2002. Modell baserad på kön, familjecykel, region samt bostadsform. Referensgrupperna har oddskvoten 1. (Antal intervjuer: 23 187)

	Någon stöld eller skadegörelse			Någon stöld el. skadegörelse i bostad el. förråd		
	Odds-kvot	Konfidensint. Undre gräns	Konfidensint. Övre gräns	Odds-kvot	Konfidensint. Undre gräns	Konfidensint. Övre gräns
Kön						
Män	1,15	1,09	1,23	1,14	1,02	1,28
Kvinnor	1			1		
Familjecykel						
Ungdomar (16-24 år)						
1 Kvarboende	3,81	3,21	4,52	1,55	1,13	2,12
2 Ensamstående	2,79	2,26	3,44	1,10	0,76	1,60
3 Samboende	4,42	3,47	5,63	1,48	0,97	2,27
Yngre barnlösa (25-44 år)						
4 Samboende	3,24	2,71	3,88	1,95	1,44	2,63
5 Ensamstående	2,63	2,21	3,14	1,51	1,12	2,03
Småbarnsföräldrar						
6 Samboende	2,87	2,44	3,37	1,88	1,41	2,49
7 Ensamstående	2,37	1,73	3,25	1,62	0,96	2,73
Föräldrar med enbart barn i åldern 7-18 år						
8 Samboende	3,55	3,02	4,16	1,60	1,20	2,14
9 Ensamstående	4,31	3,45	5,37	1,69	1,14	2,51
Äldre barnlösa (45-64 år)						
10 Samboende	1,75	1,49	2,05	0,99	0,74	1,33
11 Ensamstående	1,63	1,35	1,97	1,59	1,17	2,17
Pensionärer (65-74 år)						
12 Samboende	1			1		
13 Ensamstående	0,77	0,59	1,00	0,82	0,53	1,26
Pensionärer (75-84 år)						
14 Samboende	0,67	0,52	0,87	0,95	0,64	1,41
15 Ensamstående	0,52	0,40	0,67	1,11	0,78	1,58
Bostadsförhållande						
Villa eller småhus	1			1		
Flerfamiljshus, 1-2 vån.	1,34	1,19	1,51	1,71	1,37	2,13
Flerfamiljshus, 3-4 vån.	1,48	1,36	1,61	2,76	2,39	3,19
Flerfamiljshus, 4- vån	1,63	1,46	1,82	3,14	2,63	3,74
Institutionsboende m.fl.	1,00	0,44	2,23	3,47	1,21	9,91
H-region						
H1 Stockholm	1,87	1,57	2,23	2,10	1,42	3,11
H2 Göteborg och Malmö	2,34	1,96	2,80	2,59	1,75	3,84
H3 Större kommuner	1,91	1,61	2,25	2,09	1,43	3,07
H4 Södra mellanbygden	1,51	1,27	1,80	1,65	1,11	2,46
H5 Norra tätbygden	1,16	0,94	1,44	1,31	0,81	2,10
H6 Norra glesbygden	1			1		

Tabell 3.9 Oddskvoter med 95% konfidensintervall för relativa sannolikheten att bli utsatt för någon stöld eller skadegörelse av eller något från bilen resp. av eller något från cykel, moped, MC etc. Båda könen, 16-84 år. 1999–2002. Modell baserad på kön, familjecykel, region samt bostadsform. Referensgrupperna har oddskvoten 1. (Antal intervjuer: 23 187)

	Någon stöld eller skadegörelse av el. från bil			Någon stöld el. skadegörelse av cykel, moped, MC etc		
	Odds-kvot	Konfidensint. Undre gräns	Övre gräns	Odds-kvot	Konfidensint. Undre gräns	Övre gräns
Kön						
Män	1,31	1,20	1,43	0,95	0,86	1,04
Kvinnor	1			1		
Familjecykel						
Ungdomar (16-24 år)						
1 Kvarboende	2,17	1,68	2,79	11,41	7,90	16,47
2 Ensamstående	0,97	0,68	1,40	6,99	4,70	10,41
3 Samboende	3,80	2,75	5,26	7,73	5,02	11,91
Yngre barnlösa (25-44 år)						
4 Samboende	3,12	2,43	4,01	5,98	4,08	8,76
5 Ensamstående	2,04	1,58	2,63	5,20	3,56	7,59
Småbarnsföräldrar						
6 Samboende	2,87	2,28	3,62	5,81	4,02	8,39
7 Ensamstående	1,78	1,11	2,85	5,74	3,43	9,61
Föräldrar med enbart barn i åldern 7-18 år						
8 Samboende	2,62	2,08	3,31	9,69	6,75	13,90
9 Ensamstående	2,14	1,53	2,99	11,62	7,76	17,40
Äldre barnlösa (45-64 år)						
10 Samboende	1,83	1,45	2,31	2,36	1,61	3,45
11 Ensamstående	1,69	1,29	2,21	2,20	1,45	3,34
Pensionärer (65-74 år)						
12 Samboende	1			1		
13 Ensamstående	0,62	0,40	0,95	0,81	0,44	1,50
Pensionärer (75-84 år)						
14 Samboende	0,58	0,39	0,87	0,68	0,36	1,28
15 Ensamstående	0,22	0,13	0,38	0,44	0,23	0,85
Bostadsförhållande						
Villa eller småhus	1			1		
Flerfamiljshus, 1-2 vån.	1,36	1,16	1,61	1,76	1,47	2,09
Flerfamiljshus, 3-4 vån.	1,21	1,08	1,37	2,17	1,92	2,46
Flerfamiljshus, mer än 4 vån	1,29	1,11	1,50	2,22	1,88	2,62
Institutionsboende m.fl.	0,32	0,04	2,33	0,90	0,21	3,84
H-region						
H1 Stockholm	2,42	1,83	3,19	1,16	0,85	1,57
H2 Göteborg och Malmö	2,70	2,05	3,57	2,13	1,58	2,86
H3 Större kommuner	2,04	1,56	2,66	2,23	1,68	2,96
H4 Södra mellanbygden	1,61	1,21	2,12	1,78	1,32	2,39
H5 Norra tätbygden	1,24	0,88	1,75	1,21	0,84	1,75
H6 Norra glesbygden	1			1		

Tabell 3.10 Oddskvoter med 95% konfidensintervall för relativa benägenheten att vara orolig för stöld eller skadegörelse i bostaden. Båda könen, 16-84 år. 1999–2002. Modell baserad på kön, familjecykel, region samt bostadsform. Referensgrupperna har oddskvoten 1. (Antal intervjuer: 23 090)

	Oro för stöld eller skadegörelse i bostaden		
	Odds-kvot	Konfidensint. Undre gräns	Övre gräns
Kön			
Män	0,69	0,65	0,74
Kvinnor	1		
Familjecykel			
Ungdomar (16-24 år)			
1 Kvarboende	0,35	0,29	0,42
2 Ensamstående	0,65	0,51	0,83
3 Samboende	0,83	0,63	1,10
Yngre barnlösa (25-44 år)			
4 Samboende	0,85	0,71	1,00
5 Ensamstående	0,83	0,70	0,99
Småbarnsföräldrar			
6 Samboende	0,87	0,76	1,00
7 Ensamstående	0,56	0,39	0,80
Föräldrar med enbart barn i åldern 7-18 år			
8 Samboende	0,88	0,76	1,00
9 Ensamstående	0,84	0,67	1,06
Äldre barnlösa (45-64 år)			
10 Samboende	1,07	0,94	1,22
11 Ensamstående	0,93	0,79	1,10
Pensionärer (65-74 år)			
12 Samboende	1		
13 Ensamstående	0,85	0,70	1,05
Pensionärer (75-84 år)			
14 Samboende	0,84	0,70	1,01
15 Ensamstående	0,85	0,71	1,02
Bostadsförhållande			
Villa eller småhus	1		
Flerfamiljshus, 1-2 vån.	0,55	0,48	0,63
Flerfamiljshus, 3-4 vån.	0,50	0,45	0,54
Flerfamiljshus, mer än 4 vån	0,53	0,47	0,60
Institutionsboende m.fl.	0,59	0,24	1,42
H-region			
H1 Stockholm	2,56	2,15	3,06
H2 Göteborg och Malmö	2,47	2,07	2,95
H3 Större kommuner	1,93	1,64	2,28
H4 Södra mellanbygden	1,83	1,54	2,17
H5 Norra tätbygden	0,86	0,69	1,08
H6 Norra glesbygden	1		

Kapitel 4

Brottsförebyggande åtgärder och försäkringsskydd

4.1 Inledning

Den tredje aspekten av trygghet och säkerhet som studeras i denna rapport handlar om försäkringsskydd och olika brottsförebyggande åtgärder. Vi redogör dels för hur stora andelar inom olika befolkningsgrupper som uppger sig ha hemförsäkring för bostaden, liksom helförsäkring eller vagnskadegaranti för eventuella bilar, dels för hur många, och vilka, som försöker skydda sig mot oönskat intrång - genom grannsamverkan, extralås, alarmanordningar etc. Vi redovisar också vilka som har någon fungerande brandvarnare i bostaden.

Denna redovisning leder således till ett delvis annat perspektiv än i tidigare kapitel. Där studeras vilka som blivit utsatta för våld eller tillgrepp av olika slag - här visas vilka som har ett skydd för eventuella ekonomiska konsekvenser av sådana händelser. Det bör dock betonas att man knappast kan se avsaknad av försäkringar och olika brottsförebyggande åtgärder som ett generellt välfärdsproblem (vilket t.ex. faktisk utsatthet för brott av olika slag självklart är). Här är det snarare frågan om individuella bedömningar, grundade på ekonomiska prioriteringar, riskanalyser och livsstil i övrigt.

Det tabellmaterial som ligger till grund för detta kapitel finns på SCB:s hemsida på Internet (www.scb.se) med tabellnumreringarna 4.1–4.4, men kan också i pappersform beställas från SCB. Se den generella läsanvisningen på sidan 4 i början av denna rapport.

4.2 Hemförsäkring för bostaden

Till intervjupersonerna ställdes frågan "Har Du/Ni hemförsäkring för bostaden?", med svarsalternativen ja; nej; vet ej). Frågan ställdes inte till personer som bodde på ålderdomshem, sjukhem eller andra vårdinstitutioner.

Mellan 96 och 97 procent i hela befolkningen, 16-84 år, uppger att man har en försäkring. Ungefär en halv procent kan inte svara, vilket innebär att det numera bara är cirka tre procent, eller i absoluta tal ungefär 200 000 personer, som vet om och erkänner att man saknar hemförsäkring.

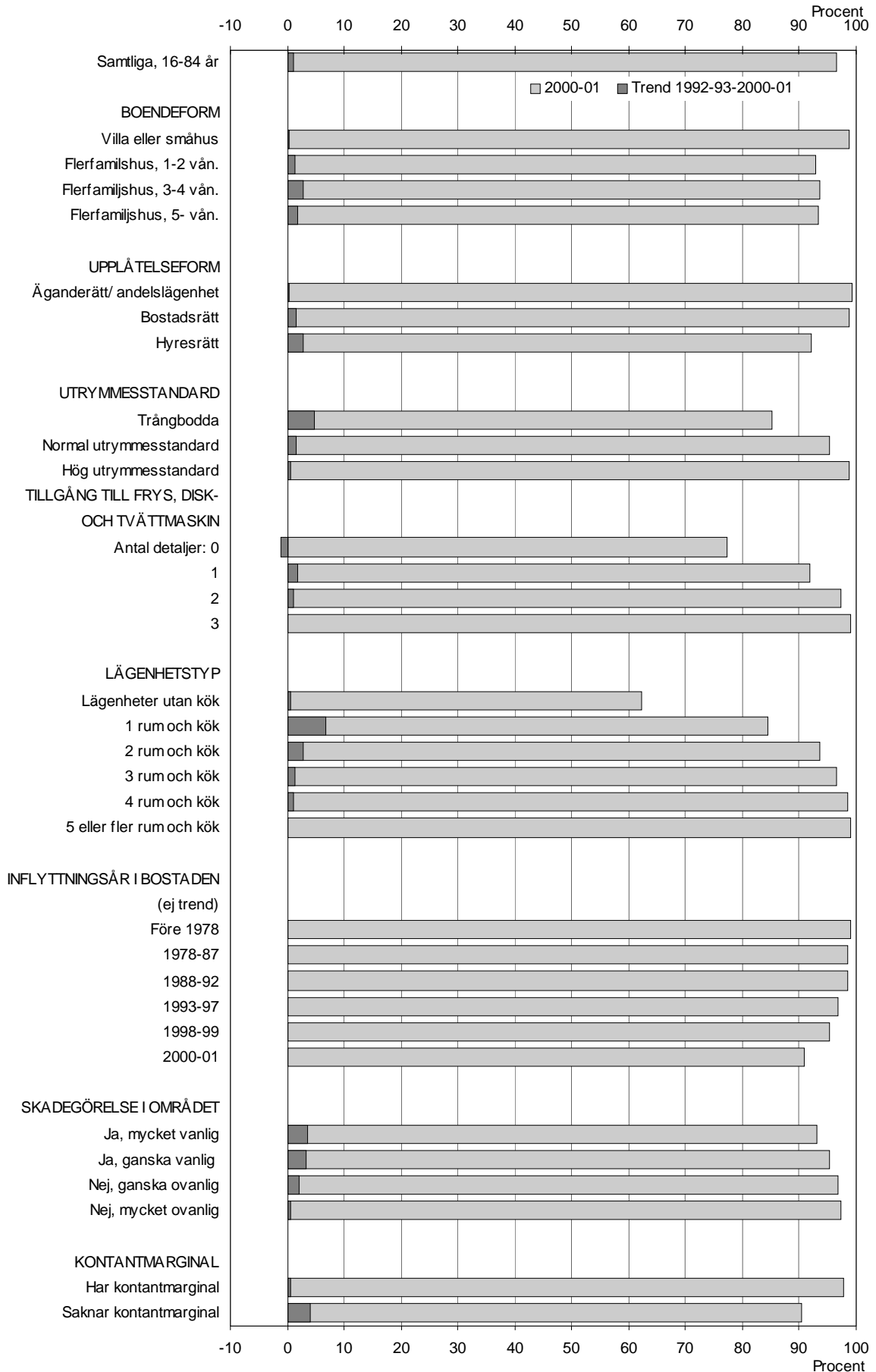
Om vi ser till utvecklingen sedan 1978 visas att det skedde en ganska markant minskning av andelen som saknade hemförsäkringsskydd mellan 1978 och 1984-85 - från åtta till drygt fyra procent. Därefter tycks marknaden vara i huvudsak mättad - även 1992-93 var denna andel drygt fyra procent, och nu vid 2000-talets början, som sagt omkring tre procent. Vi kan alltså inte förvänta oss att det kommer att hända så mycket på detta område under åren framöver, så när som på vissa smärre mer eller mindre slumpmässiga variationer. Det senaste mättillfället vi kan redovisa, år 2002, var andelen som uppgav sig sakna hemförsäkring således tre och en halv procent.

Det förekommer dock fortfarande markanta skillnader mellan olika befolkningsgrupper, beroende på hur och var man bor, ens familjeförhållande, socioekonomiska tillhörighet och nationella ursprung. Några olika sådana grupper visas i diagram 4.1 här intill, tillsammans med utvecklingen under 90-talet. En mera fullständig redovisning fås i tabell 4.1 som finns på SCB:s hemsida (se sidan fyra i den här rapporten). Det glädjande i detta datamaterial är att en ganska tydlig utjämning har skett mellan tidigare gynnade och missgynnade i fråga om hemförsäkring.

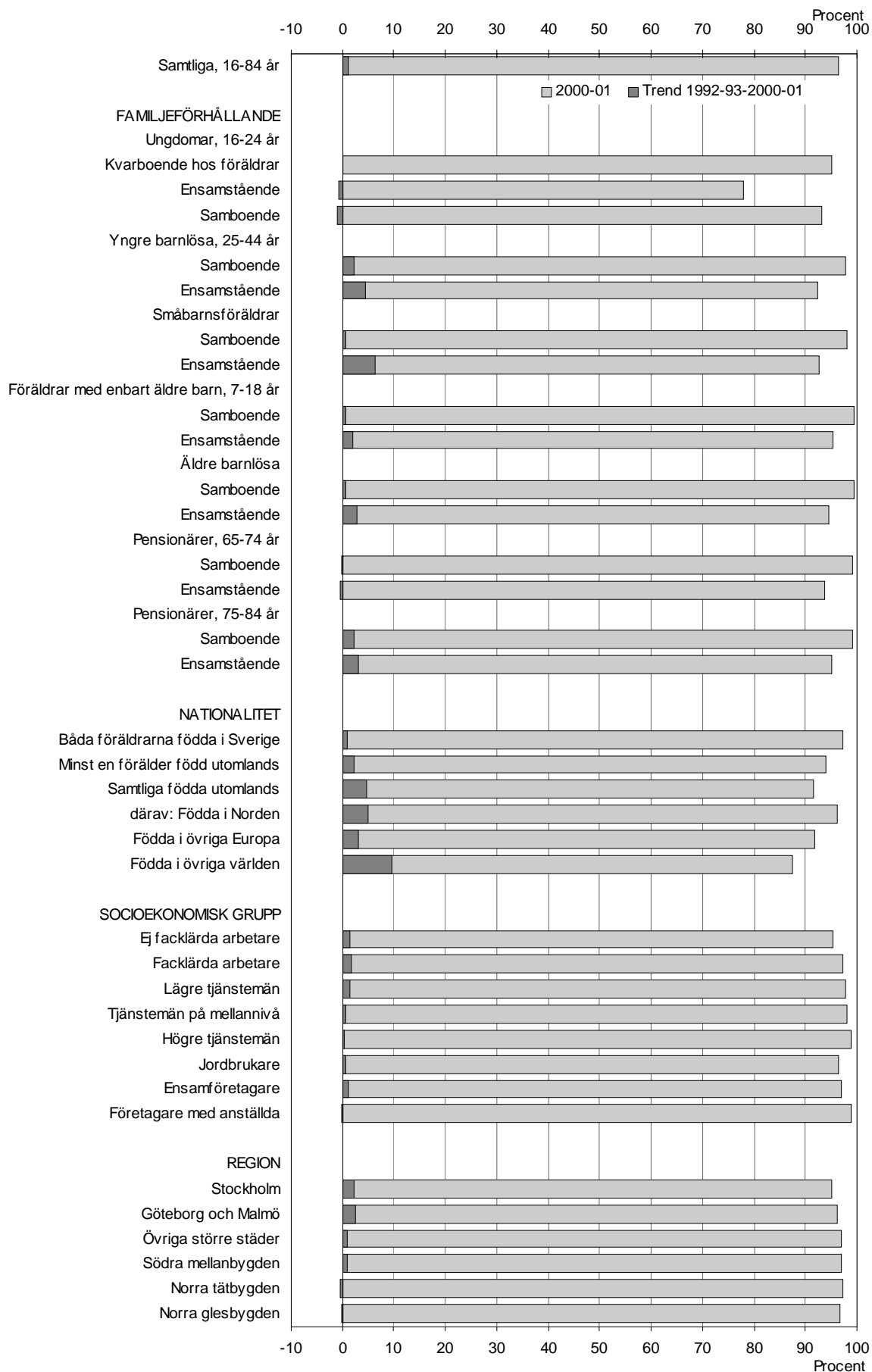
Vad som framför allt tycks vara bestämmande för innehavet av försäkring är boende- och upplåtelseform samt bostadens standard och utrustning. Bland de som bor i villor eller småhus är det bara någon enstaka procent som saknar hemförsäkring. För dessa är ju hemförsäkringen vanligen kombinerad med den oftast obligatoriska villaförsäkringen ("villa-hemförsäkring"). Bland boende i flerbiljshus saknar cirka sju procent hemförsäkring, men skillnaden har minskat under 90-talet. Att ha försäkring är också betydligt vanligare bland dem som bor med ägande- eller bostadsrätt (99 procent) än bland dem som enbart har hyresrätt (92 procent), men även här är en nivåering på gång.

Utrymmesstandarden är också viktig. Ungefär 170 000 av befolkningen i Sverige var 2000-01 trångbodda enligt definitionen mer än två boende per rum, kök och vardagsrum oräknade (enpersonshushåll räknas aldrig som trångbodda enligt denna definition). Bland dessa saknar cirka 15 procent hemförsäkring - dock med en minskning av närmare fem procentenheter under 90-talet. Bland de cirka 150 000 personer som varken har tillgång till frys-, disk- eller tvättmaskin uppger närmare en fjärdedel att man också saknar hemförsäkring. Bland dessa har inte andelen med hemförsäkring ökat den senaste tioårsperioden, men å andra sidan har gruppen som sådan

Diagram 4.1 Har hemförsäkring för bostaden. Särredovisning efter vissa boendeförhållanden. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Diagram 4.2 Har hemförsäkring för bostaden. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

minskat med cirka 100 000 personer. Alltså: när människor får bättre boendeförhållanden ökar också benägenheten att skaffa försäkringsskydd.

I de små hushållen, de oftast ensamstående som bor i ett rum och kök saknar 15 procent försäkring (i den lilla grupp av drygt 30 000 personer som bor i lägenhet utan kök är det närmare 40 procent). Som framgår av diagrammet ökar sedan andelen hemförsäkringstagare kontinuerligt med antalet rum - även här med en påtaglig utjämning under 90-talet.

Det är också vanligare att de som stadigvarande bott i sin bostad en längre tid, oftare har hemförsäkring för bostaden än de relativt nyetablerade. Bland dem som flyttat in i sin nuvarande bostad under 2000–01 (dvs. under de år då intervjuerna gjordes, och därmed bott där i högst två år) saknade cirka tio procent hemförsäkring, jämfört med fem procent bland dem som flyttat in under 1998–99 och mindre än två procent bland dem som bott kvar i bostaden sedan 1992. Etableringen i bostadsområdet spelar alltså också en tydlig roll.

I diagram 4.1 visas också det något anmärkningsvärda förhållandet att andelen försäkringstagare är lägre inom bostadsområden där skadegörelse och åverkan uppges vara vanliga. Detta förklaras av att skadegörelse i större utsträckning förekommer inom flerfamiljshusbebyggelse än bland villor och småhus (jfr. med avsnitt 3.6). Men även här har skillnaderna minskat under 90-talet.

En persons ekonomiska situation kan man söka belysa genom en indikator som vi kallar "kontantmarginal". Kontantmarginal sägs de ha som svarat "ja" på frågan "Om Du plötsligt skulle hamna i en oförutsedd situation, där Du på en vecka måste skaffa fram 14 000 kronor, skulle Du klara det?". Drygt en miljon, 1 065 000 eller 16 procent av befolkningen, saknade 2000–01 en sådan kontantmarginal. Tio procent av dessa saknar också hemförsäkring. Motsvarande andel bland dem som har denna kontantmarginal är cirka två procent. Differensen mellan dessa grupper har dock krympt med 3-4 procentenheter under 90-talet.

När vi i diagram 4.2 ser andelen hemförsäkringstagare efter familjeförhållanden, region, socioekonomisk grupp och nationalitet ger dessa i stor utsträckning en avspeglning av hur dessa olika grupper bor, deras utrymmes- och utrustningsstandard.

Vi ser här att ensamstående betydligt oftare saknar hemförsäkring än samboende. Detta gäller för var och en av familjecykelkategorierna. De allra lägsta andelarna har de ungdomar, 16-24 år, som nyligen lämnat föräldrahemmet och som ensamstående etablerat sig på bostadsmarknaden - 22 procent av dessa saknar hemförsäkring. Bland de som redan är samboende i dessa åldrar är motsvarande andel 7 procent. Sedan ökar andelarna med hemförsäkring för att bland samboende i de äldre åldersklasserna nå upp till en 99-procentigt täckning. Bland ensamstående bland äldre barnlösa, liksom i pensionärsgруппerna, ligger andelen på 94-95 procent. Dessa förhållanden bör sammanhånga med skillnader i boendet. Ensamstående, liksom de yngre i övrigt, bor oftare i mindre, "enklare" bostäder och kanske inte tycker sig ha

så mycket att försäkra. Andra utgifter konkurrerar och måste kanske prioriteras i en kärv ekonomisk situation. När familjen blir större ökar ofta utrymmes- och utrustningsbehoven, man får mer att skydda. Många flyttar till villor eller småhus där ju villaförsäkring och hemförsäkring ofta kombineras och läggs samman.

Skillnaden mellan könen kan ju bara studeras bland de ensamstående (bland de samboende bör ju ungefär lika stora andelar män som kvinnor ha försäkring för sin bostad. Bland de ensamstående förefaller männen sakna försäkring i något större utsträckning än kvinnor. Undantag utgörs av ensamstående ungdomar samt pensionärer i åldrarna 65-74 år. I dessa båda grupper är skillnaderna dock ganska små. (dessa könsskillnader framgår inte av diagrammet, utan hänvändelse sker till tabellunderlaget på SCB:s hemsida; se sidan fyra).

Indelningen i s.k. H-regioner visar även den minskande skillnader. Vid tidigare mätillfällen har de tre storstadsregionerna utmärkt sig med en lägre andel hemförsäkringstagare. Dessa har nu närmat sig läget för resten av landet, och några regionala skillnader kan knappast påvisas. Den redovisning för län och ett femtiotal av de större kommunerna som ges i tabellmaterialet, pekar på vissa enskilda undantag från denna generalisering – men då underlaget här ofta är ganska osäkert bör, som tidigare har påpekats, dessa tolkas med viss försiktighet.

Skillnaderna mellan olika socioekonomiska grupper har också blivit ganska små nuförtiden. En svagt stigande tendens, från 95 procents försäkringsinnehav bland de icke facklärdade arbetarna till 99 procent bland högre tjänstemän och företagare med anställda, kan dock fortfarande skönjas.

Relativt stora skillnader kvarstår dock när det gäller skillnader efter nationalitet. Cirka tre procent bland infödda svenskar saknar försäkring, jämfört med 8-9 bland de som är födda utomlands. Andelen är allra högst, 12-13 procent, bland dem som kommer från något utomeuropeiskt land, men denna andel har dock minskat med 9-10 procentenheter sedan början av 90-talet.

4.3 Brandvarnare i bostaden

I samband med undersökningarna 2000–01 ställde vi för första gången en fråga om man har (minst) en fungerande brandvarnare i bostaden. 75 procent av befolkningen, 16-84 år, svarade jakande på denna fråga, 24 procent svarade ”nej”, medan bara en procent uppgav att man inte kände till detta förhållande.

Vi har i detta fall inga uppgifter om hur utvecklingen sett ut. En viss validering av resultatet får vi dock genom en undersökning om bränder och brandskydd som SCB på uppdrag av Räddningsverket genomförde våren 2001. I en enkät ställdes då frågor om bl.a. innehav av brandvarnare till ett urval på 10 000 personer i befolkningen mellan 18-79 år. Här svarade 76 procent ”ja”, 23 procent ”nej”, medan knappt en procent inte kunde svara.

Tabell 4.1 Hemförsäkring för bostaden resp. fungerande brandvarnare i bostaden. Särredovisning efter boende- och upplåtelseform samt regioner. Ej institutionsboende personer i åldrarna 16–84 år. Nuläge år 2000–01 i procent samt, för hemförsäkring, utvecklingen sedan 1992–93 i procentenheter, där plustecken anger ökning och * att förändringen är signifikant.

	Har hemförsäkring för bostaden	Har (minst en) fungerande brandvarnare i bostaden	Antal i den vuxna befolkningen (tusental)	Antal intervjuer
Samtliga, 16-84 år	96,5 +1.2*	74,9	6 787	11 316
<i>BOENDEFORM</i>				
Villa eller småhus	98.8 + 0.4*	89.2	3 894	6 574
Flerfamiljshus med 1-2 vån.	92.8 + 1.4	62.7	552	917
Flerfamiljshus med 3-4 vån.	93.7 + 2.9*	54.5	1 597	2 625
Flerfamiljshus med minst 5 våningsplan	93.4 + 1.9*	53.2	745	1 200
<i>UPPLÅTELSEFORM</i>				
Äganderätt/ andelslägenhet	99.3 + 0.3*	91.2	3 387	5 730
Bostadsrätt	98.7 + 1.7*	65.3	1 038	1 689
Hysesrätt	92.0 + 2.8*	55.6	2 285	3 772
<i>H-REGION</i>				
Stockholm	95.0 + 2.2*	64.5	1 351	2 122
Göteborg och Malmö	96.1 + 2.5*	76.5	1 038	1 667
Övriga större städer	97.1 + 0.8*	75.5	2 440	4 141
Södra mellanbygden	97.0 + 0.9*	80.7	1 223	2 099
Norra tätbygden	97.2 - 0.6	80.1	395	675
Norra glesbygden	96.8 - 0.3	80.9	340	612

Dessa resultat ansluter således mycket väl till de som vi redovisar i detta avsnitt.

I diagram 4.3-4.4 redovisas andelen med tillgång till brandvarnare inom olika befolkningsgrupper med skilda boendeförhållanden. En utförligare sammanställning finns i de grundtabeller som finns utlagda på SCB:s hemsida (tabell 4.1) – se läsanvisning på sidan fyra i denna rapport.

På samma sätt som när det ovan gällde innehav av hemförsäkring, förekommer skillnader bl.a. beroende på boende- och upplåtelseform och bostadens utrymmes- och utrustningsstandard. Dock betydligt mera accentuerade.

Bland de som bor i villor eller småhus har cirka 90 procent en brandvarnare. Denna andel minskar till 63 procent bland de som bor i låga flerfamiljshus och till 54 procent bland de som bor i flerfamiljshus med minst tre våningsplan. När man istället ser till upplåtelseformen blir andelarna 91 procent bland de som bor med äganderätt, 65 procent bland bostadsrättsinnehavarna resp. 55 procent bland de som bor med hyresrätt.

Vi kan också i diagrammet se hur andelen som har tillgång till brandvarnare ökar från 47 procent bland de som är trångbodda till 86 procent bland de som har en hög utrymmesstandard och från 42 procent bland de som bor i ett rum

Diagram 4.3 Har fungerande brandvarnare i bostaden. Särredovisning efter vissa boendeförhållanden. 2000–01. Procent.

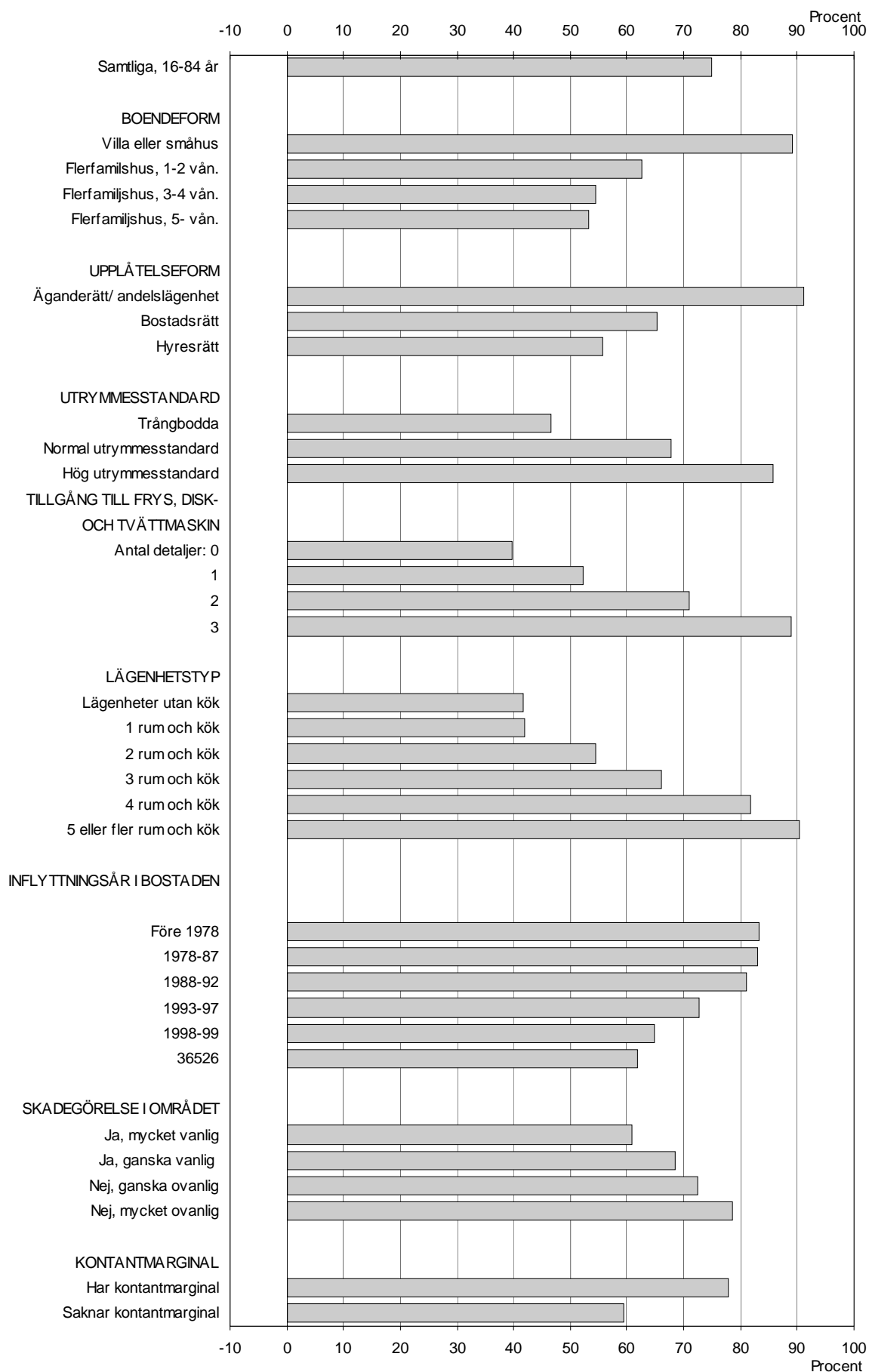
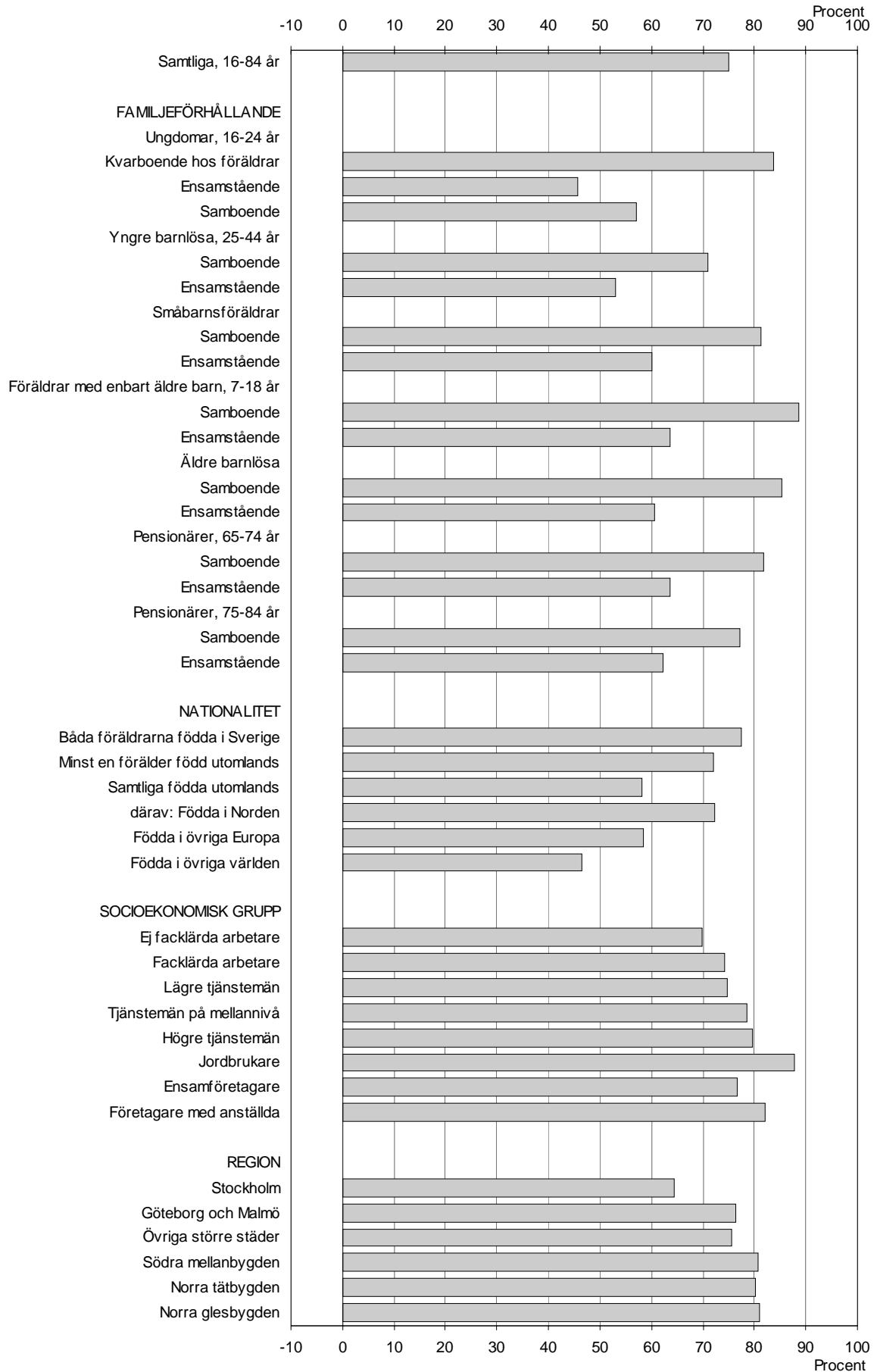

Diagram 4.4 Har fungerande brandvarnare i bostaden. Andelar inom olika befolkningsgrupper. 2000–01. Procent.

och kök till 90 procent bland de som har minst en femrummare.

Etableringen i bostadsområdet har också betydelse: De som stadigvarande bott i sin bostad en längre tid har oftare införlivat en brandvarnare i hushållet än de relativt nyetablerade. Bland dem som flyttat in i sin nuvarande bostad under 2000–01 (dvs. under de år då intervjuerna gjordes, och därmed bott där i högst två år) cirka 60 procent brandvarnare, jämfört med över 80 procent bland de som flyttat in i bostaden 1992 eller tidigare.

Bland de som har en ”kontantmarginal” (se definition ovan i stycket om hemförsäkring) är det också vanligare med brandvarnare (78 procent) än bland de som saknar en sådan ekonomisk marginal. Svag ekonomisk ekonomi har väl dock i första hand betydelse för vilken slags bostad man kan skaffa sig, och först i andra hand en inverkan på innehav av brandvarnare eller ej.

I diagram 4.4 visas tillgång till brandvarnare efter familjeförhållande, nationalitet, socioekonomisk grupp och region. Liksom när det ovan gällde hemförsäkring speglar variationerna nog snarast hur olika befolkningsgrupper bor, deras utrymmes- och utrustningsstandard.

Indelningen efter familjeförhållanden visar att ensamboende betydligt mera sällan har tillgång till brandvarnare än samboende. Detta gäller tydligt för var och en av familjecykelkategorierna, men allra lägst är andelen bland ensamstående ungdomar (45 procent) – de som relativt nyligen antagligen lämnat föräldrahemmet och på egen hand sökt etablera sig på bostadsmarknaden. Bland de ungdomar som hunnit skaffa sig en partner är andelen högre, 57 procent. Andelen ökar så under livscykeln med en topp på närmare 90 procent bland samboende föräldrar med enbart äldre barn. Bland pensionärsgrupperna minskar så åter andelen något.

Invandrargrupperna är kraftigt underrepresenterade bland innehavarna av brandvarnare. Av samtliga födda utomlands har bara 58 procent denna tillgång, allra lägst, 46–47 procent, är andelen bland de cirka 275 000 invandrarna som kommer från utomeuropeiska länder. Bland infödda svenskar ligger genomsnittet på 77 procent.

Bland de socioekonomiska grupperna ökar andelen med brandvarnare från 70 procent bland ej facklärd arbetare till 80 procent bland de högre tjänstemännen och till 88 procent bland jordbrukare.

Slutligen, den regionala indelningen: Bland H-regionerna ligger Stockholm i en klass för sig med 65 procent, tio procentenheter lägre än Malmö, Göteborg och övriga större städer. I regionerna utanför de större städerna är andelen allra högst, 80 procent. I det tabellunderlag som finns på SCB:s hemsida (se sidan fyra i denna rapport) redovisas även andelarna bland länen och för ett femtiotal kommuner.

4.4 Bilförsäkring

En bilförsäkring kan bestå av tre delar:

- a) **Trafikförsäkringen** som alla bilägare måste teckna enligt lag. Denna försäkring avser skador som vållas på annans liv eller egendom. Däremot ersätter trafikförsäkringen inte skador på den egna bilen.
- b) **Delkaskoförsäkringen** är den del av försäkringen som ersätter skador på det egna fordonet vid brand eller stöld. Den gäller vidare räddning, skador på glasrutor och maskin samt rättsskydd.
- c) **Vagnskadeförsäkringen** är den del av bilförsäkringen som med vissa undantag ersätter alla de skador som bilen kan drabbas av. Den ersätter bilens skador vid kollision, dikeskörning eller skadegörelse. Vid köp av ny bil ingår i regel en s.k. vagnskadegaranti. Denna har i stort sett samma omfattning som vagnskadeförsäkringen. Giltighetstid och självrisk varierar mellan olika bilmärken.

Bilägaren måste teckna trafikförsäkring, men kan avstå från delkasko- och vagnskadeförsäkring. Ofta kombinerar man ihop de olika delarna. Kombinationen av trafikförsäkring och delkasko brukar kallas halvförsäkring - kombinationen av halvförsäkring och vagnskadeförsäkring blir helförsäkring.

Till de personer som uppgav att någon i hushållet ägde eller disponerade en bil ställdes frågan "Är bilen (bilarna) helförsäkrade eller har den (de) vagnskadegaranti?".

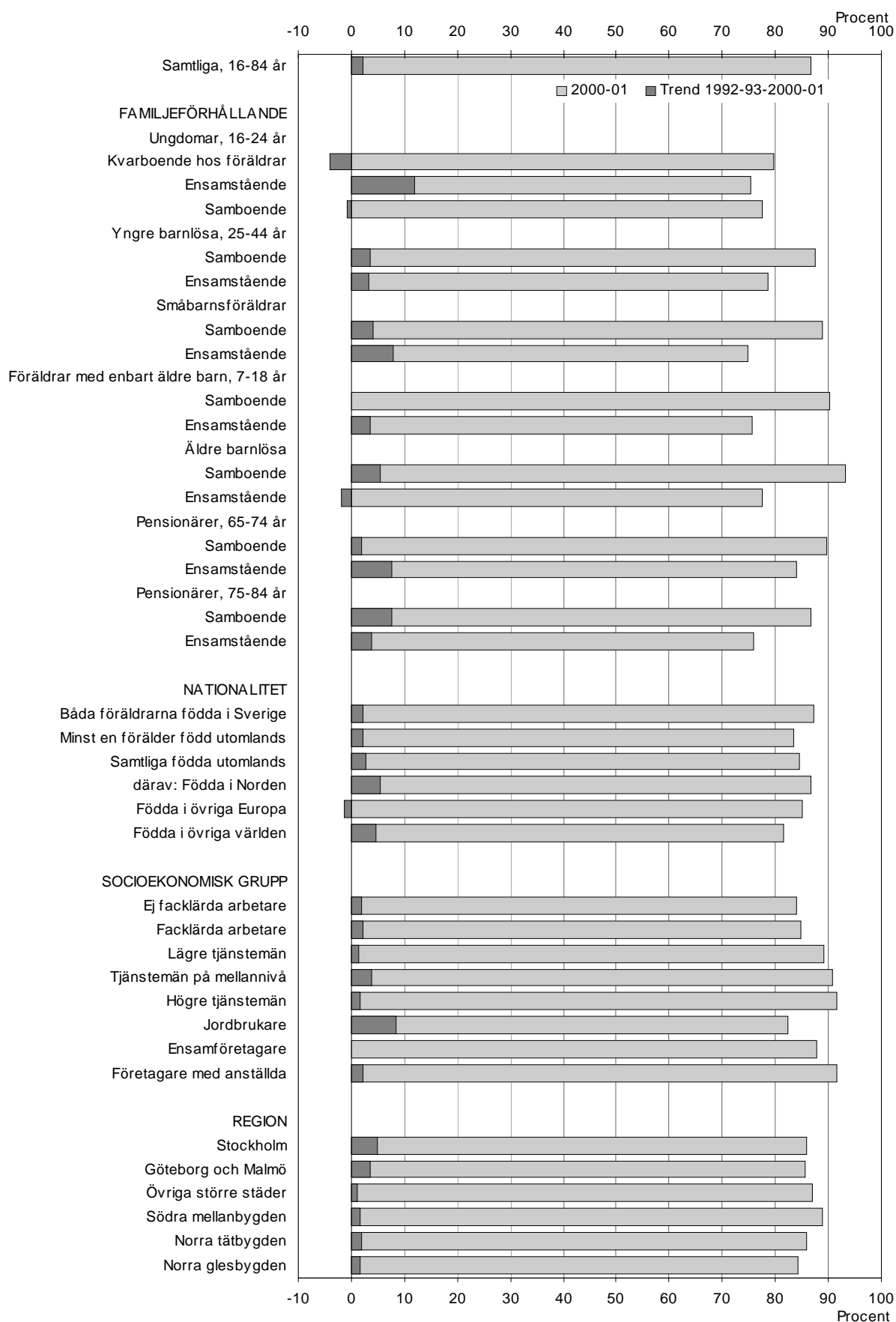
Sammanlagt angav cirka 5 510 000 personer, 16-84 år, att familjen disponerade minst en bil. 87 procent av dessa sade sig ha helförsäkring på bilen/någon av bilarna, 10 procent uppgav sig sakna detta, medan övriga tre procent inte kände till detta förhållande. Under perioden sedan 1992-93 har andelen helförsäkrade ökat med drygt två procentenheter, samtidigt som antalet personer med tillgång till bil också ökat med cirka 50 000.

I diagram 4.5 visas andelen med helförsäkring för ett antal befolkningsgrupper, och ett axplock från tabellunderlaget finns i tabell 4.2, medan detta i övrigt finns tillgängligt på SCB:s hemsida (se sid. 4).

Indelningen efter familjeförhållande visar två tendenser. För det första att ensamstående förefaller sakna helförsäkring i större utsträckning än samboende. Störst är skillnaden mellan samboende och ensamstående barnfamiljer – ungefär 90 resp. 75 procent har helförsäkring. Ungefär lika stor differens finns bland de äldre barnlösa, 45-64 år. För det andra, en jämförelse mellan ensamstående män och kvinnor visar att männen i högre utsträckning är i avsaknad av helförsäkring än de bilägande kvinnorna (ett undantag här är de ensamstående ungdomarna).

Indelningen efter socioekonomisk grupp visar att 14 procent bland arbetarna och 15 procent bland jordbrukarna saknar både helförsäkring och vagnskadegaranti. Bland tjänstemännen är denna andel lägre, cirka 7 procent. En av orsakerna till de skillnader som finns mellan olika grupper

Diagram 4.5 Har helförsäkring eller vagnskadegaranti på bilen (någon av bilarna) Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Tabell 4.2 Har helförsäkring eller vagnskadegaranti resp. någon larmanordning på bilen (någon av bilarna. Särredovisning socioekonomisk grupp samt region. Enbart personer, 16–84 år, som disponerar en eller flera bilar. Nuläge år 2000–01 i procent samt, utvecklingen sedan 1992–93 i procentenheter, där plustecken anger ökning och * att förändringen är signifikant.

	Bilen (någon av bilarna) är helförsäkrad eller har vagnskadegaranti			Skyddar bilen (någon av dem) med larmanordning	Antal i den vuxna befolkningen (tusental)	Antal intervjuer
	Ja	Nej	Vet ej			
Samtliga, 16-84 år	86.8+ 2.2*	10.2- 2.7*	3.0	34.7+20.7*	5 510	9 242
SOCIOEKONOMISK GRUPP						
Samtliga arbetare	84.3+ 2.0*	13.8- 1.8*	1.8	27.8+16.6*	1 966	3 316
därav:						
Ej facklärd arbetare	84.0+ 1.9	13.8- 1.4	2.2	25.9+15.9*	1 097	1 861
Facklärd arbetare	84.8+ 2.2	13.9- 2.3	1.3	30.1+17.1*	869	1 455
Samtliga tjänstemän	90.6+ 2.6*	7.4- 3.0*	1.9	38.8+23.2*	2 444	4 075
därav:						
Lägre tjänstemän	89.1+ 1.4	8.0- 2.5*	2.9	35.8+21.5*	685	1 152
Tjänstemän på mellannivå	90.9+ 3.9*	7.3- 4.0*	1.8	36.6+21.9*	1 021	1 705
Högre tjänstemän	91.6+ 1.7	7.1- 2.0	1.3	44.5+26.1*	739	1 218
Jordbrukare	82.5+ 8.4*	15.0- 5.4	2.4	10.1+ 5.5	88	149
Ensamföretagare	87.9+ 0.0	10.6- 0.9	1.5	37.6+17.1*	225	369
Företagare med anställda	91.6+ 2.3	7.3- 2.3	0.9	45.3+22.5*	227	374
H-REGION						
Stockholm	86.0+ 4.8*	9.8- 4.3*	4.1	51.0+23.0*	943	1 475
Göteborg och Malmö	85.6+ 3.6*	10.4- 4.9*	4.0	42.3+23.8*	806	1 297
Övriga större städer	87.0+ 1.1	10.1- 2.2*	2.8	32.1+20.4*	2 041	3 489
Södra mellanbygden	88.9+ 1.6	9.1- 1.6	2.0	27.7+19.3*	1 074	1 848
Norra tätbygden	85.8+ 1.9	12.0- 1.1	2.0	22.9+16.0*	347	595
Norra glesbygden	84.2+ 1.7	13.1- 1.7	2.6	18.7+13.6*	297	538

kan naturligtvis bestå i en olikartad sammansättning av bilparken. Om t.ex. arbetarna i genomsnitt disponerar äldre bilmodeller än tjänstemännen, kan ju detta leda till att förhållandevis många inom gruppen inte anser att utgifterna för en helförsäkring är befogade. Några data för att styrka ett sådant antagande kan dock ej erhållas från denna undersökning.

Skillnaderna mellan de olika regionerna är små och varierar mycket litet med riksgenomsnittet. Detsamma kan sägas om skillnader mellan infödda svenskar och utomlands födda. De skillnader som finns beror här på att förhållandevis många bland de som är födda utanför Europa inte känner till om bilen är helförsäkrad eller inte.

Larmanordningar på bilar

I tabellutsnittet 2.4 ovan, liksom mera komplett i grundtabellmaterialet på SCB:s hemsida finns också resultaten från en fråga om eventuella larmanordningar på bilar. Här visas att 35 procent av alla som har tillgång till bil också har försett den (eller någon av dem) med larmanordning. Här har det skett en mycket snabb utveckling under 90-talet. Andelen har mer än för-

dubblats – vi ser en ökning med drygt 20 procentenheter sedan 1992–93 då frågan ställdes för första gången.

Skillnaden mellan olika befolkningsgrupper är här betydligt större än när det gällde helförsäkring ovan. Detta kommer bland annat till tydligt uttryck vid indelningen efter H-regioner, där andelen successivt minskar från drygt 50 procent i Stockholm till knappt 20 procent i den norra glesbygden. Bland de olika socioekonomiska grupperna stiger andelen med larmanordning på bilen från 26 procent bland ej facklärd arbetare till 45 procent bland högre tjänstemän och företagare med anställda. Bland jordbrukare är andelen endast 10 procent. Utöver spekulationerna ovan, att skillnader kan hänga samman med bilparkens ålder bland olika befolkningsgrupper, verkar det här som om den verkliga eller förväntade brottsbenägenheten inom området där man bor, kan ha en betydande inverkan.

4.5 Grannsamverkan mot brott

Utöver att genom olika försäkringar söka gardera sig mot de ekonomiska konsekvenserna av olika angrepp, kan man ju också preventivt söka undvika att sådana inträffar. Ett sådant sätt är genom grannsamverkan. Vi ställde frågan:

"Skyddar Du Din bostad genom att be grannar eller några andra hålla uppsikt eller se till den om Du reser bort några dagar?", med svarsmöjligheterna "ja, alltid eller nästan alltid", "ja, ibland" resp. "nej". I diagram 4.6 redovisas den andel som uppger att man nästan alltid brukar skydda sin bostad genom bevakningshjälp från till exempel grannar, inom skilda befolkningsgrupper och med olikartade boendeförhållanden. I tabell 4.3 ges hela svarsfördelningen för några av dessa indelningsgrunder, medan det fullständiga tabellmaterialet finns på SCB:s hemsida (se vidare sidan fyra i denna rapport).

En kraftig majoritet av befolkningen, 76 procent, brukar få bevakningshjälp av grannar eller andra vid några dagars bortovaro från bostaden. "Ja, alltid eller nästan alltid" svarade 65 procent, närmare 4,4 miljoner i befolkningen 16-84 år; "ja, ibland" svarade 11 procent, ytterligare 750 000 personer. Skillnaderna jämfört med förhållandena 1992–93, då vi ställde denna fråga för första gången, är ganska små.

Resultaten kan dock inte tolkas som skillnader avseende "goda grannkontakter". I områden som upplevs som trygga med mycket låg förekomst av brottslig verksamhet, kan ett "nej"-svar likaväl innebära att man inte anser sig behöva be grannarna om hjälp, som att man inte har denna möjlighet.

Det är vanligast att man skyddar sin bostad genom samverkan med grannarna inom villa- och småhusområden. Här uppger hela 80 procent av de boende att man så gott som alltid ber grannar om hjälp vid tillfällig bortovaro. Denna andel sjunker sedan successivt till knappt 40 procent bland dem som bor i höga flerfamiljshus med minst fem våningsplan. Motsvarande tendens finns beträffande upplåtelseform. Bland de som bor med äganderätt (vilket ju är nära förknippat med småhusboende) eller har andelslägenhet får drygt 80 procent alltid eller så gott som alltid bevakningshjälp från grannarna – en

andel som sjunker till cirka 50 procent bland dem som bor i bostadsrätter och till 45 procent bland dem som har hyresrätt. Både bland de som bor i flerfamiljshus och de som har bostads- eller hyresrätt har det skett en minskning sedan början av 90-talet.

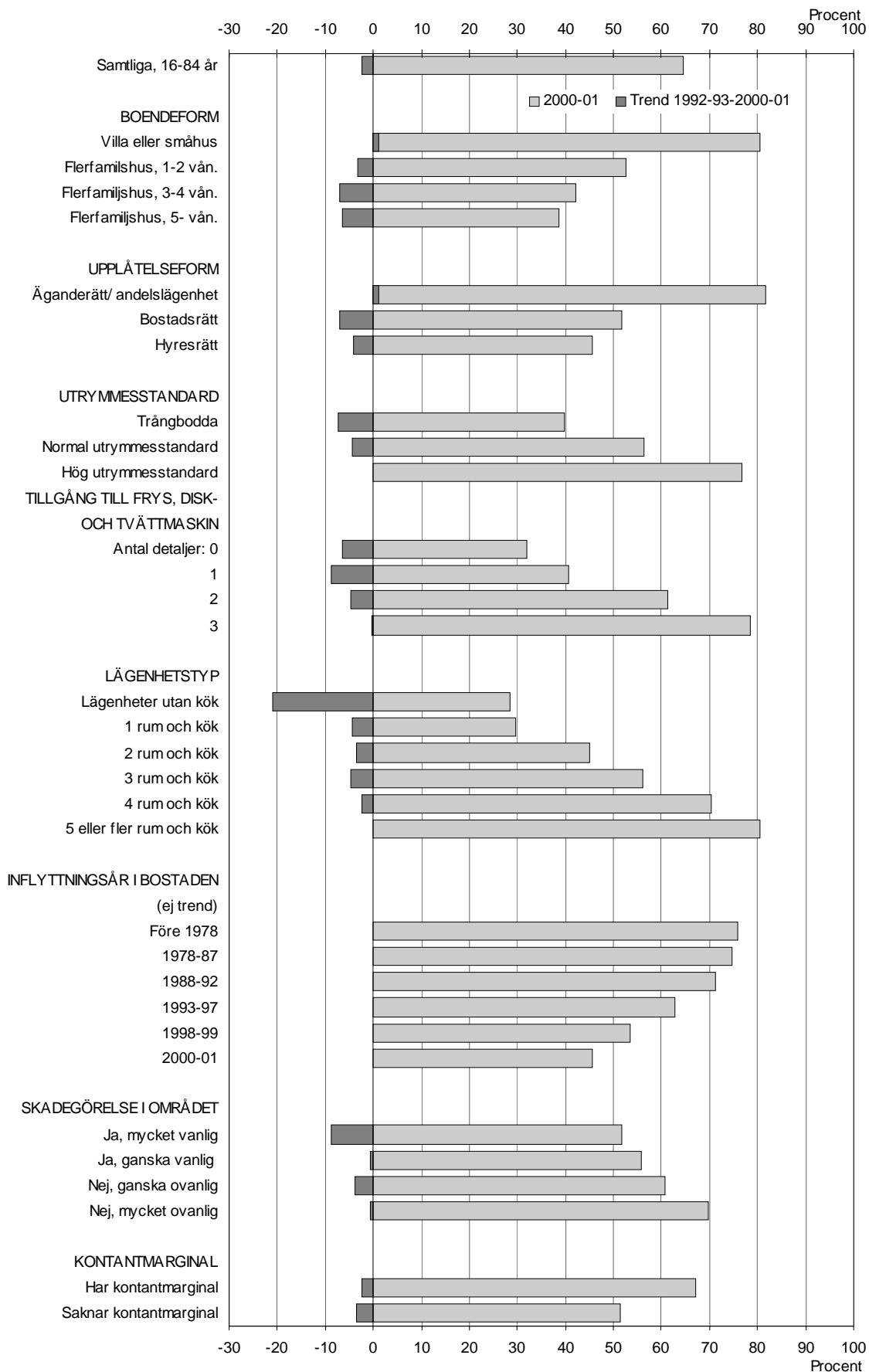
Hur länge man har bott i sin nuvarande bostad har också betydelse. De som hunnit rota sig i ett område och etablerat goda grannkontakter har naturligtvis också lättare att få hjälp med tillsynen av bostaden. Bland de som flyttat in i sin nuvarande bostad före 1993 upprätthåller drygt 70 procent alltid eller nästan alltid grannsamverkan mot eventuell brottslig verksamhet. Bland dem som flyttat in i bostaden under 1993–97 är andelen 63 procent, 1998–99 53 procent och bland de nyinflyttade 46 procent (de som flyttade in under den period som undersökningen genomfördes, 2000–01, och därmed bott maximalt två år i bostaden).

Det förefaller också som om grannsamverkan mot brott är vanligare i de områden där skadegörelse inom bostadsområdet uppges vara mycket ovanlig. 70 procent bland dem som bor i dessa områden får så gott som alltid bevakningshjälp, jämfört med drygt 50 procent i de bostadsområden där skadegörelse anses vara mycket vanlig. Detta bör sammanhånga med skillnaderna mellan småhus- och flerfamiljshusbebyggelse. Som vi konstaterade i avsnitt 3.6 anses skadegörelsen mindre utbredd i villa- och småhusområden.

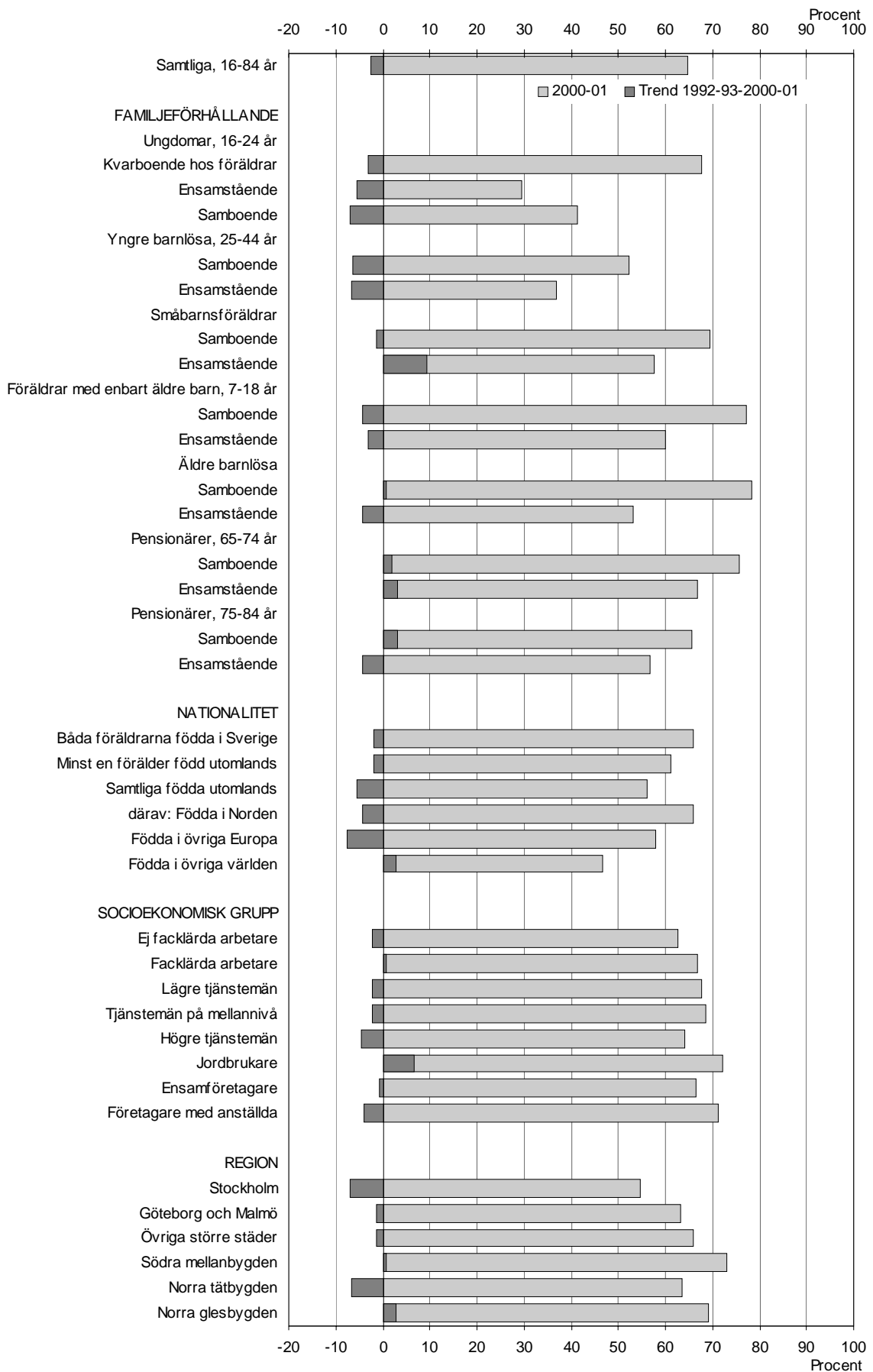
I diagram 4.7 görs också jämförelser mellan olika befolkningsgrupper med avseende på familjeförhållanden, regioner, socioekonomisk tillhörighet resp. nationalitet. De skillnader som här förekommer är antagligen snarast återspeglings av de typer av bostadsområden man bor i. Samboende får oftare hjälp med tillsynen än ensamstående - ytterligheterna kan belysas med hjälp av de ensamstående ungdomarna (bara 30 procent får nästan alltid hjälp med tillsyn av bostaden vid bortavaro) och samboende barnfamiljer (närmare 80 procent). Ensamstående kvinnor tycks ha ett bättre kontaktnät än ensamstående män – detta gäller i samtliga familjekategorier, men är allra mest påtagligt bland de äldsta pensionärerna, 75-84 år, bland vilka 61 procent av de ensamstående kvinnorna, men bara 44 procent av männen, så gott som alltid kan påräkna bevakningshjälp från grannarna.

Bland de som är födda utomlands är andelen lägre (56 procent) än bland infödda svenskar (66 procent). Allra lägst andel som så gott som alltid får tillsynshjälp av grannar har de som är födda utanför Europa – endast 47 procent. Bland de olika socioekonomiska grupperna är skillnaderna ganska små. Jordbrukare och företagare med anställda har de högsta värdena – över 70 procent. Indelningen efter regioner visar slutligen att de som bor i Stockholmsområdet får denna hjälp i mindre utsträckning än övriga landet. I Stockholm har också andelen sjunkit signifikant under 90-talet.

Diagram 4.6 Grannsamverkan mot brott. Andelar som nästan alltid brukar skydda sin bostad genom bevakningshjälp från t.ex. grannar. Särredovisning efter vissa boendeförhållanden. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Diagram 4.7 Grannsamverkan mot brott. Andelar som nästan alltid brukar skydda sin bostad genom bevakningshjälp från t.ex. grannar. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

Tabell 4.3 Grannsamverkan mot brott. Särredovisning efter boende- resp. upplåtelseform samt region. Ej institutionsboende personer i åldrarna 16–84 år. Nuläge år 2000–01 i procent samt utvecklingen sedan 1992–93 i procentenheter, där plustecken anger ökning och * att förändringen är signifikant.¹

	Skyddar sin bostad genom bevakningshjälp från t.ex. grannar. ²				
	Ja, alltid, eller nästan alltid	Ja, ibland	Summa kolumn 1 + 2	Nej	Summa
Samtliga, 16-84 år	64.6 - 2.4	11.0 + 0.4	75.5 - 1.9	24.2 + 1.9	100
<i>BOENDEFORM</i>					
Villa eller småhus	80.5 + 1.1	9.3 - 0.1	89.8 + 1.0	10.0 - 1.0	100
Flerfamiljshus med 1-2 vån.	52.7 - 3.3	13.8 + 2.8	66.5 - 0.5	33.4 + 0.7	100
Flerfamiljshus med 3-4 vån.	42.0 - 7.1*	13.6 + 1.3	55.5 - 5.8*	44.0 + 5.8*	100
Flerfamiljshus med minst 5 våningsplan	38.7 - 6.3*	12.1 - 0.5	50.8 - 6.8*	48.9 + 7.2*	100
<i>UPPLÅTELSFORM</i>					
Äganderätt/ andelslägenhet	81.6 + 1.0	9.3 + 0.0	90.9 + 1.0	9.0 - 0.9	100
Bostadsrätt	51.6 - 7.1*	14.0 + 2.8	65.6 - 4.3	34.2 + 4.4	100
Hysesrätt	45.7 - 4.2*	12.2 + 0.0	57.9 - 4.2*	41.9 + 4.5*	100
<i>H-REGION</i>					
Stockholm	54.6 - 7.1*	13.6 + 1.6	68.2 - 5.4*	31.5 + 5.5*	100
Göteborg och Malmö	63.3 - 1.3	10.8 + 0.3	74.1 - 1.0	25.5 + 1.1	100
Övriga större städer	65.9 - 1.3	11.1 + 0.5	77.1 - 0.8	22.6 + 0.8	100
Södra mellanbygden	73.0 + 0.7	8.6 - 0.5	81.6 + 0.2	18.2 - 0.3	100
Norra tätbygden	63.5 - 6.8	10.2 + 0.3	73.7 - 6.5	26.3 + 6.6	100
Norra glesbygden	69.1 + 2.7	9.5 - 1.5	78.6 + 1.1	21.4 - 1.0	100

1) För uppgifter om befolkningstal och antal intervjuer, se tabell 4.1

2) Frågan lyder: "Skyddar Du/Ni bostaden genom att be grannar eller några andra hålla uppsikt eller se till den om Du reser bort några dagar?"

4.6 Skydd mot bostadsinbrott

Förutom genom att ta hjälp av sina grannar kan man skydda sin bostad från angrepp genom olika materiella installationer. Vid undersökningarna 2000–01 ställdes tre frågor kring detta:

"Skyddar Du Din bostad mot brott genom...

- ...att använda extralås (polislås, sjutillhållarlås etc.)?
- ...något inbrottsalarm?
- ...säkerhetsdörrar eller gallerdörrar?"

För varje "ja"-svar på dessa tre frågor ställdes en följdfråga "om man själv låtit installera detta eller om det fanns vid inflyttningen".

Frågorna i detta avsnitt har inte ställts till personer som bor på olika vårdinstitutioner - ålderdomshem, sjukhus, långtidssjukvård etc.

Dessa frågor ställdes för första gången i samband med 1992-93 års ULF-undersökningar. Vi kan därigenom studera hur utvecklingen sett ut under 90-talet.

Extralås

Av de tre typerna av skydd mot bostadsinbrott vi kan redovisa är extralåsen det överlägset vanligaste hjälpmedlet. 37 procent av befolkningen, 16-84 år, drygt 2,5 miljoner, har tillgång till ett sådant lås. 17 procent, närmare 1,2 miljoner, har själva låtit installera detta, för övriga var detta redan ordnat vid inflyttningen. Totalt sett finns det här ingen skillnad jämfört med förhållandena vid 90-talets början. Det är dock färre av de boende som själva låtit installera extralåset, vilket är naturligt då allt fler flyttar in i bostäder, där detta sedan tidigare redan är fixat..

Förekomsten av extralås är mycket kraftigt betingat av var i landet man bor. Indelningen efter H-region (diagram 4.9 och tabell 4.4) visar att 72 procent bland de som bor i Stor-Stockholmsområdet har ett extralås (specifikt för Stockholms kommun gäller 78 procent). Denna andel minskar sedan kraftigt via 59 procent i Göteborg- och Malmö-områdena och 28 procent i övriga större städer till 5 procent i den norra glesbygden. I både Stockholm och i den norra glesbygden har andelen dock minskat under 90-talet.

En följd av de regionala variationerna, eller kanske snarare en orsak till dessa, är att extralås förekommer betydligt oftare i höga flerfamiljshus (69 procent). I flerfamiljshus med 3-4 våningar har knappt hälften extralås och i villor, småhus och låga flerfamiljshus (1-2 våningar) drygt var fjärde boende. Extralås är betydligt vanligare bland boende i bostadsrätter (60 procent) än i hyresrätter (cirka 40 procent) och bland boende med äganderätt eller med andelslägenheter (30 procent).

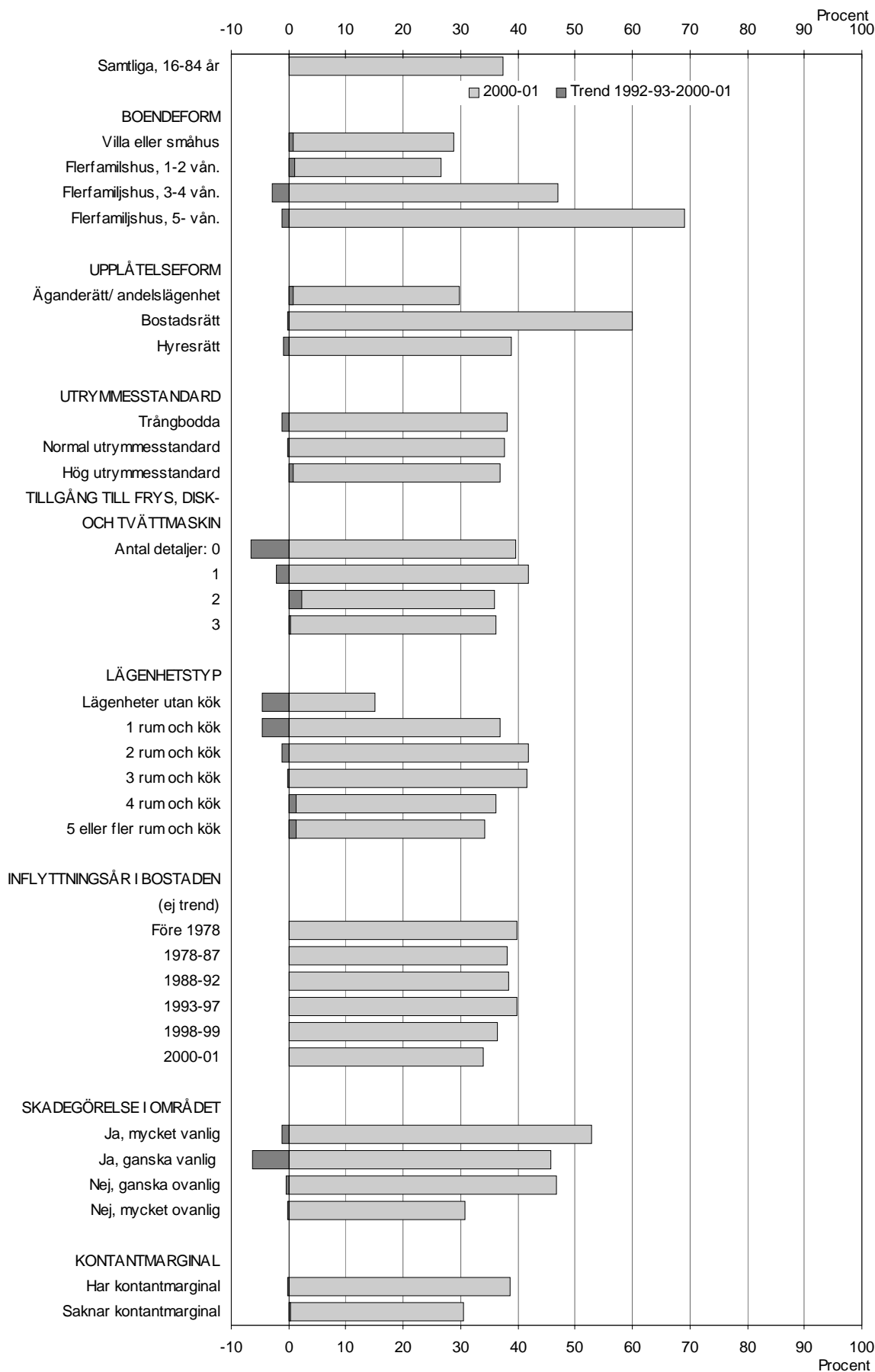
Från övriga redovisningar skall här bara noteras att ensamstående kvinnor oftare har extralås än ensamstående män, liksom tjänstemän oftare än arbetare (54 procent bland de högre tjänstemännen; 30 procent bland arbetare). Denna senare skillnad skulle sannolikt vara ännu större om man tog hänsyn till bostadstyp - högre tjänstemän bor oftare i småhus (där andelen extralås enligt ovan är relativt låg), arbetare oftare i höga flerfamiljshus.

Inbrottsalarm

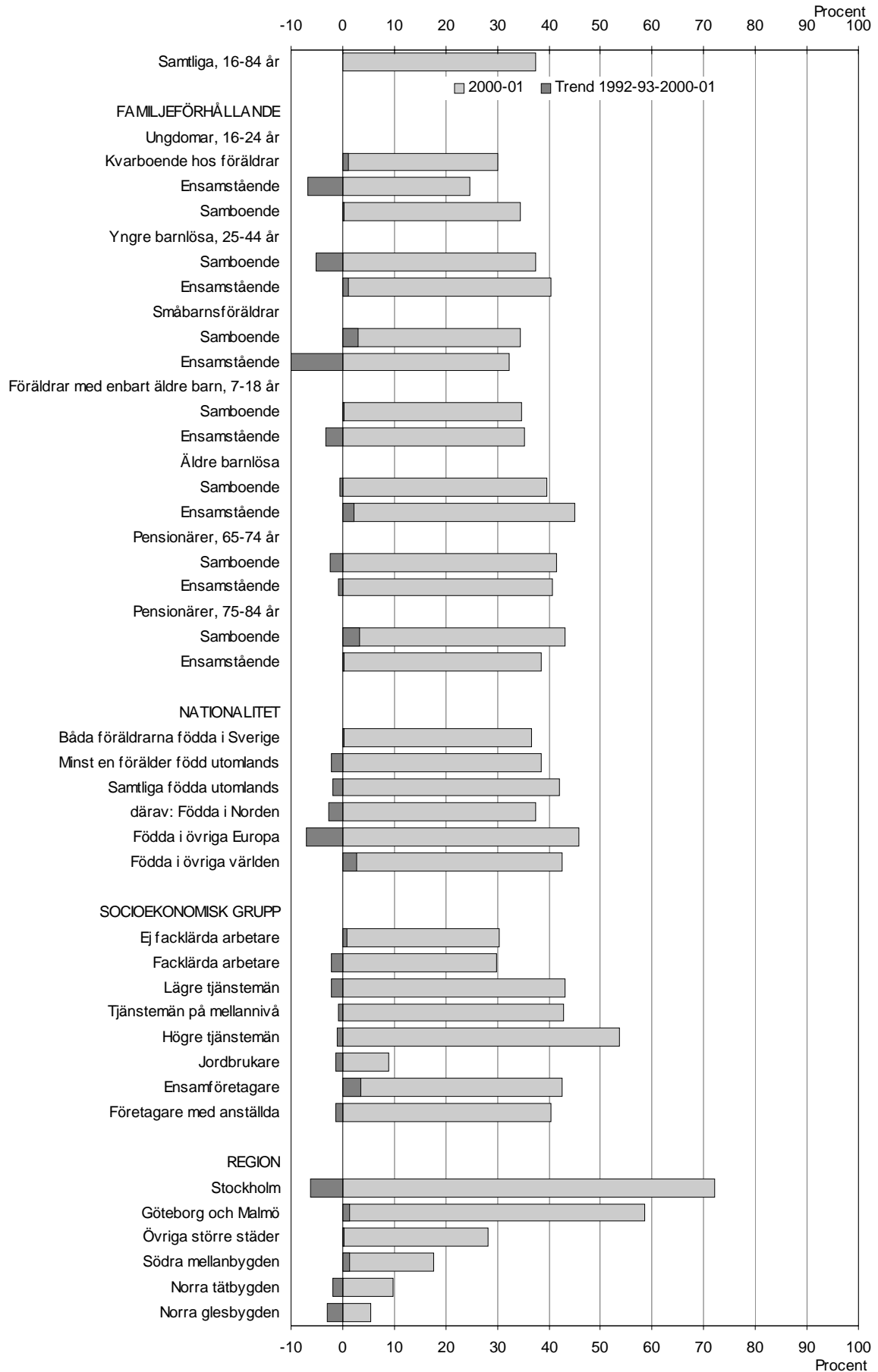
Ungefär sju procent i befolkningen, 16-84 år, skyddar sin bostad med inbrottsalarm. Detta innebär ungefär 470 000 personer. Sedan 1992-93 har det här skett en kraftig ökning med cirka tre procentenheter (eller 210 000 personer). De allra flesta, 5,5 procent, har själva låtit installera alarmet under sin boendetid i bostaden.

Om extralås var typiskt för flerfamiljshus, gäller det omvända beträffande inbrottsalarm. Dessa nyttjas nästan helt och hållet bland de som bor i villor eller småhus - i totalt elva procent av dessa. Bland flerfamiljshusen ligger andelarna endast mellan en till två procent. Och hela ökningen under 90-talet förklaras av villa/småhus-ägarna. Här har andelen fördubblats (med fem och en halv procentenhet), medan innehavet bland flerfamiljshusen ligger stilla.

Diagram 4.8 Skyddar sin bostad mot brott genom extralås. Särredovisning efter vissa boendeförhållanden. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Diagram 4.9 Skyddar sin bostad mot brott genom extralås. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Tabell 4.4 Skydd mot bostadsinbrott. Särredovisning boende- resp. upplåtelseform samt region. Ej institutionsboende personer i åldrarna 16–84 år. Nuläge år 2000–01 i procent samt utvecklingen sedan 1992–93 i procentenheter, där plustecken anger ökning och * att förändringen är signifikant.¹

	Skyddar sin bostad mot brott genom...					
	extra-lås	därav: själv låtit installera	inbrottsalarm	därav: själv låtit installera	säkerhets- eller gallerdörrar	därav: själv låtit installera
Samtliga, 16-84 år	37.4+ 0.1	17.1 - 4.0*	6.9 + 3.1*	5.5+ 2.3*	5.9+ 2.7*	2.7 + 0.7*
<i>BOENDEFORM</i>						
Villa eller småhus	28.9+ 0.7	18.7 - 1.4*	10.8 + 5.4*	8.9+ 4.2*	1.9+ 0.5	1.2 + 0.2
Flerfamiljshus med 1-2 vån.	26.7+ 1.0	9.5 - 2.7	1.3 + 0.4	1.0+ 0.6	4.3+ 2.7*	1.2 + 0.7
Flerfamiljshus med 3-4 vån.	47.0- 3.0*	14.2 - 8.1*	1.5 - 0.1	0.7- 0.4	10.0+ 5.5*	3.8 + 1.3*
Flerfamiljshus med minst fem våningsplan	69.0- 1.2	20.5 -10.8*	2.2 - 0.2	1.1- 0.2	19.5+ 7.2*	9.1 + 1.9
<i>UPPLÅTELSEFORM</i>						
Äganderätt/andelslägenhet	29.7+ 0.7	20.0 - 1.6*	11.8 + 5.9*	9.8+ 4.6*	1.9+ 0.5*	1.3 + 0.2
Bostadsrätt	59.9- 0.2	22.8 - 7.2*	2.3 + 0.3	1.4- 0.0	17.2+10.2*	8.2 + 4.2*
Hysesrätt	38.9- 0.9	10.6 - 5.8*	1.7 + 0.2	1.0+ 0.1	6.9+ 2.4*	2.4 - 0.0
<i>H-REGION</i>						
Stockholm	72.1- 6.1*	27.3 -13.1*	11.0 + 3.3*	7.9+ 1.7	18.0+ 6.6*	8.3 + 1.1
Göteborg och Malmö	58.5+ 1.5	25.0 - 5.4*	11.7 + 5.8*	9.1+ 4.4*	7.0+ 3.6*	2.9 + 1.1
Övriga större städer	28.1+ 0.2	14.8 - 2.3*	5.6 + 2.8*	5.0+ 2.5*	2.7+ 1.7*	1.2 + 0.6*
Södra mellanbygden	17.5+ 1.3	11.3 - 0.3	4.1 + 2.2*	3.5+ 1.7*	1.4+ 0.6	0.8 + 0.4
Norra tätbygden	9.8- 1.9	5.0 - 2.2	1.2 + 0.2	0.8+ 0.1	0.9+ 0.1	0.1 - 0.1
Norra glesbygden	5.4- 2.9*	3.8 - 0.8	1.3 + 0.3	1.2+ 0.5	0.2- 0.8	0.2 - 0.3

1) För uppgifter om befolkningstal och antal intervjuer, se tabell 4.1

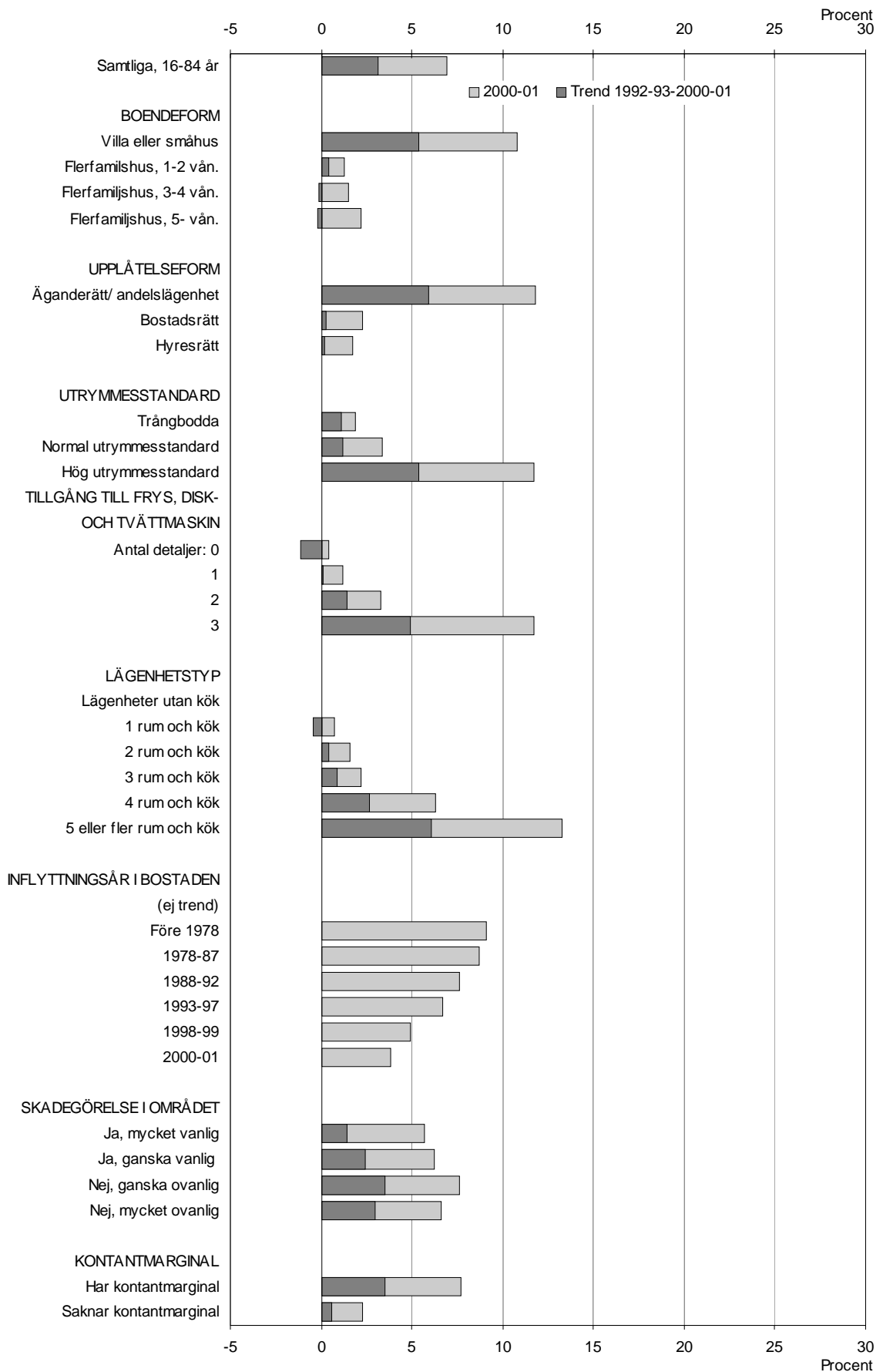
Om man samtidigt ser till indelningen efter H-region inser man att det främst är småhusbebyggelsen i och kring storstäderna som använder sig av alarm. I de tre storstadsområdena är andelen 11-12 procent (och kraftigt ökande under 90-talet) och minskar sedan till en procent i de norra delarna av landet.

Indelningarna efter övriga indelningar är i stort en avspegling av skillnader i boendet. Samboende har betydligt oftare inbrottsalarm än ensamstående, förekommer något oftare bland infödda svenskar än bland de som är födda utomlands och ökar från tre procent bland arbetare till 13 procent bland högre tjänstemän och 18 procent bland företagare med anställda. Det är också bland dessa båda senare grupper som den kraftigaste ökningen skett under 90-talet.

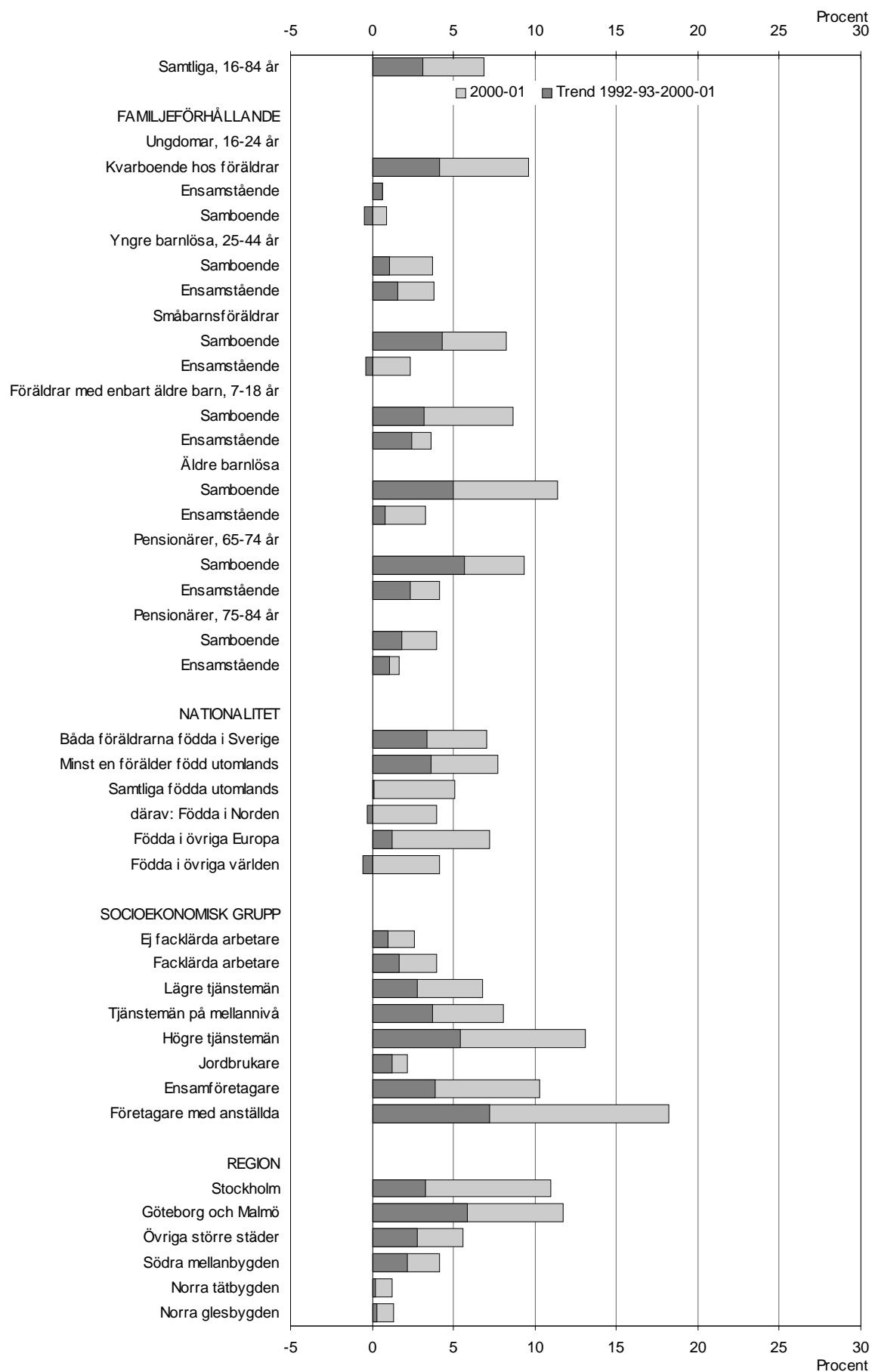
Säkerhets- eller gallerdörrar

Även förekomsten av säkerhets- eller gallergrindar är ett typiskt storstadsfenomen. Indelningen efter regioner visar att 18 procent av de boende i Stockholmsområdet har sådana dörrar (specifikt i Stockholms kommun 25 procent). Denna andel minskar sedan till sju procent som ett genomsnitt för Göteborg och Malmö för att bara uppgå till någon enstaka procent i områdena utanför de större städerna.

Diagram 4.10 Skyddar sin bostad mot brott genom inbrottsalarm. Särredovisning efter vissa boendeförhållanden. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Diagram 4.11 Skyddar sin bostad mot brott genom inbrottsalarm. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

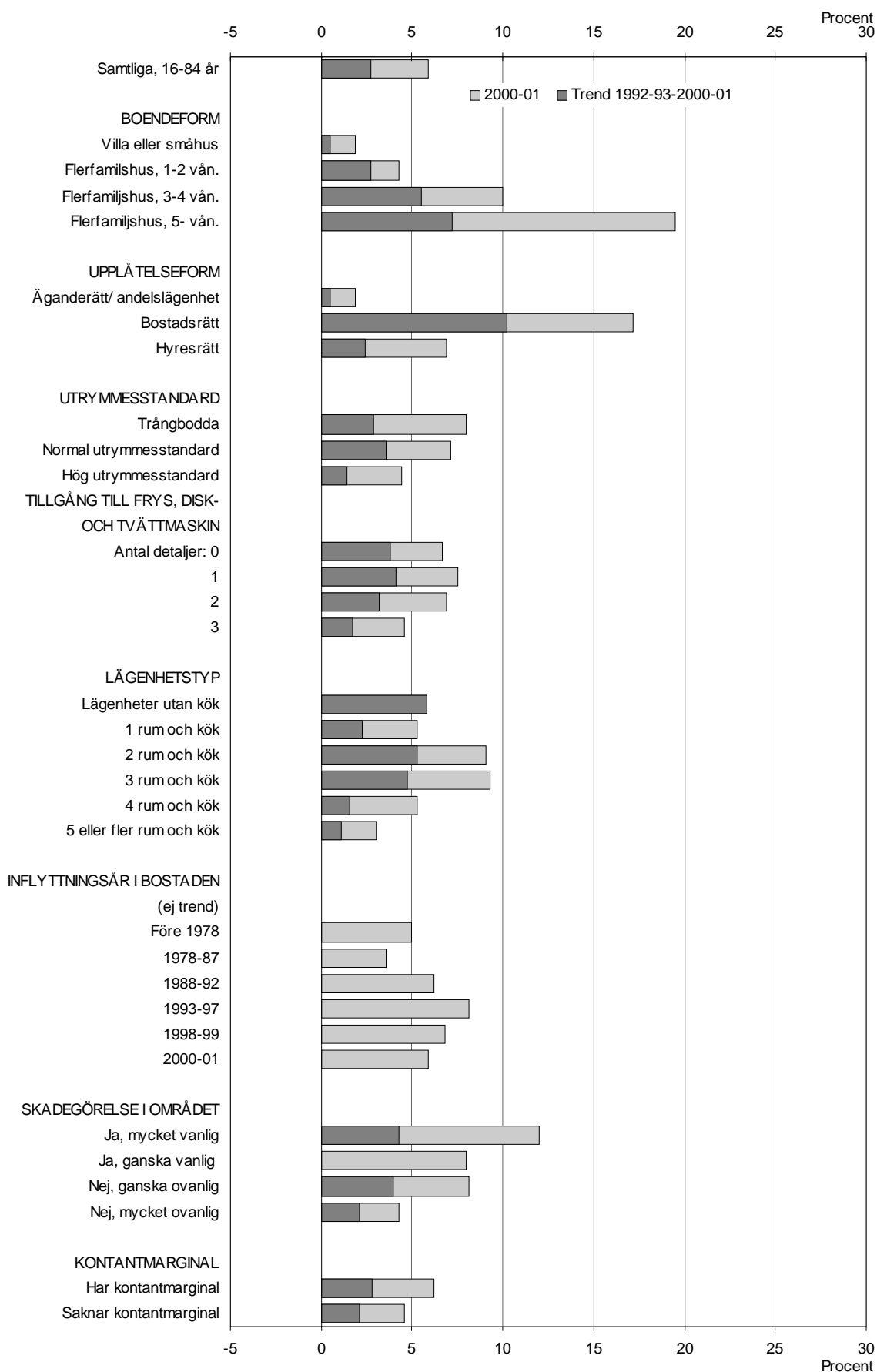
Utslaget på riket i sin helhet blir andelen sex procent, vilket innebär att cirka 400 000 personer, 16-84 år, bor under dessa förhållanden. Liksom när det gäller inbrottsalarm har det skett närmast en fördubbling under 90-talet, vilket även här i huvudsak kan tillskrivas de tre storstadsregionerna.

Däremot, till skillnad från alarm, är förekomsten av säkerhets- eller gallerdörrar överlägset vanligast i de höga flerfamiljshusen (20 procent; plus sju procentenheter under 90-talet). Andelen minskar sedan till 10 procent i 3-4-våningshusen och till 2-4 procent i låga flerfamiljshus och i villor/småhus.

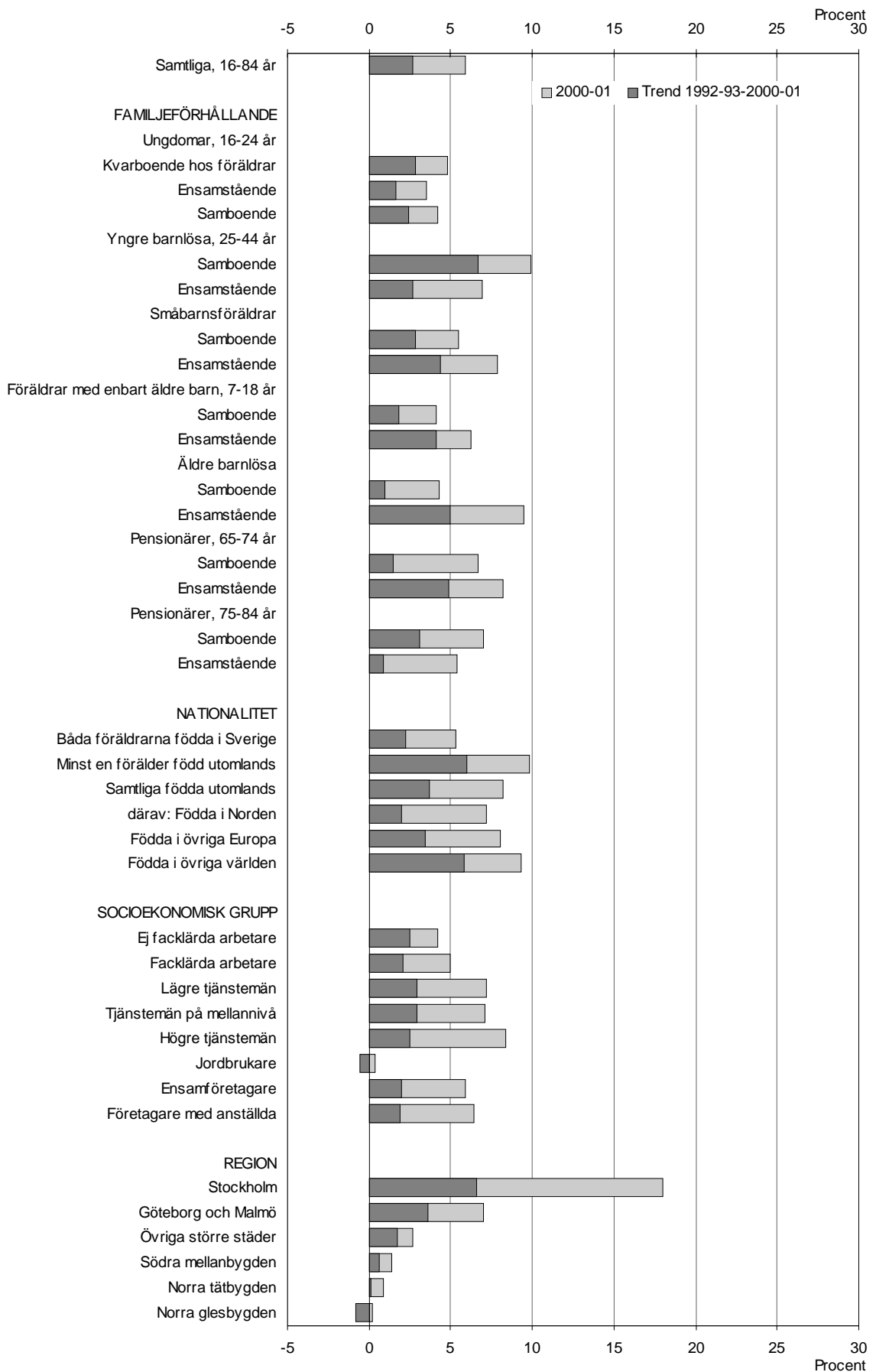
Detta förhållande avspeglas vid indelningen efter nationalitet (de som är födda utomlands har något oftare säkerhetsdörrar än infödda svenskar) och efter familjecykel (i flertalet familjekategorier är andelen bland ensamstående högre än bland samboende). Däremot, liksom när det ovan handlade om förekomsten av extralås resp. inbrottsalarm, är andelen även här högre bland de högre tjänstemännen (8-9 procent) än bland arbetare (4-5 procent), dock utan några ökade skillnader under 90-talet.

Diagram 4.12 Skyddar sin bostad mot brott genom säkerhets- eller gallerdörrar. Särredovisning efter vissa boendeförhållanden. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Diagram 4.13 Skyddar sin bostad mot brott genom säkerhets- eller gallerdörrar. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

Kapitel 5

Oroande förhållanden

5.1 Inledning

I detta avslutande kapitel kommer vi översiktligt att redovisa ytterligare några förhållanden som kan påverka människornas trygghet. Det handlar om situationer eller förhållanden som ibland kan upplevas som hotfulla eller skrämmande: oro för den framtida ekonomin, för att bli arbetslös, för sviktande hälsa, för barnens situation eller för läget i världen.

Man kan naturligtvis hysa invändningar mot denna typ av frågor. Det är ju fullt möjligt att den som blir intervjuad, genom sådana här frågor börjar fundera på sådant som han/hon inte tidigare tagit ställning till. Svaret kan därför lätt bli konstruerat, oron så att säga skapad i intervjuögonblicket. Det kan då också hända att den intervjuade styr svaren mot vad han/hon tror är socialt acceptabelt, vad som förväntas – "det är klart att en god mor bör vara orolig för vad som kan hända barnen". Det är alltså ganska svårt att uttala sig om huruvida det är väl förankrade eller delvis konstruerade opinioner som kommer till uttryck. Dock, oberoende av vad som styr svaren, är det intressant att jämföra dessa mellan olika grupper av tillfrågade och mellan olika delområden.

Flera av dessa frågor har ställts vid upprepade tillfällen sedan 1978, varför vi också har möjlighet att göra vissa jämförelser över tiden. I detta kapitel redovisas några av resultaten i diagramform och översiktstabeller, medan den fullständiga tabellredovisningen finns i tabellerna 5.1–5.4 i den tabellbilaga som presenteras på SCB:s hemsida på Internet (www.scb.se) med tabellnumreringarna 4.1–4.4. Denna kan också i pappersform beställas från SCB. Se den generella läsanvisningen på sidan 4 i början av denna rapport.

5.2 Oro för ekonomi och arbetslöshet

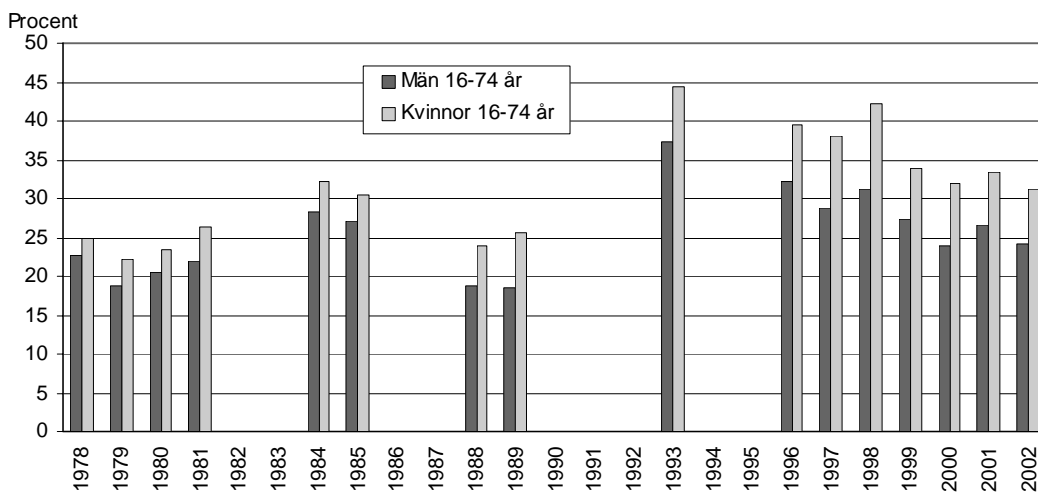
Ekonomi

Oron för sin eller familjens ekonomi under ”det kommande året” (efter intervjutillfället) följer av naturliga skäl de ekonomiska konjunkturernas upp- och nedgångar. År 2002 var drygt en fjärdedel av befolkningen, 16-84 år, oroade för sin ekonomi, vilket motsvarar drygt 1,8 miljoner personer. Detta är en markant och successiv minskning sedan ”toppnoteringen” år 1993 då närmare 40 procent kände denna oro. Denna avtagande oro kan följas i diagram 5.1, med en uppdelning på män och kvinnor. Före 1993 var årsvärdena för de år vi kan redovisa också förhållandevis låga. Runt 1980-talet låg andelarna på 20-25 procent, 1984-85 skedde en ökning till närmare 30 procent, för att sedan vid slutet av 80-talet åter minska till nivåer kring 20 procent. Då vi saknar mätvärden för åren 1982-83 och 1986-87 vet vi inte när 80-talets topp inträffade. I diagrammet visas också tydligt att kvinnor genomgående, år från år, är oroade för ekonomin i större utsträckning än män. (Observera att när det gäller utvecklingen från slutet av 70-talet, är vi hänvisade till åldersgruppen 16-74 år, varför andelarna skiljer sig något från det övriga tabell- och diagrammaterialet.)

I tabell 5.1 visas fördelningen för de olika köns- och åldersgrupperna och i diagram 5.2 för ytterligare ett antal befolkningsgrupper. Jämförelser över tiden görs, här liksom i den övriga redovisningen i denna rapport, med förhållandena i början av 90-talet. Denna jämförelse blir ju ganska dramatisk, då år 1993 visar toppnoteringen för hela perioden 1978-2002. Vi ser här att oron för ekonomin har minskat med drygt tio procentenheter under perioden 1993 till 2001.

Den högsta andelen oroade finns bland ungdomar och bland yngre medelålders personer. I gruppen 25-34 år är andelen cirka 40 procent. Det är i denna grupp som flertalet nyligen har lämnat föräldrahemmet och påbörjat sin egna karriär inom arbetslivet, ensamma eller tillsammans med en relativt nybildad familj. Andelen sjunker sedan markant ned till 10-15 procent bland ålderspensionärerna. I samtliga åldersgrupper är andelen oroade betydligt högre bland kvinnorna.

Diagram 5.1 Oro för familjens ekonomi. Utvecklingen 1978–2002 (vissa år) för män och kvinnor, 16–74 år. Procent.

Diagram 5.2 Oro för familjens ekonomi. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

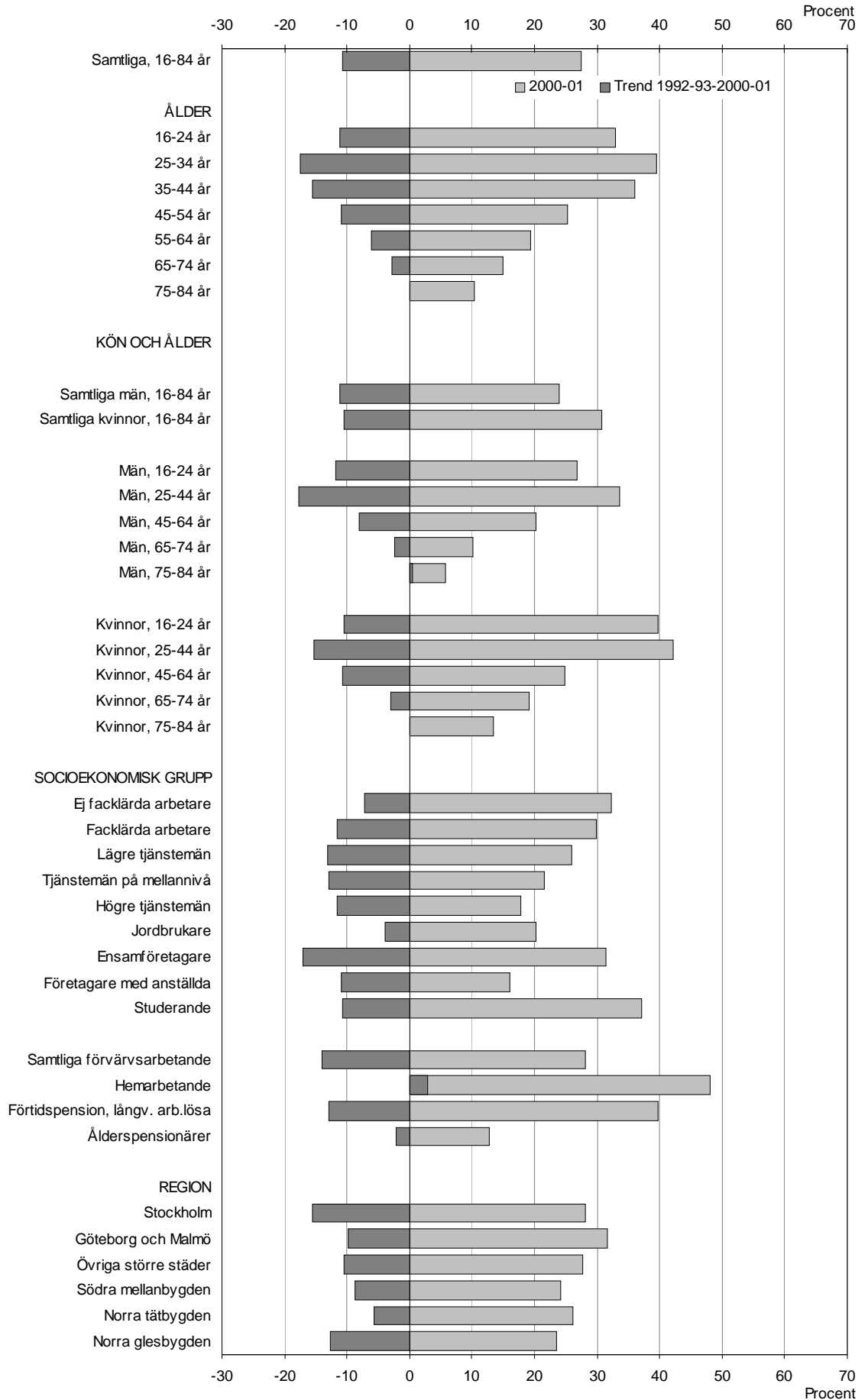
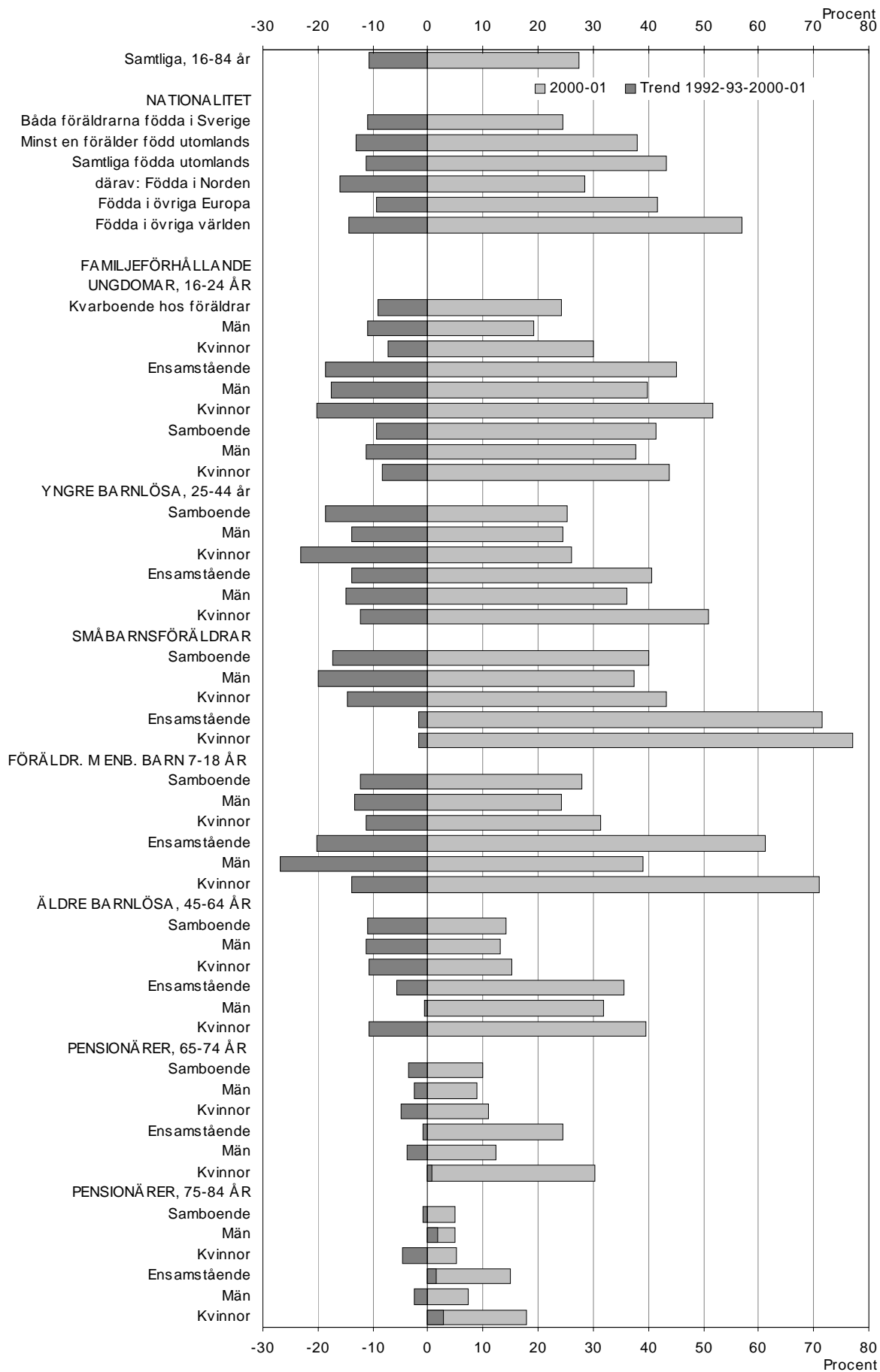

Diagram 5.2 (forts.) Oro för familjens ekonomi. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Tabell 5.1 Oro för ekonomi och arbetslöshet. Redovisning efter kön och ålder. Nuläge år 2000–01 i procent samt utvecklingen sedan 1993 i procentenheter, där plustecken anger ökning och * att förändringen är signifikant.

	Har under den senaste tiden känt sig orolig för...			
	...familjens framtida ekonomi	därav: ofta	...att bli arbets- lös ¹	därav: ofta
Samtliga, 16-84 år	27.4 -10.8*	8.2 - 2.9*	13.9 -23.7*	3.0 - 6.2*
ÅLDER				
16-24 år	33.0 -11.2*	8.2 - 5.7*	21.6 -22.1*	4.6 - 9.1*
25-34 år	39.5 -17.4*	12.3 - 6.0*	16.1 -26.6*	4.1 - 5.9*
35-44 år	36.0 -15.5*	11.5 - 3.4*	13.6 -26.3*	2.7 - 7.7*
45-54 år	25.3 -10.9*	7.6 - 3.0*	13.3 -23.7*	2.4 - 4.1*
55-64 år	19.3 - 6.0*	5.6 - 0.3	9.6 -15.4*	2.2 - 5.8*
65-74 år	15.0 - 2.8	4.9+ 2.0	1.3 - 1.1	1.3 - 1.1
75-84 år	10.3+ 0.1	2.5+ 0.4	..	..
KÖN OCH ÅLDER				
Män, 16-24 år	26.7 -11.9*	5.5 - 4.2*	16.6 -20.1*	2.1 - 5.9*
25-44 år	33.6 -17.7*	9.5 - 5.1*	13.2 -23.8*	2.6 - 5.8*
45-64 år	20.2 - 8.1*	5.9 - 2.1*	13.6 -17.2*	2.3 - 4.1*
65-74 år	10.1 - 2.4	3.2+ 1.5	0.0+ 0.0	0.0+ 0.0
75-84 år	5.7+ 0.4	1.2 - 0.6	..	..
Samtliga män, 16-84 år	23.9 -11.1*	6.6 - 3.0*	13.5 -20.5*	2.4 - 5.0*
Kvinnor, 16-24 år	39.7 -10.5*	11.0 - 7.3*	27.7 -23.9*	7.5 -12.5*
25-44 år	42.1 -15.2*	14.4 - 4.3*	16.5 -29.3*	4.2 - 8.0*
45-64 år	24.8 -10.6*	7.5 - 2.0	9.8 -25.4*	2.3 - 5.3*
65-74 år	19.2 - 3.0	6.4+ 2.4	..	..
75-84 år	13.5+ 0.1	3.4+ 1.0	..	..
Samtliga kvinnor, 16-84 år	30.8 -10.4*	9.8 - 2.7*	14.4 -27.3*	3.6 - 7.4*

1. Enbart förvärvsarbetande.

Utvecklingen under 90-talet pekar dock mot en viss utjämning mellan åldersgrupperna. Bland 25-44-åringarna har andelen minskat med 16-17 procentenheter, medan den i stort sett varit oförändrad bland ålderspensionärerna. Detta kommer till ett allt tydligare uttryck när man ser till dem som ofta är oroliga för sin ekonomiska framtid. Bland yngre medelålders personer har andelen minskat med en tredjedel, från 18 till 12 procent, medan den bland de äldre är oförändrad med en tendens till ökning, från tre till fem procent bland 65-74-åringarna.

Indelningen efter familjeförhållanden överensstämmer ganska väl med vad man vet eller kan anta om den faktiska situationen för olika familjer. Samboende är mindre oroade än ensamstående. Detta gäller i högsta grad de äldre där eventuella barn redan har flyttat hemifrån. De tunga anskaffningskostnaderna för hem och hushåll ligger bakom och man kan genom att bo samman dra nytta av de gemensamma tillhörigheterna. Bland samboende utan hemmavarande barn i åldern 45-64 år är andelen oroade 14 procent, en minskning med elva procentenheter sedan början av 90-talet. Bland samboende yngre pensionärer är andelen oroade tio procent och bland de äldre endast fem procent. Bland de ensamstående i motsvarande åldrar är denna oro två till tre gånger så stor.

Bland barnfamiljerna är oron betydligt större. Bland de samboende småbarnsföräldrarna är 40 procent oroade. Allra värst tycks emellertid situationen vara för de ensamstående småbarnsmödrarna – närmare 80 procent av dessa känner oro för den framtida ekonomin. Den familjekategori som efter de ensamstående föräldrarna anger den högsta orosnivån är de ensamstående ungdomarna mellan 16 och 24 år – 45 procent känner oro för hur man skall klara sin ekonomi. Dock kan noteras kraftiga minskningar av oron sedan början av 90-talet för samtliga grupper utom de ensamstående småbarnsföräldrarna och bland ålderspensionärerna.

Ytterligare ett par noteringar från diagram 5.2:

- Oron för den framtida ekonomin är tämligen väl fördelade mellan de olika regionerna i Sverige – med något lägre andelar bland de mindre tätbefolkade områdena.
- Andelen oroade minskar från 32 procent bland ej facklärd arbetare till 18 procent bland högre tjänstemän. Bland ensamföretagarna är drygt 30 procent oroade, medan andelen bland jordbrukare och företagare är lägre, 20 resp. 16 procent. Den högsta andelen oroade bland de socioekonomiska grupperna finns bland hemarbetande (48 procent) och bland förtidspensionärer och långvarigt arbetslösa (40 procent).
- Bland de invandrare som är födda utanför Europa är 60 procent oroade för sin framtida ekonomi. Även bland övriga invandrargrupper och bland andra generationens invandrare är andelen högre än för infödda, vars båda föräldrar är födda i Sverige.

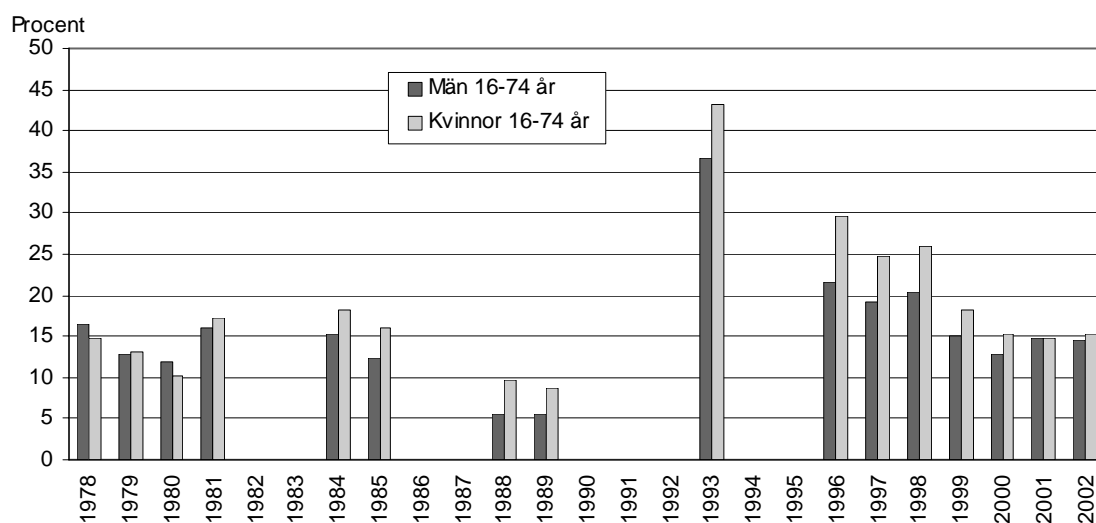
Arbetslöshet

Utvecklingen när det gäller oro för arbetslöshet följer i stora drag den som gällde oron för hushållets ekonomi. Även skillnaderna mellan de olika redovisningsgrupperna uppvisar snarlika mönster. Detta är ju också ganska naturligt då båda indikatorerna någorlunda följer de ekonomiska konjunkturerna från en tid till en annan. Denna fråga har endast ställts till dem som hade ett förvärsarbete vid intervjutillfället. Av dessa svarade under en ettårsperiod 2000–01 14 procent, cirka 585 000 av de förvärsarbetande att man kände oro för att bli arbetslös – 3 procent, omkring 125 000, uppgav att man ofta kände denna oro. Till dessa antal tillkommer således de som faktiskt var arbetslösa under motsvarande tid.

Oron var 2000–01 mest utbredd bland de yngsta (16-24-åringarna) med 22 procent och minskar sedan successivt med stigande ålder till 10 procent bland 55-64-åringarna. Bland de ålderspensionärer som fortfarande har en sysselsättning (arbetar i snitt minst 16 timmar i veckan) är bara någon enstaka procent orolig för arbetslöshet. I samtliga åldersklasser är kvinnor mer oroade än män. För de yngsta, 16-24 år, är andelen 28 procent bland flickorna och 17 bland pojkarna.

För de övriga resultat som sammanfattas här nedan, finns grundtabellerna enbart utlagda på SCB:s hemsida www.scb.se (se inledningen till detta kapitel). Vid sidan av ungdomar är oron för att bli utan jobb relativt hög bland ensamstående föräldrar, cirka 20 procent. Liksom när det gällde ekonomin är numera skillnaderna mellan olika regioner ganska små.

Diagram 5.3 Oro för arbetslöshet bland förvärvsarbetande män och kvinnor, 16-74 år. Utvecklingen 1978–2002 (vissa år). Procent.

Utomlands födda invandrare är betydligt mera oroade än infödda svenskar. Detta gäller framförallt de som är födda i länder utanför Europa, bland vilka andelen är hela 34 procent. Redovisningen efter socioekonomisk grupp visar successivt sjunkande andelar från 20 procent bland icke facklärd arbetare till 9 procent bland högre tjänstemän. Bland företagarna är också bilden splittrad, 17 procent av ensamföretagarna är oroliga, jämfört med 8 procent av företagare med anställda och endast 2 procent bland jordbrukarna.

Slutligen åter något om utvecklingen sedan 1978. Över huvud taget ligger det nära till hands att söka dra paralleller med den faktiska ekonomiska utvecklingen och arbetsmarknadssituationen under de år vi kartlagt. I slutet av 70-talet låg arbetslöshetsstalet på cirka två procent (arbetslösa i procent av arbetskraften), ökade sedan i början av 80-talet till 3,5 procent år 1983 för att åter successivt minska till under två procent i slutet av 80-talet. Här efter den dramatiska ökningen i början av 90-talet med ett genomsnitt av 8,2 procent under år 1993. Arbetslösheten låg kvar på cirka åtta procent fram till 1998 då den gick ner till 6,5 procent och med en fortsatt nedgång till 4 procent år 2002.

I diagram 5.3 kan vi följa svarsmönstren från några av dessa år: Under 1978 – 1981 liksom 1984–85 låg andelen oroade kring 15 procent (1979–80 något lägre), för att sedan minska kraftigt till sju procentsnivån under de goda sysselsättningsåren 1988–89. Vad som sedan hände speglas dramatiskt av kurvans närmast sexdubbling av orosnivån – från 7 procent 1989 till 40 procent 1993. Därefter har kurvan åter minskat under 90-talets senare del och fram över 2000-årsskiftet, i takt med de något gynnsammare utsikterna på arbetsmarknaden.

Av detta diagram framgår också att skillnaderna mellan könen var små i början av perioden. Resultaten från 1984–85 visar en ganska tydlig omsvängning som sedan har fortsatt fram till år 2000. De båda senaste åren förekommer knappast några skillnader. Detta kan dels hänga samman med kvinnornas ökade uttag på arbetsmarknaden under 80-talet, dels att dessa i tider av lågkonjunktur befinner sig inom mera utsatta näringssektorer.

5.3 Oro för ohälsa

En vanlig källa till oro är tankar på det oförutsedda - händelser som plötsligt och oväntat kan drabba en själv eller de anhöriga och som man har små eller begränsade möjligheter att påverka eller skydda sig emot.

I tidigare kapitel har vi ganska utförligt redovisat oron för att bli överfallen, rånad eller ofredad om man skulle vistas utomhus om kvällen (avsnitt 2.13), liksom oron för inbrott eller skadegörelse i sin bostad (avsnitt 3.5). Här skall vi mera översiktligt visa ett par andra sådana förhållanden som kan leda till oro:

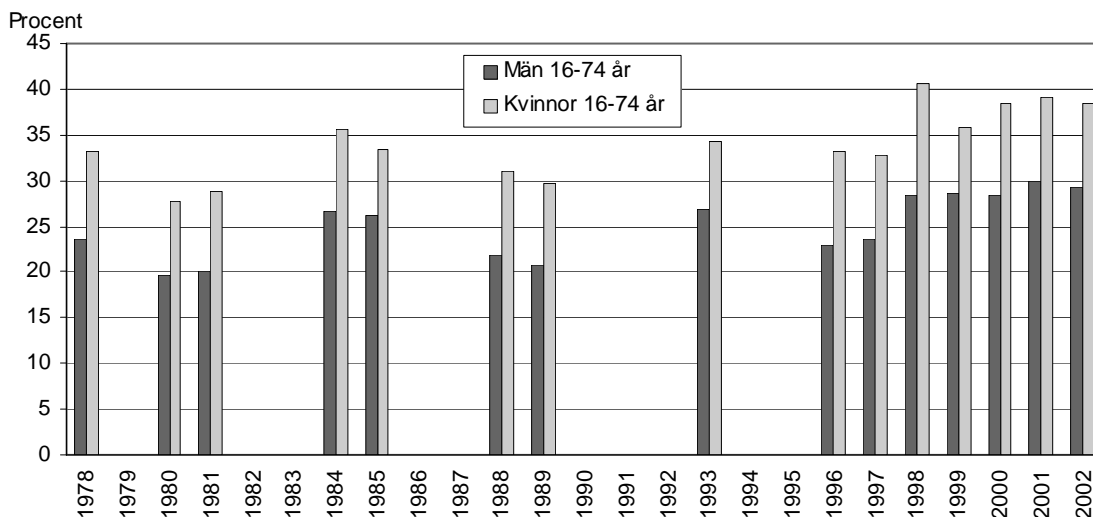
- oro för det egna hälsotillståndet
- oro för att man själv eller någon nära anhörig skall drabbas av aids eller hiv-smitta

Det egna hälsotillståndet

Den viktigaste förklaringen till hälsovariationer i befolkningen är givetvis det biologiska åldrandet, men hur tidigt ohälsan gör sig gällande, är en följd av vår livsföring i vid bemärkelse – av påfrestningar i arbetslivet och av vår allmänna livsstil. Detsamma gäller naturligtvis oron för sin hälsa: den ökar med stigande ålder och påverkas också starkt av redan inträffade hälsobrister.

Under de år vi mätt denna indikator under perioden 1978–2002 har andelen oroade varierat ganska osystematiskt mellan 24 och 35 procent, med en tendens till något högre medelvärden mot slutet av perioden. Vad som är gemensamt för samtliga mät-tillfällen är dock att oron är betydligt högre bland kvinnor än bland män.

Diagram 5.4 Oro för sin egen hälsa. Utvecklingen 1978–2002 (vissa år) för män och kvinnor, 16–74 år. Procent.

Tabell 5.2 Oro för sin egen hälsa resp. oro för att själv eller någon nära anhörig skall drabbas av aids eller HIV-smitta. Redovisning efter kön och ålder. Nuläge år 2000–01 i procent samt utvecklingen sedan 1993 i procentenheter, där plustecken anger ökning och * att förändringen är signifikant.

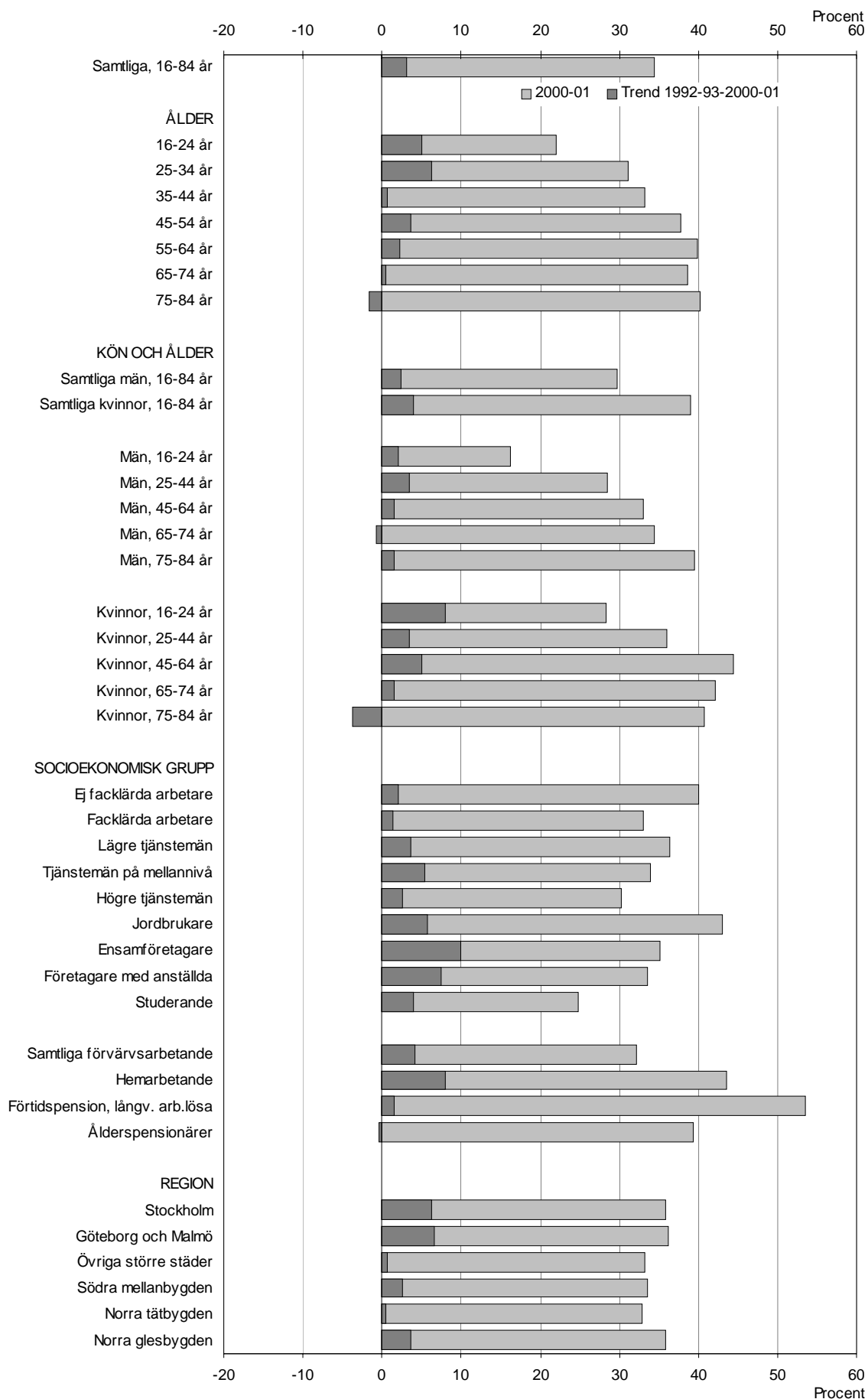
	Har under den senaste tiden känt sig orolig för...			
	..sin egen hälsa	därav: ofta	..aids eller hiv-smitta ¹	därav: ofta
Samtliga, 16-84 år	34.4 + 3.1*	6.8 + 1.4*	7.4 - 7.6*	1.0 - 0.7*
ÅLDER				
16-24 år	22.1 + 5.0*	3.0 + 0.4	10.1 - 7.9*	1.7 - 0.6
25-34 år	31.2 + 6.2*	5.1 + 1.7*	7.3 - 7.0*	1.2 - 0.3
35-44 år	33.2 + 0.7	6.7 + 2.7*	6.7 - 10.2*	1.3 - 1.7*
45-54 år	37.8 + 3.7*	7.4 - 0.1	8.6 - 9.0*	1.3 - 0.5
55-64 år	39.9 + 2.2	9.0 + 3.0*	7.2 - 6.7*	0.5 - 0.6*
65-74 år	38.6 + 0.5	8.5 + 0.9	5.5 - 5.6*	0.6 - 0.1
75-84 år	40.3 - 1.6	9.7 + 0.0	5.0 - 3.1*	0.2 - 0.7*
KÖN OCH ÅLDER				
Män, 16-24 år	16.2 + 2.1	1.5 - 0.0	7.1 - 7.8*	1.0 - 0.6
25-44 år	28.5 + 3.5*	4.4 + 1.3*	6.8 - 6.1*	1.1 - 0.9*
45-64 år	33.1 + 1.5	6.0 - 0.0	7.0 - 5.4*	1.1 - 0.4
65-74 år	34.4 - 0.7	7.0 + 0.7	4.7 - 1.2	0.5 + 0.2
75-84 år	39.6 + 1.5	9.6 + 2.5	4.5 - 0.7	0.0 - 0.5
Samtliga män, 16-84 år	29.8 + 2.4*	5.2 + 0.8*	6.5 - 5.2*	0.9 - 0.5*
Kvinnor, 16-24 år	28.4 + 8.0*	4.5 + 1.0	13.3 - 8.0*	2.5 - 0.6
25-44 år	36.0 + 3.5*	7.4 + 3.2*	7.3 - 11.3*	1.4 - 1.1*
45-64 år	44.5 + 5.1*	10.3 + 2.5*	8.9 - 10.9*	0.7 - 0.9*
65-74 år	42.2 + 1.5	9.8 + 1.2	6.3 - 9.3*	0.7 - 0.4
75-84 år	40.7 - 3.7	9.8 - 1.7	5.3 - 4.6*	0.4 - 0.8*
Samtliga kvinnor, 16-84 år	39.0 + 3.9*	8.5 + 2.1*	8.3 - 9.9*	1.1 - 0.8*

1 "Orolig för att Du själv eller någon nära anhörig skall drabbas av aids eller hiv-smitta?".

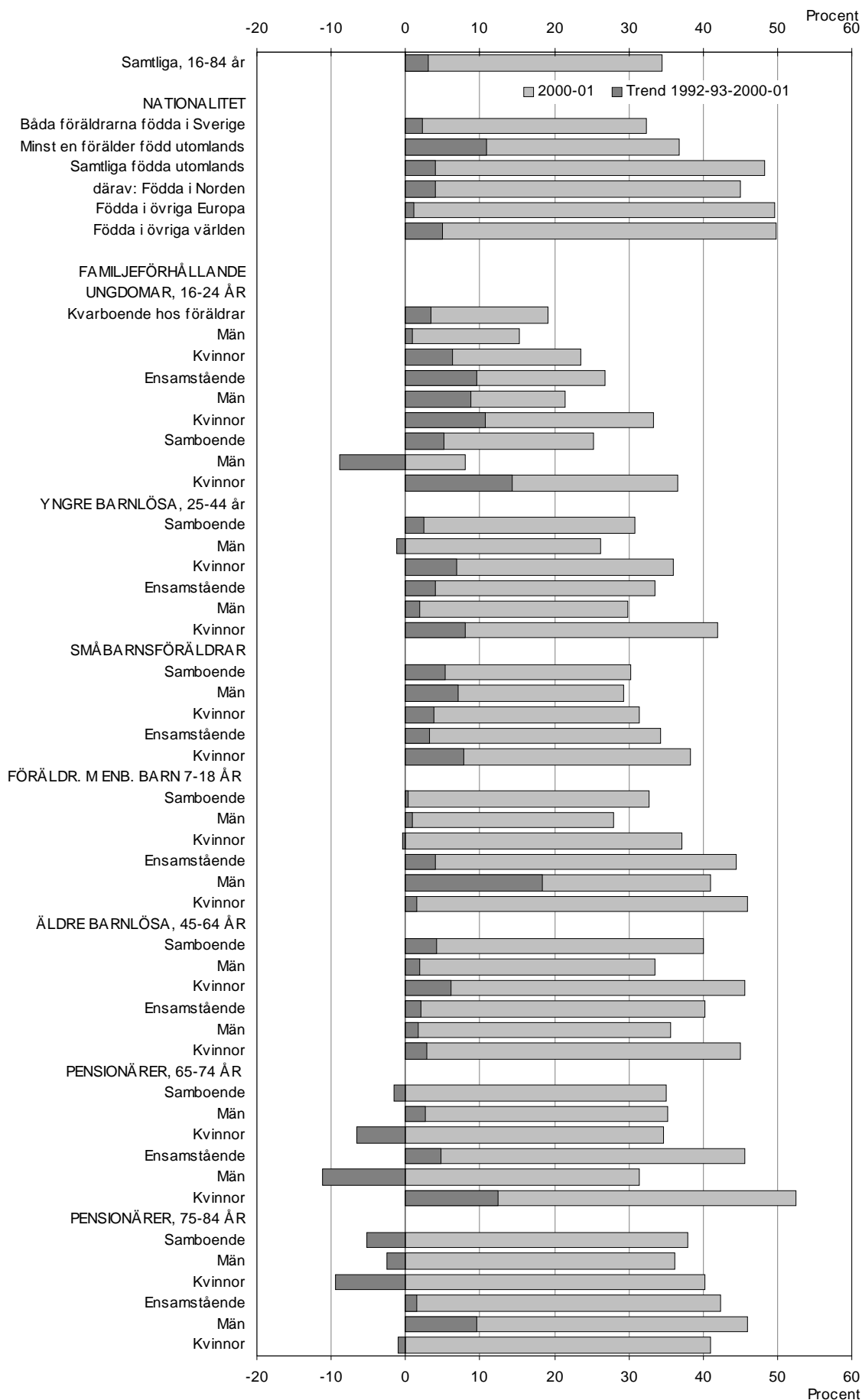
Under en ettårsperiod 2000–01 angav 39 procent bland samtliga kvinnor, 16-84 år, att man kände oro för sin hälsa, jämfört med 30 procent bland männen (se tabell 5.2). 8-9 procent av kvinnorna och 5 procent av männen uppger att man ofta känner denna oro. Redan bland de yngsta kvinnorna, 16-24 år, är skillnaden påtaglig och ligger drygt tolv procentenheter över männens nivå (28-29 resp. 16 procent). Denna skillnad fortsätter så i stort sett oförändrad, men på högre nivåer, upp genom åren. Ett undantag utgör de allra äldsta, 75-84-åringarna, då männen "hunnit i fatt" och båda könen ligger på cirka 40 procent.

I tabell 5.2 liksom i diagram 5.5 görs jämförelser med förhållandena vid början av 90-talet (år 1993). Oron för den egna hälsan har sedan dess ökat med cirka tre procentenheter, mer bland män än bland kvinnor. Här kan vi se att den utjämning bland de allra äldsta som vi konstaterade ovan har ägt rum under 90-talet, genom att männen har ökat sin andel, medan kvinnornas har minskat. 1993 var 38 procent av de äldsta männen oroade, jämfört med 44-45 bland kvinnorna.

Diagram 5.5 Oro för sin egen hälsa. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Diagram 5.5 (forts.) Oro för sin egen hälsa. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Även när det gäller faktiska hälsobrister – de som berättar om någon långvarig sjukdom, besvär efter olycksfall, något handikapp eller annan svaghet – är andelarna högre bland kvinnor. Under en ettårsperiod 1998–2000 rapporterade 50 procent av kvinnorna mot 44 procent bland männen någon sådan långvarig sjukdom. Det är svårt att avgöra om dessa skillnader är reella eller speglar hur medvetna vi är om våra hälsobrister, eller vår benägenhet att rapportera om dessa. I vart fall är könsskillnaderna något större när det gäller oro för hälsan än beträffande det rapporterade hälsotillståndet.

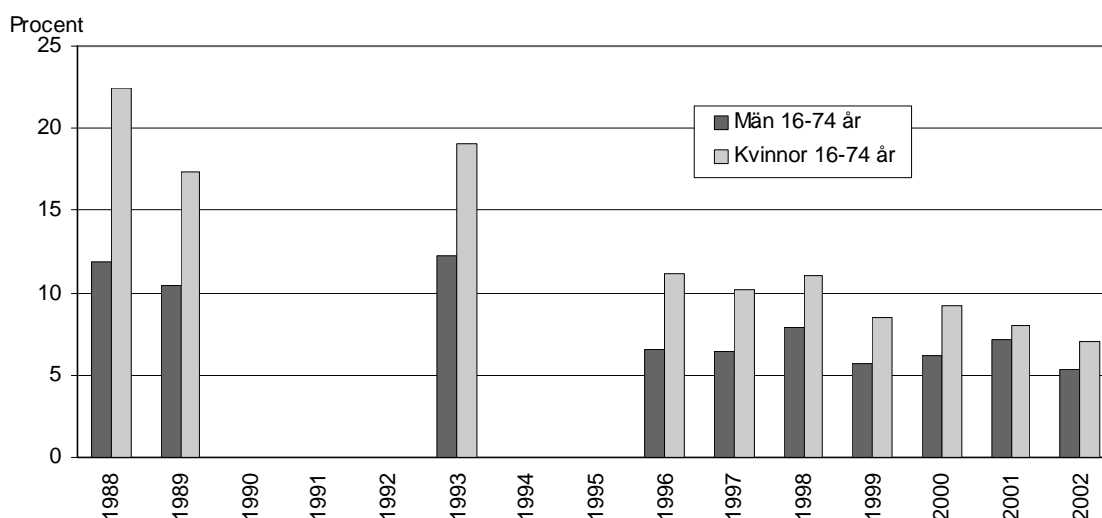
Utifrån diagram 5.5 kan bl.a. också konstateras att:

- Oron för hälsan är högre bland utländska medborgare bosatta i Sverige och bland den s.k. andra generationens invandrare än bland de vars båda föräldrar är födda i Sverige. Dessa skillnaderna hade blivit än större om vi hade tagit hänsyn till åldersskillnaderna – invandrargrupperna har i genomsnitt en lägre medelålder.
- Oron är högre bland icke facklärd arbetare (40 procent) och jordbrukare (43 procent) än bland framför allt högre tjänstemän (30 procent). Den högsta andelen bland de socioekonomiska grupperna, 54 procent, förekommer inte oväntat bland förtidspensionärer och långvarigt arbetslösa.
- Skillnaderna mellan olika regioner i landet är relativt små. Under 90-talet har det dock förekommit en större ökning i de tre storstadskommunerna än i övriga landet.

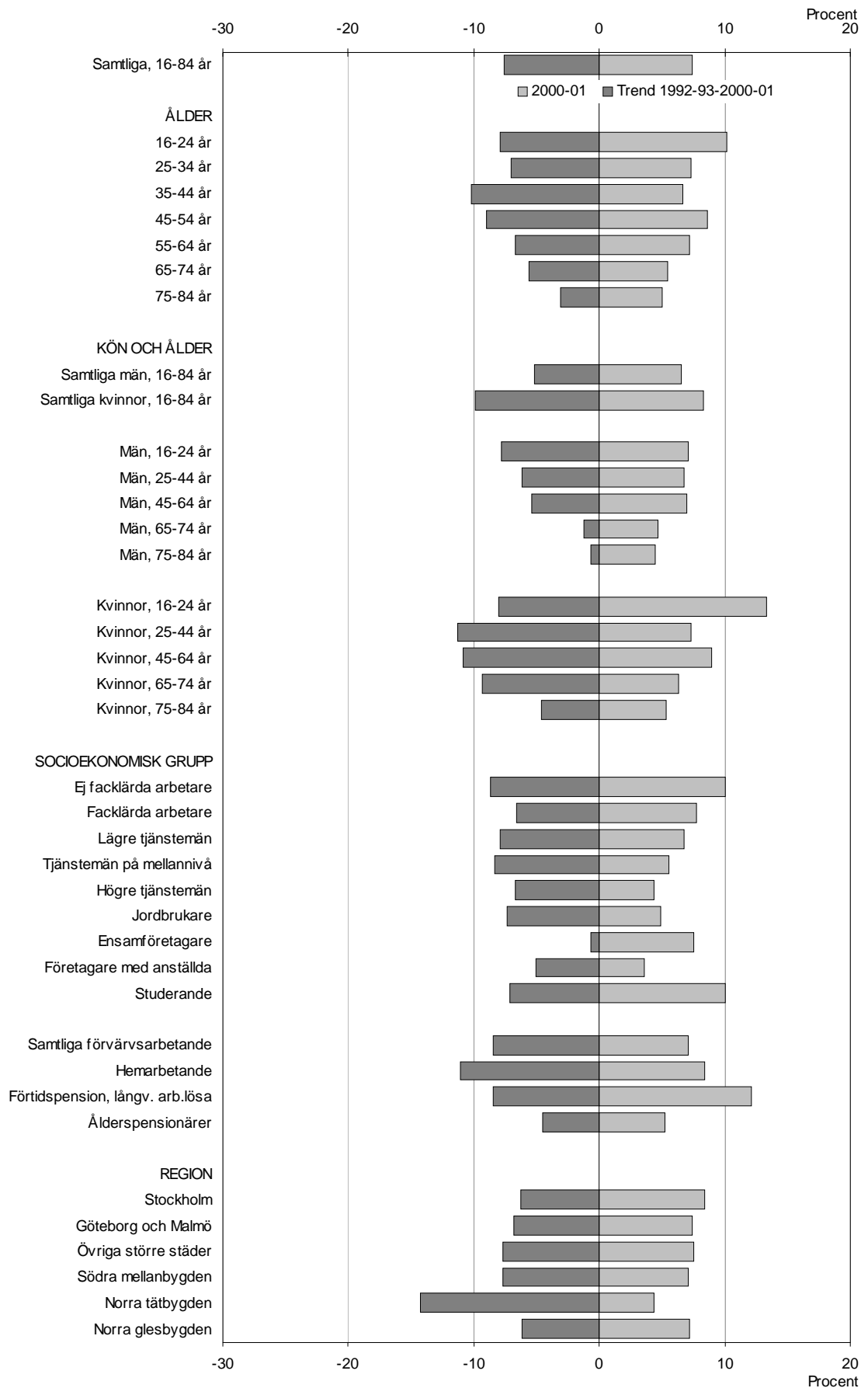
Aids eller hiv-smitta

Oron för att ”man själv eller någon nära anhörig skall drabbas av aids eller HIV-smitta har minskat dramatiskt under 90-talet. Det är här frågan om en halvering, från 15 procent oroade 1993 (snarlika värden uppmättes vid slutet av 80-talet) till sex procent 2002. De som ”ofta” känner denna oro inskränker sig till en procent, även detta i stort sett en halvering under 90-talet (tabell 5.2).

Diagram 5.6 Oro för att själv eller någon nära anhörig skall drabbas av aids eller HIV-smitta. Utvecklingen 1988–2002 (vissa år) för män och kvinnor, 16–74 år. Procent.

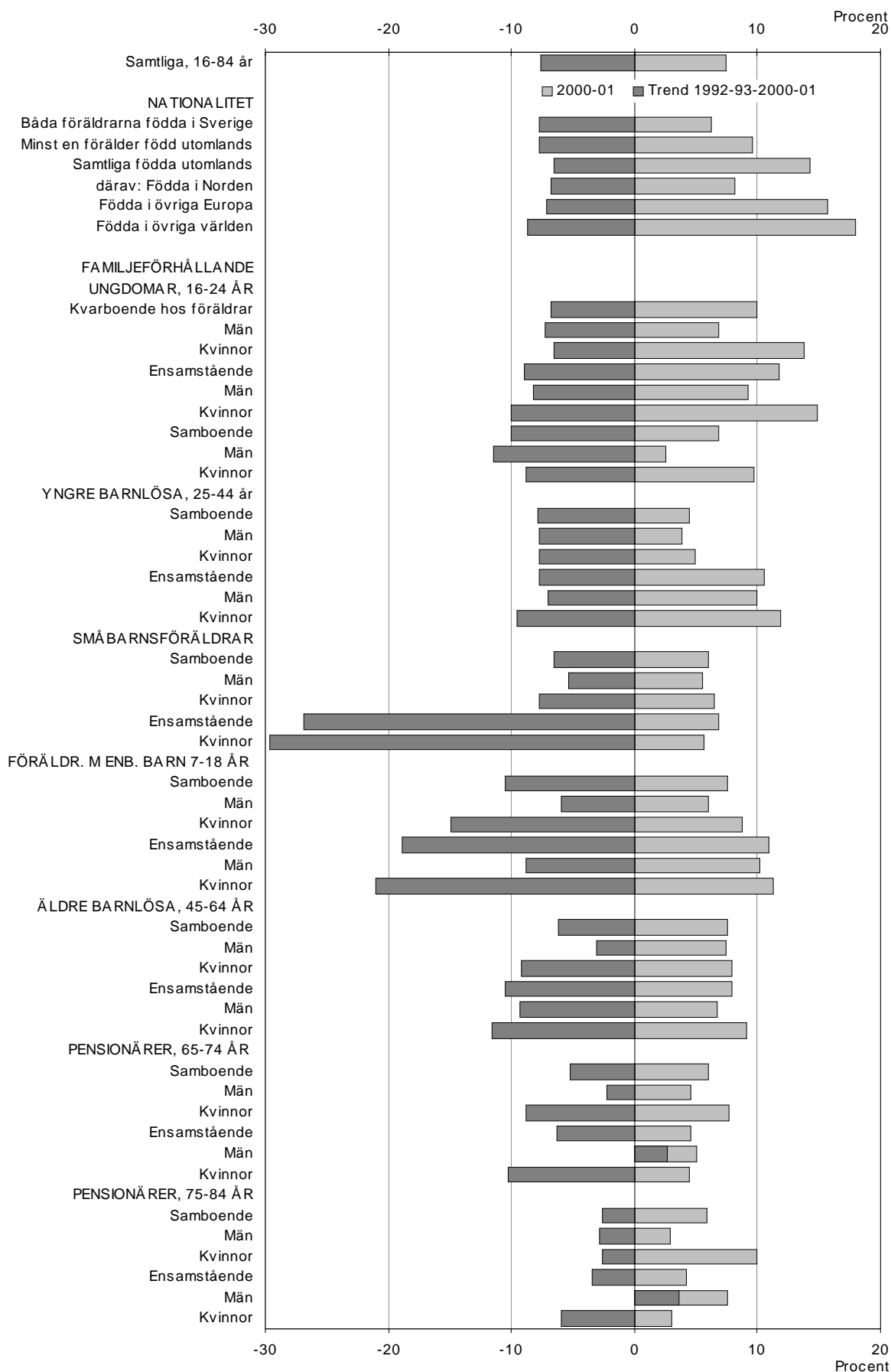

Diagram 5.7 Oro för att själv eller någon nära anhörig skall drabbas av aids eller HIV-smitta. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000–01 resp. utveckling sedan 1992–93. Procent.

Diagram 5.7 (forts.) Oro för att själv eller någon nära anhörig skall drabbas av aids eller HIV-smitta. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Genomgående, vid samtliga mättillfällen, har kvinnor betydligt högre andelar än män. Denna differens har dock minskat något under de senaste åren. Bland de yngsta kvinnorna, 16-24 år, är numera cirka 13 procent oroade, jämfört med sju procent bland de unga männen (diagram 5.7). Andelarna minskar sedan något med stigande ålder.

Även bland grupper med olika familjeförhållanden har det skett kraftiga nivelleringar. Bland t.ex. ensamstående mödrar låg andelen oroade vid början av 90-talet på närmare 35 procent. Tio år senare är andelen bland småbarnsmödrar sex procent och bland mödrar till äldre barn cirka 10 procent. I diagram 5.7 ser vi kraftiga minskningar i stort sett grupp för grupp.

De som vid 2000-talets början visar de högsta andelarna oroade för HIV eller aids är de utomnordiska invandrarna, med värden kring 15-20 procent – allra högst bland utomeuropeiskt födda kvinnor.

5.4 Oro för barnens situation

Två frågor har också ställts om föräldrars oro för vad som kan drabba deras barn. Föräldrar med barn i åldern 3-17 år fick frågan om man under den senaste tiden känt sig orolig för att barnet/barnen skulle kunna bli utsatta för mobbning eller misshandel av sina kamrater, medan föräldrar med barn i åldern 10-20 år fick en fråga om man kände oro för att barnet/barnen skulle hamna i gäng som använder alkohol, narkotika, sniffar eller dylikt.

Svarsmönstren för dessa frågor visar ganska stor grad av samstämmighet. En sammanfattning av resultaten ges i tabell 5.3 samt i diagrammen 5.8-5.11, medan detaljredovisningen lämnas på SCB:s hemsida (se inledningen, avsnitt 5.1). När det gäller utvecklingen över tiden skiljer sig emellertid dessa indikatorer åt. Oron bland föräldrarna för att barnen skall bli mobbade eller misshandlade av kamrater har ökat ganska kraftigt under de senaste åren, medan oron för att de skall hamna i drogmissbruk har varit relativt konstant över tiden.

Oro för att barnen skall bli utsatta för mobbning eller misshandel

Oron för att barnen skall bli mobbade låg vid 80-talets början på drygt 30 procent, år 1993 hade denna andel stigit till 46 procent och år 2001 till hela 63 procent – dvs. en fördubbling under 20-årsperioden. Som tydligt framgår av diagrammet är vid samtliga mättillfällen mödrarna betydligt mera oroade än fäderna. År 2000-01 var 62 procent av alla mödrar oroade, jämfört med 51 procent bland fäderna.

De föräldrar som ensamma bär ansvaret för sina barns uppväxt tycks oftare känna denna oro än de som är samboende. Bland de ensamstående småbarnsmödrarna är närmare 70 procent oroade för att deras barn kan bli utsatta för mobbning eller misshandel av andra barn. Detta är en ökning med 13 procentenheter under 90-talet. Bland mödrar med enbart äldre barn är dock oron ungefär lika hög bland samboende som bland ensamstående – cirka två av tre av dessa mödrar är oroade.

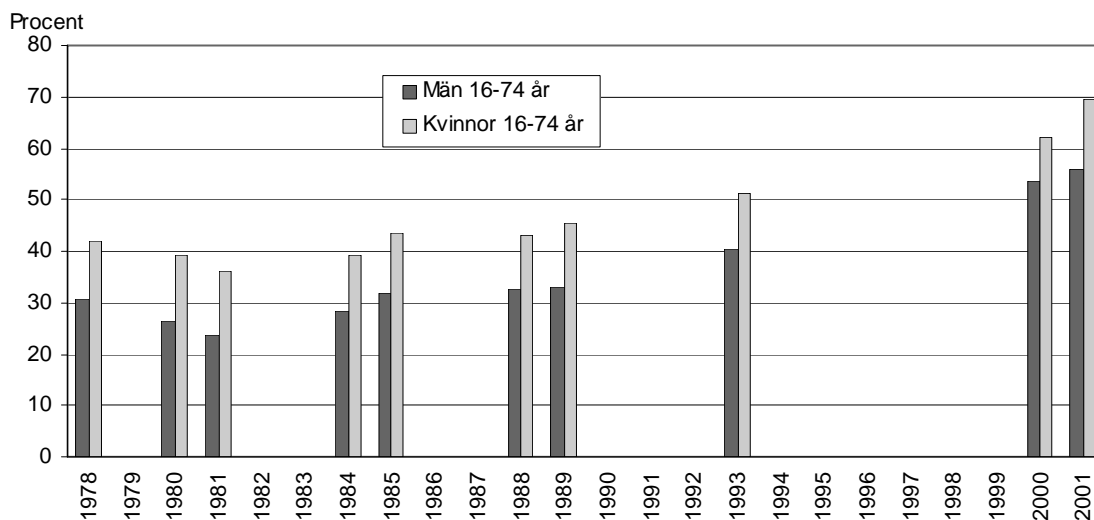
Tabell 5.3 Oro för barnens situation. Redovisning av föräldrar med barn i olika åldrar. Nuläge år 2000–01 i procent samt utvecklingen sedan 1993 i procentenheter, där plus-tecken anger ökning och * att förändringen är signifikant.

	Har under den senaste tiden känt sig orolig för...			
	..att barnen blir mobbade ¹	därav: ofta	..att barnen skall börja missbruka ²	därav: ofta
Samtliga, 16-84 år	57.0 +13.5*	10.9 + 4.9*	41.8 - 0.3	6.7 + 0.2
<i>Småbarnsföräldrar</i>				
Samboende	50.9 +10.3*	10.0 + 4.9*	34.9 + 1.0	5.9 + 1.9
Män	48.8 +13.8*	7.2 + 2.4	33.6 + 0.6	4.3 - 1.5
Kvinnor	53.0 + 6.7*	12.9 + 7.6*	36.4 + 1.4	7.9 + 6.0*
Ensamstående	64.5 +13.3*	20.3 +17.0*	..	..
Kvinnor	68.8 +13.3*	21.2 +17.5*	..	..
<i>Föräldrar med enbart äldre barn i åldern 7-18 år</i>				
Samboende	59.6 +15.2*	9.9 + 4.2*	44.7 + 0.7	6.3 - 0.4
Män	52.3 +11.8*	6.9 + 3.8*	41.7 + 0.8	5.5 - 0.5
Kvinnor	66.4 +18.4*	12.7 + 4.5*	47.7 + 0.5	7.1 - 0.4
Ensamstående	63.8 +13.5*	15.9 + 1.6	48.1 -10.0*	12.0 + 0.2
Män	58.6 + 4.6	11.7 + 6.0	45.2 -10.6	10.3 +10.3*
Kvinnor	66.1 +16.6*	17.9 + 1.7	49.4 - 9.2*	12.8 - 1.8

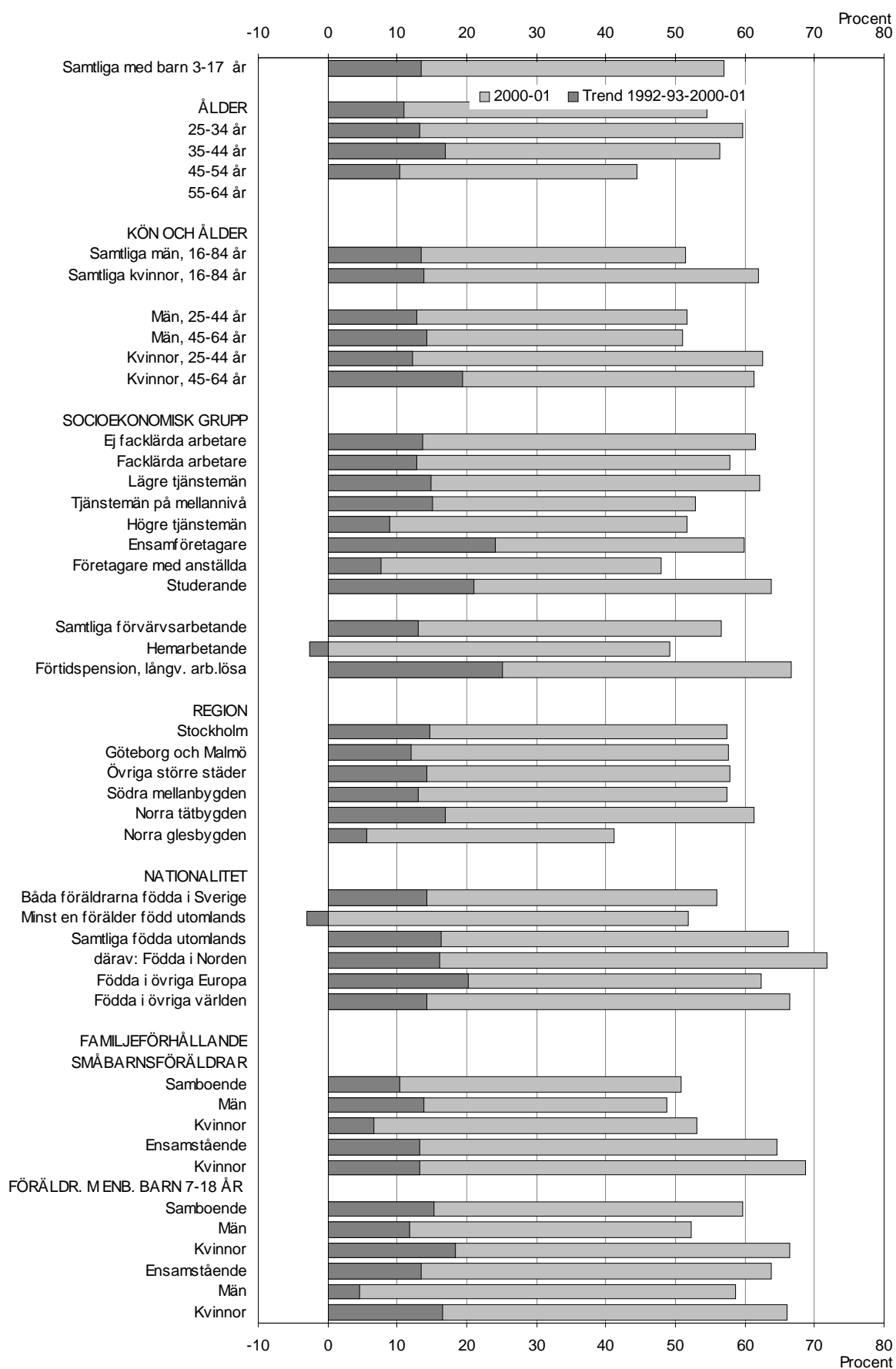
1 "Orolig för att Ditt/Dina barn (i åldern 3-17 år) skall bli utsatt för mobbning eller misshandel av kamraterna?".

2 "Orolig för att Ditt/Dina barn (i åldern 10-20 år) skall hamna i gäng som använder alkohol, narkotika, sniffar eller dylikt?".

Diagram 5.8 Oro för att barnen skall bli utsatta för mobbning eller misshandel av kamrater. Utvecklingen 1978–2001 (vissa år) för män och kvinnor med barn i åldern 3–17 år. Procent.

Diagram 5.9 Oro för att barnen skall bli utsatta för mobbning eller misshandel av kamrater. Andelar inom olika befolkningsgrupper med barn i åldern 3-17 år. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Indelningen efter socioekonomisk grupp visar att en större andel av föräldrar med arbetaryrken och bland lägre tjänstemän är oroade än bland tjänstemän på hög- eller mellannivå. Den högsta andelen finns dock bland föräldrar som har förtidspension eller är långvarigt arbetslösa.

Vidare är föräldrar med utländskt medborgarskap oftare oroliga för att deras barn skall bli misshandlade eller mobbade av sina kamrater – 66 procent jämfört med 55 procent bland infödda svenskar. Siffrorna är något osäkra på grund av ganska få intervjuade invandrarföräldrar, men styrks av liknande tendenser vid tidigare undersökningsomgångar.

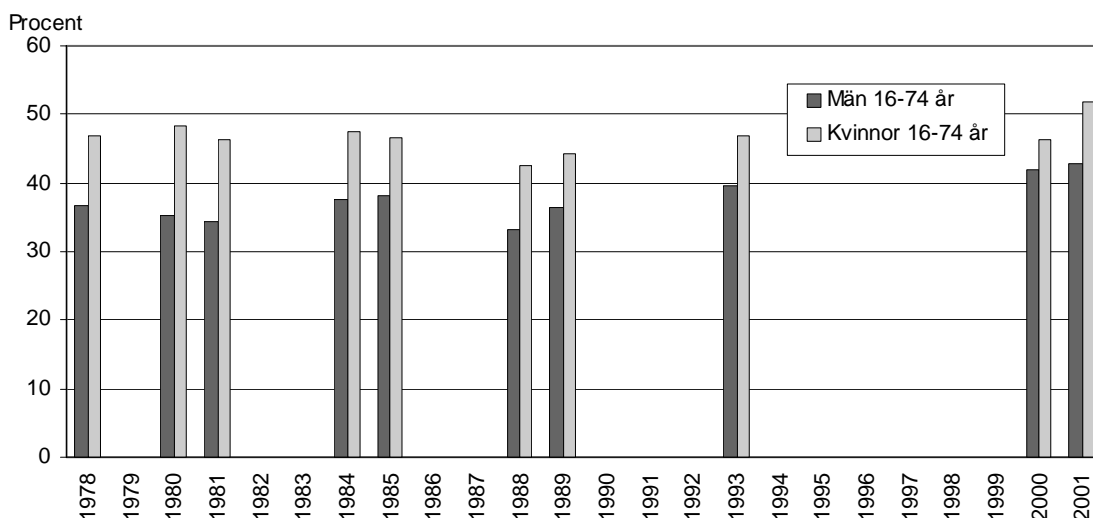
Indelningen efter region visar att de som bor i de glesast bebyggda trakterna, ”norra glesbygden” är mindre oroade för mobbning än övriga delar av Sverige. Däremot finns det i övrigt inga skillnader mellan storstäder och mindre samhällen.

Oro för att barnen skall hamna i missbrukargäng

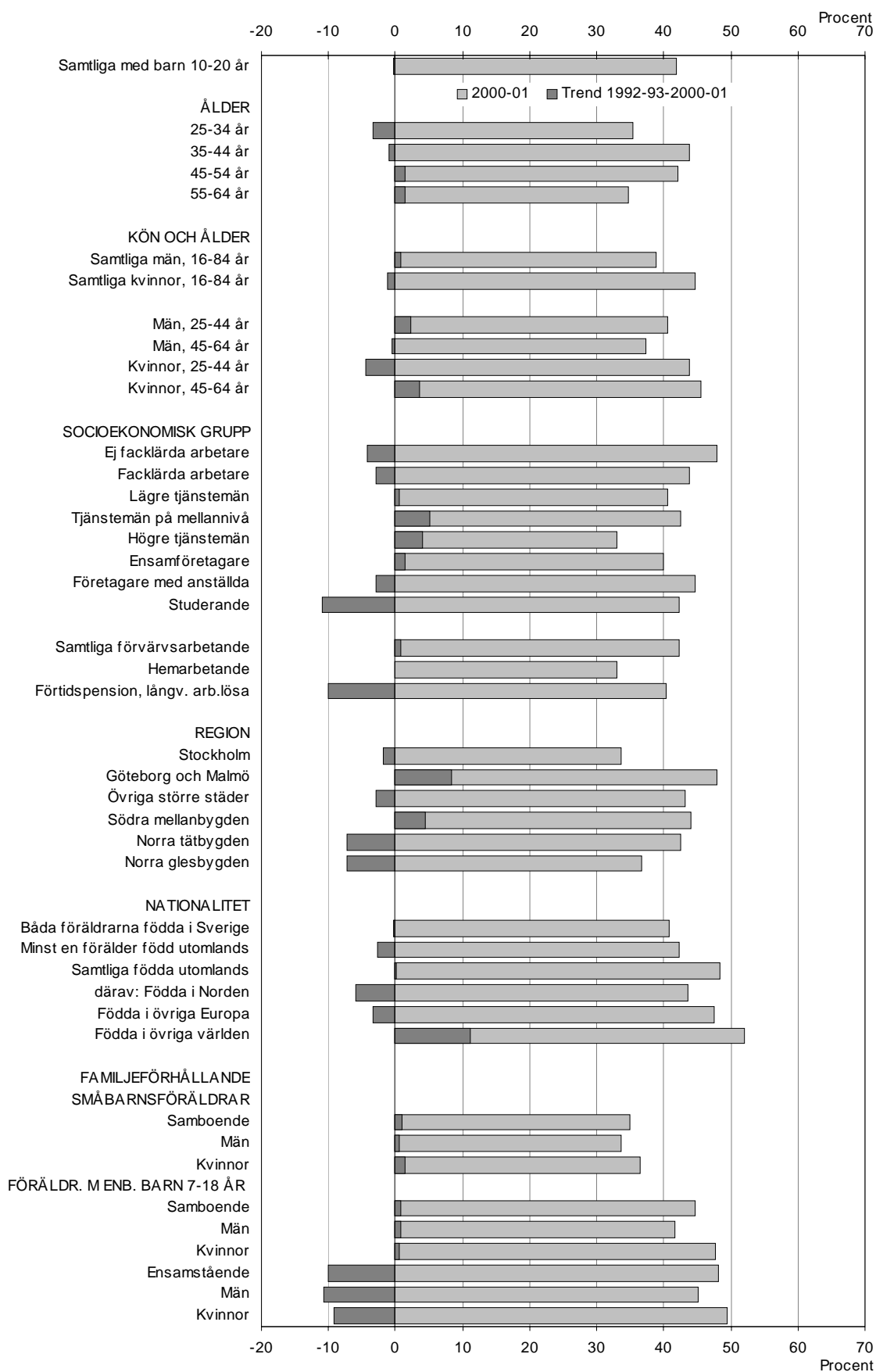
Oro för att barnen, i 10-20 årsåldern, skall hamna i gäng som använder alkohol, narkotika, sniffar eller dylikt har vid de mätillfällen vi genomfört under perioden 1978–2001 legat ganska stabilt kring eller strax över 40 procentsnivån. År 2001 nåddes det högsta värdet med 47-48 procent.

Skillnaderna mellan könen är här mindre, men dock ganska tydliga – mödrar oroar sig i större utsträckning än fäderna. Även för övriga indelningsgrunder är differenserna mindre. Tendenserna visar bl.a. att föräldrar med högre tjänstemannabakgrund oroar sig mindre än övriga socioekonomiska grupper. Litet förvånande visar det sig också att föräldrar i Stockholm är oroade i mindre utsträckning än övriga kommuner, inte minst jämfört med föräldrar i Malmö och Göteborg. Slutligen visar indelningen efter nationalitet att de som är födda utanför Europa oroar sig mest, över 50 procent, vilket också är en statistiskt säker ökning under 90-talet.

Diagram 5.10 Oro för att barnen skall hamna i gäng som använder alkohol, narkotika, sniffar eller dylikt. Utvecklingen 1978–2001 (vissa år) för män och kvinnor med barn i åldern 10-20 år. Procent.

Diagram 5.11 Oro för att barnen skall hamna i gäng som använder alkohol, narkotika, sniffar eller dylikt. Andelar inom olika befolkningsgrupper med barn i åldern 10-20 år. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

5.5 Oro för miljön och situationen i världen

I de tidigare avsnitten har berörts situationer som främst hängt samman med den intervjuades egna eller familjens privata förhållanden. Avslutningsvis ställdes också ett par frågor om inställningen till några mera allmänna eller globala förhållanden:

- oro för miljöförstörelsen kring orten där man bor
- oro för miljöförstörelsen i världen
- oro för Sveriges energiförsörjning
- oro för den internationella situationen, t.ex. risken för krig.

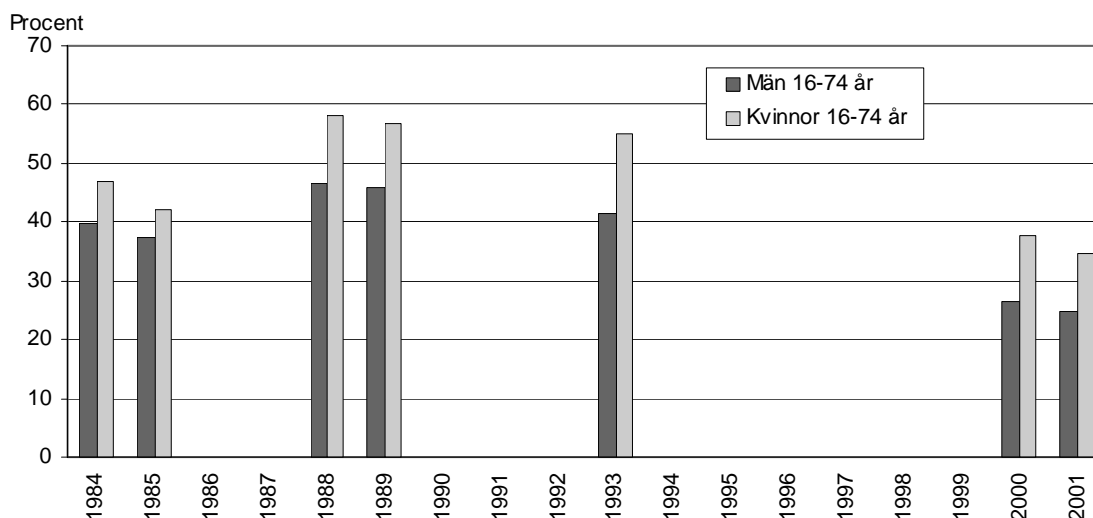
Här rör vi oss antagligen med än mer konjunkturkänsliga förhållanden där dagsaktuella händelser eller massmediadebatter om t.ex. miljön kan sätta sin prägel på svaren. Detta bör inte minst gälla oron för den internationella situationen där en plötsligt upplammande konflikt kan göra tidigare lämnade svar överspelade. Således, istället för att knyta alltför stor uppmärksamhet till de absoluta nivåerna i de följande diagrammen och tabellerna som finns på SCB:s hemsida, bör intresset riktas mot relationerna mellan de skilda befolkningsgrupperna.

Oro för miljöförstörelse

Frågor om oro för miljöförstörelse, dels kring hemorten, dels i världen i stort, har ställts 1984–85, 1988–89, 1993 och nu senast 2000–01. Tre iakttagelser kan göras generellt: oron är betydligt större för den globala miljöförstörelsen än för de eventuella problemen kring hemorten; oron har minskat under 90-talet – främst beträffande den lokala miljöförstörelsen; samt är det så att kvinnorna vid samtliga mättillfällen är mera oroliga för båda företeelserna.

Vid slutet av 80-talet och vid början av 90-talet låg oron för den lokala miljöförstörelsen kring 50 procent. Cirka tio år senare hade denna minskat till cirka 30 procent. Oron för närmiljön är ganska jämnt fördelad mellan åldersgrupperna –

Diagram 5.12 Oro för miljöförstörelse kring hemorten. Utvecklingen 1984–2001 (vissa år) för män och kvinnor, 16–74 år. Procent.

Tabell 5.4 Oro för miljöförstöring kring hemorten eller i världen som helhet. Redovisning efter kön och ålder. Nuläge år 2000–01 i procent samt utvecklingen sedan 1993 i procentenheter, där plustecken anger ökning och * att förändringen är signifikant.

	Har under den senaste tiden känt sig orolig för...			
	..miljö- förstör- ingen kring hemorten	därav: ofta	..miljö- förstör- ingen i världen	därav: ofta
Samtliga, 16-84 år	30.7 -16.3*	5.0 -4.0*	76.9 -10.7*	20.9 -9.9*
ÅLDER				
16-24 år	23.2 -22.9*	4.3 -2.8*	68.4 -19.6*	18.5 -11.6*
25-34 år	29.4 -19.1*	4.3 -4.9*	76.6 -11.8*	19.3 -13.6*
35-44 år	29.3 -22.6*	4.5 -5.3*	79.9 -9.6*	19.5 -12.4*
45-54 år	34.5 -13.8*	5.2 -4.0*	80.3 -8.7*	21.2 -7.5*
55-64 år	34.7 -13.3*	5.5 -3.6*	78.5 -9.4*	23.6 -9.4*
65-74 år	33.7 -10.9*	7.1 -3.2*	78.8 -9.5*	23.5 -7.6*
75-84 år	29.3 -4.1	4.7 -3.6*	71.7 -3.6	21.5 -3.6
KÖN OCH ÅLDER				
Män, 16-24 år	18.1 -21.1*	3.4 -1.8	61.9 -22.7*	14.6 -8.8*
25-44 år	25.2 -16.3*	4.4 -3.0*	75.5 -9.9*	18.0 -10.8*
45-64 år	28.6 -13.4*	4.8 -3.5*	76.0 -8.7*	20.2 -7.2*
65-74 år	26.8 -14.9*	5.2 -5.8*	75.9 -9.3*	22.3 -10.8*
75-84 år	24.9 -8.2*	4.1 -5.4*	73.6 -3.9	22.4 -4.0
Samtliga män, 16-84 år	25.5 -15.3*	4.4 -3.4*	73.7 -10.8*	19.0 -8.9*
Kvinnor, 16-24 år	28.5 -24.9*	5.2 -3.9*	75.4 -16.3*	22.6 -14.5*
25-44 år	33.7 -25.6*	4.4 -7.3*	81.1 -11.6*	20.9 -15.3*
45-64 år	40.7 -13.6*	5.9 -4.0*	82.9 -9.5*	24.5 -9.0*
65-74 år	39.7 -7.3*	8.7 -1.0	81.4 -9.6*	24.6 -4.8
75-84 år	32.3 -1.3	5.0 -2.3	70.4 -3.4	20.9 -3.4
Samtliga kvinnor, 16-84 år	35.8 -17.2*	5.5 -4.6*	80.0 -10.5*	22.7 -10.9*

lägst är den bland de yngsta, 16-24 år. Det är också bland dessa unga som minskningen varit störst under 90-talet. I samtliga åldersgrupper ligger kvinnorna cirka tio procentenheter högre än männen.

Skillnaderna mellan olika socioekonomiska grupper är ganska liten – lägst är den bland jordbrukare med cirka 20 procent. Liknande kan sägas om de olika regionerna; oron är något högre inom de tre storstadsregionerna än bland de mindre tätbefolkade delarna av landet. Slutligen visar indelningen efter nationalitet att de utomlands födda invandrarna, i detta fall liksom för flertalet oros-indikatorer, har högre andelar än de som är infödda i Sverige.

Diagram 5.13 Oro för miljöförstöring kring hemorten. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

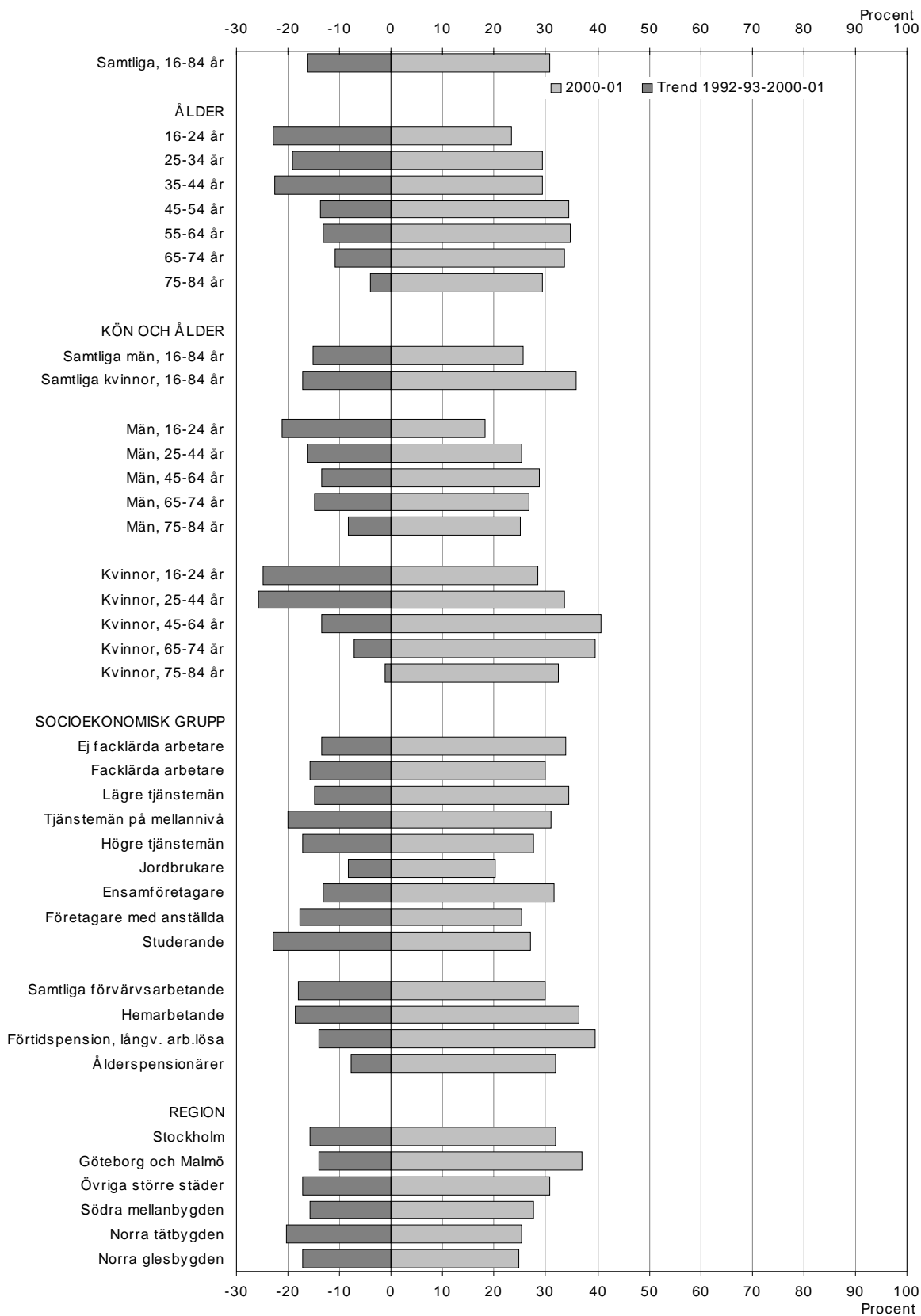
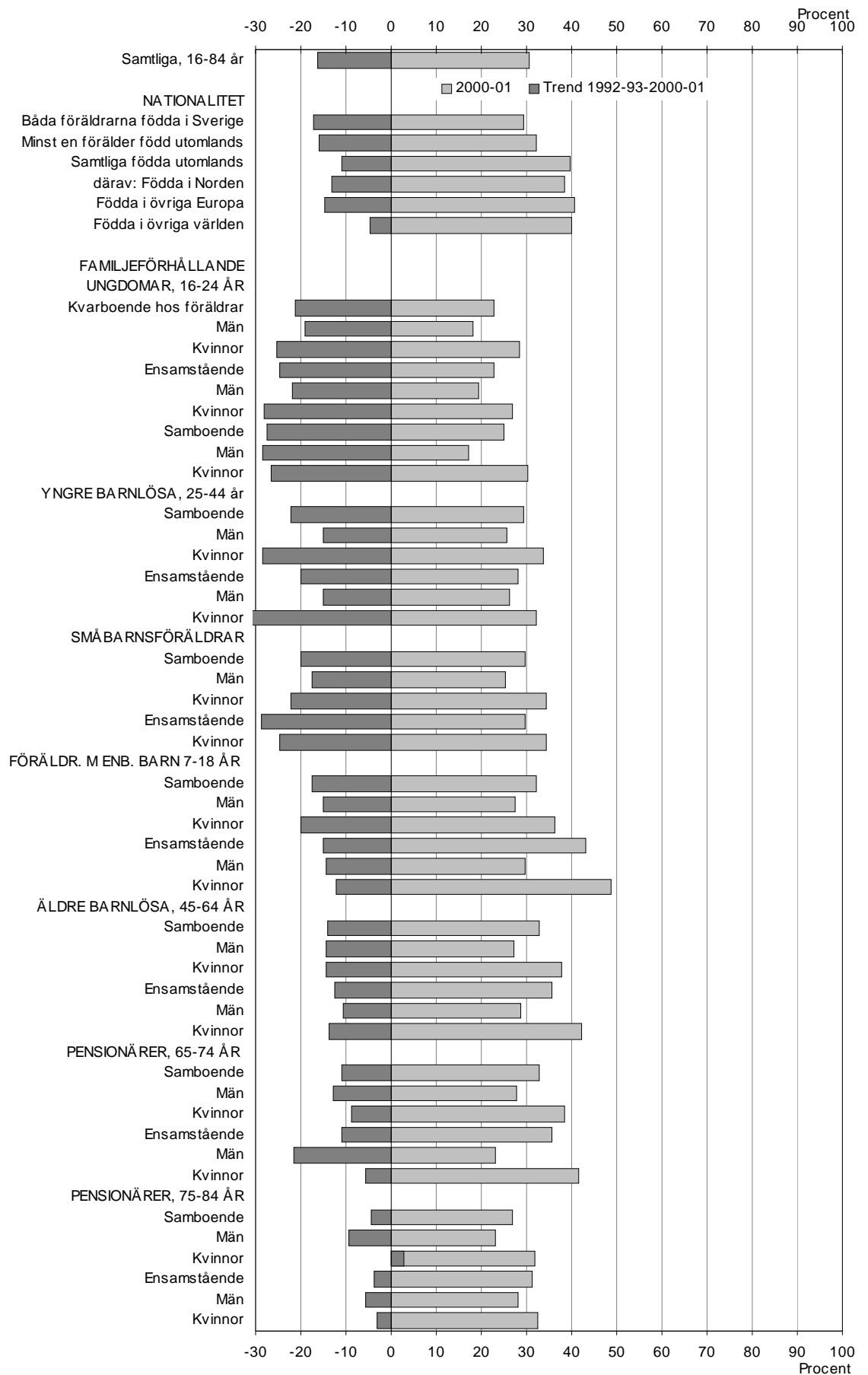

Diagram 5.13 (forts.) Oro för miljöförstöring kring hemorten. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Andelarna som känner oro för miljöförstörelsen i världen är mer än dubbelt så höga som när det ovan gällde miljön på hemorten. Vid början av 2000-talet var 77 procent oroade, vilket dock innebär en minskning med cirka tio procentenheter sedan år 1993. Ungefär en femtedel, 20 procent, av befolkningen uppger att man ofta känner denna oro; även här är det frågan om en minskning med cirka tio procentenheter.

Andelen oroade är lägst bland de allra yngsta, liksom bland de allra äldsta. Med undantag för dessa äldsta, 75-84-åringarna, har kvinnor högre mätvärden i samtliga åldersgrupper. Redovisningen för övriga befolkningsindelningar som visas i diagram 5.15 är relativt små och andelarna hamnar i flertalet fall inom intervallet 70–80 procent.

Diagram 5.14 Oro för miljöförstörelsen i världen. Utvecklingen 1984–2001 (vissa år) för män och kvinnor, 16–74 år. Procent.

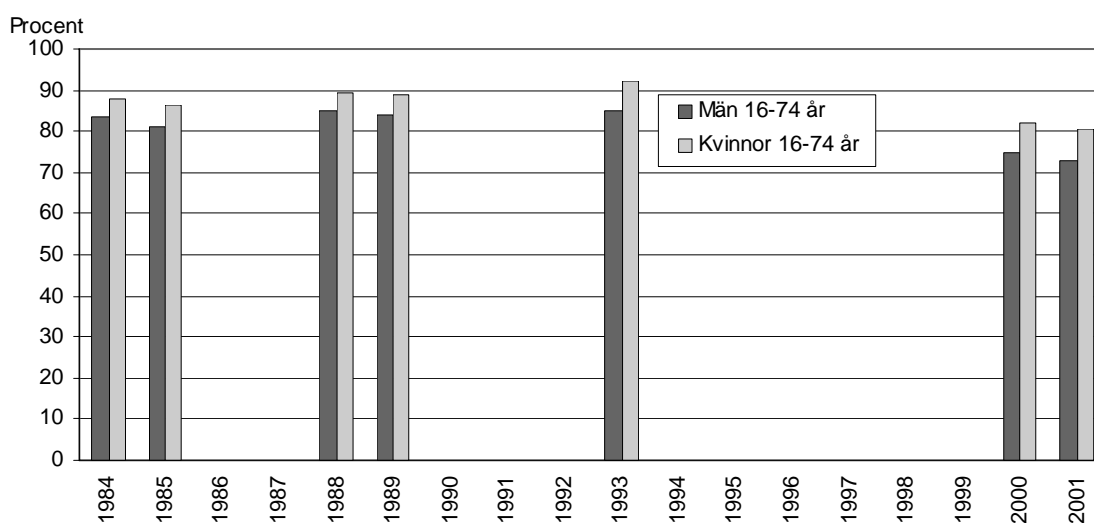

Diagram 5.15 Oro för miljöförstörelsen i världen. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

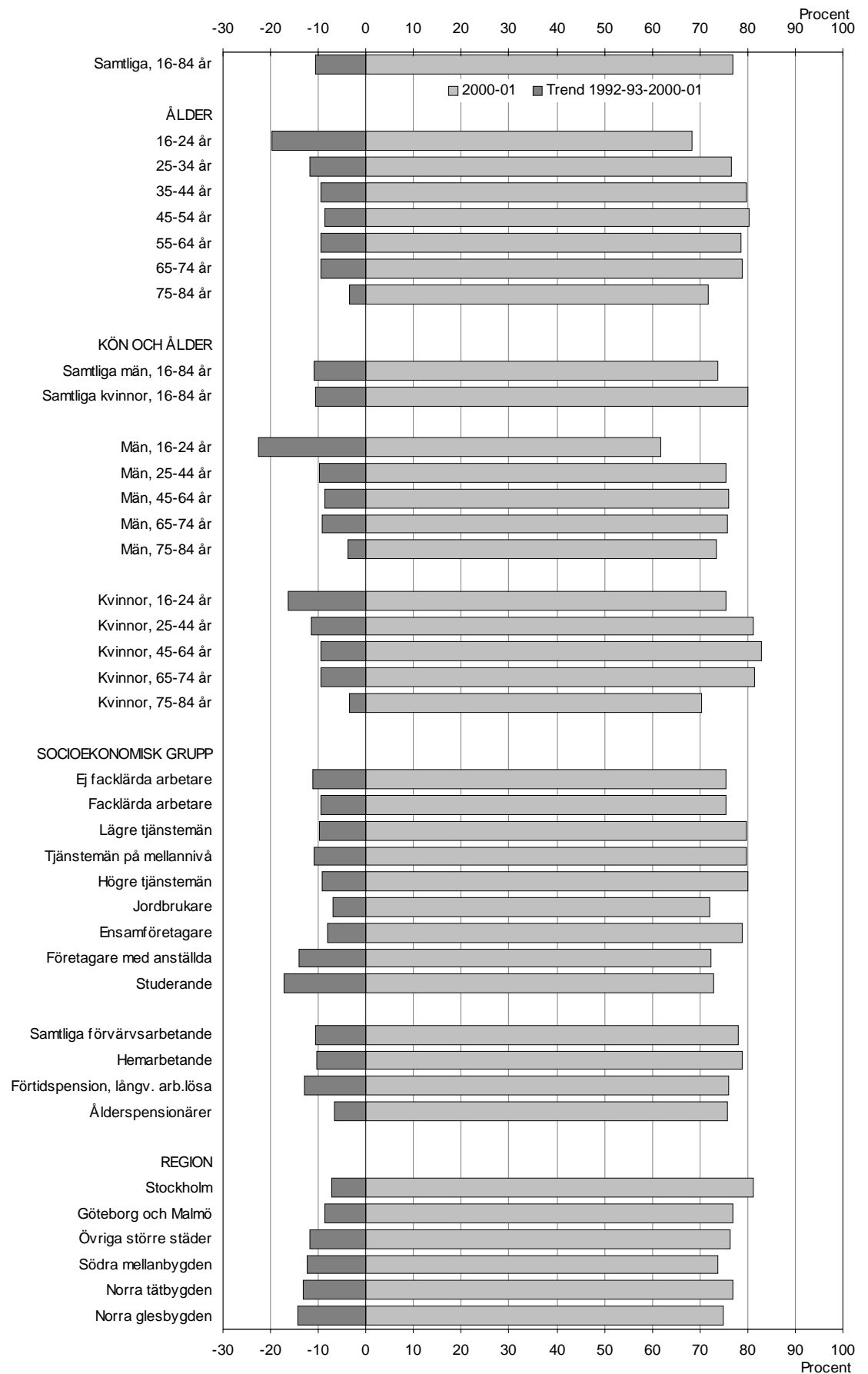
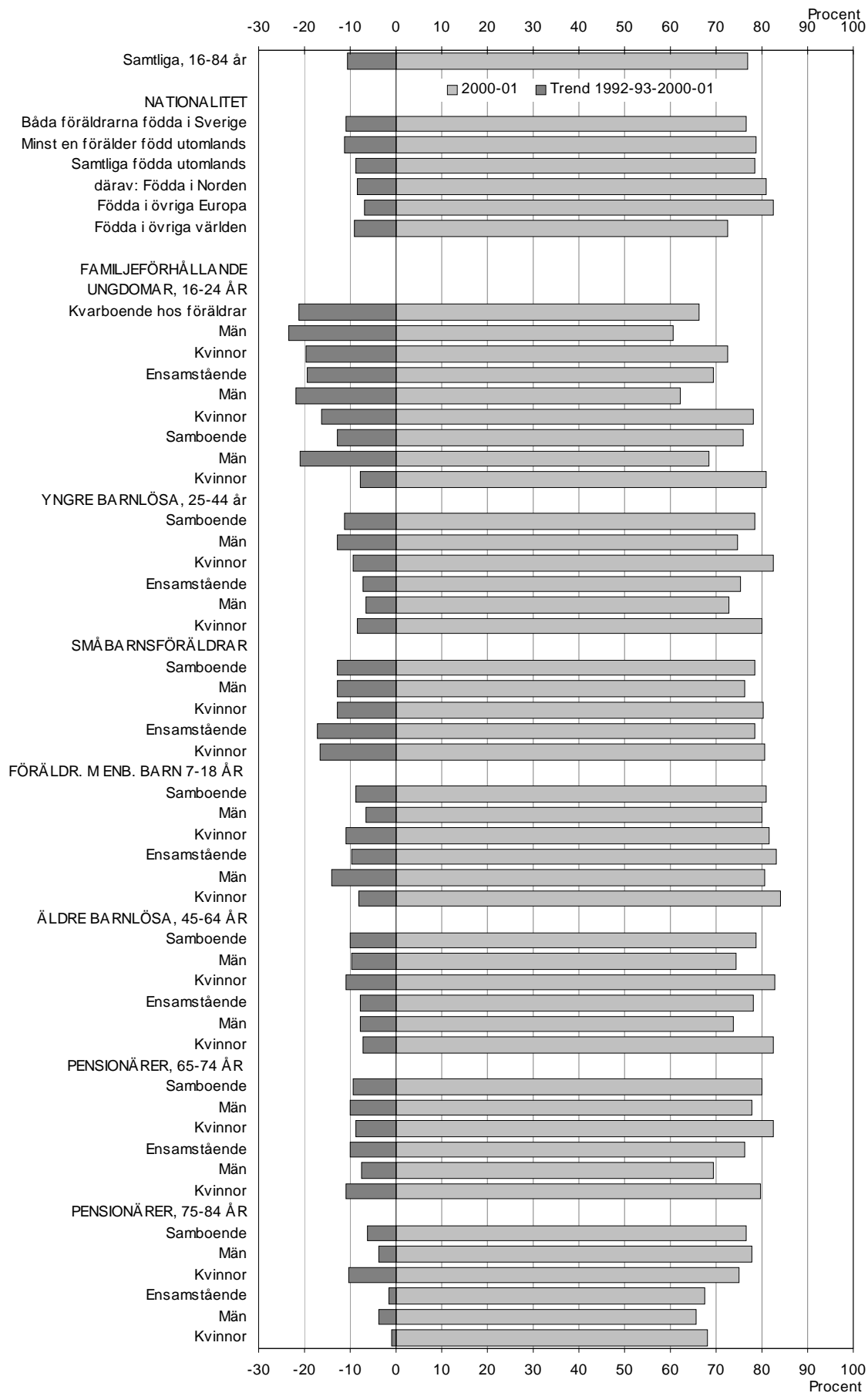

Diagram 5.15 (forts.) Oro för miljöförstörelsen i världen. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

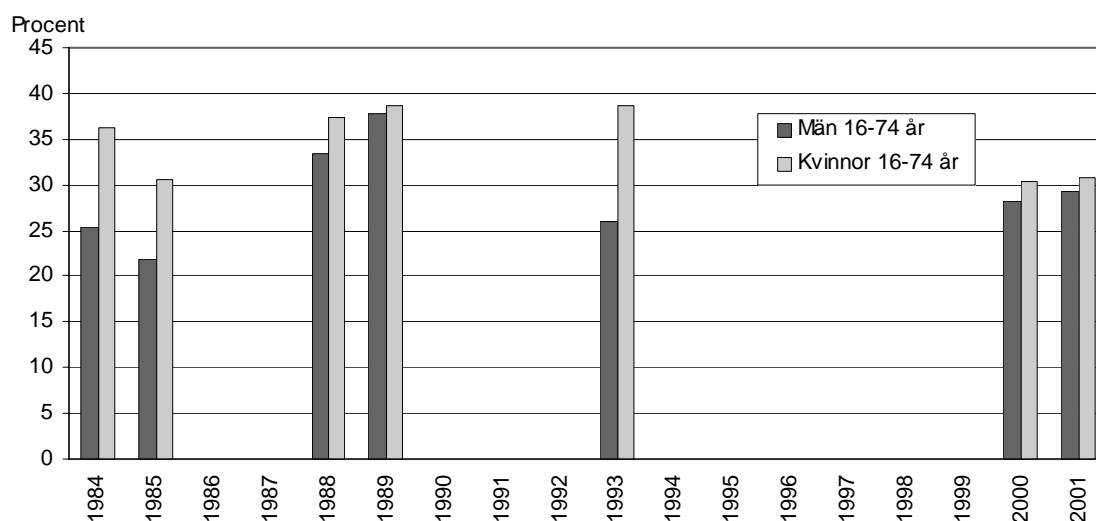
Oro för Sveriges energiförsörjning

Oron för den svenska energiförsörjningen hade under vår mätperiod 1984–2001 en topp åren 1988–89. Då kände drygt 35 procent av befolkningen denna oro. Vid övriga tillgängliga mättpunkter har andelen i stort varierat kring 30 procents-nivån. Vad som hänt under 90-talet (jämförelse mellan åren 1993 och 2000–01) är att kvinnornas oro minskat relativt kraftigt med närmare sju procentenheter till 31 procent, medan männens har ökat med tre procentenheter till 29 procent (tabell 5.5). Sammantaget gör detta en statistiskt säkerställd minskning sedan 1993 med två procentenheter. Ungefär fem procent uppger att man ofta känt denna oro, vilket är en oförändrad andel under senaste åttaårsperioden

Oron för energiförsörjningen är lägst bland de yngsta, 16-24 år, (17 procent) och ökar sedan successivt upp till närmare 40 procent i 55-74 årsåldrarna. Bland de allra äldsta minskar så andelen på nytt. Det har här skett en intressant svängning sedan 1993. Åldersgrupperna mellan 16 och 44 år har minskat andelen oroade relativt kraftigt med cirka åtta procentenheter, 45-54-åringarna ligger på en oförändrad nivå, medan bland de som är över 55 år andelen oroade har ökat med fem-åtta procentenheter. Minskningen bland de yngre är störst bland kvinnorna, medan ökningen bland de äldre är högst bland männen.

Indelningen efter familjeförhållande i diagram 5.17 visar åter mycket tydligt hur flertalet yngre familjer, män eller kvinnor, ensamstående eller samboende, barnlösa eller småbarnsföräldrar (med vissa undantag) minskat graden av oro för energiförsörjningen, medan äldre familjebildningar tvärtom tycks känna denna oro i något större utsträckning.

Diagram 5.16 Oro för Sveriges energiförsörjning. Utvecklingen 1984–2001 (vissa år) för män och kvinnor, 16–74 år. Procent.

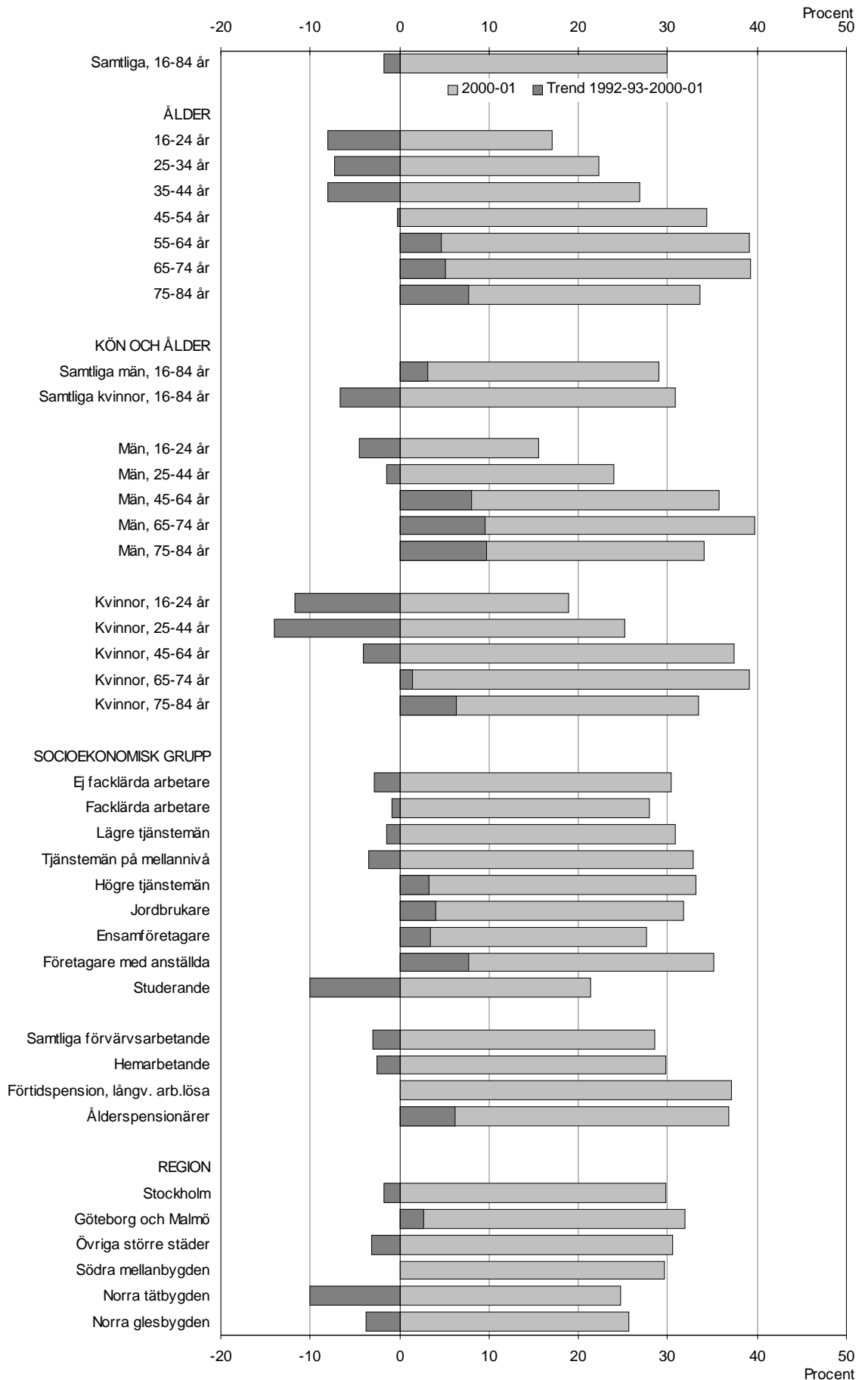
Tabell 5.5 Oro för Sveriges energiförsörjning resp. oro för den internationella situationen, t.ex. risken för krig. Redovisning efter kön och ålder. Nuläge år 2000–01 i procent samt utvecklingen sedan 1993 i procentenheter, där plustecken anger ökning och * att förändringen är signifikant.

	Har under den senaste tiden känt sig orolig för...			
	..Sveriges energiförsörjning	därav: ofta	..den internationella situationen	därav: ofta
Samtliga, 16-84 år	29.9 - 1.8*	4.7 - 0.0	51.8 -14.2*	11.4 - 5.3*
ÅLDER				
16-24 år	17.1 - 8.1*	2.1 - 1.1	47.8 - 8.9*	11.1 - 1.1
25-34 år	22.3 - 7.3*	2.9 - 1.1	51.6 -13.9*	10.9 - 4.7*
35-44 år	26.8 - 8.1*	3.7 - 1.3	54.2 -18.3*	11.2 - 7.1*
45-54 år	34.4 - 0.2	4.5 - 0.9	54.8 -13.8*	11.2 - 6.4*
55-64 år	39.1 + 4.6*	6.9 + 0.2	51.7 -16.7*	11.1 - 7.9*
65-74 år	39.3 + 5.1*	8.7 + 3.7*	53.2 -16.1*	13.8 - 4.5*
75-84 år	33.6 + 7.7*	6.2 + 2.3	44.9 - 9.7*	11.1 - 4.8*
KÖN OCH ÅLDER				
Män, 16-24 år	15.5 - 4.5*	1.6 - 1.2	36.2 - 7.9*	8.3 - 0.5
25-44 år	23.9 - 1.5	4.0 + 0.4	45.7 -14.7*	9.3 - 4.8*
45-64 år	35.7 + 8.0*	6.6 + 1.1	45.0 -15.7*	9.5 - 4.8*
65-74 år	39.7 + 9.5*	10.6 + 6.3*	42.8 -19.6*	10.8 - 7.5*
75-84 år	34.0 + 9.7*	8.0 + 1.9	34.1 -12.8*	8.6 - 1.5
Samtliga män, 16-84 år	29.0 + 3.2*	5.5 + 1.2*	43.1 -14.3*	9.4 - 4.2*
Kvinnor, 16-24 år	18.9 -11.8*	2.5 - 1.0	59.9 -10.0*	14.0 - 1.7
25-44 år	25.2 -14.1*	2.5 - 2.8*	60.4 -17.6*	12.8 - 7.1*
45-64 år	37.5 - 4.0*	4.7 - 1.7	61.8 -14.5*	12.8 - 9.1*
65-74 år	39.1 + 1.4	7.0 + 1.4	62.4 -12.9*	16.5 - 2.0
75-84 år	33.4 + 6.3	5.0 + 2.5	52.5 - 7.4*	12.8 - 7.0*
Samtliga kvinnor, 16-84 år	30.8 - 6.7*	4.0 - 1.2*	60.3 -14.1*	13.4 - 6.3*

Vidare kan vi i diagram 5.17 se:

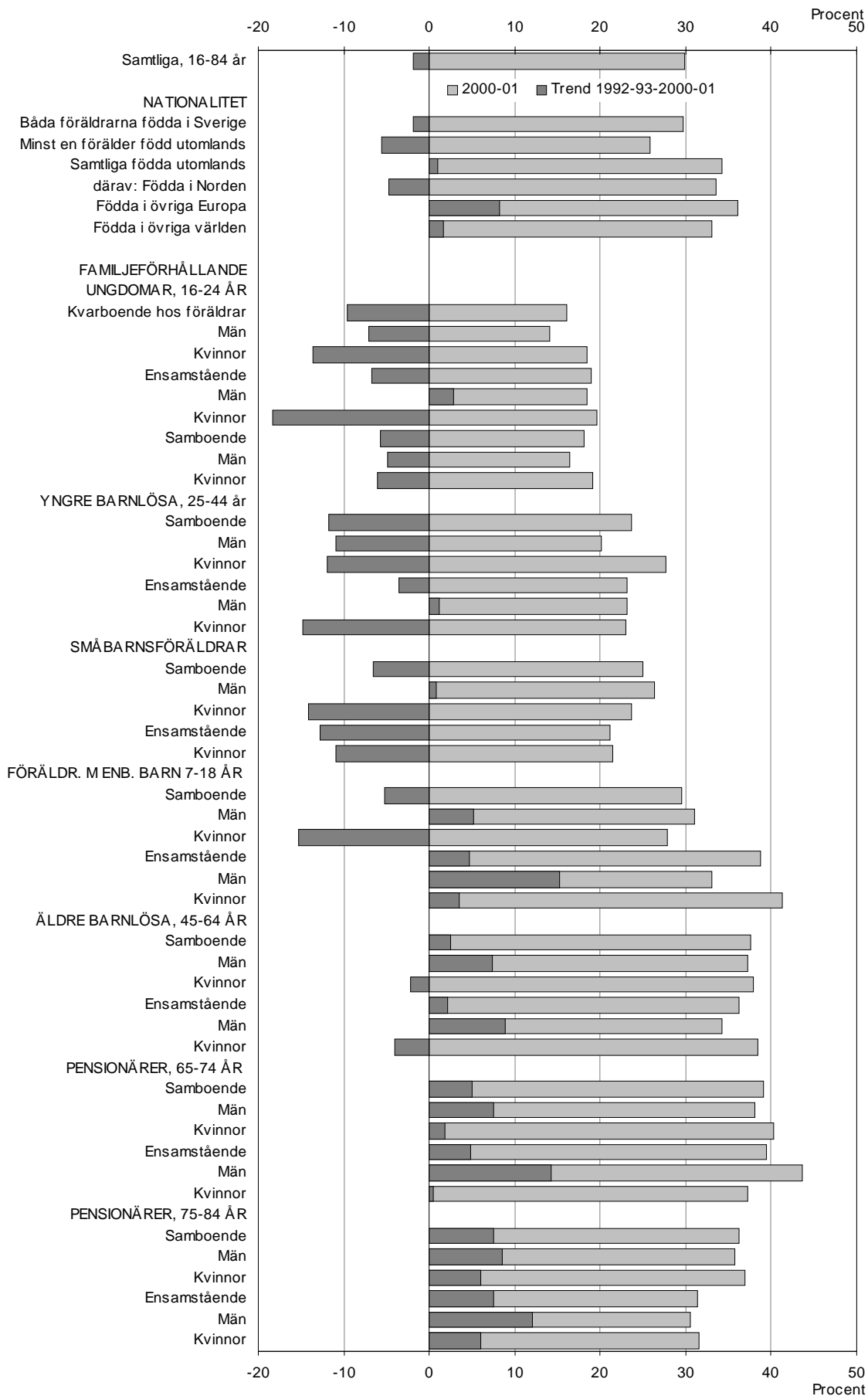
- att de som bor i de norra delarna av landet är oroade för Sveriges energiförsörjning i mindre utsträckning än övriga,
- att det bland de förvärvsarbetande grupperna är företagare med anställda som har den högsta orosandelen,
- samt att utomlands födda medborgare är oroade i större omfattning än infödda svenskar.

Diagram 5.17 Oro för Sveriges energiförsörjning. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Diagram 5.17 (forts) Oro för Sveriges energiförsörjning. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

Oro för den internationella situationen

Indikatorn ”oro för den internationella situationen” är antagligen den som påverkas mest av det rådande tillståndet i världen. Det är dock svårt att validera denna genom jämförelser med inträffade specifika kriser och händelseförlopp i omvärlden. Enligt de mätvärden vi kan redovisa ökade andelen som var oroade för den internationella situationen från 41 procent 1978 till som högst 75 procent år 1984. En ny topp, 66 procent, inträffade år 1993 varefter andelen minskade till de hittills lägsta värdena, cirka 35 procent, under åren 1996–1999. De senaste åren har andelarna varit 57 procent år 2001 och 44 procent 2002.

Genomgående för samtliga mätvärden är att kvinnor konsekvent redovisar betydligt högre andelar än män. Detta är giltigt för samtliga åldersgrupper. Generellt tycks också gälla att andelen oroade är högst i medelåldrarna och relativt sett lägre bland de äldsta och de yngsta.

Jämförelser mellan andra befolkningsgrupper kan göras med hjälp av diagram 5.19. Här framgår bl.a. att tjänstemän tycks vara mera oroade för den internationella situationen än arbetare och framförallt i förhållande till jordbrukare och företagare med anställda. Vidare är denna oro mer omfattande i de tre storstadsregionerna än i övriga delar av landet samt högre bland utom-europeiskt födda invandrare än bland övriga grupper. Detta sistnämnda kan ju sammanhånga med att många av dessa är flyktingar som kommer från oroliga delar av världen.

Diagram 5.18 Oro för den internationella situationen, t.ex. risken för krig. Utvecklingen 1978–2002 (vissa år) för män och kvinnor, 16–74 år. Procent.

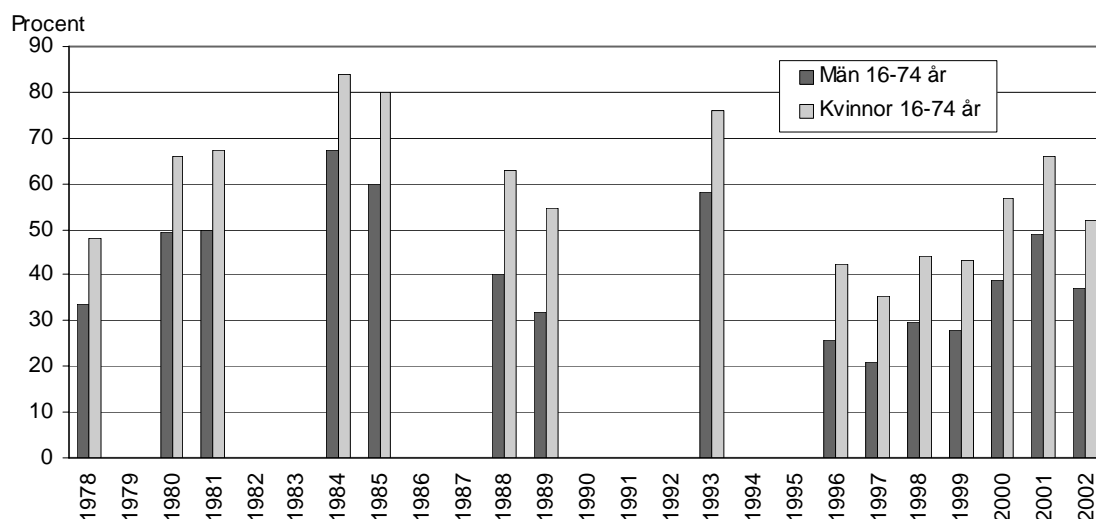

Diagram 5.19 Oro för den internationella situationen. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

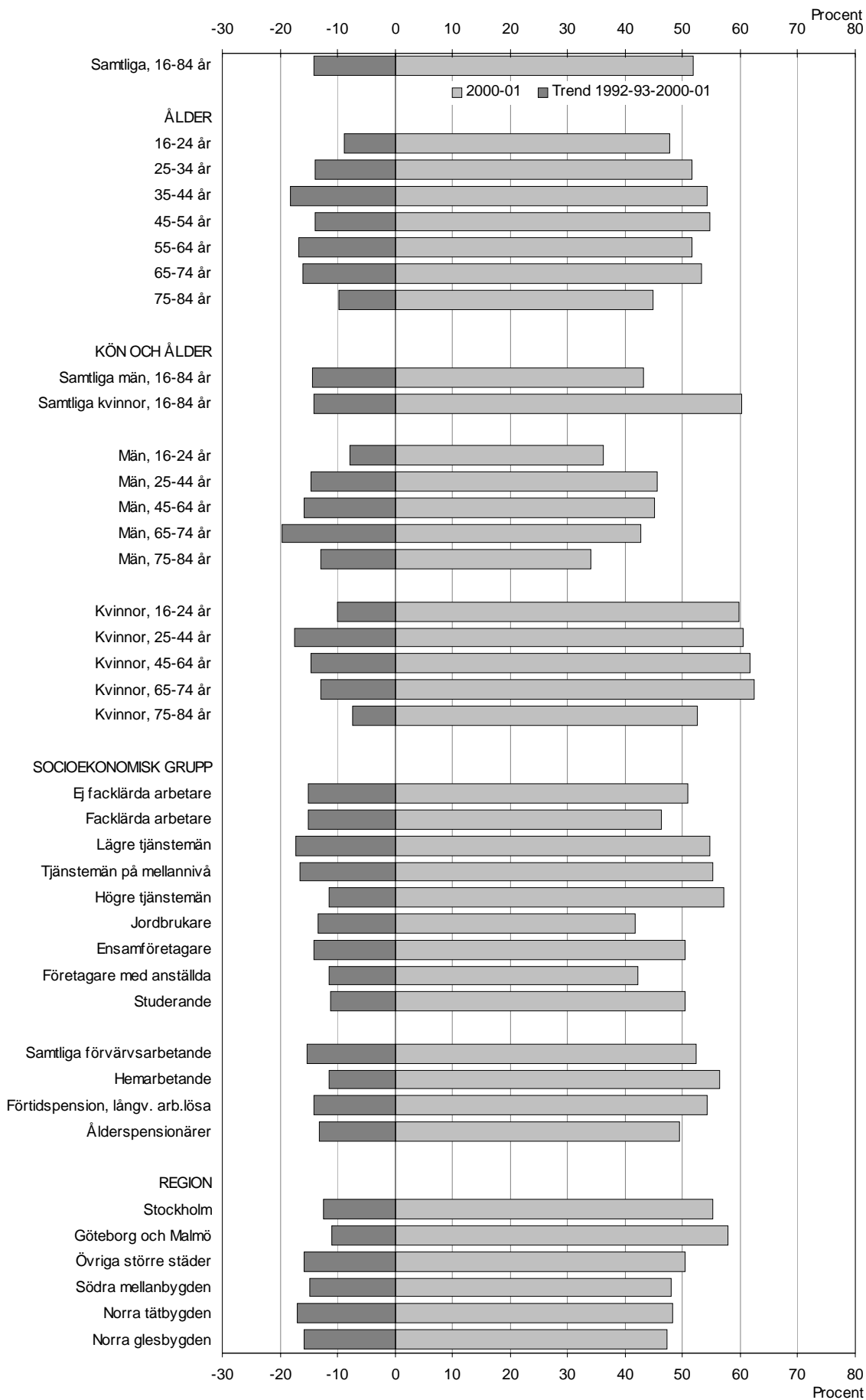
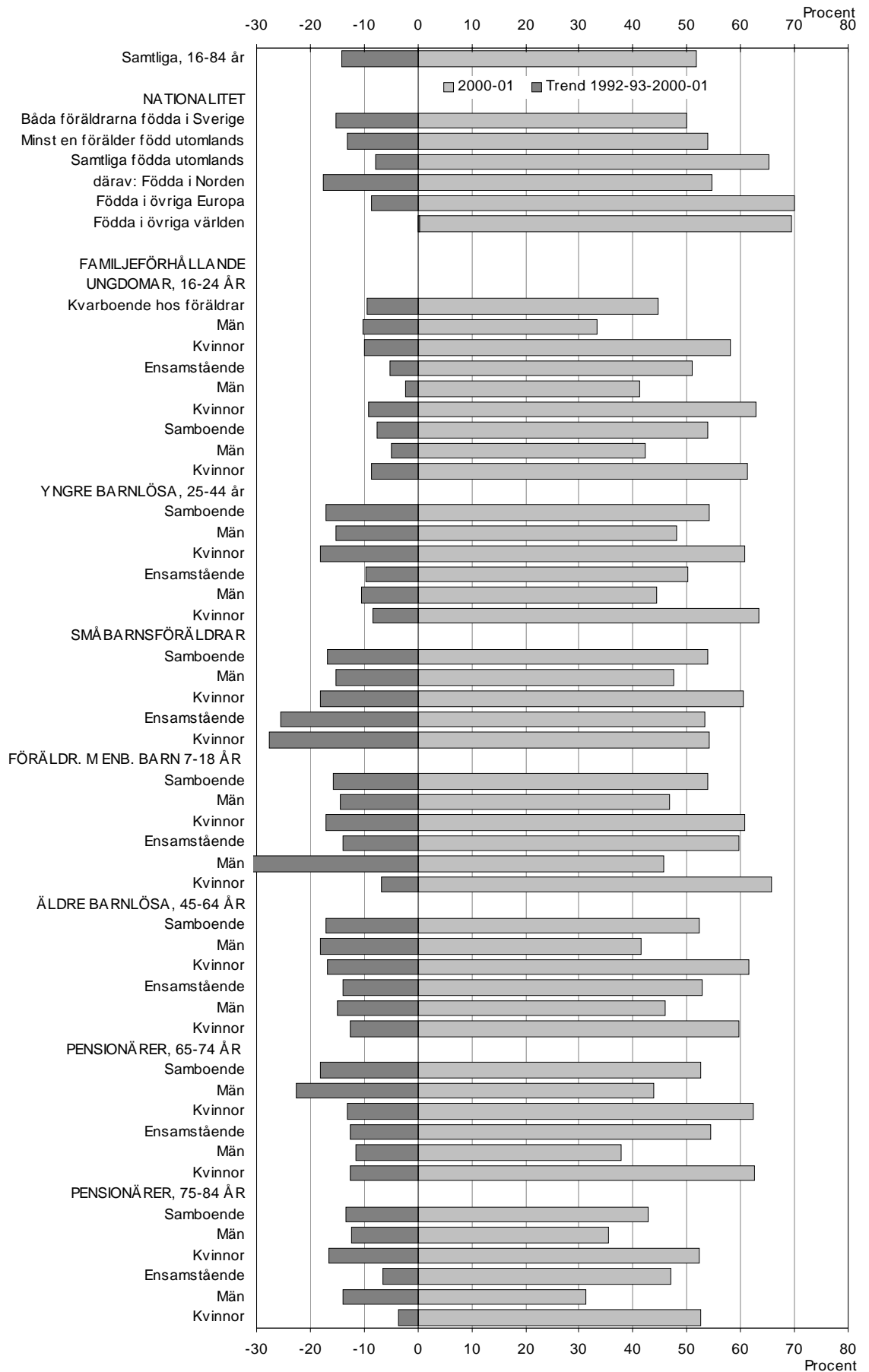

Diagram 5.19 (forts.) Oro för den internationella situationen. Andelar inom olika befolkningsgrupper. Nuläge 2000-01 resp. utveckling sedan 1992-93. Procent.

5.6 Analyser med logistisk regression

På samma sätt som i kapitel två och tre, görs här ett försök att med hjälp av logistisk regression sammanfatta de tendenser vi uppmärksammat när det gäller oro inför olika förhållanden (oro för våld resp. oro för inbrott i bostaden uppmärksammades i de båda tidigare kapitlen).

För en kortfattad beskrivning av denna metod hänvisas till avsnitt 2.15 i kapitel 2. Även här omfattar regressionsanalyserna personer i åldrarna 16 till 84 år från ULF-undersökningarna 1999–2002 (cirka 23 000 intervjuer).

I analyserna i detta avsnitt ingår följande indikatorer eller förklaringsvariabler: har i samband med intervjuperioden 1999–2002 ”under den senaste tiden” känt oro för..

..sin/familjens ekonomi under det kommande året (tabell 5.6);

..att man skall bli arbetslös (bland förvärvsarbetande) (tabell 5.6);

..sin egen hälsa (tabell 5.7);

..att man själv eller någon nära anhörig ska drabbas av aids eller HIV-smitta (tabell 5.7)

..den internationella situationen t.ex. risken för krig (tabell 5.8).

Följande bakgrundsvariabler har använts i regressionsmodellen:

- ◆ kön (referensgrupp: kvinnor),
- ◆ ålder (referensgrupp: 65-84 år; vid oro för arbetslöshet: 45-64 år),
- ◆ H-region (referensgrupp: norra glesbygden),
- ◆ familjeförhållande (referensgrupp: samboende utan barn),
- ◆ nationalitet (referensgrupp: infödda svenskar).

Kön

Kvinnor är för var och en av de fem indikatorerna mer oroade än män när hänsyn även tas till olikheter beträffande ålder, region, familjeförhållande och nationalitet. Den sträcker sig från 14 procent högre när det gäller oro för arbetslöshet, till 35 procent högre för ekonomin resp. aids eller HIV-smitta, 45 procent högre för sin egen hälsa till dubbelt så hög beträffande oron för den internationella situationen. I tidigare kapitel har vi sett att kvinnor också oftare än män är oroade för våld (”avstått att gå ut på kvällen..”), fyra gånger högre, liksom oron för stöld eller skadegörelse i bostaden, plus 45 procent.

Ålder

Indelningen efter ålder ger delvis olika utslag beroende på vilken indikator som avses. När det gäller oro för den egna eller familjens ekonomi under det kommande året är

Tabell 5.6 Oddskvoter med 95% konfidensintervall för relativa sannolikheten att känna oro för familjens ekonomi resp. oro för att bli arbetslös (bland förvärvsarbetande). Båda könen 16-84 år. 1999–2002. Modell baserad på kön, ålder, region, familjeförhållande, socioekonomisk grupp samt nationalitet. Referensgrupperna har oddskvoten 1. (Antal intervjuer: cirka 23 000 resp. 14 000 (förvärvsarbetande)).

	Oro för familjens ekonomi under det kommande året			Oro för att man skall bli arbetslös (förvärvsarbetande)		
	Odds-kvot	Konfidensintervall		Odds-kvot	Konfidensintervall	
		Undre gräns	Övre gräns		Undre gräns	Övre gräns
Kön						
Män	0,74	0,70	0,79	0,88	0,80	0,97
Kvinnor	1			1		
Åldersgrupp						
16-24 år	2,72	2,41	3,07	1,96	1,66	2,32
25-44 år	3,78	3,38	4,22	1,46	1,31	1,63
45-64 år	2,12	1,91	2,37	1		
65-84 år	1			--		
H-region						
H1 Stockholm	0,84	0,72	0,98	0,67	0,54	0,85
H2 Göteborg och Malmö	0,98	0,84	1,14	0,77	0,61	0,97
H3 Större kommuner	0,90	0,78	1,03	0,75	0,60	0,93
H4 Södra mellanbygden	0,86	0,74	1,00	0,76	0,61	0,96
H5 Norra tätbygden	0,89	0,74	1,07	0,84	0,63	1,12
H6 Norra glesbygden	1			1		
Familjeförhållande						
Ensamstående utan barn	2,02	1,86	2,19	1,31	1,15	1,49
Ensamstående kvinnor med barn	8,05	6,60	9,81	1,58	1,24	2,02
Samboende med barn	1,57	1,44	1,72	1,03	0,91	1,17
Samboende utan barn	1			1		
Nationalitet						
Infödda svenskar	1			1		
2:a generationens invandrare	1,29	1,15	1,45	1,06	0,88	1,27
Naturaliserade invandrare	1,93	1,72	2,17	2,64	2,23	3,11
Utländska medborgare	2,88	2,49	3,34	2,31	1,85	2,88

två till tre gånger i samtliga åldersgrupper jämfört med pensionsåldrarna 65-84 år. Allra högst är den bland 25-44-åringarna, nära fyra gånger så hög, när hänsyn tas till olikheter för kön, familjeförhållande, region och nationalitet.

Även när det gäller oron för att bli arbetslös bland förvärvsarbetande, är åldersfaktorn betydelsefull. Oron är nästan dubbelt så hög bland 16-24-åringar och cirka 50 procent högre bland 25-44-åringar jämfört med referensgruppen, 45-64 år.

Oron för den egna hälsan ökar med stigande ålder upp till 45-64-årsåldern, när hänsyn tagits till andra bakgrundsegenskaper. Bland ålderspensionärerna, referensgruppen, är den åter något lägre – oddskvoten 1,10 jämfört med 1. Bland de yngsta, 16-24 år, är orosnivån ungefär hälften av 65-84-åringarnas och cirka 130 procent lägre än bland de i den övre medelåldern, 45-64 år. Oron för aids eller HIV-smitta är väsentligt högre i

Tabell 5.7 Oddskvoter med 95% konfidensintervall för relativa sannolikheten att känna oro för sin egen hälsa resp. för att man själv eller någon nära anhörig skall drabbas av aids eller HIV-smitta. Båda könen 16-84 år. 1999–2002. Modell baserad på kön, ålder, region, familjeförhållande, socioekonomisk grupp samt nationalitet. Referensgrupperna har oddskvoten 1. (Antal intervjuer: cirka 23 000).

	Oro för sin egen hälsa			Oro för aids eller HIV-smitta		
	Odds-kvot	Konfidensintervall		Odds-kvot	Konfidensintervall	
		Undre gräns	Övre gräns		Undre gräns	Övre gräns
Kön						
Män	0,69	0,65	0,73	0,74	0,67	0,82
Kvinnor	1			1		
Åldersgrupp						
16-24 år	0,48	0,43	0,54	1,80	1,49	2,17
25-44 år	0,82	0,75	0,90	1,33	1,11	1,60
45-64 år	1,10	1,02	1,19	1,60	1,36	1,89
65-84 år	1			1		
H-region						
H1 Stockholm	0,98	0,85	1,12	0,90	0,70	1,15
H2 Göteborg och Malmö	1,06	0,92	1,21	0,90	0,70	1,16
H3 Större kommuner	0,94	0,82	1,06	0,95	0,75	1,19
H4 Södra mellanbygden	0,94	0,82	1,08	0,89	0,70	1,14
H5 Norra tätbygden	0,98	0,83	1,16	0,61	0,44	0,86
H6 Norra glesbygden	1			1		
Familjeförhållande						
Ensamstående utan barn	1,08	1,01	1,16	1,32	1,16	1,51
Ensamstående kvinnor med barn	1,26	1,06	1,50	1,42	1,06	1,90
Samboende med barn	0,91	0,84	0,98	1,02	0,87	1,18
Samboende utan barn	1			1		
Nationalitet						
Infödda svenskar	1			1		
2:a generationens invandrare	1,27	1,13	1,43	1,29	1,05	1,57
Naturaliserade invandrare	2,00	1,80	2,22	2,25	1,90	2,65
Utländska medborgare	1,93	1,67	2,22	2,26	1,82	2,80

alla åldersgrupper under pensionsåldrarna – högst bland de yngsta med en överrisk på cirka 80 procent.

Den enda statistiskt säkra iakttagelsen när det gäller ålder och oro för den internationella situationen är att de yngsta är oroade i mindre utsträckning än övriga åldersgrupper.

Regioner

Betydelsen av den regionala indelningen tycks i allmänhet vara mindre än övriga bakgrundsvariabler vi tar hänsyn till här. Följande kan noteras:

Den enda statistiskt ”säkra” skillnader när det gäller oro för den kommande ekonomin är att de som bor i Stockholms-området är oroade i mindre utsträckning än de som bor

Tabell 5.8 Oddskvoter med 95% konfidensintervall för relativa sannolikheten att känna oro för den internationella situationen t.ex. risken för krig. Båda könen 16-84 år. 1999–2002. Modell baserad på kön, ålder, region, familjeförhållande, socioekonomisk grupp samt nationalitet. Referensgrupperna har oddskvoten 1. (Antal intervjuer: cirka 23 000).

	Oro för den internationella situationen		
	Odds-kvot	Konfidensintervall	
		Undre gräns	Övre gräns
Kön			
Män	0,52	0,49	0,54
Kvinnor	1		
Åldersgrupp			
16-24 år	0,83	0,75	0,92
25-44 år	1,05	0,97	1,15
45-64 år	1,15	1,07	1,25
65-84 år	1		
H-region			
H1 Stockholm	1,31	1,15	1,49
H2 Göteborg och Malmö	1,43	1,25	1,64
H3 Större kommuner	1,14	1,01	1,29
H4 Södra mellanbygden	1,05	0,92	1,20
H5 Norra tätbygden	1,04	0,89	1,22
H6 Norra glesbygden	1		
Familjeförhållande			
Ensamstående utan barn	0,94	0,88	1,01
Ensamstående kvinnor med barn	0,97	0,81	1,15
Samboende med barn	0,99	0,92	1,07
Samboende utan barn	1		
Nationalitet			
Infödda svenskar	1		
2:a generationens invandrare	1,07	0,96	1,20
Naturaliserade invandrare	1,90	1,70	2,11
Utländska medborgare	2,04	1,76	2,36

i norra glesbygden. När det gäller orosnivån för att bli arbetslös fås lägre värden i samtliga regioner utanför de norra delarna av landet.

Vare sig när det gäller oron för den egna hälsan och oron för att själva eller någon närstående skall drabbas av aids eller HIV-smitta finns några nämnvärda regionala skillnader. Beträffande oron för den internationella situationen är denna högre i de större kommunerna (framför allt i de tre storstadsområdena) än i övriga delar av landet.

Familjeförhållande

Ensamstående har för samtliga indikatorer, med undantag för oro för den internationella situationen, högre oddskvoter (dvs. högre grad av oro) än samboende. Allra tydligast kan vi se detta när det gäller oron för familjens ekonomi under det kommande året. Här har ensamstående kvinnor med barn hela åtta gånger så hög risk att känna

oro som bland samboende utan barn. Även övriga familjetyper har högre värden än samboende utan barn.

Att ensamstående kvinnor med barn ofta känner sig utsatta, markeras här också av att det är de som har de högsta värdena bland familjekategorierna, även när det gäller oro för arbetslöshet, för sin egna hälsa, liksom oro för aids eller HIV-smitta.

Nationalitet

Här visas också entydiga resultat: utomlands födda invandrare känner oro i betydligt högre grad än infödda svenskar. Detta gäller för samtliga de fem områden (indikatorer) vi kan redovisa här, och för övrigt också oro för våld, som vi redovisat i kapitel 2. Två- eller tredubbelt så höga riskvärden har både naturaliserade invandrare som utländska medborgare när det gäller oro för ekonomin eller arbetslöshet, den egna hälsan eller oro för aids eller HIV-smitta, liksom för oro för den internationella situationen. Och då har hänsyn tagits till skillnader i ålder, kön, familjeförhållande och var i landet man bor.

Även den s.k. andra generationens invandrare har högre riskvärden än infödda svenskar med svenska föräldrar när det gäller oro för ekonomin, för den egna hälsan liksom för aids eller HIV-smitta.

I serien Levnadsförhållanden som ingår i Sveriges officiella statistik (SOS) har följande rapporter utkommit:

1 Hälsa och sjukvårdskonsumtion 1974	29 De studerandes ekonomi och levnadsstandard 1976/78
2 Sysselsättning och arbetsplatsförhållanden 1974	30 Ekonomisk stagnation – vad har hänt med välfärden? 1975–1981
3 Boendeförhållanden 1974	31 Politiska resurser 1978
4 Utbildning och studiedeltagande 1974	32 Arbetsmiljö 1979
5 Ekonomiska förhållanden 1974	33 Perspektiv på välfärden 1982
6 Levnadsförhållanden – utveckling och nuläge enligt tillgänglig statistik	34 Skattereformens fördelningseffekter
7 Sysselsättning och arbetstider 1975	35 Utbildning och utbildningseffekter
8 Översikt över välfärdens fördelning 1975	36 Arbetslöshetens offer
9 Invandrarnas levnadsförhållanden 1975	37 Oregelbundna och obekväma arbetstider
11 Hälsa och sjukvårdskonsumtion 1975	38 Tema invandare
12 Arbetsmiljö 1975	39 Hushållens förmögenheter årsskiftet 1981/82
13 Boendeförhållanden 1975	40 Vem utnyttjar den offentliga sektorns tjänster?
14 Utbildning, vuxenstudier och förvärvsarbete 1975	41 Handikappade
15 Arbetsförhållanden och sjukfrånvaro	42 Ohälsa och sjukvård 1975-1983
16 Låginkomstfamiljerna – vilka de är och hur de lever 1975/76	43 Pensionärer
17 Fritidsaktiviteter 1976	44 Våra dagliga resor. Behov och resurser 1978–1983
18 Ensamhet och gemenskap – perspektiv på social förankring 1976	45 Boende 1975–1983
19 Regionala levnadsnivåvariationer 1975/76	46 Den svenske bonden
20 Hur jämställda är vi? 1975/77	47 Sysselsättning 1975–1983 (tabellsammanställning)
21 Om barns villkor	49 Tandhälsa och tandvård
22 Social rapport om ojämlikheten i Sverige	50 Det svenska klassamhället 1975-1985
23 Våra dagliga resor. Behov och resurser	51 Ojämlikheten i Sverige 1975-1985
24 Offer för vålds- och egendomsbrott 1978	52 Socialbidragstagarna 1983-1985
25 Handikappad. Delaktig och jämlik? 1977/78	53 Perspektiv på välfärden 1987
26 Data om invandrare	54 Ett decennium av stagnerande realinkomster
27 Social Report on Inequality in Sweden	56 Fritid 1982-1983
28 Välfärd för vem?	57 Minskad lönespridning 1968-1981

-
58	Inequality in Sweden	84	Boende 1975-1991
59	Så använder vi tiden	85	Fritid 1976-1991
60	Jordbrukarnas levnadsförhållanden 1975-1987	86	Föreningslivet i Sverige - en statistisk belysning
61	Arbetsmiljö 1986-1987. Preliminära resultat (tabeller)	87	Barns hälsa 1988-89
62	Barns levnadsvillkor	88	Offer för vålds- och egendomsbrott 1978-1993
63	Leva i Västervik	89	Barn och deras familjer 1992-93
64	Ungdomars inträde i arbetslivet 1973-1985	90	Politiska resurser och aktiviteter 1978-1994
65	Sysselsättning, arbetstider, arbetsmiljö 1986-1987	91	Välfärd och ojämlikhet i 20-årsperspektiv 1975-1995
66	Offer för vålds- och egendomsbrott 1978-1989	92	Sysselsättning, arbetstider och arbetsmiljö 1994-95
67	Vuxnas studiedeltagande 1975-1989	93	Äldres levnadsförhållanden 1980-1999
68	Ohälsa och sjukvård 1988-89. Preliminära resultat (tabeller)	94	Tandhälsa och tandvårdsutnyttjande 1975-1999
69	Tema invandrare	95	Ohälsa och sjukvård 1980-2000
70	Mer eller mindre arbete? – löntagarnas arbetstidsönskemål	96	Integration till svensk välfärd? Om invand- rars välfärd på 90-talet
71	Familj i förändring	97	Funktionshindrade 1988-1999
72	Sociala relationer 1988-89. Tabeller	98	Föreningslivet i Sverige (Välfärd; Socialt kapital; Demokratiskola)
73	Några medicinska handikappgruppers levnadsförhållanden	99	Tid för vardagsliv
74	Handikappade 1975 -1989	100	Välfärd och ofärd på 90-talet
75	Facklig anslutning och aktivitet 1980-89	101	Associational life in Sweden (General Welfare, Social Capital, Training in De- mocracy)
76	Ohälsa och sjukvård 1980-1989	102	Politiska resurser och aktiviteter 1992-2001
77	Utbildning och uppväxtförhållanden	103	Fritid 1976-2002
78	Arbetsförhållanden, ohälsa och sjukfrånvaro 1975-1989	104	Offer för våld och egendomsbrott 1978-2002
79	I Tid och Otid. En undersökning om kvinnors och mäns tidsanvändning 1990/91		
80	Tidsanvändningsundersökningen 1990/91. Tabeller		
81	Pensionärer 1980-1989		
82	Våra dagliga resor 1982-1991		
83	Vilka ungdomar motionerar mer?		

Offer för våld och egendomsbrott 1978–2002

I tidningar, radio och TV möts vi dagligen av rapporter om de faror som hotar oss i olika situationer. Folk blir skadade i trafiken eller råkar ut för olyckor på sina arbetsplatser. Några blir utsatta för inbrott eller annan skadegörelse. En och annan blir också överfallen och misshandlad.

Att få leva skyddad från brottslighet, från våld och egendomsbrott är ett viktigt villkor för ett gott liv. Kriminalitet kan få konsekvenser inte bara för dem som blir direkt drabbade, utan även för den övriga befolkningen, i form av oro och känslor av otrygghet.

Som ett led i SCBs undersökningar av levnadsförhållandena (ULF) har vi försökt att kartlägga några av dessa problem. Hur många drabbas årligen av våld eller egendomsbrott i Sverige, vilka grupper är speciellt utsatta och vilka blir konsekvenserna av dessa händelser i form av t.ex. läkarbesök och sjukskrivning? Har kriminaliteten ökat? Hur utbredd är oron – främst för våld och inbrott, men även för andra förhållanden eller situationer som ibland kan upplevas som hotfulla eller skrämmande: oro för den framtida ekonomin, för att bli arbetslös, för sviktande hälsa, för barnens situation eller för läget i världen. I ett kapitel om försäkringsskydd och brottsförebyggande åtgärder belyses dels vilka som har försäkringar av olika slag, dels vilka som försöker skydda sig mot oönskat intrång – genom grannsamverkan, extralås, alarmanordningar etc.

Frågor om bl.a. dessa förhållanden har ställts mer eller mindre utförligt varje år sedan 1978, och i rapporten kan utvecklingen följas fram till och med 2002. Totalt har vi under denna tid genomfört intervjuer med drygt 164 000 personer i den svenska befolkningen. I denna rapport redovisas de svar vi fick.

Övriga publikationer i serien Levnadsförhållanden presenteras i slutet av rapporten.

ISSN 0347-7193
ISBN 91-618-1219-6

Statistikpublikationer kan beställas från SCB, Publikationstjänsten, 701 89 ÖREBRO, e-post: publ@scb.se, telefon: 019-17 68 00, fax: 019-17 64 44. De kan också köpas genom bokhandeln eller direkt hos SCB, Karlavägen 100 i Stockholm. Aktuell publicering redovisas på vår webbplats (www.scb.se). Ytterligare hjälp ges av Bibliotek och information, e-post: information@scb.se, telefon: 08-506 948 01, fax: 08-506 948 99.

Statistical publications can be ordered from Statistics Sweden, Publication Services, SE-701 89 ÖREBRO, Sweden (phone: +46 19 17 68 00, fax: +46 19 17 64 44, e-mail: publ@scb.se). If you do not find the data you need in the publications, please contact Statistics Sweden, Library and Information, Box 24300, SE-104 51 STOCKHOLM, Sweden (e-mail: information@scb.se, phone: +46 8 506 948 01, fax: +46 8 506 948 99).